

Advokatfirma
FELLAND

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Advokat Olav Felland (H)
og jordskifte kandidat
Advokat Vetli Felland og
Master økonomi og admin.
Kontorsjef Randi J. Felland
Tlf. 350 77677
(H) = Møterett for Høgsterett

21. september 2026

Brevet er bare sendt på e-post: nve.@nve.no

**Innspill til justert søknad for nye kraftverk i Røldal-Suldalsvassdraget.
NVE sitt saksnr.: P360**

1. Innledning

Det vises til RSKs (ved Lyse) justerte utbyggingsløsning av 15. juni 2026, samt NVEs brev av 17. juni 2026. I brevet fra NVE settes høringsfrist til den justerte søknaden for nye kraftverk til 20. september 2026. Siden fristdagen var en søndag, er fristen etter avtale med NVE utsatt til 21. september 2026.

2. Ulovlig statsstøtte

RSK skulle hatt hjemfall til staten den 22. desember 2022. Hjemfallet ble opphevet ved kongelig resolusjon av 11. juni 2021, der Lyse Kraft DA ble gitt tidsavgrenset konsesjon. Hydro Energi er medeier i det nye selskapet og er driftsoperatør for både RSK og Lyse sine tidligere heleide verk, som ved Hydro-Lyse avtalen ble overført til Lyse Kraft DA.

Hydro Energi AS har i praksis fått størstedelen av Røldal-Suldal Kraft gratis, og disponerer nær 80 % av kraften selskapet hadde fra RSK før avtalen med Lyse ble satt i kraft 1. januar 2021. Staten har overført store og varige økonomiske verdier til Lyse Kraft DA og Hydro Energi AS uten markedsmessig vederlag. Dette gjelder særlig den evigvarende retten til disponering av naturressursene til kraftproduksjon fra Røldal-Suldal anleggene.

EØS-avtalen artikkel 61 fastsetter forbud mot ulovlige tiltak som vrir, eller truer med å vri, konkurransen ved å begunstige enkelte foretak. Røldal Grunneigarlag har klaget staten inn til ESA for å få en vurdering av om den kongelige resolusjonen fra 11. juni 2021, er ulovlig statsstøtte til Hydro Energi AS og Lyse Kraft DA.

ESA har gitt saken saksnr: 96179, og etter det opplyste har Nærings- og fiskeridepartementet fått utvidet frist til uttalelse til 24. september 2026.

Kommunestyret i Ullensvang har også vedtatt å klage til ESA for ulovlig statsstøtte. Både Ullensvang og Suldal kommuner har lidt svært store økonomiske tap på grunn av statsstøtten.

1. Vedlegg: Klage til ESA fra 9. juni 2026, med vedlegg
2. Vedlegg: Tilleggsvurdering fra professor i rettsvitenskap Tvedt fra 10. november 2025

I konklusjonen fra professor Tvedt (side 18 og 19) fremholdes følgende:

«I RSK-saken er det særlig to forhold som er mangelfullt begrunnet:

I de skjønnsmessige vurderingene som leder til at NVE, Departementet og Regjeringen innvilger alle søknader om unntak og tillatelser som leder til den omfattende transaksjonen som gir Lyse Kraft DA og Hydro en evigvarende rett til Røldal-Suldal er motargumentene fraværende. Dette tyder på at mangelfulle vurderinger ligger til grunn for beslutningene. Dette er en ugyldighetsgrunn.

Manglende vurderinger i vedtaket av om vilkåret «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap» er oppfylt, innebærer en annen grov feil i vedtaket. Å ikke vise hvilke faktiske forhold som begrunner at Lyse Kraft DA oppfyller dette helt grunnleggende vilkåret i loven, er også en grov forvaltningsrettslig feil i vedtaket. Også disse manglende begrunnelsene kan lede til ugyldighet.»

NVE må vurdere om RSK/Hydro har fått ulovlig statsstøtte.

3. Nærmere om de enkelte tiltakene og hvordan de berører grunneierne

3.1 Innledning

Vi representerer eier av følgende eiendommer:

- gnr 65 bnr 1 og bnr 3 i Suldal kommune,
- gnr 68 bnr 2 og bnr 4 i Suldal kommune,
- gnr 27 bnr 1 i Ullensvang kommune,
- gnr 28 bnr 1 i Ullensvang kommune,
- gnr 20 bnr 1 i Ullensvang kommune,

Vi vil kort kommentere noen forhold for de enkelte eiendommene.

3.2 Gnr 65 bnr 1 og bnr 3 i Suldal kommune

RSK søker om deponering på Håmo- og Flatahagen-området, som er viktig for gårdsdriften til eiendommen. Det søkes nå om å deponere 446 000 pam^3 (prosjekttert anbragt kubikkmeter). Massene som skal deponeres får ikke et samfunnsnyttig formål. I Norconsult sin rapport fra 12. juni 2026 side 34, går det fram at steindeponiet vil være «15-20 m høyt med varierende skråningshelning på 1:4-1.2.» Det er videre foreslått å «etablere dyrka mark eller legge til rette for næringsareal på toppen». Området er i dag aktivt i bruk som landbruksareal. Et tynt lag med matjord på toppen av en 15-20 meter høy steinfylling, vil være utsatt for tørke. Nedbør og smeltevann vil renne raskt unna i en steintipp, noe som gjør at arealene ofte vil måtte vannes. I dag går det bekker i området, og området er nært elva. I tilleggsutredningen heter det at bekken under Middagsråso «antas» å ikke være fiskeførende. Det er en svakhet/mangel at dette kun antas i en natur- og miljøvurdering.

Statsforvalteren i Vestland hadde 24. juni 2026 en uttalelse til NVE om konsesjonssøknad om Låvi kraftverk. Statsforvalteren behandler deponiet som der er planlagt, i forhold til naturmangfold, landbruk og landskap. I uttalelsen heter det blant annet på side 5:

«Matjord frå dei permanente areala (innmarksbeite) skal ifølgje søknaden takast vare på, mellomlagrast og leggest tilbake på deponia (Låvi/Vassbygdi), som «grunnlag for en gradvis gjenoppretting av arealets verdi som beitemark». Vi er svært skeptiske til om dette vil vere realistisk som avbøtande tiltak. Då deponia på Låvi og i Vassbygdi blir svært bratte, og det er vanskeleg å sjå at eit matjordlag vil kunne reetablerast på sprengstein og lause massar, utan at jorda blir vaska ned i og over tippene, og at drenering gjennom fylling vil gi manglande kapillæreffekt og utfordringar med både utvasking/erosjon og uttørking gjennom og nedover desse. Om det likevel er teknisk mogleg til dømes i slakare parti og i forlenginga av gjenverande, eksisterande innmarksbeite, vil det uansett ta svært lang tid, så areala og matjorda som eventuelt blir brukt til dette må i utgangspunktet reknast som tapte.»

Statsforvalteren regner eksisterende matjord i det prosjektet som tapt. Grunneier har i lang tid brukt Håmo og Flatahagen som et viktig område for gården. Det vil ha stor betydning for grunneier om han mister disse arealene. Det er en mangel ved søknaden at den ikke forsøker å spesifisere omfanget av mat/vekstjord som blir berørt, og eventuelt blir disponibel for tildekking av deponiene.

I rapporten fra Norconsult side 34 heter det blant annet:

«Landskapstilpasningen av det nye deponiet er ikke like god som i opprinnelig tiltaksplan/utredning. Det vurderes som negativt at beitemarka og deler av skogen på den nedre terrassen nær elva må ofres til deponiareal. Disse landskapene har større verdier enn skogflaten inn mot fjellet på den øvre terrassen. Helt lokalt på Håmo vil den nye åsryggen/terrassen utgjøre en betydelig endring i landskapsformene og landskapskarakteren på den i dag åpne beitemarka...»

Likevel mener RSK at innvirkningen på Håmo og Flatahagen blir om lag uendret. Begrunnelsen til RSK er at Statnett sitt planlagte areal til transformatorstasjon hensyntas. I tilleggsvurderingen heter det på side 30

«At Statnetts planlagte transformatorstasjon, inkludert omlegging av ledninger inn mot stasjonen på Håmo nå skal tas inn som en del av nullalternativet, vil medføre at verdivurderingen for tema landskap må endres. Det foreligger ikke ferdige planer for transformatorstasjonen, men det er snakk om et stort areal og høye konstruksjoner, kontrollbygg og godt synlige inngrep i dette dallandskapet.»

Området er et LNF område i kommuneplanen. Grunneier viser til **naturmangoldloven** § 10:

«En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.»

Prinsippet i bestemmelsen har sammenheng med føre-var-prinsippet og innebærer at en beslutning skal vurderes i lys av sjansen for flere påvirkninger. Dersom RSK vil at Statnett sine planer skal inn i null-alternativet, så må kumulative effekter vurderes samlet. Det vil være en rettsanvendelsesfeil, og en saksbehandlingsfeil ved NVE/departementet sitt vedtak, dersom de ikke vurderer de samlede inngrepene på Håmo og Flatahagen.

Det presiseres også at NVE må på befaring. NVE var på befaring i området 2. september 2025. NVE stoppet imidlertid bare ved den kommunale vegen og kikket mot Håmo og Flatahagen. Det er et kupert område, og det er mye vegetasjon som fra vegen sperrer utsikten. Det vil være en saksbehandlingsfeil dersom NVE samtykker til en så omfattende tipp, uten selv å ha vært på befaring.

Overskuddsmasser fra bygge- og anleggsprosjekt er definert som næringsavfall, jf. **forurensningslovens** § 27. Det vises til brev fra NVE fra 17. juni 2026, der det bes om avklaring fra Statsforvalteren om det kreves samtykke etter forurensningsloven. Etter vår oppfatning er det klart at RSK må søke om samtykke til å forurense. Forurensningsloven § 7 fastsetter et allment forbud mot forurensning. Manglende innhenting av slikt samtykke vil kunne føre til at NVE sin eventuelle konsesjon, er ugyldig.

3. Vedlegg: Vedtak fra Suldal kommune angående gnr 65 bnr 1
4. Vedlegg: Høringsuttalelse fra Statsforvalteren i Vestland fra 24. juni 2026

Det foreslås at massene i stedet for å deponeres på Håmo og Flatehagen, deponeres i Esjedalen. Grunneier har vært på befaring med RSK i det aktuelle området 6. august 2026. En slik løsning vil ikke ødelegge allerede verdifull matjord. RSK vil heller ikke måtte krysse vegen, slik at trafiksikkerheten blir bedre ivaretatt. RSK har tidligere vurdert området som egnet for deponi.

I tilleggsvurderingen blir det påstått at Håmo og Flatahagen i liten grad blir benyttet til friluftsliv. Det er feil. Arealet blir brukt året rundt, også til soppsanking. Grunneier ber om å få oppgitt hvem som påstår at området blir brukt lite.

Grunneier har bedt RSK om å avklare om tunneler vil bli drevet konvensjonelt med boring og spredning, eller med TBM (Tunnel Bore Maskin). RSK har opplyst muntlig at dette først blir avgjort senere i prosjektet. Tilleggsrapporten omtaler sprengte masser. En endring til TBM etter en eventuell konsesjon fra NVE, vil føre til at vedtaket lider av saksbehandlingsfeil, som kan ha hatt innvirkning på vedtakets innhold, jf. forvaltningsloven § 41. Konsekvensen vil da kunne være at NVE/departementet gjør et ugyldig vedtak.

3.3 Gnr 68 bnr 2 i Suldal kommune

Etter befaringen med NVE 2. og 3. september 2025 kom grunneier med nye innspill til RSK. Det vises til brev fra adv. Felland fra 17. september 2025. Viktig for grunneier var å foreslå alternativ bruk av masser for vegtunnelen som er planlagt bygd. RSK har selv anført i sin konsesjonssøknad at de ønsker «vinn-vinn» situasjoner, der masser blir brukt til fornuftige formål, istedenfor å bare dumpes. Det er viktig at fornuftig bruk av masser blir tatt med i planleggingen så tidlig som mulig.

Drifteveien som grunneier benytter for å føre sauene til fjells, vil trolig bli ødelagt av tunnelpåhugget i øst. Grunneier har blant annet prøvd å få RSK med på å få prosjektert en alternativ veg for dyra opp til fjells, bygd som traktorveg ved bruk av tunnelmasser. RSK har vært lite samarbeidsvillig til å se på fornuftig bruk av tunnelmasser. Kommunen har uttalt at de er positive til den bruken grunneierne har foreslått om

deponering av masser til dyrket mark, redskapshustomt og skogsbilveg. Imidlertid må dette prosjekteres. Kommunen kan først ta stilling til oppdyrking av jorde, traktorvegbygging mv. når de har fått en søknad.

Grunneier har foreslått for RSK at de må flytte det nederste tunnelpåhugget en del meter mot øst.

Utsnitt fra Norconsult sin rapport fra 13. juni 2026, side 8. Av utsnittet går det fram at det vil måtte bygges en veg gjennom den dyrka marka til grunneier. Grunneier foreslår å flytte tunnelpåhugget mer mot øst, slik at påhugget tas i den loddrette fjellveggen, markert med blå sirkel.

En flytting av påhugget lengre mot øst, vil gjøre at mindre av den dyrkede marka til grunneier vil måtte ofres. En slik flytting vil trolig være bedre for å unngå å forurense

bekken som går i området, og som brukes til drikkevann. Både i anleggsfasen med avrenning av betongsprut, sprengstoff mv. og senere ved overflatevanns avrenning fra tunnelen. I tillegg er grunneier sin oppfatning at dette vil være en bedre tunnelteknisk løsning. Dette får naturligvis RSK, med sine konsulenter, vurdere nærmere.

3.4 Gnr 28 bnr 1 i Ullensvang kommune

Det følger av **vassdragsreguleringsloven** fra 1917 § 11, at søknaden må gi «de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket». Videre i bestemmelsen heter det: «Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.»

Vurderingene av steinfyllingene i Røldalsvatnet som er gjort av RSK/Norconsult, gir ikke nødvendige opplysninger. Departementet bes derfor om å kreve ytterligere opplysninger.

5. Vedlegg: oppslag i Hardanger Folkeblad om rensing av tunellmasser

Som det går fram av oppslaget i Hardanger Folkeblad, så tar Statens vegvesen sitt ansvar for forurensede tunellmasser alvorlig. Grunneier kan ikke se at det i RSK sin søknad er vurdert, eller lagt til rette for, å hindre nitrogen og steinpartikler for å renne ut i Suldalsvatnet via Brattlandsdalåa og Røldalsvatnet. Suldalsvatnet er et svært viktig gyte- og oppvekstområde for den unike storørreten i vassdraget. Det bes om at det blant annet blir vurdert:

- Forventet partikkelspredning under bygging,
- Forventet nitrogenspredning under bygging,
- Påvirkning på fisk, bunndyr og annet vannmiljø,
- Påvirkning på strømminger og erosjon,
- Landskapsvirkningene ved ulike vannstander,

Strendene ved Røldalsvatnet er mye brukt av fastboende og turister. Grunneier kan ikke se at det er vurdert om pumpekraftverk vil kunne øke erosjonsfaren mellom LRV og HRV. Faren er at områder som brukes av turgåere mv. blir utsatt for ras, med fare for liv og helse. Det vises ellers til uttalelsen fra Felland Advokatfirma fra 29. november 2024 side 9, med nærmere konkretisering av uheldige konsekvenser av pumpekraftverk, som også må utredes nærmere.

EUs vanndirektiv 2000/60/EF er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett ved vannforskriften av 2006. Forskriften § 4 fastslår blant annet: «Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse,...» Det vises til Karnov sin kommentar nr. 2 til forskriftens § 12, der det heter:

«Forvaltningen kan i utgangspunktet ikke tillate nye tiltak som gjør at miljømålene for en vannforekomst ikke nås, eller at tilstanden forringes, se §§ 4 til Z.»

Forringelse av vannforekomst kan tillates på nærmere gitt vilkår, se forskriften § 12. Grunneier kan ikke se at RSK i konsesjonssøknaden fra 2024, eller i justert søknad for nye kraftverk fra 17. juni 2026, har vurdert/orientert om tiltakets innvirkning på en tilstrekkelig god måte. Det vises for øvrig til ESA sin avgjørelse nr: 081/26/COL. ESA fastslår at staten ikke har anvendt vanndirektivet korrekt, ved tillatelse til deponering i Førdefjord og Repparfjord. NVE må pålegge RSK å gjennomføre en bredere og mer detaljert undersøkelse av konsekvensene av både pumpekraftverk og deponi i Røldalsvatnet.

Naturmangoldloven § 10 fastsetter:

«En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.»

Røldal og naturen rundt har fra forrige kraftutbygging av RSK blitt utsatt for store og omfattende naturinngrep. I forarbeidene til naturmangfoldloven (Ot.prp.nr. 52 (2008-2009) side 381, heter det blant annet:

«Påvirkninger av et økosystem kan være av biologisk, fysiologisk, kjemisk, men også estetisk karakter.»

«Det er effekten på naturmangfoldet som vurderes i prinsippet om samlet belastning, ikke det enkelte tiltaket som sådan.»

«Det innebærer for det første at påvirkningen ikke skal vurderes isolert, men på bakgrunn av den miljøbelastning som allerede er skjedd gjennom andre påvirkninger.» (Vår understrekning).

Grunneier kan ikke se at RSK sin søknad eller den justerte søknaden undersøker de vurderingen som må til for å oppfylle kravene i naturmangfoldsloven § 10. Det kreves at NVE vurderer alternativ deponi, som kan ivareta miljøhensyn på en bedre måte enn dumping i vassdraget.

Arbeidene i og ved Røldalsvatnet vil særlig i anleggsfasen påføre grunneier økonomiske tap. Det vises til grunneier sitt innspill til NVE 28. august 2024. Grunneier har bedt om en befaring og nærmere orientering av RSK om tiltakene på eiendommen gnr 28 bnr 1, uten å ha fått svar fra RSK på dette.

3.5 Gnr 20 bnr 1 i Ullensvang kommune

Det vises i sin helhet til innspill fra grunneier til NVE fra 12. juni 2026.

I den opprinnelige konsesjonssøknaden fra RSK var gnr 20 bnr 1 ansett som en berørt grunneier, jf. oreigingslova § 11. Etter at pumpekraft ved Novle 2 tas ut av søknaden fra RSK, mottok grunneier en e-post 15. juni 2026, der det heter:

«Omsøkt Novle 2 kraftverk tas ut av planene i justert utbyggingsløsning, og kun Røldal 2 blir omsøkt i vestre vassdrag. Gnr. 20 bnr. 1 i Ullensvang kommune berøres ifølge informasjon vi har om eiendomsgrenser ved Fossen/Votna dermed ikke lenger direkte av anlegg i omsøkt OU RSK.»

Den Gamle stølen ligger på gnr 20 bnr 1. Magnar Rønnevik leier sauebeite ved Votna. De slipper dyra på støylen ved naustet. Ved sankingen lages det en innhegning ved gjerde rundt støylsbua. Han hadde i 2026 ca. 115 dyr på beite. Han har hatt dyr på beite i området fra 1985-86. Før Magnar, var det faren, Tor Rønnevik som disponerte arealet. Sauene er godt innarbeidet til å gå på eiendommen gnr 20 bnr 1. Det vil derfor være vanskelig å flytte sauene i en eventuell driftsperiode. Sauene følger i stor grad vegen inn til Gautheller, i retning Statskog sin eiendom. Ferista er plassert ved ura, da dette er den mest hensiktsmessige plasseringen. Dyra går til dammen mot vest, der det er grind. Det er sau i vegen hele sommeren. Felland Advokatfirma representerer både grunneier og leietaker. Det bes om en avklaring fra RSK på om driften av eiendommen kan fortsette uendret i eventuell byggeperiode. Grunneier og Rønnevik blir berørte av en eventuell utbygging ved Votna.

RSK har i e-post til grunneier fra 15. juni 2026 etterspurt kart over grunneiers eiendom ved/i Votna. De digitale kartene er ikke til å stole på i Røldal. Vedlagt er et omtrentlig kart over grunneiers teig.

6. Vedlegg: Kart over gnr 20 bnr 1

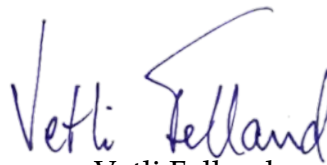
Eier av gnr 20 bnr 1 har inngitt eget innspill til NVE datert 12. juni 2026. Det vises i sin helhet til dette innspillet.

3.6 Gnr 27 bnr 1 i Ullensvang kommune

Det vises i sin helhet til Felland Advokatfirma sitt innspill fra 29. november 2024 side 15 og 16. Støylen Fossen til grunneier i vestre kant av Votna vil «misse mykje av verdet», og det ble derfor krevd at ekspropriasjonsvedtaket omfattet støylsbygningene. RSK har tidligere avslått kravet om flytting av støylen. Imidlertid mottok grunneier en e-post fra RSK fra 7. september 2026, der det heter:

«RSK er positive til å utrede en flytting av Småbrekkes støylsbygg, eventuelt riving og oppføring av tilsvarende bygg på en annen lokalitet.»

Grunneier vil derfor jobbe videre med kommunen, statsforvalteren mv. for å finne en egnet lokasjon til ny støyl på egen eiendom.

Vetli Felland
advokat

[Date]

Complaint form – State aid part 1/2

N.B. Both complaint form part 1/2 and complaint form part 2/2 must be filled out and sent to the EFTA Surveillance Authority as two separate documents.

Form for the submission of complaints concerning alleged unlawful state aid

The form sets out the information the EFTA Surveillance Authority needs in order to be able to consider a complaint about alleged unlawful aid.

Please complete all the compulsory fields marked with a star (*).

1. Information regarding the complainant.

First Name:* Olav
Surname:* Rabbe
Address line 1:* Rustå 23
Address line 2:
Town/City:* Sauda
County/State/Province: Rogaland
Postcode:* 4200
Country:* Norway
Telephone:
Mobile Telephone: + 47 99 53 16 85
E-mail address:* roldalgrunneigarlag@gmail.com
Fax:

2. I am submitting the complaint on behalf of somebody (a person or a firm)

Yes

Name of the person/firm you represent*: Røldal Grunneigarlag
Address line 1:* Haukelivegen 99
Address line 2:
Town/City:* Røldal
County/State/Province: Vestland
Postcode:* 5760
Country:* Norway
Telephone 1:
Telephone 2:
E-mail address: roldalgrunneigarlag@gmail.com
Fax:

You will be asked later to attach proof that the representative is authorised to act on behalf of this person/firm.

If the complainant is an enterprise, a brief description of the complainant and its field (s) and place (s) of activity:

Røldal Grunneigarlag is an association for landowners in Røldal whose task is to safeguard the common interests of its members. Røldal is located in the municipality of Ullensvang in the southern part of Vestland County in western Norway.

Please select one of the following two options*

Yes, you may reveal my identity

~~No, you may not reveal my identity~~

Confidentiality: If you do not wish your identity or certain documents or information to be disclosed, please indicate this clearly, identify the confidential parts of any documents and give your reasons. The information contained in points 3, 4 and 5 cannot be designated as confidential.

[Date]

Complaint form – State aid part 2/2

N.B. Both complaint form part 1/2 and complaint form part 2/2 must be filled out and sent to the EFTA Surveillance Authority as two separate documents.

3. Information regarding the EFTA State granting the aid*

a) Country: **Norway**

b) Level at which the alleged unlawful State aid has been granted. Please specify which Ministry or institution if known:

The Government level, decision “Kongelig resolusjon”, June 11, 2021, Ministry of Energy, and the Norwegian Water Resources and Energy Directorate (NVE).

Central government: **Decision by the Government**

Region (please specify):

other (please specify):

4. Information regarding the alleged aid measure.*

Please be aware: the information provided under this point is regarded as non-confidential.

a) To your knowledge when was the alleged aid given or granted?

By permissions of June 11, 2021 (annex 01), the Government of Norway granted perpetual rights and thereby favored Hydro Energi AS, a subsidiary of Norsk Hydro ASA, (through its partly ownership in a new company, Lyse Kraft DA) to State resources in a form that distorts or threatens to distort competition in the EEA area.

Norsk Hydro ASA has a 100% ownership in Hydro Energi AS. The two companies can therefore be seen as one entity and in the following "Hydro" refers to both the parent company as well as the subsidiary.

The essence in this alleged case of state aid is that the Norwegian government has made decisions that have led to the state waiving rights to the hydroelectric power in Røldal-Suldal giving one commercial actor, the private company Hydro, an incalculable perpetual economic advantage, without charging a market price (without any payment), through its partly ownership in the new company Lyse Kraft DA (LKDA).

The formal manner in which the alleged state aid is given, is by one complex decision by the Government of Norway, so called "Kongelig resolusjon" – translated as a 'Resolution by the King'. This is the format of a decision by the Government of Norway at the highest level.

The decision of June 11, 2021 by the Government, entails a series of permits and exceptions that, read in conjunction, allowed the transfer of a time-limited hydroelectric concession to becoming perpetual with one company as the prior beneficiary. By this decision, one company, Hydro, has been favored in a manner that distorts or threatens to distort competition, which should be investigated as alleged state aid.

The background creating the alleged state aid is as follows:

Røldal–Suldal Kraft AS (RSK) held a concession for hydroelectric power in Røldal-Suldal. Annual production is about 3.3 TWh. RSK was owned by Norsk Hydro ASA (Hydro), through Hydro Energi AS, with a 95.21% shareholding, and by the Norwegian State, through Statkraft, with a 4.79%. The right to use the waterfalls and construct necessary installations was granted in 1962 for 60 years (annex 02). The power plant was operated under an industrial concession ("industrikonsesjon") subject to reversion (heimfall / "hjemfall") to the Norwegian State after 60 years.

The Norwegian State participated in the construction of the plant by providing 50% of the capital. Under the applicable agreements, this contribution was to be repaid by Hydro, and the entire facility was to revert to the State free of charge and in full operational condition on December 22, 2022.

The concession was time-limited and non-transferable (annex 02, 1962, section 19). The concession was about to expire in 2022. The regulatory situation in Norway is that after the expiry of a hydroelectric concession, the State takes over the right to the hydroelectric power plant including all installations, without any compensation to the previous owner ("hjemfall") (annex 03, section 11 of the act, and annex 04, section 28 of that act). The municipalities where the hydroelectric power plant is located can be granted as much as one third of the ownership, or of the value (annex 03, section 11.4 of the act, and annex 04, section 28.4 of that act). Without the decision of the Government June 11, 2021, the hydroelectric power plant in Røldal-Suldal would have been surrendered to the State of Norway with a part of the value, or a part of the ownership, transferred to the host municipalities. The size of the part of the value, or ownership, to be transferred to the host municipalities is to be decided by the parliament (Stortinget).

The original concession was an industrial concession that could neither be transferred nor extended. Under the applicable legal framework, the expiry of the concession was to be followed by a new comprehensive process for the grant of a new concession for the entire watercourse, in which all installations could be reassessed and parts of the regulation infrastructure potentially removed. At the local level, there was a strong and long-standing expectation that such a new process for granting the concession would place greater emphasis on local environmental, ecological, cultural and economical interests, and would include measures to remedy the damage and disadvantages caused by decades of power development in the Røldal area. Hydro's share in RSK (95.21%) was converted into ownership shares in

LKDA (25,6%), according to notification to the Oslo Børs of 21.10.2020 (annex 05). The decision of June 11, 2021 included approval of converting Hydro's share in RSK (95.21%) into shares in LKDA.

Hydro remains the operator of RSK and has, through a separate and non-public agreement, also become the operator of agreement partner Lyse's formerly fully owned power plants.

According to the contracts between Hydro and Lyse, Hydro continues to dispose of approximately 80% of the power production Hydro had obtained from RSK until then.

Changes in the act by the Parliament (Stortinget) in 2016 opened for a public-private company to be organized in a manner where the owners can receive electric power, rather than just a surplus economic revenue from a public-private company. Due to this corporate structure DA (DA=shared responsibility) Hydro can receive electric power from LKDA, and not the regular economic surplus from an AS-company (AS=limited responsibility). By the possibility to receive electric power at self-cost from the public-private company, such partnership became very lucrative. Especially so after the price of electric power is varying because of its sales in a market that covers the UK and the EEA area.

Contrary to what the original concession of 1962 decided, guaranteed by the King of Norway's signature, the governmental decision of 2021 covers a series of permits and exceptions, including a conversion (reversal) of the decision of 1962 making the concession transferable, and giving approval to its transfer, before the expiry of the 60 years.

Lyse Kraft DA (Lyse Power shared responsibility) is owned partly by municipalities in southern Rogaland (74,4%) through the parent company Lyse, and partly by Hydro (25,6%). When this manyfold decision was finalized in June 2021, the new company LKDA was granted a perpetual concession to the hydroelectric power in Røldal-Suldal which is situated in northern Rogaland and in the very southern part of Vestland county.

By the corporate structure established, the private company Hydro was allocated a right to receive, from the merged hydroelectric power production of the new company LKDA, net approximately 80% of the amount of hydroelectric power Hydro previously received from Røldal-Suldal until the deal between Hydro and Lyse took effect from January 1, 2021. If the decision of June 11, 2021 had not been granted, Hydro would have lost any rights to RSK due to the expiry of the concession, and the reversion to the Norwegian State.

The consequence of the decision of June 11, 2021 is that rather than the state and the host municipalities (where the comprehensive impacts in nature are located) are taking over (by reversion) the hydroelectric power in Røldal-Suldal, the new company LKDA, with Hydro as a partner, was granted the perpetual rights to hydroelectric power in Røldal-Suldal. By the overall governmental decision, the government waived or abstained from its right to take over the complete rights to the Røldal-Suldal power plant (by reversion,

"hjemfall").

These conversions, permits and exceptions included in the decision of June 11, 2021, set Hydro in a favored position in the EEA market for electricity.

Allowing, free of charge, perpetual continuation of a concession that is so soon to expire, is in itself challenging. Especially, since the value of Hydro's concession was pending on the decision by the Government on June 11, 2021. Without that decision by the Government, the concession would soon be valueless.

Establishing Lyse Kraft DA was announced to the Stock Market on the October 21, 2020 (annex 05). This is more than 9 months before the approvals necessary for the transfers were formally decided by the government. The government had not granted all the necessary permits and approvals for the concession of Røldal-Suldal to be granted as a perpetual right at that point of time.

Please note that said announcement from Hydro to the Stock Market on October 21, 2020, is very misleading, as it gives the strong impression that the electricity from the Røldal-Suldal water-power plant is still going to Karmøy for Hydro's aluminum production there. This wasn't true then, it isn't true now, and it hasn't been true for a long time. The production capacity at the Karmøy plant is considerably reduced over the last two decades.

April 1, 2009, 4 km (4.000 m) of rows of electrolysis cells for the production of aluminum, in two industrial halls each 1 km long, were shut down. The two halls were demolished in 2012 (annex 07).

Hydro is trying to keep this information secret, but since the new sea cable (capacity 1.400 MW) to England from Kvilldal in Suldal in close proximity of the lower part of the Røldal-Suldal power plant, was put into full operation in late 2021, none of the on-and-off electricity production there goes to Hydro's aluminum production plants.

It seems that Hydro's business plan in this area today is to be subsidized with power from publicly owned and state-owned companies to supply its aluminum plants with the necessary electricity, and wherever the infrastructure makes it possible, rather sell its self-produced electricity power in the European electricity market on short-term contracts at spot prices. See the latest press release from Hydro about Hydro's purchase of electricity from other sources (annex 08).

b) What is the amount of the alleged aid, if known? In what form is it given (loans, grants, guarantees, tax incentives or exemptions etc)?

The alleged state aid is a perpetual running transfer of values from the State of Norway and the municipalities where the hydroelectric power plants are situated: Ullensvang and Suldal municipalities.

The essence of the alleged state aid is a perpetual right to around 2-3% of

the total energy production in Norway, which was allowed to be transferred for free to one private company owned by foreign and Norwegian shareholders. Obtaining a perpetual concession for hydropower in the order of slightly less than 3 TWh undoubtedly means that the state provides support in a valuable form. Without the June 11, 2021 decision, these rights would be owned by the state of Norway and the host municipalities.

Since electric power is sold in the market, it is inherently difficult to determine the total value of granting perpetual rights compared to the normal situation where the government and the host municipalities would have these rights.

So the value of the alleged aid is not easily assessed, as it depends on a number of factors: Production of hydroelectric power in Røldal-Suldal, the energy price and the self-cost of producing it.

Since the water depositories in Røldal-Suldal are large, power production can be increased when the price is high and reduced when respectively low, adding to the difficulties of estimating the value of the Røldal-Suldal power plant.

This physical condition also adds to the value of the alleged state aid, as Hydro as the operator can maximize the production when prices are high.

For RSK the combined annual production of approximately 3.3 TWh. After the Hydro-Lyse deal Hydro disposes approximately 80% of 95.21% of this electricity production.

The annual revenue potential of this electricity production can be stipulated as follows:

- Low-price year: approximately **NOK 1.9 billion**.
- Average-price year: approximately **NOK 2.6 billion**.
- High-price year: approximately **NOK 7.5 billion**.

In ten years, this alleged state aid can amount to tens of billions. Since the right which was established is perpetual, the long-term value is incalculable.

The format of the alleged state aid is the waiving or abstention from reversion of the rights to RSK by the government on behalf of the Norwegian State, the municipalities Ullensvang and Suldal and the landowners, with the consequence that they lost the benefits from the expiry and reversion of the concession.

The alleged state aid takes form of the government of Norway waiver its reversionary rights (reversion, "hjemfall"), resulting in a transfer of significant economic value from the State and indirectly from the host municipalities Ullensvang and Suldal, to Hydro and to Lyse, via LKDA.

c) Who is the beneficiary? Please give as much information as possible, including a description of the main activities of the beneficiary/firm (s) concerned

The primary beneficiary of the alleged state aid is Hydro based on the factual situation that the company continues to receive at production cost approximately 80% of 95.21% of the energy production in Røldal-Suldal. The manner to organize the corporate structure to be a DA (shared responsibility)

opens for Hydro to receive electricity rather than the financial surplus at the end of the year. This puts Hydro in a situation close to that of the years before 2021.

The concession of Røldal-Suldal was going to expire in 2022. Hydro would have lost all its rights to the power plant in 2022, if the decision of June 11, 2021 by the Government of Norway had not been made in favor of Hydro and Lyse. Instead of losing the rights, Hydro was thereby granted perpetual rights. Comparing the two possible situations of Hydro: Receiving a perpetual right to 2-3% of Norway's production, compared with a situation of all rights to Røldal-Suldal would have been reversed to the state. This clearly shows that Hydro and Lyse, via LKDA, are by the decision of June 11, 2021, recipients of huge economic benefits.

Through the agreement, Hydro obtains the right to receive electricity at self-cost. Access to huge amount of electricity at self-cost provides Hydro with a significant competitive advantage, as the company can use this energy internally in its operations in the international markets, where Norwegian electricity is also traded and exported to countries such as the United Kingdom, Germany, Denmark, and Sweden.

The "public company" LKDA is now the formal owner of the power plant in Røldal Suldal (RSK), and the municipalities owning Lyse get via LKDA a benefit amounting to net about 20% of 95.21% of the energy production in RSK.

The host municipalities, on the other hand, get no benefits. For the Ullensvang and Suldal municipalities, by the decision to prolong the existing concession instead of the 1962-concession expiring, they also lost the opportunity to have a completely new assessment of the concession. A new up-to-date concession would in itself for sure have left the host municipalities and the landowners in a far better position.

Overall, the totality of decisions included under the decision of June 11, 2021, by the Government of Norway, is thereby benefiting Hydro as a primary beneficiary.

d) For what purpose was the alleged aid given (if known)?

The Government's minister in charge of the case - Tina Bru - asserted time and again that the government had to do what it had done, due to changes in Norwegian law. Changes allegedly done to make Norwegian law compliant with the conclusions in the judgment by the EFTA Court E-2/06 (annex 09). - This was false assertions both because the judgment didn't put forward anything that justifies rewarding a private company, with even most of its ownership outside the EEA, without any competition, a such free of charge and perpetual concession in such a discriminating way, and it was a false assertion because the new concession is clearly not adjusting to what the judgment said about consistency, indirect and direct discrimination, public ownership, security of energy supply, environmental protection and lack of proportionality in Norway's handling of conditions for concession for acquisition of hydropower resources in regard to the scope of the EEA

Agreement.

In the opinion of the complainants; it couldn't be shown clearer that Norway's waterfall authorities are still not fulfilling the requirements in the EEA Agreement with regard to competition on equal terms, the prohibition against state subsidies (state aid), and discrimination, than the prolonging of the concession for the benefit of Hydro and Lyse does.

In lack of a better expression; **'the legal base'** for the new concession of June 11, 2021, given by the government, which however never has been pinpointed by a government or by any lawmaker or bureaucrat, is an unlawful alteration of Watercourse Regulation Act - "Vassdragsreguleringsloven" (annex 04) that was originally made in then section 26, "§ 26", of this act, of November 24, 2000. This alteration was consolidated in 2017 in a new section 37, "§ 37".

Until the alteration of November 24, 2000, section 26, § 26, had been protecting old concessions against alterations of the act. However, that date, what section 26 had said until then was altered 180 degrees. But the new text had been made so unclear, that only those in the know must have seen the potential of the alteration, so the alteration of section 26 was adopted by an unanimous vote without discussion in the parliament, together with several other alterations in the act.

This is how section 26, § 26, looked like until the alteration of November 24, 2000:

"Paa reguleringsanlæg, som allerede er utført, eller som iverksættes med hjemmel av tidligere meddelt koncession, eller som er lovlig paabegynt før denne lovs ikrafttræden, kommer den tidligere gjældende lovgivning fremdeles til anvendelse, saalænge anlægget ikke er overtaget av staten."

In 2017 the altered text in section 26, § 26, being there since after November 24, 2000, must have been regarded unusable for what it from the start by the initiators must have been planned to be used for. Therefore it was substituted with a new text in the new section 37 that is not possible to misinterpret. As this new text of 2017 had gotten the same meaning as the former text, one can say that the new text was only a consolidation and clarification of what the former text decided. And that is how it was presented for the lawmakers. The whole act had merely been rewritten and given an up-to-date linguistic uniform without any material changes had been done to it, they were told:

"Komiteen legger til grunn at endringene ikke er materielle og dermed ikke tar sikte på å endre rettstilstand." (annex 10, p.1 and p.3).

In reality the new section 37 had partly gotten a new text and the whole act had been reshuffled, which had the potential to make the confusion complete.

Therefore the proposed alterations of the act, included the new text of the new section 37, § 37, was again carried unanimously without any discussion

in the parliament.

The new formulation in section 37, § 37, which was used for the first time in this case, says in effect that old concessions can be breached by acts and decisions with retrospect effect. The new text:

"Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning."

This **unlawful section** opened for an **unlawful use** of a lawful amendment in section 9, § 9, of the same act, made in 2008, which was meant for new, large water-power plants only.

Young Tina Bru mentioned again and again the amendment in § 9 - made long time before her time, she stressed - as the reason for what her government had done. But she never mentioned the vital new text in § 37 which indirectly 'authorized' the use of § 9 also on old concessions. Why?

The complainants think it is because she wouldn't draw attention to an illegal section of the act, which her own government was responsible for.

If the illegal part of the new section 37 had not been illegal, Hydro and Lyse, according to the amendment in section 9, made in 2008, would have had the right to get perpetual ownership of the huge Røldal-Suldal water-power plant - at least if the EEA Agreement didn't exist. That's why they claimed perpetual ownership to the plant nine months before it officially was (unlawfully) accepted by the government.

So minister Tina Bru would have been right in her assertion about her government being forced to do what it did, if it just wasn't for the fact that the whole operation was unlawful, breaching Norwegian law in a number of fields, especially breaching the Norwegian Constitution section 97, § 97, and the corresponding EU law and the EEA Agreement.

By the way; In the decision of June 11, 2021, there is no explicit deliberation of the motivating facts that led the government to waive or renounce its right to Røldal-Suldal. Written description of the relative weighing of pro & contra arguments is according to the Norwegian Public Administration Act of 1967 § 25 required.

Summing up the possible argument:

- Giving a large and perpetual advantage to Hydro via LKDA, which the company could not achieve otherwise.
- Giving a smaller, but still considerable advantage to the municipalities in southern Rogaland's company Lyse, co-owner of LKDA;
- Waiving or renouncing the right of the State to the production of around 3 TWh.
- Waiving the successive right of home municipalities Ullensvang and Suldal municipalities to the Røldal-Suldal power plant.
- Avoiding a full new concession round for the Røldal-Suldal power plant.

- This includes avoiding assessing the Røldal-Suldal area in perspective of the EU Water Directive.

The absence or lack of a clear weighing of these arguments in the decision from the government is as mentioned in itself a breach of the procedural requirements according to administrative law, but it might also be lacking because of the rationale for the decision of June 11, 2021 was to place Hydro in a better position in the EEA market.

The consequence is that Hydro is placed in a situation with a perpetual right to receive hydroelectric power equal to approximately 80% of what it received according to the expiring concession. Compared to the normal situation with reversion of the Røldal-Suldal power plants to the government with benefits to the host municipalities, foremost Hydro, and to a more limited extent Lyse, via LKDA, were put in a far better position. The transfer of the rights to the waterfalls, the installations and the production to LKDA entails huge economic advantages shared by Hydro and Lyse.

A legal and factual consequence is that Hydro continues most of its ownership in the Røldal-Suldal power plants also after the expiry of the original concession of 1962.

5. Grounds of complaint.*

Please explain in detail the grounds for your complaint. If known, what rules of EEA law you think have been infringed by the granting of the alleged aid.

Please be aware: the information provided under this point is regarded as non-confidential.

The EEA Agreement Article 61 is the core article allegedly infringed. By this complex decision of June 11, 2021, Hydro was granted resources, free of charge, in the form of perpetual electricity production which otherwise would have been surrendered to the Norwegian State and the host municipalities, Ullensvang and Suldal.

We have not found any legal sources that can legitimize the decision of June 11, 2021 in respect to such state aid.

On the other hand, we have as mentioned above, in this case found a lot of other infringements of Norwegian national law, but as this of course is outside the scope of what the ESA here are going to evaluate we are not going into more details about that than already done.

The alleged state aid is highly selective. The alleged state aid was granted only to this private company, Hydro, through the formal establishment by LKDA. By the decision of June 11, 2021 by the Government of Norway, Hydro has been granted an advantage that was not open to private competition for other private actors, neither in the EEA area nor in Norway. No other private companies in Norway have been granted perpetual rights to between 2-3% of the total energy production in Norway. Importantly, no other private companies have been granted similar advantages to receive hydroelectric power as Hydro has been.

The normal legal situation is that when a privately owned concession expires, the Norwegian State with participation of the host municipalities, receives the rights to the waterfalls and all the physical installations, without any form of compensation. The government, by accepting all the applications from Hydro and Lyse, transferred considerable economic values from the state and the host municipalities to the private company Hydro and partly to the shareholders of Lyse, via LKDA.

Waiving the right to reversion of property is a transfer of values that would otherwise have accrued to the state and municipalities. It thus constitutes an actual transfer of state resources. Waiving the right gives an advantage granted at the expense of the financial resources of the State, as the State otherwise would have received the right to electricity production.

The complaint concerns an alleged infringement of Article 61 of the EEA Agreement. The decision of June 11, 2021 entails the granting of state resources in the form of free of charge perpetual electricity rights which, in the absence of the decision, would otherwise have reverted to the Norwegian State and the host municipalities. By waiving its reversionary rights, the State conferred a selective and enduring economic advantage upon a specific undertaking. The measure therefore meets the criteria for State aid within the meaning of Article 61(1) EEA.

The prohibition against state aid covers the situation where the government chooses to waiving revenue which it in a normal situation would have received.

The decision would therefore entail a potential to distort or threaten to distort the energy market and production of products which require electric power in its production.

6. Please summarize briefly to what extent the award of the alleged aid affects.*

a) your commercial interests / commercial interests of the person/firm you represent

The commercial interest of the organization is that of the landowners in Røldal, Ullensvang municipality.

As a result of the decision of June 11, 2021 and the resulting transfer of the power facilities to the private undertaking Hydro and to Lyse, via LKDA, the complainants have suffered:

- Direct losses, in several distinct respects; and
- Indirect losses, as members of the Norwegian public, and of the local community in the host municipality of Ullensvang, where clearly identifiable harmful effects have occurred.

The transfer of the Røldal–Suldal power facilities to Hydro and Lyse via LKDA has had severe consequences for the local community. Under the 1962 agreement, concluded pursuant to the legal framework governing industrial concession, licenses with mandatory reversion to the State after 60 years, the

facilities were not eligible for transfer, but were instead to be subject to a new licensing process upon expiry of the original concession.

In light of the extensive cultural, economical, environmental and ecological damage suffered by the Røldal area, the local population had, for decades, reasonably expected such a new licensing process to address and remedy the harm and disadvantages caused by the power development. There was also strong expectation of a more equitable distribution of the economic values generated by the facilities.

The transfer of 95.21% of Røldal–Suldal Kraft to LKDA resulted in a free-of-charge transfer of significant economic value to a partnership structure in which Hydro, a private undertaking, with a majority of its direct and indirect ownership located outside of the EEA, retains effective control over approximately 80% of the electricity output the company formerly obtained from RSK.

In addition, pursuant to the relevant agreements, Hydro has become the operator of the agreement partner Lyse's formerly fully owned power plants.

All this stand in stark contrast to ESA's decision six years earlier, April 20, 2016, saying that Iceland's practice of giving electricity companies in Iceland licenses to construct power plants to produce electricity without require them to pay a market price for the licenses, was unlawful state aid. This was adopted as a part the EEA law by Jan 25, 2017 (annex 11).

b) the market(s) in which the beneficiary(ies) of the alleged aid operate.

Hydro operates in a number of markets. Hydro is a large operator in the energy markets in Norway as well as in the energy markets in the EEA and in the UK.

Hydro produces aluminum, which is an energy demanding process. As an owner of production plants for aluminum, Hydro is potentially a large buyer of electricity in the market (annex 08). Having the right to cost-price electricity holds a potential for the aluminum to be produced by electricity at a lower price than the market price.

In the 2021 concession, the government did not impose any requirement concerning the power production or the use of the electricity Hydro gets from Røldal-Suldal. The original concession from 1962 imposed an obligation on Hydro to provide electricity from Røldal-Suldal to aluminum production in Western Norway.

Having a perpetual right to 2-3% of the production of electricity in Norway, combined with the large storage possibility in the existing dams, Hydro was given a (prolonged) strong position in the energy market in Norway.

Røldal-Suldal is located in price zone NO2. The combination of the price zone, and the concession without any requirement about how to use the electricity from the production at Røldal-Suldal, gives Hydro a great opportunity for profitable export of the electricity it obtains from LKDA to

European countries, in addition to the opportunity for profitable export to the UK over the new sea cable.

Having been given a perpetual right to production of electricity in combination that the private company can transfer the electricity from the so called "public company" to the private company for cost-price, without being sold in the market, gives Hydro a comprehensive advantage in competing with other companies that sell electricity or use electricity in their production chain of aluminium or other products. This position in the EEA market is even stronger because of the large depositories for elevated water resources in Røldal-Suldal combined with Hydro being the operator of the production. Technically, Hydro holds the position to steer production based on observations of the market, which actually is exactly how the company today operates.

The waived right to Røldal-Suldal has potentially comprehensive impact on the export market of electricity from Norway to EEA countries and to the UK.

Summing up, relating the above-described events to the five cumulative conditions to be met to be regarded as state aid according to Article 61(1) EEA:

(i) the beneficiary must be an undertaking (i.e. exercise an economic activity): Hydro as well as agreement partner Lyse, are both commercial actors that exercise economic activities,

(ii) the measure must be granted by the State or through State resources: Waiving the right to receive the rights to produce electricity and its production plant are State resources. In the case where the government had not waived its right, the state and the host municipalities would have been the beneficiaries to the production of about 3 TWh per year. Actively making decisions that lead to the waiver of the right to natural resources is a grant of State resources to two specific companies,

(iii) it must confer an advantage: The totality in the decision by the Norwegian government of June 11, 2021, in effect confers to Hydro the right to receive around 80% of the level of energy production in Røldal-Suldal it otherwise would have lost. The perpetual right to receive electricity for self-costs is an advantage,

(iv) it must favor certain undertakings or the production of certain goods (selectivity): the decision favors specific companies, Hydro, and to a lesser extent Lyse, via LKDA; and

(v) it must distort or threaten to distort competition and affect intra EEA trade: Hydro and Lyse are actors in the electricity market in the EEA free trade area. As a big producer of aluminium and aluminium products, and of other products, Hydro is also an actor in other markets in the EEA free trade area. Giving two specific companies a perpetual right, free of charge, has huge potential to distort competition.

Therefore, in the opinion of the complainants; the actual agreement between Hydro and Lyse on one of the largest water-power plants in Norway, the Røldal-Suldal plant, should be declared invalid and illegal, as this can rightfully be done solely based on what the EEA agreement and the EU law determine. The EU law's prohibition of acts and decisions with retrospect effect (annex 12) adds to the rationale for this conclusion. The breaches and changes of the original concession of 1962, and of section 97, § 97, of the Norwegian Constitution, are clear breaches of the said EU law.

All rights to the Røldal-Suldal water-power plant must be handed over to the state (repatriation). Likewise, the income Hydro and Lyse have had from the power-plant since their illegal takeover must be returned to the state, plus interest.

Hydro and Lyse should also pay compensation to the host municipality of Ullensvang, as well as to the complainants, the landowners, for the additional costs that have been incurred by them in connection with the illegal takeover of the water-power plant by Hydro and Lyse.

7. Information on other procedures.*

a) Have you already approached the EFTA Surveillance Authority or any other EFTA, European or national institution concerning the same issue?

No

b) Approaches already made to national authorities or recourse to national courts or other procedures.

Yes If yes, indicate whether there has already been a decision or award and attach a copy

Complaints, of no avail so far: See annex 13, 14 and 15.

8. I understand that for a faster treatment of the complaint the information provided above in point 3, 4 and 5 are non-confidential and can be sent to the EFTA State in question.*

Yes

9. Supporting documents

Please list any documents and evidence which is submitted in support of the complaint and add annexes if necessary

- Whenever possible, a copy of the national law or other measure which provides the legal basis for the payment of the alleged aid should be provided
- If the complaint is submitted on behalf of someone else (a person or a firm) please attach proof that you as a representative are authorized to act
- If the complainant is an enterprise, please feel free to attach a brief description of the complainant and its field(s) and place (s) of activity
- Copies of previous correspondence with the EFTA Surveillance Authority or any other EFTA, European or national institution concerning the same issue
- If the issue has already been dealt with by a national court, a copy of a judgment if available.

01 Permissions of June 11,2021,by the King of Norway_Kongelig
resolusjon.pdf

02 Concession of December 21,1962,by the King of Norway_Kongelig
resolusjon_Roldal-Suldal watercourse.pdf

03 Waterfall Rights Act nl_lov_1917-12-14-16 Vannfallrettighetsloven.pdf
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1917-12-14-16>

04 Watercourse Regulation Act Vassdragsreguleringsloven.pdf
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1917-12-14-17>

05 2020-10-21_Mandatory notifications_Hydro and Lyse to establish
hydropower company.pdf
<https://newsweb.oslobors.no/message/515923>

06 2021-01-01_market notification_Hydro-Lyse hydropower transaction
completed.pdf
<https://newsweb.oslobors.no/message/521957>

07 2012-05-18_BladetJobbNaering.pdf
"Norges største riveprosjekt" - Norway's largest demolition project

08 2026-04-29_Press-ReleaseHydro-signs-long-term-power-contracts-with-
Statkraft.pdf
<https://www.hydro.com/en/global/media/news/2026/hydro-signs-long-term-power-contracts-with-statkraft/>

09 2007-06-26_Judgment EFTA Court, June 26, 2007.pdf

10 2017-06-06_The recommendations from the Parliament's Committee for
Energy and Environment_inns-201617-438l.pdf
The recommendations from the Parliament's Committee for Energy and
Environment to the lawmakers in Parliament

11 <https://www.eftasurv.int/newsroom/updates/state-aid-electricity-producers-pay-market-price-using-natural-resources>

12 The decisions by the EFTA Court, case E-9/97, Erla Maria
Sveinbjörnsdottir and the Government of Iceland. Especially section 46 - 62.
And
EEC/EU Court about acts and decisions with a retrospect effect. Prof.

Sejersted: "EØS rett", p. 102. And
EEC Court in Sml. 1979 p. 69, Racke vs. Hauptzollamt Mainz.

13 2021-06-14_RGI,Protest,complaint and demand to the government.pdf
Protest and complaint to the government from the landowners, letter of
June 14, 2021

14 2021-06-29_Protest_Melding til OED om vedtak i Ullensvang
kommunestyre.pdf
Protest to OED from the municipality of Ullensvang, letter of June 29,
2021

15 2021-11-25_RGI,Protest to the government via OED.pdf
Protest to the Government from the landowners, letter of November 25, 2021

16 2021-03-12_secret deal Hydro - Lyse, redacted version via OED,
corporate structure chart included.pdf

*[Annexes in green color will be sent to you along with this complaint form –
State aid part 2/2. Those in black are links to Internet, or documents
supposedly in ESA's possession.]*

Place, date and signature of complainant

Røldal, June 8, 2026

Røldal Grunneigarlag,
organization number 999 295 770

Olav Rabbe
elected chairman

KONGELIG RESOLUSJON

Olje- og energidepartementet
Statsråd: Tina Bru

Ref.nr.:
Saksnr.: 20/2003
Dato: 11. juni 2021

RSK Holding AS, Lyse Kraft DA og Hydro Energi AS - tillatelser etter vassdragslovgivningen i forbindelse med opprettelse av Lyse Kraft DA

1. Innledning

Lyse Produksjon AS (Lyse Produksjon) og Hydro Energi AS (Hydro Energi) signerte 21. oktober 2020 en transaksjonsavtale om etablering av et felles eierskap for sine hel- og deleide vannkraftverk i Rogaland, Vestland og Agder gjennom opprettelse av et ansvarlig selskap med delt ansvar, Lyse Kraft DA (LKDA).

Transaksjonen innebærer overordnet at Lyse Produksjon overdrar heleide og deleide kraftverk til LKDA, mens Hydro Energi selger 100 prosent av aksjene i RSK Holding AS (RSK Holding) til LKDA mot vederlag i andeler i LKDA. Etter gjennomføringen av transaksjonen vil Lyse Produksjon eie 74,4 prosent av LKDA og Hydro Energi 25,6 prosent. De konsesjonsrettslige spørsmålene som gjelder overføringen av Lyse Produksjons hel- og deleide kraftverk behandles i et eget vedtak av departementet av dags dato, og omtales ikke nærmere her.

Lyse Produksjon, Hydro Energi og LKDA søkte ved brev av 22. oktober 2020 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av aksjene i RSK Holding, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Det er samtidig søkt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, slik at konsesjonene for Røldal-Suldal-anleggene omgjøres til å gjelde på ubegrenset tid, jf. vannfallrettighetsloven § 10 og vassdragsreguleringsloven § 9. LKDA har også søkt om at det tas inn bestemmelser om alminnelig revisjon i de gjeldende konsesjonene.

Hydro Energi samlet i 2019 kraftverkene i RSK i en ny juridisk enhet, RSK Holding. Olje- og energidepartementet tilrår at RSK Holding gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for erverv av 45,21 prosent direkte eierskap til RSK-anleggene og for erverv av 91,26 prosent av aksjene i RSK AS.

Etter departementets vurdering er det ikke grunnlag for å behandle søknaden om LKDA's erverv av aksjene i RSK Holding etter bestemmelsen om unntak fra konsesjonsplikt i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Overdragelsen behandles etter lovens § 24, jf. § 4 som gjelder videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Saken behandles ved kongelig resolusjon siden Kongen er konsesjonsmyndighet.

Departementet tilrår at LKDA får konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding og at Hydro Energi får konsesjon for erverv av 25,6 prosent av selskapsandelene i LKDA. Som følge av at LKDA oppfyller vannfallrettighetslovens krav til offentlig eierskap, oppheves tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i konsesjoner for Røldal-Suldal-anleggene.

2. Søknaden og NVEs uttalelse

2.1 Søknaden

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende søknad fra advokatfirmaet Thommessen, datert 22. oktober 2020, her gjengitt i offentlig versjon:

"1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og introduksjon

*På vegne av Lyse Produksjon AS ("**Lyse Produksjon**"), Hydro Energi AS ("**Hydro Energi**") og Lyse Kraft DA ("**LKDA**") søkes det herved om nødvendige konsesjoner, unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, samtykker og bekreftelser etter vannfallrettighetsloven og vassdragsreguleringsloven i forbindelse med etableringen av LKDA. Formålet bak etableringen av LKDA er å konsolidere Lyse Produksjons vannkraftvirksomhet med Hydro Energis vannkraftvirksomhet i Røldal-Suldal-vassdraget i Rogaland og Vestland fylker.*

*Lyse Produksjon og Hydro Energi signerte 21. oktober 2020 en transaksjonsavtale ("**Transaksjonsavtalen**") med henblikk på å etablere et felles eierskap for sine respektive vannkraftverk i Rogaland, Vestland og Agder gjennom opprettelsen av et ansvarlig selskap med delt ansvar – LKDA.*

Vedlegg 1: Transaksjonsavtale datert 21. oktober 2020

*I henhold til Transaksjonsavtalen skal Lyse Produksjon skyte inn sine andeler på 41,1 % i Sira-Kvina Kraftselskap DA, krafttuttsretten på ca 18 % i Ulla Førre (medeiendomsrett og kompensasjonskraft) og Lyse Produksjons heleide kraftverk som tingsinnskudd i LKDA. Samtidig skal Hydro Energi skyte inn 100 % av aksjene i RSK Holding AS ("**RSK Holding**") som tingsinnskudd i LKDA. RSK Holding eier direkte og indirekte gjennom eierskap i Røldal-Suldal Kraft AS ("**RSK**"), 95,21 % av vannkraftverkene i Røldal-Suldal-vassdraget ("**RSK-anleggene**").*

LKDA ble stiftet 17. september 2020 under navnet "Lyse Anlegg DA" og det vises i den forbindelse til

Vedlegg 2: Stiftelsesdokument, selskapsavtale og utskrift fra Foretaksregisteret for Lyse Anlegg DA, samt selskapsmøteprotokoll med endring av navn til Lyse Kraft DA

*Partene har videre blitt enige om en deltakeravtale og en selskapsavtale for LKDA ("**Deltakeravtalen**") som skal signeres når transaksjonen gjennomføres. Selskapets formål er å eie, drive og videreutvikle vannkraftverk som direkte eller indirekte eies av selskapet, og øvrig kraftproduksjon selskapet har tilgang på. Selskapet skal ha sitt hovedkontor i Stavanger kommune.*

Vedlegg 3: Omforent deltakeravtale og selskapsavtale (Vedtekter)

I henhold til Deltakeravtalens punkt 2 skal andelene i LKDA bestå av 667 A-andeler og 333 B-andeler. (...) Lyse Produksjon skal eie samtlige 667 A-andeler, i tillegg til 77 B-Andeler. Dette tilsvarer en samlet eierandel i LKDA på 74,4 %.

Hydro Energi skal eie 256 av totalt 333 B-Andeler. Dette tilsvarer en samlet eierandel på 25,6 %. Til sammen eier Lyse Produksjon og Hydro Energi samtlige 1000 andeler i LKDA.

LKDA oppfyller kravet til offentlig eierskap i medhold av vannfallrettighetsloven § 5. Dette betyr at de tidligere privateide RSK-anleggene og RSK Holding vil bli underlagt offentlig eierskap i medhold av vannfallrettighetsloven § 5.

Følgende erverv i forbindelse med den planlagte etableringen av LKDA er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven:

- (i) LKDA's erverv av Lyse Produksjons heleide kraftverk er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 2 (ukonsederte) og § 4 (konsederte). På vegne av LKDA søkes det om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for dette ervervet.*
- (ii) LKDA's erverv av Lyse Produksjons andeler i Sira-Kvina Kraftselskap DA er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 25 og på vegne av LKDA søkes det om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 25 for dette ervervet.*
- (iii) LKDA's erverv av Lyse Produksjons uttaksrett i Ulla-Førre krever Olje- og energidepartementets ("OED") samtykke etter vannfallrettighetsloven § 30 tredje ledd. På vegne av LKDA søkes det om slikt samtykke.*
- (iv) LKDA's erverv av 100 % av aksjene i RSK Holding fra Hydro Energi er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 24 som om LKDA hadde ervervet de underliggende konsesjonspliktige eiendelene direkte, og det søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for dette ervervet.*

Det bes også om departementets bekreftelse på at Lyse Produksjons konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven overføres til LKDA på uendrede vilkår.

Hydro Energis eierskap i RSK-anleggene ble fisjonert ut til RSK Holding i 2019, jf. brev til OED 1. november 2019. RSK Holding fikk med dette direkte og indirekte gjennom eierskap i RSK, eierskap til 95,21 % av vannkraftverkene i RSK-anleggene. Fisjonen i 2019 var et ledd i tilretteleggingen for videre endring i eierstrukturen i RSK-anleggene, som nå følges opp gjennom overdragelse til LKDA. OED innvilget 26. mai 2020 utsettelse av frist for konsesjonssøknad knyttet til RSK Holdings erverv av RSK-anleggene, i påvente av ytterligere endringer i eierstrukturen.

Vedlegg 4: Brev fra OED med fastsettelse av utsatt søknadsfrist 26. mai 2020

Denne konsesjonssøknaden omfatter derfor også følgende erverv i RSK Holding som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven:

- (i) RSK Holdings erverv av 45,21 % direkte eierskap til RSK-anleggene er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 4. På vegne av RSK Holding AS søkes det om unntak fra konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for dette ervervet.
- (ii) RSK Holdings erverv av 91,26 % av aksjene i RSK AS er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 24 som om RSK Holding AS hadde ervervet de underliggende konsesjonspliktige eiendelene direkte, og det søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for dette ervervet.

Hydro skal fra og med gjennomføring av transaksjonen også tre inn som driftsansvarlig, som definert i utleieforskriften, for kraftverkene som i dag er heleid av Lyse Produksjon, samtidig som Hydro fortsetter som driftsansvarlig for RSK-anleggene. Det bes i den forbindelse om OEDs godkjenning av operatøravtalen, jf. vannfallrettighetsloven § 29.

Avslutningsvis bes det om at tidsbegrensningene og hjemfall i konsesjoner for RSK-anleggene etter vassdragsreguleringsloven og vannfallrettighetsloven (tidligere industrikonsesjonsloven) omgjøres etter vannfallrettighetsloven § 10 til å gjelde på ubegrenset tid og for øvrig videreføres på uendrede vilkår.

1.2 Oversikt over den videre fremstillingen i søknaden

I punkt 2 nedenfor vil vi gi en kort oversikt over Lyse Produksjon, Hydro Energi, RSK Holding, Sira Kvina og Ulla Førre. I punkt 3 gis en nærmere beskrivelse av de ulike trinnene og sluttresultatet ved etableringen av LKDA. I punkt 4 redegjør vi kort for anvendelsesområdet for unntaksbestemmelsen i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd, og grunnlaget for å meddele unntak i forbindelse med etableringen av LKDA og for RSK Holdings erverv i RSK-anleggene. I punkt 5 oppsummeres søknaden og de konsesjonsrettslige betingelsene for etableringen av LKDA.

2 OVERSIKT OVER LYSE PRODUKSJON OG HYDRO ENERGI

2.1 Lyse Produksjon

Lyse Produksjon eies 100 % av Lyse AS. Lyse AS eies av følgende eierkommuner: Stavanger kommune (45,735 %), Sandnes kommune (19,531 %), Sola kommune (8,741 %), Time kommune (5,832 %), Klepp kommune (4,229 %), Hå kommune (3,785 %), Randaberg kommune (3,279 %), Eigersund kommune (2,951 %), Strand kommune (2,532 %), Hjelmeland kommune (0,994 %), Gjesdal kommune (0,933 %), Lund kommune (0,713 %), Bjerkreim kommune (0,512 %) og Kvitsøy kommune (0,223 %).

Det vises for øvrig til:

Vedlegg 5: Årsrapport 2019 for Lyse-konsernet, samt vedtekter og utskrift fra Foretaksregisteret for Lyse AS og Lyse Produksjon AS

Lyse Produksjon har hovedkontor i Stavanger. Selskapet driver virksomhet innenfor kraftproduksjon og kraftforvaltning gjennom egne anlegg og medeierskap til andre kraftproduksjonsanlegg. En vesentlig del av selskapets virksomhet er produksjon av kraft gjennom heleide vannkraftverk som selskapet eier direkte. I tillegg har Lyse Produksjon rettigheter og andeler i deleide vannkraftverk. Sistnevnte omfatter en krafttutaksrett (andel av Rogaland fylkeskommunes medeiendomsrett i Ulla-Førre anleggene og kompensasjon for

fraført vann fra Lysebotn (II) og Breiava kraftverker) på ca 18 % i Ulla-Førre, samt en andel i Sira-Kvina Kraftselskap DA på 41,1 %.

Lyse Produksjons heleide vannkraftverk kan oppsummeres som følger (med tilhørende konsesjoner etter vassdragslovgivningen):

Kraftverk	Konsesjoner
Breiava	- Ingen. Etablert innenfor rammen av gjeldende reguleringskonsesjon for Lysebotn kraftverk. Fritatt fra konsesjonsplikt etter vannressursloven i NVEs vedtak 15. september 2003.
Flørli	- Erverv og regulering av Flørlivassdraget, kgl. res. 16. november 1917. - Erverv og regulering av Flørlivassdraget, kgl. res. 21. oktober 1927. - Erverv og regulering av Flørlivassdraget, kgl. res 4. juli 1935. - Tillatelse til å regulere Hogganvatn i Fraffjordvassdraget og overføring av vannet til Flørlivass, kgl. res. 7. mai 1937. - Tillatelse til å overføre Krokevatnvassdraget til Flørlivassdraget, kgl. res. 2. september 1938. - Tillatelse til å regulere Vassleia i Espedalsvassdraget og overføring av vannet til Flørlivassdraget, meddelt ved ministerpresidentens beslutning av 26. mars 1942. - Tillatelse til å regulere Øvre Flørlivatn, kgl. res. av 14. mars 1947. - Stadfestelse av ministerpresidentens vedtak 26. mars 1942 om å kreve avstått Fossåens Interressentskaps vassfall i Espedalsvassdraget, samt til å regulere Vassleia og overføre vannet til Flørlivassdraget, 16. november 1945. - Tillatelse for regulering av Rundevatn i Fraffjordvassdraget og overføring av vannet til Flørlivassdraget, kgl. res. 21. januar 1949. - Tillatelse til å regulere Rundevatn i Fraffjordvassdraget og overføre avløpet til Flørlivassdraget, kgl. res. 27. april 1951. - Fornyelse av meddelte konsesjoner, kgl. res. 6. august 1954. - Tillatelse til opprustning og tilleggsregulering for Fløyrlielva, Forsand og Gjesdal kommuner, kgl. res. av 26. mars 1999.
Hauskje	Ingen. Ikke konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven/ vannfallrettighetsloven. Vurdert som ikke konsesjonspliktig etter vassdragslovgivningen av NVE 13. februar 1981.

Hetland	- Tillatelse til å regulere og overføre Helgeaaen til Ogneelven, kgl. res. 25. september 1914. - Manøveringsreglement for Homsevand og Holmevand, kgl. res. 18. oktober 1915, endret ved kgl. res. 16. oktober 2020. - Tillatelse til å regulere og overføre Hagavatn og Burskogelven til Ognaelven m.v., kgl. res. 27. juni 1930. - Tillatelse til ytterligere regulering og overføring av Hagavatn m.v. til Ognaelva, kgl. res. 3. mars 1939. - Tillatelse til nedleggelse av kraftproduksjonen i Hagavatn, kgl. res. 20. juni 1980. - Midlertidig tillatelse til overføring av del av avløp for utnyttelse i Hetland kraftstasjon, meddelt av OED 6. april 1998. - Vassdragskonsesjon gis tillatelse til nedbygging av dam Hundsvatn vest, Hetland kraftverk, 24. september 2015.
Hjelmeland	- Tillatelse til gjenoppbygging av Hjelmeland kraftverk meddelt ved kronprinsregentes resolusjon 13. juli 1990.
Lysebotn	- Tillatelse til å regulere Årdalsvassdraget, Stølsåen og Lysevassdraget samt å overføre Årdalsvassdraget til Stølsåen, kgl. res. 19. november 1948. - Tillatelse til å endre planene for den ved. kgl. res. av 19. november 1948 meddelt tillatelse til regulering av Årdalsvassdraget og Stølsåen, Lysevassdraget og overføring av Årdalsvassdraget til Stølsåen, kgl. res. 22. oktober 1954. - Regulering av Årdalsvassdraget m.v. planendring m.v., kgl. res. 20. desember 1957. - Tillatelse til å føre visse deler av Stølsåna, Fylgesdalsvassdraget og Årdalsvassdraget over til kraftverkets nedbørsfelt, kgl. res. 16. juni 1961. - Tillatelse til ytterligere regulering av Lyngsvatn og regulering av Breiva i Årdal og Forsand Herreder, kgl. res. 22. juni 1962. - Tillatelse til å føre avløpet fra Krogatjern, Guritjern m.v. i Stølsåna over til kraftverkets inntaksbassen i Storetjern, kgl. res. 21. september 1962. - Revisjon av konsesjonsvilkår for regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget samt overføring av Årdalsvassdraget til Stølsåna i Hjelmeland og Forsand kommuner, kgl. res. 17. april 2015. - Tillatelse til overføring av to felt fra Daladalen til Lyngsvatnet, kgl. res. 24. november 2017.

Maudal	- Tillatelse til regulering av Maudalsvassdraget i Rogaland, kgl. res. 17. august 1928. - Ytterligere regulering av Maudalsvassdraget, kgl. res. 6. oktober 1939. - Tillatelse til foreta en ytterligere regulering av Myrtjønn og Store Myrvatn i Maudalsvassdraget meddelt ved kgl. res. 31. januar 1947.
Oltedal	- Ingen. Ervervet og etablert før innføring av konsesjonsplikt.
Oltesvik	- Ingen. Ervervet og etablert før innføring av konsesjonsplikt.
Sviland	- Tillatelse til å foreta en oppdemning av Skjelbredtjernet og Svilandselva, kgl. res. 23. november 1908. - Reglement for benyttelse av reguleringsdammen for Skjelbredtjernet i Høilands herred, kgl. res. 30. april 1910.
Tjodan	- Tillatelse til erverv og regulering m.v. for utbygging av Tjodan kraftverk i Lysebotn, kgl. res. 19. juni 1981. - Endring av manøvreringsreglement og planendring for Tjodanvassdraget meddelt av OED 3. februar 1984.

Lyse Produksjon er videre underlagt vilkår i unntaksvedtak av 19. februar 1999 i forbindelse med etableringen av Lyse-konsernet. Unntaksvedtaket innebærer at enhver overføring av aksjer i Lyse Produksjon skal meldes til Olje- og energidepartementet. Som det fremgår nedenfor, innebærer imidlertid ikke den planlagte transaksjonen at det overføres eller utstedes noen aksjer i Lyse Produksjon og meldeplikten i henhold til vedtaket utløses således ikke. Vi nevner likevel dette unntaksvedtaket for god ordens skyld og ber om departementets bekreftelse på at dette ikke utløses.

2.2 Hydro Energi

Hydro Energi eies 100 % av Norsk Hydro ASA. Norsk Hydro ASA er et børsnotert selskap, hvor største aksjonærer er Nærings- og fiskeridepartementet med 34,26 % og Folketrygdfondet med 5,32 %. Utover dette er selskapet eid av en rekke private aktører (både selskaper og privatpersoner) med mindre aksjeposter.

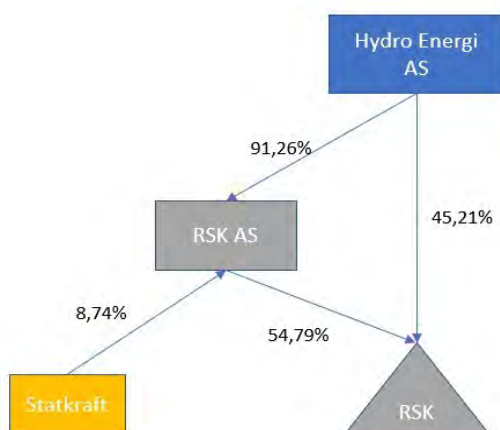
Hydro Energi har hovedkontor i Oslo. Selskapet driver virksomhet innenfor kraftproduksjon og kraftforvaltning gjennom egne anlegg og deltakelse i selskap som driver slik virksomhet. En viktig del av selskapets virksomhet innenfor kraftproduksjon er produksjon av kraft i vannkraftverk i Røldal-Suldal-vassdraget, jf. nedenfor.

Det vises for øvrig til:

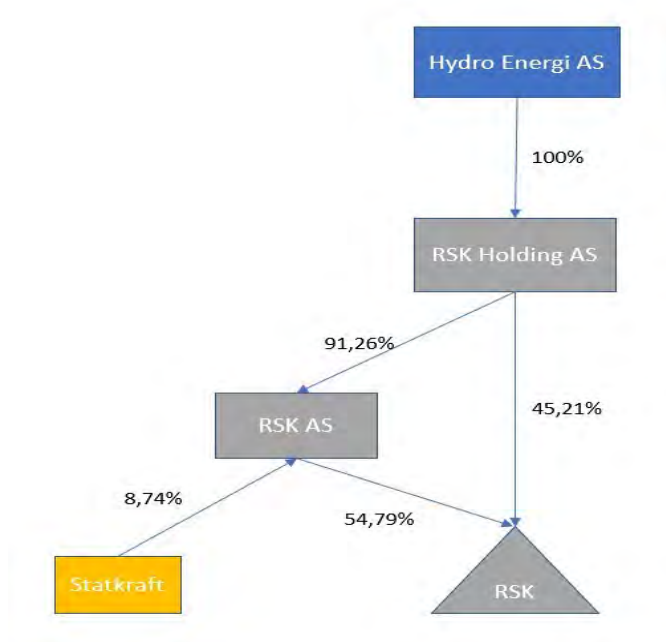
Vedlegg 6: Årsrapport 2019 for Norsk Hydro-konsernet, samt vedtekter og utskrift fra Foretaksregisteret for Hydro Energi AS

2.3 Røldal-Suldal anleggene

RSK Holding ble etablert ved fisjon fra Hydro Energi i 2019. Fisjonen innebar kun en intern omstrukturering av eierskapet, med det formål å forberede en videre overdragelse av RSK-anleggene. OED innvilget, som tidligere nevnt, i vedtak 26. mai 2020 utsettelse av frist for konsesjonssøknad knyttet til RSK Holdings erverv av RSK-anleggene, i påvente av ytterligere endringer i eierstrukturen, jf vedlegg 4 ovenfor. Eierskapet i RSK-anleggene før fisjonen så slik ut:

Etter fisjonen i 2019 er vannkraftverkene i Røldal-Suldal-vassdraget i sameie mellom Hydro Energis heleide datterselskap RSK Holding og RSK med henholdsvis 45,21 % og 54,79 %. RSK Holding og Statkraft eier henholdsvis 91,26 % og 8,74 % av aksjene i RSK. Dette betyr at RSK Holding direkte og indirekte, gjennom eierskapet i RSK, eier 95,21 % av vannkraftverkene i Røldal-Suldal-vassdraget. Etter fisjonen ser eierskapet ut på følgende måte:

Det vises for øvrig til:

Vedlegg 7: Årsrapport 2019 for RSK Holding AS og RSK AS, samt vedtekter og utskrift fra Foretaksregisteret for RSK Holding AS og RSK AS.

Styret i RSK Holding AS samtykket (...) til overføringen av Hydros aksjer i selskapet til LKDA:

Vedlegg 4: Styrevedtak av (...) i RSK Holding AS

RSK-anleggene består av følgende kraftverk og følgende konsesjoner etter vassdragslovgivningen:

Kraftverk	Konsesjoner
Suldal I	- Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldal vassdragene, samt å rå over alt vannet i vassdragene ovenfor Suldalsvatn til kraftproduksjon, kgl. res. 21. desember 1962, 10. juli 1964, 2. mai 1966 og 25. juli 1982. - Tillatelse til å foreta planendring og ytterligere regulering og overføring av Stølsåna, kgl. res. 10. juli 1964 og 12. august 1970. - Ytterligere regulering i Røldal-Suldalvassdragene gitt ved kgl. res. 14. juli 1972.

	- Ytterligere erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdragene i forbindelse med Svandalsflona kraftverk mv. gitt ved kgl. res. 3. mai 1974 og 1. mai 1977.
Suldal II	- Erverv og reguleringskonsesjon i Røldal-Suldalvassdraget gitt i kgl. res. 21. desember 1962, 10. juli 1964, 2. mai 1966 og 25. juni 1982. - Kgl. res. 19. mai 1967 tillatelse til å foreta overføring av Havreåi mv. til i Røldal-Suldal vassdragene - Ytterligere regulering i Røldal-Suldalvassdragene gitt i kgl. res. 14. juli 1972.
Røldal	- Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldal vassdragene, samt å rå over alt vannet i vassdragene ovenfor Suldalsvatn til kraftproduksjon, kgl. res. 21. desember 1962, 10. juli 1964, 2. mai 1966 og 25. juni 1982. - Tillatelse til å foreta planendring og ytterligere regulering og overføring av Stølsåna, kgl. res. 10. juli 1964 og 12. august 1970. - Ytterligere regulering i Røldal-Suldalvassdragene gitt ved kgl. res. av 14. juli 1972. - Ytterligere erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdragene i forbindelse med Svandalsflona kraftverk mv. gitt ved kgl. res. av 3. mai 1974 og 1. mai 1977.
Novle	- Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldal vassdragene, samt å rå over alt vannet i vassdragene ovenfor Suldalsvatn til kraftproduksjon, kgl. res. 21. desember 1962, 10. juli 1964, 2. mai 1966 og 25. juni 1982. - Ytterligere regulering i Røldal-Suldalvassdragene gitt ved kgl. res. av 14. juli 1972. - Ytterligere erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdragene i forbindelse med Svandalsflona kraftverk mv. gitt ved kgl. res. 3. mai 1974 og 1. mai 1977.

Kvanndal	- Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldal vassdragene, samt å rå over alt vannet i vassdragene ovenfor Suldalsvatn til kraftproduksjon, kgl. res. 21. desember 1962, 10. juli 1964, 2. mai 1966 og 25. juni 1982. - Kgl. res. 19. mai 1967 tillatelse til å foreta overføring av Havreåi mv. til i Røldal-Suldal vassdragene. - Ytterligere regulering i Røldal-Suldalvassdragene gitt i kgl. res. 14. juli 1972.
Svandalsflona	- Ytterligere erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdragene i forbindelse med Svandalsflona kraftverk mv. gitt ved Kgl. res. 3. mai 1974 og 1. mai 1977.
Vasstøl	- I medhold av vannressursloven, kgl. res. 15. desember 2000 og fullmakt gitt av Olje- og energidepartementet gis tillatelse til bygging av Vasstøl kraftverk, datert 8. november 2004.
Midtlægge	- I medhold av vannressursloven, kgl. res. 15. desember 2000 og fullmakt gitt av Olje- og energidepartementet 19. desember 2000 og 10. desember 2004 gis tillatelse til bygging av Midtlægge kraftverk, datert 22. desember 2010.
Middyr	- Ytterligere erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdragene i forbindelse med Svandalsflona kraftverk mv. gitt ved kgl. res 3. mai 1974 og 1. mai 1977.

2.4 Sira Kvina Kraftselskap

Sira Kvina Kraftselskap DA ("**Sira-Kvina**") er et ansvarlig selskap med delt ansvar som eies av Lyse Produksjon AS (41,1 %), Statkraft Energi AS (32,1 %, Skagerak Kraft AS (14,6 %) og Agder Energi Produksjon AS (12,2 %). Selskapet eier og driver et kraftverkssystem i Sira og Kvina vassdraget og det vises i den forbindelse til:

Vedlegg 9: Årsrapport 2019 for Sira Kvina Kraftselskap DA, samt selskapsavtale og utskrift fra Foretaksregisteret

Samtykke fra styret i Sira-Kvina ettersendes så snart det foreligger.

2.5 Ulla Førre anleggene

Ulla-Førre-anleggene er et kraftverkssystem i Ryfylke som eies og opereres av Statkraft Energi AS. Lyse Produksjon har uttaksrett tilsvarende ca 18 % av produksjonen i Ulla Førreanleggene. Uttaksretten knytter seg dels (10,2 %) til at Lyse Produksjon forestår utøvelsen av deler av kontraktsvilkårene i Rogaland fylkeskommunes medeiendomsrett i Ulla Førreanleggene og dels i kompensasjonskraft som følge av at Ulla Førre-anleggene leder vann bort fra Lysebotn (II) og Breiava kraftverker.

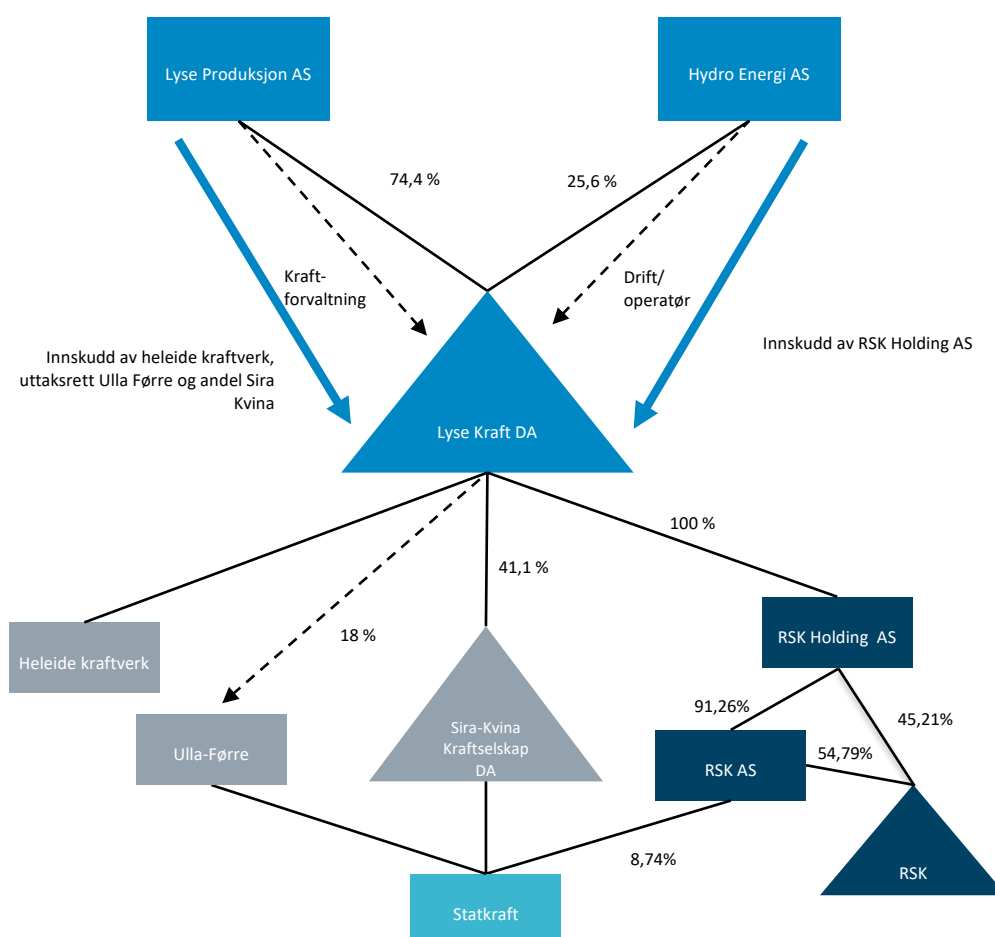
Rogaland fylkeskommune samtykket 19. oktober 2020 til overføringen av Lyse Produksjons rolle mht å forestå utøvelsen av deler av fylkeskommunens medeiendomsrett i Ulla Førreanleggene:

Vedlegg 10: Samtykke 19. oktober 2020 Rogaland fylkeskommune

3 NÆRMERE OM ETABLERINGEN AV LYSE KRAFT DA

3.1 Transaksjonsmodell

I første trinn av etableringen av LKDA etablerer Lyse Produksjon LKDA som et heleid datterselskap (sammen med et hjelpeselskap). Deretter overfører Lyse Produksjon 25,6 % av andelene i LKDA til Hydro Energi, hvorefter Lyse Produksjon skyter inn andelene i SiraKvina Kraftselskap DA, uttaksretten i Ulla Førre og selskapets heleide kraftverk som tingsinnskudd i LKDA. Samtidig skyter Hydro Energi inn 100 % av aksjene i RSK Holding. Etableringen kan illustreres som følger:

(...)

3.2 Deltakeravtalen i Lyse Kraft DA – reelt offentlig eierskap

(...)

3.3 Kraftuttak fra Lyse Kraft DA

(...)

Vedlegg 11: (...)

3.4 Operatøravtale

Hydro Energi er i dag operatør for RSK-anleggene, jf. OEDs godkjenning av operatøravtalen for RSK-anleggene 20. mai 2020, og vil fortsette som operatør for disse kraftverkene også etter gjennomført transaksjon. Samtidig vil Hydro overta som operatør for de heleide kraftverkene som overføres fra Lyse Produksjon. Ulla Førre-anleggene vil som før eies og opereres av Statkraft, og Sira-Kvina-anleggene vil fremdeles eies og opereres av Sira-Kvina.

(...) Operatøravtalen tilfredsstiller også for øvrig kravene i utleieforskriften § 10, herunder begrenset varighet til 15 år (jf. avtalens punkt 8.2) og bestemmelser om ugyldighet i fall ordningen skulle bli kjent EØS-stridig (jf. avtalens punkt 6 tredje ledd).

(...)

Vedlegg 12: Omforent operatøravtale

Det bes om at OED godkjenner operatøravtalen, jf. vannfallrettighetsloven § 29.

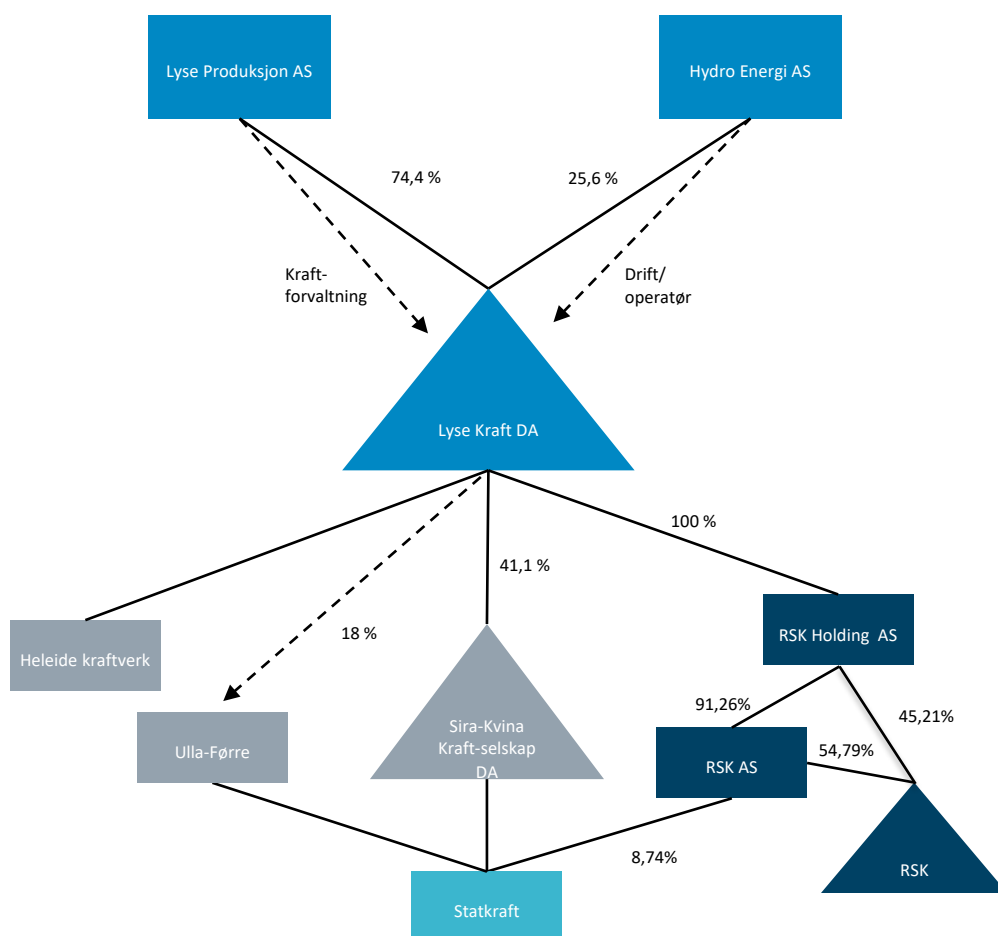
3.5 Oppsummering

Sluttresultatet av etableringen av LKDA innebærer at Lyse Produksjon gjennom LKDA beholder kontrollen over sine heleide vannkraftverk, uttaksretten i Ulla Førre og eierandelen i Sira Kvina gjennom sin 74,4 % eierandel i LKDA. Videre erverver Lyse Produksjon (gjennom LKDA) 74,4 % av RSK Holding.

Hydro Energi blir på sin side eier av 25,6 % av LKDA og (gjennom LKDA) de ovennevnte heleide og deleide vannkraftverk.

LKDA oppfyller kravet til offentlig eierskap i medhold av vannfallrettighetsloven § 5. Dette betyr også at tidligere privateide kraftverk i RSK og RSK Holding vil bli underlag offentlig eierskap i medhold av vannfallrettighetsloven § 5.

Sluttresultatet kan illustreres som følger:

4 KORT OM UNNTAK FRA KONSESJONSPLIKT OG FORKJØPSRETT ETTER VANNFALLRETTIGHETSLOVEN § 3 ANNET LEDD

4.1 Rammene for anvendelse av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd

Som det fremgår av punkt 1.1 ovenfor, utløser overdragelsen av Lyses heleide vannkraftverk konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 2 (ukonsederte fall) eller § 4 (konsederte fall). Videre innebærer LKDas erverv av 100 % av aksjene i RSK Holding at selskapet i henhold til vannfallrettighetsloven § 24 anses for å ha ervervet de underliggende konsesjonspliktige rettighetene i RSK-anleggene direkte. I begge tilfeller søkes det om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

I tillegg utløste RSK Holdings erverv av 45,21% av RSK-anleggene konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 4, samt erverv av 91,26% av aksjene i RSK konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 24 som om RSK Holding hadde ervervet de underliggende konsesjonspliktige rettigheten i RSK-anleggene direkte. Det søkes om at vedtak om unntak som nevnt over for erverv av Lyses heleide kraftverk og 100 % av aksjene i RSK Holding også omfatter disse to tidligere leddene i transaksjonsrekken.

Det følger av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd at når "særlige hensyn" foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Departementet har blant annet i Ot prp nr 61 (2007-2008) trukket opp rammene for anvendelsesområdet til § 3 annet ledd og vilkåret "særlige grunner". Departementet har i denne sammenheng uttalt følgende under punkt 5.3, 6.3.6 og 7.3 (våre understrekinger):

"Også i fremtiden vil det være behov for å legge til rette for samfunnsmessig ønskelige rasjonelle sammenslutninger innen energiforsyningen, og for fusjoner av industriselskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter."

"Prinsippene i konsolideringsmodellen som nå foreslås nedfelt i industrikonsesjonsloven og formålsbestemmelsen i § 1 nytt første ledd om offentlig eierskap skal tillegges stor vekt."

"Inntil 1/3 privat deleierskap kan bidra til at private, herunder industribedrifter, også gjennom eierskap i kraftselskaper fortsatt kan få eksponering mot kraftmarkedet med sin relevante kompetanse på flere felt som det kan være hensiktsmessig å dra nytte av."

"Et innslag av private minoritetsaksjonærer kan være hensiktsmessig for utviklingen av næringen, uten at det offentlige eierskapet dermed forringet. Snarere kan dette bidra til å bedre modellen EØS-rettslig, ved at den gjør den mer forholdsmessig."

Av relevant praksis kan det trekkes frem at departementet i vedtak 2. desember 2015 ga Sunnhordland Kraftlag AS ("SKL") og Haugaland Kraft AS ("HK") unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter tidligere industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd (nå vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd) for SKL sitt erverv av 100 % av produksjonsvirksomheten til HK i bytte mot SKLs nett- og markedsvirksomhet.

Produksjonsvirksomheten til HK gikk i denne transaksjonen fra å være 100 % eid av HK (og bakenforliggende kommuner) og være underlagt 100 % offentlig eierskap til å være 40,5 % eid av HK og være underlagt 76 % offentlig eierskap.

Departementet uttalte som del av begrunnelsen for meddelelse av unntak at "de reelle eierforholdene endres i liten grad" og at "kravet til offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonen." Videre understrekes at "[f]ormålet med unntaksbestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene."

Vedlegg 13: OEDs vedtak av 2. desember 2015

Annen relevant praksis er Hafslund-Eidsiva transaksjonen hvor departementet i vedtak 1. juli 2019 meddelte E-CO Energi AS ("E-CO") og Eidsiva Energi AS ("Eidsiva") unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter § 3 annet ledd for E-CO sitt erverv av 100 % av Eidsiva Produksjon AS (og 50 % av Eidsiva Energi AS) i bytte mot Hafslund Nett AS og 42,8 % av ECO. Produksjonsvirksomheten i Eidsiva Produksjon AS gikk i denne transaksjonen fra å være 100 % eid av innlandskommunene til å være 21,4 % eid av innlandskommunene og 78,6 % eid av Oslo kommune.

Departementet uttalte blant annet følgende i begrunnelsen for meddelelse av unntak: "Det vises særlig til at omorganiseringen gir en mer rasjonell organisering av selskapene ved at kraftproduksjonen samles under ett felles selskap. Vannfallrettighetslovens krav til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonen."

Vedlegg 14: OEDs vedtak av 1. juli 2019

En eierstruktur med reelt offentlig eierskap med eventuelle innslag av private minoritetsaksjonærer for best mulig utnyttelse og utvikling av vannkraftressursene, og generelt en mer rasjonell organisering av kraftproduksjonsselskapene er etter dette sentralt for hvorvidt det foreligger "særlige grunner" etter § 3 annet ledd.

4.2 Begrunnelse for unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd i forbindelse med etableringen av Lyse Kraft DA

Som illustrert i punkt 3 ovenfor innebærer etableringen av LKDA at Lyse Produksjon gjennom LKDA beholder kontrollen over sine heleide og deleide vannkraftverk gjennom en eierposisjon på 74,4 % i LKDA. Kravet til offentlig eierskap for Lyse Produksjon sine heleide og deleide vannkraftverk er dermed "oppfylt både før og etter transaksjonen".

Videre blir Lyse Produksjon gjennom LKDA eier av 74,4 % av RSK Holding, mens Hydro Energi viderefører sitt eierskap i RSK-anleggene gjennom en eierposisjon på 25,6 % i LKDA. Dette betyr som tidligere nevnt at vannkraftverkene som i dag ligger i sameie mellom RSK og RSK Holding går fra privat kontroll til offentlig kontroll med et offentlig eierskap på noe over 74,4 % (hensyntatt at Statkraft fortsatt eier 8,74 % i RSK).

Etter dette ser vi at reelt offentlig eierskap opprettholdes for Lyse Produksjon sin kraftproduksjonsvirksomhet, mens RSK Holding underlegges reelt offentlig eierskap. Begge deler er i tråd med prinsippene i konsolideringsmodellen.

Etableringen av LKDA har dessuten betydelige synergieffekter. Lyse Produksjon og Hydro Energi forvalter store verdier innenfor vannkraftproduksjon på Sørvestlandet. Lyse Produksjon har større porteføljer av heleide og deleide kraftverk i en rekke ulike kommuner i Rogaland, mens Hydro Energi direkte og indirekte eier 95,21 % av kraftverkene i Røldal-Suldal-vassdraget. (...)

Det foreligger således "særlige grunner" for å meddele unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd i forbindelse med etableringen av LKDA. Etableringen av LKDA innebærer at produksjonsvirksomheten i både Lyse Produksjon og RSK Holding er underlagt reell offentlig kontroll i tråd med konsolideringsmodellen, med "et innslag [på under 1/3] av private minoritetsaksjonærer" for best mulig utvikling av vannkraftressursene, jf OEDs forarbeidsuttalelser. Sammenslåingen innebærer videre "en mer rasjonell organisering av selskapene ved at kraftproduksjonen samles under ett felles selskap", jf. OEDs begrunnelse i E-CO/Eidsiva-vedtaket.

4.3 Begrunnelse for unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd i forbindelse med RSK Holdings erverv i RSK-anleggene

Som beskrevet over i punkt 2.3 innebar fisjonen av Hydro Energis eierskap til RSK-anleggene en ren intern omstrukturering og tilrettelegging for fremtidige endringer av offentlig eierskap i RSK-anleggene. Det som ovenfor i dette punkt 4 er sagt om unntaksbestemmelsens formål knyttet til konsolidering og større andel av offentlig eierskap til RSK-anleggene taler derfor også for at det skal gis unntak fra konsesjonsplikt for RSK Holdings erverv av eierskap til RSK-anleggene.

I tillegg viser vi til forarbeidene til § 3 annet ledd (Ot.prp.nr. 31 (1989-1990) s. 1-4), der det fremgår at et av hovedformålene med unntaksbestemmelsen er å tilrettelegge for interne

omorganiseringer som ledd i samfunnsmessig rasjonelle sammenslutninger innen energiforsyningen.

Denne interne omstruktureringen ved fisjonen av Hydro Energis eierskap til RSK-anleggene til RSK Holding hadde som formål å tilrettelegge for at eierskapet til RSK Holding kan overdras slik at kravet om offentlig eierskap i vannfallrettighetsloven § 5 oppfylles. Dette formålet gjennomføres nå ved overdragelse av eierskapet i RSK Holding til LKDA.

Det foreligger følgende "særlige grunner" for å meddele unntak fra konsesjonsplikt i samsvar med vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd i forbindelse med RSK Holdings erverv av 95,21% eierskap i RSK-anleggene.

5 OPPSUMMERING – OVERSIKT OVER HVA SOM OMSØKES

5.1 Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, nødvendige samtykker og bekreftelser etter vannfallrettighetsloven

For oversikt over de enkelte trinnene i etableringen av LKDA frem til sluttresultatet som vist i figuren i punkt 3.2 ovenfor, viser vi til den nærmere beskrivelsen av dette i punkt 3 og i Transaksjonsavtalen jf. Vedlegg 1.

På bakgrunn av OEDs praksis i forbindelse med tidligere omorganisering av kraftselskaper, legger søkerne til grunn at det kun er sluttresultatet av etableringen av LKDA som er gjenstand for konsesjonsbehandling. Slik vi ser det er det derfor følgende erverv som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven:

- (i) LKDAs erverv av Lyse Produksjons heleide kraftverk er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 2 (ukonsederte) og § 4 (konsederte). På vegne av LKDA søkes det om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for dette ervervet.
- (ii) LKDAs erverv av Lyse Produksjons andeler i Sira-Kvina Kraftselskap DA er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 25 og på vegne av LKDA søkes det om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 25 for dette ervervet.
- (iii) LKDAs erverv av Lyse Produksjons uttaksrett i Ulla-Førre OEDs samtykke etter vannfallrettighetsloven § 30 tredje ledd. På vegne av LKDA søkes det om slikt samtykke.
- (iv) LKDAs erverv av 100 % av aksjene i RSK Holding fra Hydro Energi er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 24 som om LKDA hadde ervervet de underliggende konsesjonspliktige eiendelene direkte. Rettighetene er konsederte og det søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for dette ervervet. I tillegg bes det om at unntaket også omfatter RSK Holdings tidligere erverv av 91,26 % av aksjene i RSK og 45,21 % direkte eierskap i RSK-anleggene, jf. vannfallrettighetsloven § 4.

Videre bes det om bekreftelse på at vilkår stilt i tidligere meddelte unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter (tidligere) industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd (eventuelt femte ledd) ikke utløses. Det foreligger "særlige grunner" for å meddele unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Etableringen av LKDA er en

samfunnsmessig ønskelig og rasjonell sammenslutning innenfor vannkraftvirksomhet. Videre medfører etableringen at reelt offentlig eierskap opprettholdes for Lyse Produksjon sin kraftproduksjonsvirksomhet, mens RSK Holding underlegges reelt offentlig eierskap. Begge deler er i tråd med konsolideringsmodellen. For nærmere begrunnelse for hvorfor det er grunnlag for å gi unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd viser vi til redegjørelsen i punkt 4 ovenfor.

5.2 Vassdrags- og reguleringskonsesjoner

Vi ber om bekreftelse på at Lyse Produksjons konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven overføres til LKDA på uendrede vilkår.

5.3 Omgjøring av tidsbegrensede konsesjoner

Vi ber om at tidsbegrensningene og hjemfall i RSKs konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven og vannfallrettighetsloven (tidligere industrikonsesjonsloven) omgjøres til å gjelde på ubegrenset tid etter vannfallrettighetsloven § 10 og ellers videreføres på uendrede vilkår. Konsesjonene med tidsbegrensning som bes omgjort er

- (i) Kgl. res. 21. desember 1962 – tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldal vassdragene, samt å rå over alt vannet i vassdragene ovenfor Suldalsvatn til kraftproduksjon.*
- (ii) Tillatelse til å foreta planendring og til å foreta ytterligere regulering og overføring av Stølsåna i Røldal-Suldalvassdragene, meddelt ved kgl. res. 10. juli 1964 og 12. august 1970.*
- (iii) Kgl. res. 19. mai 1967 tillatelse til å foreta overføring av Havreåi mv. til i Røldal-Suldal vassdragene.*
- (iv) Tillatelse til ytterligere reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene mv. og om tilleggs-samarbeidsavtale mellom staten og Norsk Hydro AS, meddelt ved kgl. res. 14. juni 1972.*
- (v) Tillatelse til å foreta ytterligere erverv og reguleringer i Røldal-Suldal vassdragene for utbygging av Svandalsflona kraftverk mv., meddelt ved kgl. res. 3. mai 1974.*
- (vi) Hydro Produksjon fikk tillatelse til erverv av 45,21 % av fallrettigheter i RSK fra Staten, og overføring av reguleringstillatelsen, ved kgl. res. 25. juni 1982.*

Etableringen av LKDA innebærer at tidligere privateide kraftverk i Røldal-Suldal-vassdraget underlegges offentlig eierskap i medhold av vannfallrettighetsloven § 5. Etter vannfallrettighetsloven § 10 har søker krav på å få omgjort tidligere tidsbegrensede konsesjoner så lenge konsesjonæren oppfyller vilkårene i vannfallrettighetsloven § 5.

LKDA er innforstått med at omgjøringen til å gjelde på ubegrenset tid, innebærer at det sannsynligvis vil bli inntatt bestemmelser om alminnelig revisjon i ovennevnte konsesjoner. Det legges til grunn at en etterfølgende revisjonsprosess i henhold til revisjonsbestemmelsene som inntas vil følge den alminnelige saksgangen for revisjonssaker. Det er de (da) tidsbegrensede konsesjonene som skal underlegges revisjon og det foreligger ikke hjemmel til å kreve søknad om ny konsesjon eller behandle revisjonene etter reglene om fornyelse av konsesjon.

Etter vårt syn er det naturlig at departementet bekrefter dette i forbindelse med at revisjonsvilkår innføres.

5.4 Godkjennelse av operatøravtale

Det bes om at departementet godkjenner Hydro Energi som driftsansvarlig for kraftverkene som i dag eies direkte av Lyse Produksjon samtidig som Hydro fortsetter som driftsansvarlig for RSK-anleggene – alt i henhold til operatøravtale vedlagt som vedlegg 12. Det bes i den forbindelse om OEDs godkjennelse av denne avtalen, jf vannfallrettighetsloven § 29.

5.5 Energilovskonsesjoner

Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at søkerne vil sende en egen melding til Norges vassdrags- og energidirektorat ("NVE") hvor det bes bekreftet at søkernes konsesjoner etter energiloven knyttet til de enkelte produksjonsselskapene/kraftanlegg overføres til Hydro Energi som operatør på uendrede vilkår.

Det vil også bli søkt om omsetningskonsesjon etter energiloven fra RME.

5.6 Annet

Dersom konsesjoner eller rettigheter som direkte eller indirekte overføres til LKDA skulle være uteglemt, bes det om at OEDs unntaksvedtak, konsesjon og/eller samtykker omfatter også dette.

Av hensyn til fremgangen i prosessen, bes det om at søknaden behandles så snart som mulig, da transaksjonen planlegges gjennomført med virkning fra 31. desember 2020.

Søknaden med vedlegg er i sin helhet unntatt offentlighet da den inneholder forretningshemmeligheter, jf. offentleglova § 13 og forvaltningsloven § 13."

2.2. NVEs uttalelse

Olje- og energidepartementet har innhentet følgende uttalelse fra NVE datert 18. desember 2020:

"Olje- og energidepartementet (OED) mottok 22. oktober 2020 søknad om konsesjoner, unntak og nødvendige samtykker og bekreftelser etter vannfallrettighetsloven og vassdragsreguleringsloven i forbindelse med etablering av Lyse Kraft DA. Formålet bak etableringen er å slå sammen vannkraftvirksomheten i Lyse Produksjon AS med Hydro Energi AS' vannkraftvirksomhet i Røldal-Suldal-vassdraget.

Som ledd i OEDs interne saksforberedelse, har NVE blitt bedt om å gi bistand til OED om følgende:

«1. En gjennomgang og kvalitetssikring av opplysninger gitt i søknaden, herunder ved sjekk opp mot konsesjonsdatabasen, når det gjelder konsesjonsforholdene for vannfall, reguleringskonsesjoner og andre rettigheter knyttet til:

- a) Anlegg tilhørende Lyse Produksjon AS som overdras til Lyse Kraft DA. NVE bes om mulig å vurdere hvilke av Lyse Produksjon AS' fallrettigheter som er under konsesjonspliktig grense.*

- b) *Vannfall, reguleringskonsesjoner og evt. andre rettigheter tilknyttet RSK som skal overdras til Lyse Kraft DA.*
2. *NVE bes om å uforme et forslag til hvordan vilkår om revisjon kan innføres i konsesjoner tidligere meddelt RSK, forutsatt at søknad om omgjøring av vilkårene om tidsbegrensning og hjemfall innvilges. Dersom NVE identifiserer andre vilkår (innløsningsrett mv.) som det kan være naturlig å endre, bes NVE om å foreslå dette.*
3. *NVE bes om å gi tilbakemelding dersom andre spørsmål som bør tas opp i anledning saken, og som det ikke er redegjort for i søknaden, blir identifisert.»*

1. Gjennomgang og kvalitetssikring av opplysninger gitt i søknaden

NVE har ikke funnet noen feilaktige opplysninger i søknaden fra Lyse Kraft DA som har betydning for behandlingen av søknaden. I forbindelse med gjennomgangen og kvalitetssikringen har vi likevel funnet noen avvik mellom opplysningene i søknaden, og de opplysningene vi har fått gjennom søknadens vedlegg og/eller vårt eget konsesjonsregister.

1.1 Konsesjonsforhold for vannfall, reguleringskonsesjoner og andre rettigheter knyttet til anlegg tilhørende Lyse Produksjon AS som overdras til Lyse Kraft DA

- Lyse Kraft DA har på s. 3 i søknaden opplyst om at Kvitsøy kommune eier 0,223 % av Lyse AS. Ut fra Lyse-konsernets årsrapport for 2019, ser det ut til at Kvitsøy kommune eier 0,233 % av Lyse AS.*

1.2 Konsesjonsforhold for vannfall, reguleringskonsesjoner og andre rettigheter knyttet til anlegg tilknyttet RSK som skal overdras til Lyse Kraft DA

- Post 11 punkt e) i konsesjonsvilkårene for tillatelse gitt ved kgl.res. 21. desember 1962 ble opphevet ved kgl.res. 5. november 1964. NVE kan ikke se at Lyse Kraft DA har nevnt denne endringen i søknaden.*
- Lyse Kraft DA har på s. 8 i søknaden, i tilknytning til Suldal I, vist til tillatelse meddelt ved kgl.res. 25. juli 1982. Riktig dato skal være 25. juni 1982. I resten av søknaden er det korrekt henvist til tillatelsen meddelt ved kgl.res. 25. juni 1982.*
- Lyse Kraft DA har på s. 17 i søknaden oppgitt at tillatelse til ytterligere reguleringer i RøldalSuldalvassdragene m.v. og om tilleggssamarbeidsavtale mellom staten og Norsk Hydro A/S, ble meddelt ved kgl.res. 14. juni 1972. Riktig dato skal være 14. juli 1972.*
- Konsesjonsperioden for tillatelsen til overføring av Havreåi m.v. av 19. mai 1967 utløp etter konsesjonens ordlyd den 19. mai 2017. NVE viser til vår vurdering lenger nede om at konsesjonsperioden ved konsesjonsbehandling av 1972 ble forlenget til 21. desember 2022. NVE vil likevel påpeke at søknaden med fordel kunne omtalt denne særskilte problemstillingen uttrykkelig.*

2. Forslag til hvordan vilkår om revisjon kan innføres i konsesjoner tidligere meddelt RSK

OED har bedt om at NVE utformer «et forslag til hvordan vilkår om revisjon kan innføres» i konsesjoner tidligere meddelt RSK. NVE forstår dette som konsesjonene med tidsbegrensning som søkes omgjort, jf. pkt. 5.3 i søknaden. NVE behandler i det følgende kun de konsesjonene som er tidsbegrenset. De kraftverkene som bare er bygd i medhold av konsesjon etter vannressursloven (Vassstøl og Midtlægre) holdes utenfor denne gjennomgangen.

- (i) Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdraget m.v. Meddelt ved kgl.res. 21. desember 1962.
 - Departementet godkjente planendring i forbindelse med flytting av den (da) planlagte kraftstasjonen i Kvanndal i vedtak av 2. mai 1966. Lyse Kraft DA har opplyst om vedtaket av 2. mai 1966 som en del av RSK-konsesjonene på søknaden s. 8-9. Vedtaket er ikke med i pkt. 5.3 Omgjøring av tidsbegrensede konsesjoner, se søknaden s. 17.
- (ii) Tillatelse til å foreta planendring og til å foreta ytterligere regulering og overføring av Stølsåna i Røldal-Suldalvassdragene. Meddelt ved kgl.res. 10. juli 1964.
 - Departementet godkjente planendring i vedtak av 12. august 1970.
- (iii) Tillatelse til å foreta overføring av Havreåi m.v. i Røldal-Suldalvassdragene. Meddelt ved kgl.res. 19. mai 1967.
- (iv) Tillatelse til ytterligere reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene m.v. og om tilleggs-samarbeidsavtale mellom staten og Norsk Hydro A/S. Meddelt ved kgl.res. 14. juli 1972.
- (v) Tillatelse til ytterligere erverv og reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene for utbygging av Svandalsflona kraftverk m.v. Meddelt ved kgl.res. av 3. mai 1974.
 - Departementet godkjente planendring i vedtak av 1. mai 1977. Lyse Kraft DA har opplyst om vedtak av 1. mai 1977 som en del av RSK-konsesjonene i søknaden på s. 89. Vedtaket av 1. mai 1977 er ikke med i pkt. 5.3 Omgjøring av tidsbegrensede konsesjoner, se søknaden s. 17.
- (vi) Tillatelse til erverv av 45,21 % av fallrettigheter m.v. i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten og overføring av reguleringstillatelse. Meddelt ved kgl.res. 25. juni 1982.

Tidsbegrensningen i konsesjonen har en noe ulik utforming i de ulike konsesjonene:

- (i) I Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdraget m.v. er vilkåret om tidsbegrensning i vilkår 19, se første ledd:

«Reguleringskonsesjonen gjelder i 60 år fra konsesjonens datum.
Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.»
- (ii) I Tillatelse til å foreta planendring og til å foreta ytterligere regulering og overføring av Stølsåna i Røldal-Suldalvassdragene er vilkåret om tidsbegrensning i vilkår 1, se første ledd:

«Konsesjonen gjelder for 60 år fra 21. desember 1962.»

- (iii) *I Tillatelse til å foreta overføring av Havreåi m.v. i Røldal-Suldalvassdragene er vilkåret om tidsbegrensning i vilkår 1, se første ledd:*

«Konsesjonen gjelder for 50 år fra konsesjonens datum.»

- *Begrunnelsen for at tillatelsen av 19. mai 1967 kun har en varighet på 50 år fremgår av Meddelte vassdragskonsesjoner 1967 s. 60 første spalte:*

«Konsesjonstid, post 1.

Hovedkonsesjonen, gitt ved kongelig resolusjon av 21. desember 1962, og tillatelsen til ytterligere regulering og overføring, gitt ved kongelig resolusjon av 10. juli 1964, gjelder begge for 60 år fra 21. desember 1962. Det ville derfor være ønskelig med samme konsesjonstid også i dette tilfelle. Da loven imidlertid ikke gir adgang hertil uten stortingsbehandling, foreslår Hovedstyret at tillatelsen gis for 50 år, for ikke å forsinke saken.»

- *I forbindelse med søknaden om å foreta ytterligere reguleringer og overføringer i Røldal-Suldalvassdraget, søkte Røldal-Suldal Kraft A/S 1. september 1969 om at konsesjonsperioden i tillatelsen av 19. mai 1967 ble endret slik at den ble overensstemmende med hovedkonsesjonen, dvs. 60 år fra 21. desember 1962, jf. St.prp. nr. 109 (1971-72) s. 5. NVE kan ikke se at departementet uttalte seg uttrykkelig om denne delen av søknaden. Departementet tilrådet at konsesjonen (av 1972) skulle gjelde i 60 år fra 21. desember 1962, se proposisjonen s. 47 høyre spalte. NVE forstår departementets tilråding slik at den også omfattet konsesjonsperioden i tillatelsen om overføring av Havreåi m.v. av 1967. Stortingets vedtak av 14. juni 1972 var i samsvar med stortingsinnstillingen, som igjen var i samsvar med departementets tilråding. NVE legger til grunn at tillatelsen til å foreta overføring av Havreåi m.v. også varer frem til 21. desember 2022.*

- (iv) *I Tillatelse til ytterligere reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene m.v. og om tilleggssamarbeidsavtale mellom staten og Norsk Hydro A/S er vilkåret om tidsbegrensning i vilkår 1, se første ledd:*

«Reguleringskonsesjonen gjelder i 60 år fra 21/12 1962. Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.»

- (v) *I Tillatelse til ytterligere erverv og reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene for utbygging av Svandalsflona kraftverk m.v. er vilkåret om tidsbegrensning i vilkår 16, se første ledd:*

«Reguleringskonsesjonen gjelder i 60 år fra 21. desember 1962. Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.»

- (vi) *I Tillatelse til erverv av 45,21 % av fallrettigheter m.v. i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten og overføring av reguleringstillatelse ble det presisert at reguleringstillatelsen gitt A/S Rjukanfoss og staten overføres «på uendrede vilkår» til Norsk Hydro Produksjon A/S.*

De aktuelle konsesjonene er alle gitt som tidsbegrensede konsesjoner. I OEDs Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer s. 13 står det at alle konsesjoner,

herunder tidsbegrensede, gitt i perioden 1972-1992 kan revideres fra og med 2022. Retningslinjene omtaler ikke uttrykkelig tidsbegrensede konsesjoner gitt i perioden 1959-1972. Retningslinjene påpeker imidlertid, under henvisning til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 108, at revisjon av tidsbegrensede konsesjoner må vurderes i lys av hva som er praktisk i forhold til konsesjonens utløp.

NVE merker seg at en endring av konsesjonenes varighet fra tidsbegrenset til tidsubegrenset ikke innskrenker departementets adgang til å revidere tidligere gitte konsesjoner.

NVE mener det vil være naturlig å sette inn vilkår om revisjon av konsesjonsvilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8, i alle de nevnte konsesjonene. NVE foreslår at det settes et felles tidspunkt for revisjon. NVE foreslår at det settes vilkår om at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon fra det tidspunkt de eksisterende konsesjonene ville gått ut, altså 21. desember 2022.

For Tillatelse til erverv av 45,21 % av fallrettigheter m.v. i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten og overføring av reguleringstillatelse, meddelt ved kgl.res. 25. juni 1982, følger tidsbegrensningen av at reguleringstillatelsen ble overført på uendrede vilkår. Tillatelsen har ikke et vilkårssett i tradisjonell forstand.

Under forutsetning av at OED innvilger søknad om tidsbegrensning og hjemfall, mener NVE det også vil være naturlig å endre vilkårene om innløsningsrett. I tillegg inneholder konsesjonene flere vilkår som i dag er utdaterte. NVE foreslår at de utdaterte vilkårene foreslås tatt opp ved en revisjon av konsesjonsvilkårene.

NVEs forslag til utforming av hvordan vilkår om revisjon kan innføres

I medhold av vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum og vannfallrettighetsloven § 10 siste punktum, foreslår NVE følgende endringer:

I

- Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdraget m.v., meddelt ved kgl.res. 21. desember 1962, post 19 første ledd.
- Tillatelse til ytterligere erverv og reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene for utbygging av Svandalsflona kraftverk m.v, meddelt ved kgl.res. av 3. mai 1974, post 16 første ledd.

Erstattes med følgende:

«Ervervskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vannfallrettighetsloven § 9 første ledd annet punktum.» og

«Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd annet punktum.»

II

Følgende tillatelser (vilkårsett) og poster:

- *Tillatelse til å foreta planendring og til å foreta ytterligere regulering og overføring av Stølsåna i Røldal-Suldalvassdragene, meddelt ved kgl.res. 10. juli 1964, post 1 første og annet ledd.*
- *Tillatelse til å foreta overføring av Havreåi m.v. i Røldal-Suldalvassdragene, meddelt ved kgl.res. 19. mai 1967, post 1 første og annet ledd.*
- *Tillatelse til ytterligere reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene m.v. og om tilleggssamarbeidsavtale mellom staten og Norsk Hydro A/S, meddelt ved kgl.res. 14. juli 1972, post 1 første ledd.*

Erstattes med følgende:

«Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd annet punktum.»

III

Følgende poster om innløsning oppheves:

- *Tillatelse til erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdraget m.v, meddelt ved kgl.res. 21. desember 1962, post 20.*
- *Tillatelse til å foreta planendring og til å foreta ytterligere regulering og overføring av Stølsåna i Røldal-Suldalvassdragene, meddelt ved kgl.res. 10. juli 1964, post 2.*
- *Tillatelse til å foreta overføring av Havreåi m.v. i Røldal-Suldalvassdragene, meddelt ved kgl.res. 19. mai 1967, post 2.*

3. Andre spørsmål som bør tas opp i anledning saken, og som det ikke er redegjort for i søknaden

NVE har ikke identifisert andre spørsmål som bør tas opp i anledning saken, og som det ikke er redegjort for i søknaden. NVE viser til det vi har sagt over om at de utdaterte vilkårene foreslås tatt opp ved en revisjon av konsesjonsvilkårene."

3. Uttalelser og innspill mottatt som ledd i behandling av søknaden

3.1 Uttalelser fra vertskommunene

De berørte kommunene og fylkeskommunene ble ved brev 23. november 2020 invitert til å uttale seg om søknaden. Departementet har, både før og etter dette, mottatt uttalelser fra de berørte kommunene. De er i sin helhet gjengitt nedenfor. I et digitalt møte med Statsråd Tina Bru 4. desember 2020 ga kommunene Suldal og Ullensvang også innspill. Departementet har mottatt følgende skriftlige innspill:

Brev fra Suldal kommune datert 9. november.2020:

"Suldal og Ullensvang har i seksti år vore vertskommunar for Røldal-Suldal kraft.

Konsesjonsperioden til Hydro går ut ved slutten av 2022, og OED må i den samanheng gjera nye vedtak. Røldal-Suldal kraft er ein av dei store utbyggingane i Noreg og produserer årleg over 3 TWh. Utbygginga kravde store naturinngrep i form av tørrlagde elvar og neddemming av aktive stølsbruk på femti- og sekstitalet. Det vil difor vera naturleg å ha gode prosessar når konsesjonen skal fornyast. Eit naturleg tiltak i ein slik prosess vil vera at me som ordførarar får leggja fram våre synspunkt direkte til statsråden.

Kommunane er sjølvsagt kjent med at det nye selskapet Lyse DA har søkt om forlenging av gjeldande konsesjon. Suldal og Ullensvang kommune har tydelege synspunkt på denne søknaden. Kommunen sine synspunkt vil gå fram av vedlagte notat frå advokatfirma Lund og co. Dette notatet er også sendt departementet for få dagar sidan. I notatet er det grundig gjort greie for kvifor me som vertskommunar kunne ha grunn til å forventa fornyelseskonsesjon med drøfting av konsesjonsvilkår ved utløpet av konsesjonsperioden. Denne forventninga knytter seg mellom anna til ulike innspel og høyringssvar som selskapet har gitt

Me bakgrunn i dette ber om eit snarleg møte med statsråden."

Brev fra Advokatfirmaet Lund & CO DA datert 6. november 2020:

"Advokatfirmaet Lund & Co representerer kommunene Suldal og Ullensvang (tidligere Odda kommune) i konsesjonssaken for Røldal-Suldal utbyggingen.

Den første konsesjonen i forbindelse med regulering av Røldal-Suldalvassdraget mv. ble meddelt ved kongelig resolusjon 21. desember 1962. Konsesjonen er tidsbegrenset til 60 år med vilkår om hjemfall. Konsesjonær er Røldal-Suldal Kraft AS (RSK). Nåværende operatør og majoritetseier av kraftanleggene er Hydro Energi AS.

Hydro Energi AS (Hydro) har som kjent inngått en samarbeidsavtale med Lyse Produksjon AS (Lyse) om å etablere et nytt selskap som skal hete «Lyse Kraft DA». Avtalen omfatter blant annet Hydros ni kraftverk i Røldal-Suldal-vassdraget («RSK-anleggene»). Etter sammenslåingen vil Hydro etter det opplyste eie 25,6 prosent av det nye selskapet, og Lyse vil eie 74,4 prosent. Lysekonsernets aksjonærer er 14 kommuner i Sør-Rogaland, slik at eierskapet til RSK-anleggene vil oppfylle kravet til 2/3 offentlig eierskap. Fusjonen vil dermed medføre at RSK-anleggene ikke hjemfaller i henhold til konsesjonsvilkårene.

I forbindelse med fusjonsavtalen mellom Hydro og Lyse har det oppstått spørsmål om hvorvidt det nye selskapet må søke om fornyet reguleringskonsesjon for Røldal-Suldal reguleringen.

Den 22. oktober fremsatte Hydro, Lyse, og Lyse Kraft DA i fellesskap søknad til Olje- og energidepartementet (OED) blant annet om nødvendige konsesjoner mv. for Lyse kraft DA, herunder søknad om at vilkåret om tidsbegrensning i konsesjonen for Røldal-Suldal-anleggene omgjøres og konsesjonen ellers videreføres på uendrede vilkår, jf. vannfallrettighetsloven § 10. Dersom departementet tar søknaden om omgjøring til følge, vil det nye selskapet få konsesjon for Røldal-Suldal-anleggene på evig tid (tidsubegrenset konsesjon).

Konsesjonen for Røldal-Suldal-anleggene ble gitt på en tid da synet på vannkraftutbygging og naturinngrep var helt annet enn i dag, og hvor det ble fastsatt helt andre krav til ivaretagelse av naturmiljøet.

I et vedtak om omgjøring av konsesjonsvilkårene til å bli en evigvarende konsesjon for Lyse Kraft DA, har OED både hjemmel – og plikt til – samtidig å sette vilkår om revisjon etter vassdragsreguleringsloven § 8. Revisjonstidspunktet skal settes som om den opprinnelige konsesjonen ble gitt tidsbegrenset, dvs. fra og med 2022. Slik kommunene ser det bør vurderingen av nye vilkår i denne reguleringskonsesjonen være den samme – uavhengig av om det er tale om vilkår i en ny konsesjon eller om det er som ledd i en vilkårsrevisjon. I denne saken vil det ikke være tale om å modernisere 30 år gamle konsesjonsvilkår, men å modernisere konsesjonsvilkår som er nær 60 år gamle.

I departementets «Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer» datert 25. mai 2012, heter det følgende om forholdet mellom revisjonssak og fornyelsessak på side 11:

«Når tidsbegrensede konsesjoner løper ut må de fornyes. Konsesjonsmyndigheten står i utgangspunktet fritt til å vurdere om det skal gis en ny konsesjon og eventuelt på hvilke vilkår. En søknad om fornyet konsesjon kan avslås av konsesjonsmyndighetene, og konsesjonæren kan også velge å si fra seg en konsesjon. Behandlingen av en fornyelse blir som en ordinær konsesjonsbehandling, og gir større muligheter for endring av vilkår enn tilfellet er i en revisjonssak eller med utgangspunkt i de hjemmelsgrunnlag som er nevnt ovenfor.»

Det er flere forhold som underbygger at konsesjons-/revisjonssaken til Lyse Kraft DA skal behandles som en fornyelsessak.

For det første fremgår det av forarbeidene til lovendringen i 2008, hvor det ble innført krav til offentlig eierskap og adgangen for private til å forlenge/forny en konsesjon ble fjernet, at det første hjemfall av betydning først vil finne sted i 2022. Denne saken står dermed i en særstilling, hvor det ikke finnes noen direkte sammenlignbare saker.

For det andre er det ikke regulert i loven hvordan en revisjonssak konkret skal gjennomføres eller samordnes med vannforvaltningsarbeidet, utover at departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår. Slike forskriftsbestemmelser er ikke gitt, og departementet står derfor fritt til å fastsette føringer for gjennomføringen av revisjonssaken innenfor vassdragsregulerings- og forvaltningslovens rammer.

For det tredje ble det i 2013 foretatt en nasjonal gjennomgang av 430 konsesjoner i 187 vassdrag som kan bli vurdert for nye konsesjonsvilkår innen 2022. Reguleringskonsesjonen for Røldal-Suldalvassdraget ble ikke regnet med blant disse 430 konsesjonene. Dette har sammenheng med at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) hele tiden har lagt til grunn at konsesjonen ved utløpet av konsesjonstiden skal behandles som en fornyelsessak. Det kan for eksempel vises til uttalelsene i vedlagte brev fra NVE til grunneier Olav S. Rabbe datert 20. august 2004:

«Konsesjonane for reguleringane i samband med denne utbygginga er gjeve tidsavgrensa for 60 år rekna frå 21.12.1962. Det vil seie at før 21.12.2022 må det søkjast om ny konsesjon for reguleringane. Det er først då utbygginga kan vurderast på nytt.»

Hydro har også hele tiden forholdt seg til at selskapet ved utløpet av konsesjonstiden må søke om fornyet konsesjon for RSK-anleggene. I forbindelse med innføringen av EUs rammedirektiv for vann (2000/60/EF) og høringen av «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Rogaland 2016-2021», skrev selskapet følgende om dette innledningsvis i sin høringsuttalelse datert 31. desember 2014:

«Hydro Energi vil understreke at den generelle oppfatningen hos selskapet er at gjeldende vassdragslovgivning med fornyelse av gitte konsesjoner legger et godt grunnlag for gode forvaltningsplaner. En fornyelse av konsesjoner sikrer god forvaltning og mer og bedre kunnskap om blant annet vassdragenes økologi, i likhet med formålet til Vanndirektivet. [Understreket her.]»

Videre uttalte Hydro i selve høringsuttalelsen under overskriften «Fornyelse av konsesjon»:

«Som det fremgår over er konsesjonene for anleggene i Røldal-Suldal tidsbegrenset med vilkår om hjemfall 21.12. 2022. Hydro Energi vil begynne arbeidet med søknad om fornyelse av konsesjonene i god tid før dette tidspunkt. Det vises i dennes sammenheng til «Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker» Rettleiar nr 3/2010 utgitt av NVE. Her står det at «Ein søknad om vidare regulering etter at konsesjonsperioden er gått ut, skal sendast til NVE minst 5 år før konsesjonen går ut». For anleggene i Røldal-Suldal vil man derfor påbegynne prosessen med fornyelse av konsesjon som omfatter problemkartlegging, konsekvensanalyser og utredninger i løpet av 2016.

Hydro oppfatter det dithen at en fornyelse av konsesjoner er å betrakte mer omfattende enn revisjoner av evigvarende konsesjoner. En fornyelse av konsesjon omfatter også flere tema enn hva som er mulighetene innen vanndirektivets rammer. [Understreket her.]»

Til det konkrete forslaget inntatt i vannforvaltningsplanene om at vilkårsrevisjon i Røldal-Suldal vassdraget skulle prioriteres i den aktuelle perioden, uttalte Hydro videre følgende:

«Vannforekomstene i Røldalsvassdraget er imidlertid ikke listet i rapport 49:2013

«Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022, Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering». Årsaken til dette er at konsesjonene for disse anleggene, som nevnt, har vilkår om hjemfall. Disse kan således ikke revideres, men må fornyes.»

I forbindelse med det regionale vannforvaltningsarbeidet for å oppfylle Norges forpliktelser etter vanndirektivet, har konsesjonæren følgelig lagt opp til at konsesjonen ved utløpet av konsesjonstiden skal behandles som en fornyelsessak.

I de endelige vannforvaltningsplanene for regionen for perioden 2016-2022, og som ble godkjent av Klima- og miljødepartementet i juli 2016, ble konsesjonen etter innspillene fra Hydro ikke ansett å være omfattet av en revisjonssak. For å bedre økologisk miljøtilstand i vassdraget, ble det i stedet tatt inn i forvaltningsplanen at reguleringskonsesjonen for Røldal-Suldal-vassdraget skal fornyes, og at det er et prioritert arbeid i planperioden å få på plass en ny konsesjon for den delen av Røldalvassdraget hvor eksisterende konsesjon utgår i 2022.

På bakgrunn av tidligere tilbakemeldinger og lovnader fra både konsesjonsmyndigheten, konsesjonær og forutsetningene i gjeldende vannforvaltningsplaner, har kommunene følgelig hatt en klar forventning om hvilken prosess som ville bli lagt til grunn i forbindelse med at konsesjonen for RSK-anleggene utløper i 2022. Som beskrevet i høringsinnspillet fra Hydro i 2014 (sitert ovenfor) skal alle vilkår gjennomgås på nytt i en fornyelsessak. Departementet kan dermed etter dette vanskelig begrense saken til en alminnelig saksgang for revisjonssaker.

Kommunene ber om bekreftelse på at OED i vedtaket om omgjøring vil fastsette revisjonstidspunktet til 2022 og stille krav om at revisjonssaken skal følge det samme sporet som regulanten og NVE har lagt opp til – nemlig som en fornyelsessak.

For helhetens skyld nevnes at kommunene fremmet krav for NVE om åpning av vilkårsrevisjon for RøldalSuldal reguleringen allerede høsten 2019, slik at vilkårene for å åpne revisjon er oppfylt. NVE har foreløpig ikke besvart kommunenes krav om revisjon.

Det er et stort behov for å få rettet opp de store ulemper som kraftanleggene og reguleringene i RøldalSuldal-vassdraget medfører, slik at man oppnår bedre samsvar mellom vilkårene i konsesjonene og dagens lovverk med krav til miljøstandarder. Konsesjonssaker tar erfaringsmessig lang tid, og det har allerede gått over ett år siden kommunene fremmet krav om revisjonssak. Det er derfor nødvendig at departementet samtidig med at det tas stilling til en søknad om omgjøring av gjeldende konsesjon legger føringer for videre saksbehandling, slik at det blir fortgang i prosessen.

Kommunene ser at saken reiser kompliserte spørsmål i grensesnittet mellom alminnelig konsesjon-, fornyelses- og revisjonssak. Kommunene ber derfor departementet legge opp til en god prosess og sørger for at vertskommunene blir sikret de rettigheter de er gitt i gjeldende regelverk til å ivareta sine interesser, som både vil være å opprettholde vannkraftproduksjonen i størst mulig grad og ivareta hensyn til naturmiljøet.

På grunn av sakens kompleksitet og betydning for kommunene Suldal og Ullensvang anmoder vi om et møte med OED for å redegjøre nærmere for kommunene sitt syn på omgjøringssøknaden og konsesjonsprosessen før departementet tar stilling til søknaden fra Lyse Kraft DA. Det er som nevnt av stor betydning for vertskommunene hvilken retning konsesjonssaken tar.

Vi imøteser departementets forslag til aktuelle tidspunkt for et slikt møte med vertskommunene så snart som mulig."

Brev fra Ullensvang kommune datert 27. november 2020:

"Røldal/Suldal kraft er i dag kraftprodusenten som forsyner Hydro Karmøy med miljøvenleg kraft. Vi ser at det er store positive markeringar fordi kraftanlegga er sikra som kapitalvare for kraftselskapa Lyse og Hydro. Det vert trekt fram som eitt døme på særskilte vellukka kraft og industripolitikk. Det er det neppe. Effekttrettane (reguleringsrettar) gjev grunnlag for ei aktiv sterkt miljøbelastande regulering for å oppnå høgst mogleg inntekter for eigarane. Andre kraftkrevjande bedrifter har over år halde seg til gjeldande ordningar gjennom den liberaliserte kraftmarknaden. Det er ikkje dokumentert at Hydro sin kraftandel er øyremerkt industriproduksjon på Karmøy.

For Ullensvang kommunestyre, innbyggjarane, lokalsamfunnet og grunneigarane dreier saka seg om mykje meir. Det er forstemmande å lesa nyhende der industrileiarar og rikspolitikarar hyllar det store grepet. Medan kjelda til storhendinga - lokalsamfunnet, naturen, miljø-konsekvensane, kommunane, tørrlegginga av elvane og neddemminga ikkje vert trekt fram i det heile. Heller ikkje at naturressurskommunane Suldal og Ullensvang etter “avtalen” går glipp av store verdiar som var en føresetnad for utbygginga. Vi ser med uro på at omsynet til naturressursen hjå oss ikkje ser ut til å ha interesse i det heile. Fossar og elvar er borte for alltid. Valldalen slik den var, er borte for alltid. Samfunnskontrakten ved konsesjonen i 1962 var at anlegga skulle heimfalla til staten vederlagsfritt i 2022. Vertskommunane skulle motta inntil ein tredel av verdien. I praksis store mengder kraft basert på ein “trappetrinnsmodell - eller titals millionar kvart år til evig tid. For kommunar og regionen. Eigarane av anlegga har no overteke enorme verdiar basert på enorme naturinngrep. Medan lokalsamfunna har mista enorme verdiar, og sit att med naturinngrepa, sterkt i strid med samfunnskontrakten frå 1962.

Reguleringa av Røldalsvatnet, Votna og Valldalen med meir, har endra denne delen av kommunen for alltid. Valldalen hadde lenge fast busetnad og var den største stølsdalen på Vestlandet. Demninga breier nå ut Valldalsvatnet som dekkjer dalen. Granskingar viser at det budde folk i Valldalen alt i steinalderen. Det har budd folk med husdyr og matproduksjon i dalen i uminnelege tider. Før oppdemminga, vart Valldalen nytta til sommarbeite, med 18 stølsbruk. Der var fleire tusen geiter og mange hundre kyr på beite. Dette gav grunnlag for ysteri som produserte geitost.

Dalen var prega av frodig vegetasjon. Røldal og Valldalen heng saman og har bidrege til ein unik kultur. Valldalen er del av Røldal/Suldalsvassdraget, som renn ut i Boknafjorden. Vassmassane frå Hardangervidda vert drenert gjennom dalføret og er naturressurs for krafta som skaper smelteverksarbeid på Karmøy. I tillegg ser det no ut til å gje solide kraftinntekter til kommunar i Sør-Rogaland. Med den 90 meter høge dammen i Valldalen har det gamle kulturlandskapet for alltid blitt borte. Stølane er neddemde og den aktive vassdragsreguleringa har endra naturen og lokalklimaet. Særleg gjeld dette i Valldalen og ved Røldalsvatnet. Eitt godt døme er mykje frostrøyk med rimnedslag i Røldal vinterstid, som følge av open råk ved kraftverksutløpet. Ein plagsom konsekvens for fjellbygda som ligg tett ved det regulerte vatnet.

I 1962 vart eitt selskap under stifting, med A/S Rjukanfoss og Staten som deltakarar gjeve konsesjon i medhald av ikl. § 4 og vrgl. §§2 og 19 post 2 “til erverv og regulering i Røldal - Suldalsvassdraget m.v.” Konsesjonen gav selskapet rett til å:

“Erverve fallrettigheter i Røldal-Suldalsvassdreget m.v. og å foreta regulering i de samme vassdrag samt å rå over alt vanne i vassdragene overfor Suldalsvatn til kraftproduksjon. Videre ble selskapet gitt rett til å innløse fallrettigheter, ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter m.v. for utbygging av Røldal-Suldalsvassdraget og å føre elvene ut av de naturlige løp.”

Avtalen som må reknast til å gje regulanten vidtrekkande fullmakter, var gjeldande for ein periode på 60 år. Konsesjonen i høve regulering av Røldal-Suldalsvassdraget kom altså ved kongeleg resolusjon 21. desember 1962, og er tidsavgrensa til 60 år med vilkår om heimfall.

Konsesjonæren Røldal-Suldal Kraft AS (RSK) har Hydro Energi AS som operatør og majoritetseigar.

Hydro Energi AS (Hydro) og Lyse Produksjon AS (Lyse) etablerer no eit nytt selskap «Lyse Kraft DA». Avtalen omfattar mellom anna, ni kraftverk i RøldalSuldal-vassdraget («RSK-anlegga»). Hydro skal eiga 26% og Lyse 74%. Lovendringar gjer at fusjonen medfører at RSK-anlegga ikkje heimfell som føresett i konsesjonsvilkåra.

Ved fusjonsavtalen har det oppstått spørsmål om det nye selskapet skal søka om fornya reguleringskonsesjon for reguleringa. 22. oktober sette Hydro, Lyse og Lyse Kraft DA i fellesskap, fram søknad til Olje og energidepartementet (OED) om at vilkåret om tidsavgrensing i konsesjonen for Røldal-Suldal-anlegga vert omgjort. Og at konsesjonen elles vert vidareført på uendra vilkår, jf vannfallrettighetslova § 10. Dersom OED godkjenner dette, vil selskapet få konsesjon for RSK-anlegga til evig tid (tidsuavgrensa konsesjon). Kommunen kan ikkje akseptera at konsesjonen vert vidareført på uendra vilkår. Konsesjonen for Røldal-Suldal-anleggene vart gjevne i ei tid det vart fastsett heilt andre krav til ivaretaking av naturmiljø enn i dag. Inngrepa må reknast å vera særleg brutale i høve dagens krav. Konsesjonen har fullført si virketid i 2022. Konsesjonsvilkåra er 60 år gamle. Konsesjonæren har ikkje ei gong oppfylt alle krav i konsesjonen, sjølv etter denne lange perioden. Det ser vi på som ein sterk provokasjon. Ny konsesjon i dag ville aldri ha tillete ei så inngripande utbygging som RSK representerer.

«Når tidsbegrensede konsesjoner løper ut må de fornyes.

Konsesjonsmyndigheten står i utgangspunktet fritt til å vurdere om det skal gis en ny konsesjon og eventuelt på hvilke vilkår. En søknad om fornyet konsesjon kan avslås av konsesjonsmyndighetene, og konsesjonæren kan også velge å si fra seg en konsesjon. Behandlingen av en fornyelse blir som en ordinær konsesjonsbehandling, og gir større muligheter for endring av vilkår enn tilfellet er i en revisjonssak eller med utgangspunkt i de hjemmelsgrunnlag som er nevnt ovenfor.» Jf. Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer (OED)

Konsesjons/revisjonssaka må handsamast som ei fornyingssak. Det finst ingen liknande saker så langt. Såleis er den prinsipiell og vil få vide konsekvensar.

Departementet står fritt til å fastsetja føringar for revisjonssaka innan vassdragsregulerings- og forvaltningslova sine rammer. NVE har tidlegare vore klar på fornying:

«Konsesjonane for reguleringane i samband med denne utbygginga er gjeve tidsavgrensa for 60 år rekna frå 21.12.1962. Det vil seie at før 21.12.2022 må det søkjast om ny konsesjon for reguleringane. Det er først då utbygginga kan vurderast på nytt.» jf, NVE 20.08.2004, i brev til grunneigar O.S. Rabbe.

Konsesjonæren Hydro har også heile tida halde seg til at konsesjonen må og skal fornyast. Noko som også går fram av vassforvaltningsplanane for regionen - 2016-2022. Alle vilkår skal vurderast på nytt i fornyingssaka, jf Hydro sitt eige høyringsinnspel i 2014. Ullensvang kommune føreset at OED sikrar at revisjonssaka vert gjort i tråd med det NVE og Hydro frå før har lagt opp til. Vi har difor kravd og forventar stadfesting på at det vert fornyingssak

med revisjonstidspunkt 2022. Gjennom fornyinga skal konsesjonen gje nye vilkår som er i tråd med tidsrett lovverk. Og krav om dagens miljøstandardar.

Vi ser at åtake på vertskommunane for kraftanlegg vert intensivert. Grunnleggande vilkår for utbygginga vert annullerte. Naturressurskommunane sine interesser vert ikkje ivaretekne. Samfunnskontraktane som vart inngått ved utbyggingane vert svekka, eller utradert utan kompensasjon for vertskommunane. Sentrale ordningar som heimfall (andel av verdiskapinga) vert sett til side utan at vertskapet sit att med retten som var sjølvsgd i samfunnskontrakten ved utbygginga. Sett til sides, utan dialog. Tilliten til å inngå avtalar om utbygging er sterkt svekka. Verken sentrale styresmakter eller kraftselskap tek lokalsamfunn og naturressurskommunane sine interesser alvorleg.

Vilkåra vert endra i ettertid og skaper berettiga harme. Om samfunnskontraktar vert brotne etter 60 år utan kompensasjon må det vera ei sterk åtvaring til kommunar, som vurderer vind, hav eller vasskraftanlegg.

Ullensvang kommune krev forpliktande miljømessige og økonomiske kompensasjonar dersom RSK-anlegga får tidsuavgrensa konsesjon."

Brev fra Lund og Co datert 4. desember 2020:

"1. Innledning

Hydro Energi AS (Hydro) har inngått fusjonsavtale med Lyse Produksjon AS (Lyse) om å etablere et nytt selskap «Lyse Kraft DA». Avtalen omfatter blant annet Hydros ni kraftverk i Røldal-Suldalvassdraget («RSK-anleggene»), som har en samlet installert effekt på knappe 630 MW og en samlet produksjon på ca. 3,21 TWh/år. Etter sammenslåingen vil Hydro eie 25,6 prosent av det nye selskapet, og Lyse vil eie 74,4 prosent. Fusjonen vil dermed medføre at RSK-anleggene ikke hjemfaller i henhold til konsesjonsvilkårene.

Den 22. oktober fremsatte Hydro, Lyse, og Lyse Kraft DA i fellesskap søknad til Olje- og energidepartementet (OED) blant annet om nødvendige konsesjoner mv. for Lyse kraft DA, og søknad om at vilkåret om tidsbegrensning i konsesjonen for RSK-anleggene omgjøres og konsesjonen ellers videreføres på uendrede vilkår, jf. vannfallrettighetsloven § 10. Dersom departementet tar søknaden om omgjøring til følge, vil det nye selskapet få konsesjon for RSK-anleggene på evig tid (tidsubegrenset konsesjon).

Gjeldende konsesjon for Røldal-Suldalreguleringen er nærmere 60 år. Det er en kjensgjerning at slike vassdragsreguleringer gjennomgående har små krav til økonomisk kompensasjon til vertskommunene, samtidig som de har medført større naturinngrep enn yngre utbygginger (ingen minstevannføring, ingen terskler og store reguleringshøyder). Lovgivningen rundt areal- og miljøvernpolitikken er videre vesentlig strengere i dag enn for 50-60 år siden. Det kan for eksempel vises til ikrafttreddelsen av plan- og bygningsloven med krav til blant annet konsekvensutredninger (1985), vannressursloven (2000) og implementering av EUs vanndirektiv (direktiv 2000/60/EF). EUs vanndirektiv pålegger Norge en miljøoptimalisering også av «sterkt modifiserte vannforekomster» (SMVF), og Norge er etter direktivet blant annet forpliktet til å etterstrebe «best økologisk tilstand» i SMVF. – Selv om det har vært foretatt flere miljøforbedringer i løpet av konsesjonstiden, står dette hovedinntrykket fremdeles fast.

Dersom konsesjonen for Røldal-Suldal-anleggene omgjøres og «konsesjonen ellers videreføres på uendrede vilkår» som omsøkt av konsesjonæren, vil det medføre at vertskommunene Suldal og Ullensvang blir stilt i en vesentlig dårligere situasjon, både økonomisk og naturfaglig, enn om anleggene hadde hjemfalt.

Det er kommunenes syn at OED har både hjemmel – og plikt – til å behandle konsesjonssøknaden fra konsesjonæren som en fornyelsessak. I tillegg kommer at gjeldende konsesjonær over flere år har gitt kommunene forventninger om en slik prosess etter utløpet av gjeldende konsesjon.

For å belyse hvilke negative konsekvenser omgjøringen av konsesjonen for RSK-anleggene har for vertskommunene, har kommunene Suldal og Ullensvang bedt om et møte med politisk ledelse i OED. Dette dokumentet er en oversikt og oppsummering av de punktene kommunene ønsker å fremheve i møtet.

Notatet er lagt opp på følgende måte:

- I punkt 2 er det gitt en kort beskrivelse av sakens bakgrunn.*
- I punkt 3 har vi sett på forholdet mellom en fornyelsessak og revisjonsinstituttet, og*
- i punkt 4 vil vi knytte noen kommentarer til kravet om magasinrestriksjoner og minstevannføring.*
- I punkt 5 ser vi på økonomiske krav, herunder hva kommunene Suldal og Ullensvang kunne ha forventet å få av verdi ved hjemfall – og som dermed har gått «tapt» og må kompenseres ved omgjøringen, før vi*
- i punkt 6 har tatt inn noen avsluttende bemerkninger*

2. Bakgrunn

Den første konsesjonen i forbindelse med Røldal-Suldalvassdraget mv. ble meddelt ved kongelig resolusjon 21. desember 1962, og er i henhold til post 19 tidsbegrenset til 60 år med vilkår om hjemfall. Konsesjonær er Røldal-Suldal Kraft AS (RSK). Nåværende operatør og majoritetseier av kraftanleggene er Hydro Energi AS.

Ved en endring i Industrikonsesjonsloven i 2008 ble den såkalte konsolideringsmodellen innført for å styrke offentlig eierskap til vannressursene og oppfylle de krav som følger av EØS-avtalen etter EFTA-domstolens dom 26. juni 2007 i saken ESA mot Norge. Endringen medførte at private ikke lenger kan erverve vannfall. I dag vil derfor bare statsforetak, kommuner og fylkeskommuner, og sammenslutninger der disse har minst 2/3 av eierinteressene kunne få ervervskonsesjon, jf. vannfallrettighetsloven (tidligere industrikonsesjonsloven) § 5.

Ved konsesjonstidens utløp i slutten av 2022, har staten dermed i utgangspunktet rett til å kreve avstått RSK-anleggene med tilliggende grunn og rettigheter uten vederlag, jf. også vassdragsreguleringsloven § 28 første ledd (hjemfallsretten). Hjemfall er et virkemiddel for å oppnå formålet om offentlig eierskap.

Etter vannfallsrettighetsloven § 11 siste ledd og vassdragsreguleringsloven § 28 fjerde ledd skal vertskommunene ved hjemfall motta inntil 1/3 av anlegget eller dets verdi. Størrelsen av

tildelingen og fordelingen mellom flere kommuner fastsettes ved plenumsvedtak i Stortinget. Om dette heter det i vannfallrettighetsloven § 11 siste ledd:

«Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.»

Det følger av bestemmelsen at Stortinget ved fordelingen står fritt til å avgjøre hvor mye en vertskommune skal få i det enkelte tilfellet, bortsett fra at andelen ikke kan settes til null ettersom loven forutsetter at kommunene skal ha noe.

Som et eksempel på hva Suldal og Ullensvang kommuner kunne ha regnet med av verdi ved hjemfall, kan det vises til Stortingets vedtak 18. mai 1983 hvor syv Vestlandskommuner ble tildelt andeler av det økonomiske utbytte fra fem kraftverk hvor det var foretatt såkalt foregrepet hjemfall. Tildelingen skjedde etter en skala gradert etter kraftverkets produksjon per år: 1/3 av de første 250 GWh, 1/4 av de neste 250 GWh og 1/8 fra den del av produksjonen som overstiger 500 GWh.

Dersom fusjonsavtalen mellom Hydro og Lyse medfører at Lyse Kraft DA oppfyller kravet til offentlig eierskap, skal søknaden om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i utgangspunktet innvilges, jf. vannfallrettighetsloven § 10, jf. § 5. Omgjøringen vil samtidig medføre at RSK-anleggene ikke hjemfaller i henhold til konsesjonsvilkårene. Vertskommunene går dermed glipp av den ovenfor anslått kommunale andelen av verdien av et hjemfall. Dette vil vi komme nærmere tilbake til under punkt 4.

3. Omgjøring av vilkår og forholdet til revisjonsinstituttet

3.1 Vilkårene for å åpne revisjonssak er oppfylt

Da det ble innført en alminnelig revisjonstid på 30 år i vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 [nå § 8], uttalte Olje- og energidepartementet i særmerknadene til bestemmelsen at:

«Departementets forslag til ny § 10 nr. 3 inneholder en generell adgang til å kunne foreta revisjoner av konsesjonsvilkårene etter 30 år, uansett når konsesjonen har blitt gitt, og uavhengig av om konsesjonen er tidsbegrenset eller ikke.

Et intervall på 30 år for revisjonen av vilkårene er avstemt etter den alminnelige konsesjonsperiode som er 60 år for konsesjoner med tidsbegrensning, jfr. § 10 nr. 1. Vilkårene for disse konsesjonene blir dermed underlagt revisjon etter 30 år. En konsesjon uten tidsbegrensning skal etter regelen likeledes underlegges revisjon av vilkårene hvert 30. år.»

I forbindelse med at departementet foreslo forenklinger og lovtekniske oppdateringer av vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven i 2017, uttalte departementet videre følgende om når revisjonsadgangen inntreder der tidsbegrensede konsesjoner blir omgjort til tidsubegrenset:

«[F]or konsesjoner som ikke har vilkår om revisjon bør det, samtidig med omgjøring av vilkår om varighet, også settes vilkår om revisjon. Revisjonstidspunktet bør settes som om den opprinnelige konsesjonen ble gitt tidsubegrenset. Er dette tidspunktet passert bør revisjonstidspunktet settes til tidspunktet for omgjøringsvedtaket. [Understreket her.]»

Det betyr at dersom eksisterende konsesjon blir omgjort til tidsubegrenset konsesjon, kan den likevel revideres fra og med 2022. Som det fremgår av det siterte fra forarbeidene ovenfor, har OED i forbindelse med et vedtak om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning videre en plikt til å samtidig sette vilkår om revisjon etter vassdragsreguleringsloven § 8.

OED må derfor samtidig med et eventuelt vedtak om omgjøring fastsette at revisjonstidspunktet inntreffer i 2022.

Forarbeidene sier ikke noe om en revisjonssak i en situasjon som den foreliggende vil åpnes automatisk ved inntreden av revisjonstidspunktet, eller om det må fremsettes krav om revisjon. Krav om revisjon kan uansett fremmes før det formelle revisjonstidspunktet inntreffer. Vilkårsendringer som følger av revisjonssaken og som fastsettes ved kgl.res. vil da tre i kraft fra det formelle revisjonstidspunktet.

Kommunene Ullensvang (tidligere Odda) og Suldal fremmet krav om vilkårsrevisjon for Røldal-Suldal utbyggingen i oktober 2019 (kopi av kravsdokumentet følger vedlagt). Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har foreløpig ikke besvart kommunenes krav om åpning av revisjon, angivelig fordi direktoratet har avventet tilbakemelding fra departementet på hvilket spor saken skal behandles i – dvs. om saken skal behandles som en fornyelsessak eller som en revisjonssak.

Vilkårene for åpning av revisjon er klart oppfylt, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Revisjonssaker tar videre erfaringsmessig lang tid og det har allerede gått over ett år fra kommunene fremmet kravet om åpning av revisjonssak. **Kommunene ber derfor departementet om å pålegge NVE om umiddelbart å åpne sak om revisjon.**

3.2 Nærmere om forholdet mellom en fornyelsessak og en revisjonssak

Ved en sak om fornyelse av konsesjon, stilles det strengere krav til konsekvensutredninger enn praksis så langt har vært i revisjonssakene. I departementets «Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer» datert 25. mai 2012, er følgende inntatt om forholdet mellom revisjonssak og fornyelsessak og kravet til utredninger på side 11:

«Når tidsbegrensede konsesjoner løper ut må de fornyes. Konsesjonsmyndigheten står i utgangspunktet fritt til å vurdere om det skal gis en ny konsesjon og eventuelt på hvilke vilkår. En søknad om fornyet konsesjon kan avslås av konsesjonsmyndighetene, og konsesjonæren kan også velge å si fra seg en konsesjon. Behandlingen av en fornyelse blir som en ordinær konsesjonsbehandling, og gir større muligheter for endring av vilkår enn tilfellet er i en revisjonssak eller med utgangspunkt i de hjemmelsgrunnlag som er nevnt ovenfor.»

I en fornyelsessak skal søker underlegges en ny og fullstendig konsesjonsbehandling, riktignok med utgangspunkt i at søknaden gjelder et allerede regulert vassdrag. Ved en ny konsesjon, skal man videre vurdere før-tilstanden, i motsetning til en revisjon hvor det skal gjøres en sammenligning av et allerede utbygd kraftanlegg sett opp mot anlegget med

foreslåtte avbøtende tiltak. Søknaden skal med andre ord i utgangspunktet behandles som en ny ordinær konsesjonssøknad, samtidig som det må tas i betraktning at vassdraget har vært regulert i mange år.

Ved nye konsesjoner i dag forventes det at det fastsettes en langt mer skånsom regulering med et mer miljøvennlig reguleringsreglement enn for 50-60 år siden. Ifølge Forskrift om konsekvensutredninger er det obligatorisk med konsekvensutredninger for kraftledninger. Det er åpenbart at miljøvirkningene av en vassdragsregulering – og eventuelt endringer i denne – regelmessig vil være vesentlig større enn for kraftledninger. Når OED i sitatet ovenfor har sagt at det ikke skal være utredninger på et nivå med nye konsesjonssøknader i en revisjonssak er det for så vidt korrekt. Men i en sak som den foreliggende vil det under enhver omstendighet være behov for at det foretas naturfaglige utredninger sammenholdt med oppdatering av hydrologisk kunnskapsgrunnlag, uavhengig av det som så langt har vært praksis i tradisjonelle revisjonssaker. Gjeldende konsesjon skal underlegges ny vurdering av konsesjonsvilkår som er 60 og ikke 30 år gamle som i vanlige revisjonssaker.

Kommunene Suldal og Ullensvang mener det er flere forhold som gir OED hjemmel til å behandle konsesjons-/revisjonssaken til Lyse Kraft DA som en fornyelsessak.

For det første fremgår det av forarbeidene til lovendringen i 2008, hvor det ble innført krav til offentlig eierskap og adgangen for private til å forlenge/forny en konsesjon ble opphevet, at det første hjemfall av betydning først vil finne sted i 2022. Denne saken står dermed i en særstilling, hvor det ikke finnes noen direkte sammenlignbare saker.

For det andre ble det i 2013 foretatt en nasjonal gjennomgang av 430 konsesjoner i 187 vassdrag som kan bli vurdert for nye konsesjonsvilkår innen 2022. Reguleringskonsesjonen for Røldal-Suldalvassdraget blant disse 430 konsesjonene. Dette har sammenheng med at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) hele tiden har lagt til grunn at konsesjonen ved utløpet av konsesjonstiden skal behandles som en fornyelsessak. Det vises for eksempel til uttalelsene i brev fra NVE til grunneier Olav S. Rabbe datert 20. august 2004:

«Konsesjonane for reguleringane i samband med denne utbygginga er gjeve tidsavgrensa for 60 år rekna frå 21.12.1962. Det vil seie at før 21.12.2022 må det søkjast om ny konsesjon for reguleringane. Det er først då utbygginga kan vurderast på nytt.»

Hydro har også hele tiden forholdt seg til at selskapet ved utløpet av konsesjonstiden må søke om fornyet konsesjon for RSK-anleggene. I forbindelse med innføringen av vanndirektivet og høringen av «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Rogaland 2016-2021», skrev selskapet følgende om dette innledningsvis i sin høringsuttalelse datert 31. desember 2014:

«Hydro Energi vil understreke at den generelle oppfatningen hos selskapet er at gjeldende vassdragslovgivning med fornyelse av gitte konsesjoner legger et godt grunnlag for gode forvaltningsplaner. En fornyelse av konsesjoner sikrer god forvaltning og mer og bedre kunnskap om blant annet vassdragenes økologi, i likhet med formålet til Vanndirektivet. [Understreket her.]»

Videre uttalte Hydro i selve høringsuttalelsen under overskriften «Fornyelse av konsesjon»:

«Som det fremgår over er konsesjonene for anleggene i Røldal-Suldal tidsbegrenset med vilkår om hjemfall 21.12. 2022. Hydro Energi vil begynne arbeidet med søknad om fornyelse av konsesjonene i god tid før dette tidspunkt. Det vises i dennes sammenheng til

«Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker» Rettleiar nr 3/2010 utgitt av NVE. Her står det at «Ein søknad om vidare regulering etter at konsesjonsperioden er gått ut, skal sendast til NVE minst 5 år før konsesjonen går ut». For anleggene i Røldal-Suldal vil man derfor påbegynne prosessen med fornyelse av konsesjon som omfatter problemkartlegging, konsekvensanalyser og utredninger i løpet av 2016.

Hydro oppfatter det dithen at en fornyelse av konsesjoner er å betrakte mer omfattende enn revisjoner av evigvarende konsesjoner. En fornyelse av konsesjon omfatter også flere tema enn hva som er mulighetene innen vanddirektivets rammer. [Understreket her.]»

Til det konkrete forslaget inntatt i vannforvaltningsplanene om at vilkårsrevisjon i Røldal-Suldal vassdraget skulle prioriteres i den aktuelle perioden, uttalte Hydro videre følgende:

«Vannforekomstene i Røldalsvassdraget er imidlertid ikke listet i rapport 49:2013

«Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022, Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering». Årsaken til dette er at konsesjonene for disse anleggene, som nevnt, har vilkår om hjemfall. Disse kan således ikke revideres, men må fornyes.»

I forbindelse med det regionale vannforvaltningsarbeidet for å oppfylle Norges forpliktelser etter vanddirektivet, har konsesjonæren følgelig lagt opp til at konsesjonen ved utløpet av konsesjonstiden skal behandles som en fornyelsessak.

I de endelige vannforvaltningsplanene for regionen for perioden 2016-2022, og som ble godkjent av Klima- og miljødepartementet i juli 2016, ble konsesjonen etter innspillene fra Hydro ikke ansett å være omfattet av en revisjonssak. For å bedre økologisk miljøtilstand i vassdraget, ble det i stedet tatt inn i forvaltningsplanen at reguleringskonsesjonen for RSK-anleggene skal fornyes, og at det er et prioritert arbeid i planperioden å få på plass en ny konsesjon for den delen av Røldalvassdraget hvor eksisterende konsesjon utgår i 2022.

På bakgrunn av tidligere tilbakemeldinger og lovnader fra både konsesjonsmyndigheten, konsesjonær og forutsetningene i gjeldende vannforvaltningsplaner, har kommunene hatt en klar forventning om hvilken prosess som ville bli lagt til grunn i forbindelse med at konsesjonen for Røldal-Suldal vassdraget utløper i 2022. Som beskrevet ovenfor, skal alle vilkår gjennomgås på nytt i en fornyelsessak.

Departementet må derfor i forbindelse med et vedtak om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning, samtidig fastsette klare føringer om at NVE skal vurdere revisjonssaken som en søknad om fornyelse av konsesjonen. De forventninger som både konsesjonsmyndigheten og konsesjonær har skapt, kan ikke uten videre settes til side.

4. Magasinrestriksjoner og minstevannføring

I kravet om åpning av revisjon, har kommunene både fremmet krav om minstevannføring og vannslipp. Kommunen forventer at konsesjonsmyndigheten ved vurderingen av kravene, pålegger de samme nødvendige konsekvensutredninger som ved en fornyelsessak, jf. punkt 3 (over). Det er her tale om en stor revisjonssak, med reguleringer på i overkant av 3 TWh/år,

hvor det er behov for omfattende utredninger fra både hydrologer og fagkyndige med fiskerifaglig kompetanse.

I forbindelse med implementeringen av vanddirektivet, uttalte energi- og miljøkomiteen (Innst. S. nr. 131 (2008-2009)) følgende om adgangen til å innføre minstevannføring:

«Komiteen mener at tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag. [...] Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp.»

Som det fremgår, forutsetter Stortinget at det er «viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag», og at det foreligger et stort potensial for miljøforbedringer med beskjedne virkninger for kraftproduksjonen. Uttalelsen må forstås både å gjelde mulige restriksjoner i driften av magasinene og ny minstevannføring i vassdraget.

5. Særlig om krav knyttet til økonomiske vilkår – Vertskommuner må få erstattet de naturinngrep som følger med vannkraften og en verdiandel av naturressursene

Regulering av vassdrag til kraftproduksjon påfører ikke bare grunneiere, men også distriktene, skader og ulemper. Det er ingen annen næring som har gjort større inngrep i natur og miljø og fortrent andre aktiviteter i samme grad som vannkraftnæringen. Inngrepene er som regel evigvarende og irreversible, som neddemming av store arealer, tørrlegging av elver, tap av fiske og fauna, utrasing av elveleie m.v. Uberørt natur representerer i seg selv en stadig stigende verdi, og andre aktiviteter er blitt fortrent til fordel for kraftproduksjon.

Et sentralt prinsipp for vertskommunenenes andel av vannkraftutbyggingen er erstatningsaspektet, det vil si at distriktene som avstår sine naturressurser til storsamfunnet skal få erstatning for de naturødeleggelser som er påført lokalt.

I dag kommer det allmenne erstatningsvernet til uttrykk hovedsakelig gjennom konsesjonsavgiftene og konkrete konsesjonsvilkår, som for eksempel fond til opphjør av fiske.

Selv om vannkraft er en evigvarende og forurensningsfri energikilde, er de naturinngrep som følger med et vannkraftanlegg irreversible med samme varighet som vannkraftproduksjonen. Det er etablert en samfunnskontrakt med kommunene om at distriktene skal ha en rettmessig kompensasjon for omfattende naturinngrep. Rokker man ved denne kontrakten, vil kraftkommunene komme negativt ut ved tap av sin naturkapital.

I en fornyelsessak er det ingen begrensninger i forhold til å sette nye økonomiske vilkår. OED har derimot lagt til grunn i tidligere saker at økonomiske vilkår normalt faller utenfor en vilkårsrevisjon.

I en sak som den foreliggende, må OED derfor klargjøre for NVE og konsesjonær at de økonomiske vilkårene kan revideres eller endres i forbindelse med nærværende sak.

Utgangspunktet må være hva som settes av økonomiske vilkår etter ny lovgivning der det ikke er gitt konsesjon tidligere. Kommunene Suldal og Ullensvang minner om at de opprinnelige vilkårene ble fastsatt for over 60 år siden.

6. Avsluttende bemerkninger

Kommunene forutsetter at konsesjonsmyndigheten i den kommende prosessen legger til grunn de rammer som er redegjort for ovenfor.

Det er ikke her tale om å modernisere 30 år gamle konsesjonsvilkår slik revisjonsinstituttet forutsetter, men å fornye og modernisere konsesjonsvilkår som er nær 60 år gamle. Det er kommunenes syn at konsesjonsmyndigheten, konsesjonssøker og de berørte kommuner snarest bør innlede en dialog om hvilke temaer som bør utredes nærmere som ledd i et samlet utredningsprogram, og i tråd med de forventninger som gjennom en årrekke er skapt om fremgangsmåten for etablering av det fremtidige driftsregimet i Røldal- Suldal.

Kommunene Suldal og Ullensvang ser frem til å drøfte sine synspunkter nærmere med OED i møtet 4. desember 2020."

Brev fra Suldal kommune datert 15. desember 2020:

Saksopplysninger

Samandrag:

Konsesjonen til Hydro for Røldal-Suldal kraft går ut ved utløpet av 2022. No er RSK fusjonert inn med kraftproduksjonen i Lyse, og dette selskapet søker no om at gjeldande konsesjonsvilkår blir gjort tidsuavgrensa. Suldal kommune er sterkt kritisk til at det ikkje blir ein ny gjennomgang av konsesjonsvilkåra, og krev at departementet vedtek at det skal bli ein fornyelseskonsesjon, eventuelt at det blir lagt tydelege føringar på at det skal vera vilkår som kan ha bortimot same verknaden som ein fornyingsrevisjon.

*Denne reguleringa skjedde for 60 år sidan, og miljøvilkåra var på den tida heilt andre enn dei blei ved kraftutbyggingar få år etterpå. Det som skjedde ved denne reguleringa; Neddemming av det som blei sett som Norges mest veldrevne stølsdal, fullstendig tørrlegging av elvar og mangelfull tilrettelegging av øydelagte transportveggar til næringsverksemd i reguleringsområda, hadde **ikkje** blitt godtatt dersom utbygginga hadde skjedd 20-30 år seinare.*

Dette tilseier full revisjon av konsesjonsvilkåra.

*Hydro og NVE har ved fleire høve dei siste åra peika på at det skal skje ein fornyingsrevisjon i 2022, og sågar nytta dette argumentet til å ikkje bli ein part i andre større revisjonar . Kommunane har difor hatt god grunn til å tru at Hydro planla å ha full gjennomgang av konsesjonsvilkåra før 2022. Det er overraskande at det nye selskapet no planlegg – og søker – om å få gjort noverande konsesjonsvilkår tidsuavgrensa - **utan** at det skjer gjennom ein fornyelseskonsesjon, og heller ikkje gjennom ein miljørevisjon.*

Kommunen ber departementet setja tydelege krav til behandlinga som skal skje vidare!

Bakgrunnen:

I 1962 vart eitt selskap under stifting, med A/S Rjukanfoss og Staten som deltakarar gjeve konsesjon "til erverv og regulering i Røldal - Suldalsvassdraget m.v." Konsesjonen gav selskapet rett til å:

"Erverve fallrettigheter i Røldal-Suldalsvassdreget m.v. og å foreta regulering i de samme vassdrag samt å rå over alt vanne i vassdragene overfor Suldalsvatn til kraftproduksjon. Videre ble selskapet gitt rett til å innløse fallrettigheter, ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter m.v. for utbygging av Røldal-Suldalsvassdraget og å føre elvene ut av de naturlige løp."

*Avtalen som må reknast til å gje regulanten vidtrekkande fullmakter, var gjeldande for ein periode på 60 år. Konsesjonen er tidsavgrensa til 60 år med vilkår om heimfall. Suldal kommune har heile tida forheldt seg til dette, sjølv om me er klar over at det skjedde ei lovendring i 2008 som i praksis tok bort heimfallsordninga. Stortinget tok bort staten sine fordelar med heimfall, **men Stortinget tok samtidig bort kommunen sine rettar etter lova.** I 48 år kunne Suldal gjera rekning med at deler av ulempene som reguleringa har påført kommunen skulle oppvegast gjennom overtaking av heimfallskraft i 2022. Praksis tilseier at dette kunne vore 100-200 GWH, som årleg - til evig tid - kunne gje inntekter på 5-30 million (avhengig av kraftpris). **Departementet bør retta opp dette gjennom sitt vedtak no.***

Søknaden:

*Hydro Energi AS (Hydro) og Lyse Produksjon AS (Lyse) etablerer no eit nytt selskap «Lyse Kraft DA». Avtalen omfattar mellom anna, ni kraftverk i Røldal-Suldal-vassdraget «RSK-anlegga»). Hydro skal eiga 26% og Lyse 74%. Lovendringar gjer at fusjonen medfører at RSK-anlegga ikkje heimfell som føresett i konsesjonsvilkåra. Ved fusjonsavtalen har det oppstått spørsmål om det nye selskapet skal søka om fornya reguleringskonsesjon for reguleringa. Det nye selskapet har no søkt Olje og energidepartementet (OED) om at vilkåret om tidsavgrensing i konsesjonen for Røldal-Suldal-anlegga vert omgjort. Slik me les søknaden ber dei om at konsesjonen vert vidareført på uendra vilkår. Dersom OED godkjenner dette, vil selskapet få konsesjon for RSK-anlegga til evig tid (tidsuavgrensa konsesjon). **Suldal kommune kan ikkje akseptera at konsesjonen vert vidareført på uendra vilkår.***

Konsesjonen for Røldal-Suldal-anleggene vart gjeve i ei tid det vart fastsett heilt andre krav til ivaretaking av naturmiljø enn i dag. Inngrepa må reknast å vera særleg brutale i høve dagens krav. Konsesjonen har fullført si virketid i 2022. Konsesjonsvilkåra er 60 år gamle. Konsesjonæren har ikkje ei gong oppfylt alle krav i konsesjonen, sjølv etter denne lange perioden. Det ser vi på som ein sterk provokasjon. Ny konsesjon i dag ville aldri ha tillete ei så inngripande utbygging som RSK representerer.

I "Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer" skriv departementet:

"Når tidsbegrensede konsesjoner løper ut må de fornyes. Konsesjonsmyndigheten står i utgangspunktet fritt til å vurdere om det skal gis en ny konsesjon og eventuelt på hvilke vilkår. En søknad om fornyet konsesjon kan avslås av konsesjonsmyndighetene, og konsesjonæren kan også velge å si fra seg en konsesjon. Behandlingen av en fornyelse blir som en ordinær konsesjonsbehandling, og gir større muligheter for endring av vilkår enn

tilfellet er i en revisjonssak eller med utgangspunkt i de hjemmelsgrunnlag som er nevnt ovenfor.”

Konsesjons/revisjonssaka må handsamast som ei fornyingssak. Det finst ingen liknande saker så langt. Såleis er den prinsipiell og vil få vide konsekvensar. Departementet står fritt til å fastsetja føringar for revisjonssaka innan vassdragsregulerings- og forvaltningslova sine rammer.

Tidlegare utspel som tilseier fornyingssak:

1. NVE har tidlegare vore klar på fornying:

«Konsesjonane for reguleringane i samband med denne utbygginga er gjeve tidsavgrensa for 60 år rekna frå 21.12.1962. Det vil seie at før 21.12.2022 må det søkjast om ny konsesjon for reguleringane. Det er først då utbygginga kan vurderast på nytt.» (jf, NVE 20.08.2004, i brev til grunneigar O.S. Rabbe.)

2. Konsesjonæren Hydro har også heile tida halde seg til at konsesjonen må og skal fornyast. Noko som også går fram av deira innspel til vassforvaltningsplanane for regionen - 2016-2022. Her uttalte dei at alle vilkår skal vurderast på nytt i fornyingssaka som kom i 2022, jf Hydro sitt eige høyringsinnspel i 2014:

«Hydro Energi vil understreke at den generelle oppfatningen hos selskapet er at gjeldende vassdragslovgivning med fornyelse av gitte konsesjoner legger et godt grunnlag for gode forvaltningsplaner. En fornyelse av konsesjoner sikrer god forvaltning og mer og bedre kunnskap om blant annet vassdragenes økologi, i likhet med formålet til Vanndirektivet.

3. Hydro uttalte også:

«Som det fremgår over er konsesjonene for anleggene i Røldal-Suldal tidsbegrenset med vilkår om hjemfall 21.12. 2022. Hydro Energi vil begynne arbeidet med søknad om fornyelse av konsesjonene i god tid før dette tidspunkt. Det vises i dennes sammenheng til «Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker» Rettleiar nr 3/2010 utgitt av NVE. Her står det at «Ein søknad om vidare regulering etter at konsesjonsperioden er gått ut, skal sendast til NVE minst 5 år før konsesjonen går ut». For anleggene i Røldal-Suldal vil man derfor påbegynne prosessen med fornyelse av konsesjon som omfatter problemkartlegging, konsekvensanalyser og utredninger i løpet av 2016.

Hydro oppfatter det dithen at en fornyelse av konsesjoner er å betrakte mer omfattende enn revisjoner av evigvarende konsesjoner. En fornyelse av konsesjon omfatter også flere tema enn hva som er mulighetene innen vanndirektivets rammer. [Understreka her.]»

I dei endelege vannforvaltningsplanane som blei godkjent av klima- og miljødepartementet i juli 2016, ble konsesjonen etter innspela frå Hydro **ikkje** vurdert å vere omfatta av ein revisjonssak. For å betre økologisk miljøtilstand i vassdraget, blei det i staden teke inn i forvaltningsplanen at reguleringskonsesjonen for RSK-anleggene skal fornyast, og at det er eit prioritert arbeid i planperioden å få på plass ein ny konsesjon for den delen av Røldalvassdraget hvor eksisterende konsesjon utgår i 2022.

Suldal kommune meiner dette viser at det har vore god grunn til at kommunen måtte rekna med at det skulle gjennomførast ein full fornyelseskonsesjon i 2022. Hydro la opp til dette, NVE har lagt opp til dette og klima- og miljødepartementet har lagt opp til dette.

Kommunen håper at departementet følgjer opp tidlegare utsagn frå regulant og frå offentlege myndigheiter.

Miljøfaglege restiksjonar - vilkårsrevisjon

Kommunen har tidlegare levert krav om vilkårsrevisjon. Den er ikkje opna frå NVE enno. Det bør vera eit absolutt krav frå departementet at denne skal opnast umiddelbart. Som nemnt i innleiinga er dette ei utbygging med særdeles store miljøødeleggingar. Desse hadde ikkje vore godteke få tiår etterpå. I det minste hadde det vore heilt andre krav til regulanten når det gjeld minstevassføring, sikring av transportveggar sommar og vinter, økonomisk erstatning, med meir. Dette tilseier full konsesjonsbehandling med tidskrav til avslutning.

Økonomisk kompensasjon

Stortinget har som tidlegare nemnd i praksis teke bort ordningane som ville gjeve kommunen betra økonomi og nye moglegheiter til å støtta lokalt næringsliv og busetnad etter 2022. Dei lova arbeidsplassane er i stor grad rasjonalisert bort, og i dag har selskapet ikkje meir enn rundt 30 arbeidsplassar i dei to kommunane. Me ber departementet i samband med søknaden pålegga selskapa ordningar som kompenserar for dette, til dømes eit næringsfond med årleg tilførsel.

Vedlegg

Som vedlegg til denne uttalen har me fått utarbeidd eit notat som gjer ytterlegare bakgrunn for dei juridiske sidene ved søknaden og vårt krav om utvida konsesjonsbehandling.

Konklusjon:

Suldal kommunestyre ber departementet pålegga det nye selskapet konsesjonsbehandling . Her må 60 år gamle vilkår gjennomgåast, moderniserast og fornyast. Me ber om at departementet snarast tek initiativ til ei drøfting mellom konsesjonssøkar, konsesjonsmynde og kommunane for å koma i gang med ein dialog om kva for tema som bør utgreiast nærmare. Gjennom mange år er det skapt ein forventning om at dette skal skje før 2022. I konsesjonsbehandlinga bør kommunane sikrast vilkår som liknar dei som dei ville fått etter lova som gjaldt til 2008."

Brev fra Ullensvang kommune datert 11. januar 2021:

"Ullensvang kommunestyre hadde sak om fråsegn til konsesjonssak oppe til behandling på sitt møte 17.12.2020. Kommunestyret fatta i denne saka samrøystes vedtak om følgende uttale:

Ullensvang kommunestyre krev at Olje- og energidepartementet pålegg det nye selskapet at det skal skje ein revisjon av konsesjonsvilkåra når konsesjonen går ut 21. desember 2022.

Ullensvang kommune har motforestillingar til eigarskiftet, og kommunen er sterkt kritisk til at det ikkje blir ein ny gjennomgang av konsesjonsvilkåra. Vi krev fornya konsesjon med natur og miljøforbetringar, samt økonomiske ytingar for dei verdiane som vertskommunane mister

som følgje av ata anlegget ikkje går til heimfall. Dersom dette ikke vert innfridd, ber Ullensvang kommunestyre om at regjeringa ikkje gjev si godkjenning.

Den reguleringa skjedde for 60 år sidan, og miljøvilkåra var på den tida heilt andre enn dei var på kraftutbyggingar få få etterpå. Neddemming av det som blei sett som Norges mest veldrevne stølsdal, fullstendig tørrlegging av elvar og mangelfull tilrettelegging av øydelagte transportveggar til næringsverksemd i reguleringsområde, hadde ikkje blitt godtatt dersom utbygginga hadde skjedd 20-30 år seinare. Dette tilseier revisjon av konsesjonsvilkåra.

Hydro og NVE har ved fleire høve dei siste åra peika på at det skal skje ein fornyingsrevisjon i 2022, og sågar nytta dette argumentet til å ikkje bli ein part i andre større revisjonar (t.d. ved konsesjonsgjennomgang i 2013 og vassdragsdirektivet i 2014). Kommunane Ullensvang og Suldal har difor hatt god grunn til å tru at Hydro planla å ha full gjennomgang av konsesjonsvilkåra før 2022.

Det er overraskande at det nye selskapet no planlegg og søker om å få gjort noverande konsesjonsvilkår tidsuavgrensa – utan at det skjer gjennom ein fornyelseskonsesjon, og heller ikkje gjennom ein miljørevisjon.

Vedlegg

Framlegg frå ordføraren (i møtet), Roald Aga Haug, Arbeidarpartiet

Tillegg til tilrådinga frå ordføraren

Ullensvang kommune har motforestillingar til eigarskiftet, og kommunen er sterkt kritisk til at det ikkje blir ein ny gjennomgang av konsesjonsvilkåra. Vi krev fornya konsesjon med natur og miljøforbetringar, samt økonomiske ytingar for dei verdiane som vertskommunane mister som følgje av at anlegget ikkje går til heimfall. Dersom dette ikkje vert innfridd, ber Ullensvang kommunestyre om at regjeringa ikkje gjev si godkjenning.

Denne reguleringa skjedde for 60 år sidan, og miljøvilkåra var på den tida heilt andre enn dei var på kraftutbyggingar få år etterpå.

Neddemming av det som blei sett som Norges mest veldrevne stølsdal, fullstendig tørrlegging av elvar og mangelfull tilrettelegging av øydelagte transportveggar til næringsverksemd i reguleringsområda, hadde ikkje blitt godtatt dersom utbygginga hadde skjedd 20-30 år seinare. Dette tilseier full revisjon av konsesjonsvilkåra.

Hydro og NVE har ved fleire høve dei siste åra peika på at det skal skje ein fornyingsrevisjon i 2022, og sågar nytta dette argumentet til å ikkje bli ein part i andre større revisjonar (t.d. ved konsesjonsgjennomgang i 2013 og vassdragsdirektivet i 2014). Kommunane Ullensvang og Suldal har difor hatt god grunn til å tru at Hydro planla å ha full gjennomgang av konsesjonsvilkåra før 2022.

Det er overraskande at det nye selskapet no planlegg og søker om å få gjort noverande konsesjonsvilkår tidsuavgrensa - utan at det skjer gjennom ein fornyelseskonsesjon, og heller ikkje gjennom ein miljørevisjon.

Røysting:

Tilrådinga frå ordføraren med tilleggsforslag frå ordføraren vart samrøystes vedteke.

KST- 210/20 Vedtak:

Ullensvang kommunestyre krev at Olje- og energidepartementet pålegg det nye selskapet at det skal skje ein revisjon av konsesjonsvilkåra når konsesjonen går ut 21. desember 2022.

Ullensvang kommune har motforestillingar til eigarskiftet, og kommunen er sterkt kritisk til at det ikkje blir ein ny gjennomgang av konsesjonsvilkåra. Vi krev fornya konsesjon med natur og miljøforbetringar, samt økonomiske ytingar for dei verdiane som vertskommunane mister som følgje av at anlegget ikkje går til heimfall. Dersom dette ikkje vert innfridd, ber Ullensvang kommunestyre om at regjeringa ikkje gjev si godkjenning.

Denne reguleringa skjedde for 60 år sidan, og miljøvilkåra var på den tida heilt andre enn dei var på kraftutbyggingar få år etterpå. Neddemming av det som blei sett som Norges mest veldrevne stølsdal, fullstendig tørrlegging av elvar og mangelfull tilrettelegging av øydelagte transportveggar til næringsverksemd i reguleringsområda, hadde ikkje blitt godtatt dersom utbygginga hadde skjedd 20-30 år seinare. Dette tilseier full revisjon av konsesjonsvilkåra.

Hydro og NVE har ved fleire høve dei siste åra peika på at det skal skje ein fornyingsrevisjon i 2022, og sågar nytta dette argumentet til å ikkje bli ein part i andre større revisjonar (t.d. ved konsesjongjennomgang i 2013 og vassdragsdirektivet i 2014). Kommunane Ullensvang og Suldal har difor hatt god grunn til å tru at Hydro planla å ha full gjennomgang av konsesjonsvilkåra før 2022.

Det er overraskande at det nye selskapet no planlegg og søker om å få gjort noverande konsesjonsvilkår tidsuavgrensa - utan at det skjer gjennom ein fornyelseskonsesjon, og heller ikkje gjennom ein miljørevisjon.

Saksopplysningar:

Konsesjonen til Hydro for Røldal-Suldal kraft går ut ved utløpet av 2022. No er RSK fusjonert inn med kraftproduksjonen i Lyse, og dette selskapet søker no om at gjeldande konsesjonsvilkår blir gjort tidsuavgrensa.

Vurdering:

Ullensvang kommune er sterkt kritiske til at det ikkje blir ein ny gjennomgang av konsesjonsvilkåra. Denne reguleringa skjedde for 60 år sidan, og miljøvilkåra var på den tida heilt andre enn dei var på kraftutbyggingar få år etterpå.

Neddemming av det som blei sett som Norges mest veldrevne stølsdal, fullstendig tørrlegging av elvar og mangelfull tilrettelegging av øydelagte transportveggar til næringsverksemd i reguleringsområda, hadde ikkje blitt godtatt dersom utbygginga hadde skjedd 20-30 år seinare. Dette tilseier full revisjon av konsesjonsvilkåra.

Hydro og NVE har ved fleire høve dei siste åra peika på at det skal skje ein fornyingsrevisjon i 2022, og sågar nytta dette argumentet til å ikkje bli ein part i andre større revisjonar (t.d. ved konsesjongjennomgang i 2013 og vassdragsdirektivet i 2014). Kommunane Ullensvang og Suldal har difor hatt god grunn til å tru at Hydro planla å ha full gjennomgang av konsesjonsvilkåra før 2022.

Det er overraskende at det nye selskapet no planlegg og søker om å få gjort noverande konsesjonsvilkår tidsavgrensa - utan at det skjer gjennom ein fornyelseskonsesjon, og heller ikkje gjennom ein miljørevisjon.

Økonomiske konsekvensar:

a. Driftskonsekvensar

b. Investeringskostnader

Ingen

c. Finansiering

Ingen

Samandrag konklusjon:

Konsesjonssaka som no ligg til handsaming i OED er eineståande i norsk kraft-historie. Lovendringane Stortinget vedtok i 2008 gjer OED mynde til å omgjera ein tidsavgrensa konsesjon i Røldal-Suldal frå 1963 til ein evigvarande konsesjon. Det er difor særskild avgjerande å få OED til å leggja krav om full revisjon av konsesjonsvilkåra, særleg med omsyn til miljørevisjon i tråd med miljøkrava i dag."

Brev fra Thommessen datert 24. november 2020:

"Vi viser til brev av 6. november 2020 fra Ullensvang og Suldal kommuner, vedlagt notat fra advokatfirmaet Lund & Co av samme dato, vedrørende vassdragskonsesjonene i tilknytning til kraftverkene i Røldal-Suldal.

Hydro Energi AS, Suldal kommune og Ullensvang (tidligere Odda) kommune har i lengre tid vært i dialog om revisjonsprosess og miljøtiltak nettopp med tanke på en fremtidig omgjøring av konsesjonene til å gjelde på ubegrenset tid. Allerede i mai 2018 inngikk Hydro avtale med kommunene, bistått av advokatfirmaet Lund & Co, om miljømessige utredninger i vassdragene med henblikk på å legge til rette for en god og effektiv felles prosess frem mot en fremtidig revisjon av konsesjonsvilkårene. Etter et åpent folkemøte og det var innhentet innspill fra kommunene og lokale brukergrupper, ble utredningene igangsatt høsten 2018 og omfattet blant annet temaer som fiskeforhold, landskap, friluftsliv og turisme, reinsdyr og kulturminner. Utredningene ble ferdigstilt og presentert for kommunene i juni 2020 og på et nytt åpent folkemøte i september 2020.

Ovennevnte prosess er i liten grad omtalt i brevet av 6. november 2020 og vi vedlegger derfor for helhetens skyld et kort notat fra Hydro Energi som oppsummerer prosessen, samt kopi av avtalen fra mai 2018. Vi vedlegger også kommunenes brev av 18. oktober 2019 med krav om revisjon.

Som nevnt i vår søknad fra 22. oktober 2020, er LKDA innforstått med at det vil bli inntatt vilkår om alminnelig revisjon når konsesjonene i tilknytning til kraftverkene i Lyse Kraft DA fastholder samtidig at det ikke er rettslig grunnlag for noen fornyet konsesjonsbehandling av konsesjonene for kraftverkene i Røldal-Suldal som følge av etableringen av Lyse Kraft DA eller omgjøring av konsesjonene til å gjelde på ubegrenset tid. Vannfallrettighetsloven § 10 slår fast at søknad om slik omgjøring "skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 5." I

2008 – da denne ordlyden ble vedtatt – utgjorde dette en lovfesting av praksis som da hadde vært gjeldende de siste 30 år, jf. Ot. prp. nr. 61

(2007-2008) punkt 5.10. En fornyet konsesjonsbehandling vil således være i strid med Lyse Kraft DAs rett til omgjøring etter vannfallrettighetsloven § 10."

3.2 Øvrige uttalelser

I forbindelse med behandlingen av saken har departementet også mottatt innspill fra private, både enkeltpersoner og Røldal grunneigarlag. Sistnevnte har gitt innspill til departementet i brev av 14. desember 2020, 23. februar 2021, 4. mars 2021 og 11. mai 2021. Grunneierlaget har også videresendt informasjon som ble publisert i forbindelse med Stortingets behandling av representantforslag 8:82 S (2020-2021) om ny konsesjon for Røldal-Suldal kraftanlegg.

Grunneierlaget viser til at Røldal ble svært hardt rammet av utbyggingen av RSK-anleggene, med tørrlegging av elver, senkning av Røldalsvannet og oppdemming på Haukelifjell. Dette medførte at bygda mistet mye næringsareal, slik at kraftverkene i praksis medførte slutten for landbruket i bygda. Grunneierlaget trekker særlig fram virkningene som følge av neddemming av Valldalen, som er blitt til en lang fjord som er utilgjengelig store deler av året.

Hjemfall av anleggene etter 60 år var ifølge grunneierlaget en viktig forutsetning for kommunene og grunneierne da det ble gitt konsesjon i 1962. Det oppleves som bristende forutsetninger at anleggene overføres til en ny eier og at vilkårene om tidsbegrensning og hjemfall omgjøres, som medfører at nærområdet og grunneierne går glipp av viktige inntekter i forbindelse med anlegget.

Grunneierlaget stiller spørsmål ved hjemmelsgrunnlaget som muliggjør en overføring av eierskapet til RSK-anleggene slik det er søkt om. Med henvisning til vannfallrettighetsloven og dens forarbeider, mener grunneierlaget at avtalen mellom Hydro Energi og Lyse Produksjon ikke er lovlig. Det anføres blant annet at det er gjennomført lovgivning med tilbakevirkende kraft, i strid med Grunnloven. Etter grunneierlagets syn kan ikke RSK-anleggene overføres til LKDA. Det vises til at den omsøkte avtalen innebærer at Hydro Energi, som en privat aktør, vil få evigvarende eierskap til vannfallene. Det anføres også at Lyse-konsernet ikke har noen offentlig relasjon til Ullensvang, og derfor ikke kan anses å være et offentlig selskap.

Grunneierlaget mener at vilkårene i konsesjonene må oppdateres. Det vises til at vannkraft er en av Norges viktigste ressurser, som må vernes slik at våre etterkommere også kan dra nytte av disse ressursene. Det er i flere av henvendelsene til departementet vist til at vilkårene i konsesjonen må oppdateres for å reflektere utviklingen de siste 60 årene, siden anleggene ble bygget. Det uttrykkes også ønske om økning av konsesjonsavgiften og etablering av næringsfond.

4. Olje- og energidepartementets merknader

4.1 Innledning

Før sammenslåingen og etableringen av LKDA eier Hydro Energi kraftverkene i Røldal-Suldal anlegget (RSK) i Rogaland. Kraftverk og fallrettigheter er tidligere konsederte. Kraftverkene har en midlere brutto årsproduksjon på litt over 3 TWh.

Opprettelsen av LKDA innebærer at Lyse Produksjon overdrar sine hel- og deleide kraftverk til LKDA, mens Hydro Energi selger 100 prosent av aksjene i RSK Holding til LKDA mot vederlag i eierandeler i LKDA. Etter gjennomføringen av transaksjonen vil Lyse Produksjon eie 74,4 prosent av LKDA og Hydro Energi vil eie 25,6 prosent.

Lyse Produksjon, Hydro Energi og LKDA søkte ved brev av 22. oktober 2020 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av aksjene i RSK Holding, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Det er også bedt om at dette omfatter RSK Holdings tidligere erverv av 91,26 % av aksjene i RSK AS og 45,21 % direkte eierskap i RSK-anleggene. Det er samtidig søkt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, slik at konsesjonene for Røldal-Suldal anleggene omgjøres til å gjelde på ubegrenset tid, jf. vannfallrettighetsloven § 10. LKDA har også søkt om at det tas inn bestemmelser om alminnelig revisjon i de gjeldende konsesjonene.

Saken innebærer en rekke transaksjoner som er omfattet av konsesjonsplikt eller krav om samtykke i henhold til vannfallrettighetsloven:

1. LKDA erverver Lyse Produksjons heleide kraftverk, og Lyse Produksjons konsesjoner overføres til LKDA.
2. LKDA erverver Lyse Produksjons andel av Sira-Kvina Kraftselskap DA.
3. LKDA erverver Lyse Produksjons uttaksrett i Ulla-Førre.
4. I 2019 ervervet RSK Holding 45,31 prosent direkte eierskap i RSK-anleggene, og det ble gitt utsatt frist for å søke om konsesjon for dette ervervet.
5. I 2019 ervervet RSK Holding 91,26 prosent av aksjene i RSK AS, og det ble gitt utsatt frist for å søke om konsesjon for dette ervervet.
6. LKDA erverver 100 prosent av aksjene i RSK Holding.
7. Hydro Energi erverver 25,6 prosent av selskapsandelene i LKDA.
8. Konsesjoner for RSK-anleggene med vilkår om tidsbegrensning og hjemfall omgjøres.
9. Hydro Energi skal være driftsansvarlig for alle kraftverkene som LKDA eier.

De konsesjonsrettslige spørsmålene som gjelder overføringen av Lyse Produksjons hel- og deleide kraftverk, punkt 1-3 over, er behandlet i et eget vedtak av departementet av dags dato. Departementet har også i et eget vedtak av dags dato godkjent operatøravtalen som innebærer at Hydro Energi skal være driftsansvarlig for alle kraftverkene i LKDA, jf. punkt 9. Disse spørsmålene omtales derfor ikke nærmere i det videre.

Transaksjonene som er angitt i punkt 4-8 behandles nærmere i det følgende.

4.2 Spørsmål om unntak fra konsesjonsplikt

LKDA søker prinsipalt om at alle de omsøkte ervervene, RSK Holdings direkte og indirekte erverv av eierskap til RSK-anleggene, LKDA's erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding og Hydro Energis erverv av 25,6 prosent av selskapsandelene i LKDA, unntas fra konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd åpner for at det kan gjøres unntak fra konsesjonsplikt dersom det foreligger "særlige hensyn". Det følger av Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) side 69 at:

"Unntaksbestemmelsen må praktiseres i tråd med konsolideringsmodellen. Det er derfor nødvendig å legge til grunn en strengere fortolkning av forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 31 (1989-90), enn det som har vært etablert praksis i senere år."

Unntaksbestemmelsen er, slik departementet ser det, først og fremst aktuell ved overdragelser i form av omorganiseringer som i liten grad endrer de overordnede eierforholdene, eksempelvis ved omorganisering til et konsern.

I 2019 samlet Hydro Energi eierskapet til kraftverkene i RSK i en juridisk enhet, RSK Holding, for å legge til rette for en hensiktsmessig overdragelse av anleggene til ny eier før konsesjonsperiodens utløp i 2022. RSK Holding overtok da rettigheter, plikter, anlegg, avtaler og eiendeler knyttet til RSK-anleggene, herunder Hydro Energis aksjer i RSK AS. Fisjonen innebar ingen reelle endringer i eierskapet til RSK-anleggene, men innebar en overdragelse som utløste konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven. Ved brev av 1. november 2019 søkte Hydro Energi om utsatt frist for å søke om unntak fra konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Departementet innvilget utsatt frist i brev av 26. mai 2020.

Ved fisjonen ervervet RSK Holding 45,21 prosent direkte eierskap til RSK-anleggene, som er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 4. Videre ervervet RSK Holding 91,26 prosent av aksjene i RSK AS, som er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 24, jf. kap. 2.

I og med at ervervet var en omorganisering som ikke innebærer reelle endringer i eierskapet, tilrår departementet at det med hjemmel i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd, gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for overdragelsen av konsesjonspliktige vannfallsrettigheter til RSK Holding.

Departementet mener på den annen side at overføringen av alle aksjene i RSK Holding til LKDA innebærer en vesentlig endring i de overordnede eierforholdene, slik at det ikke er grunnlag for å gi unntak fra konsesjonsplikten etter vannfallrettighetsloven. Dette ervervet må derfor behandles etter vannfallrettighetsloven § 24, jf. § 4.

Departementet anser også Hydro Energis erverv av 25,6 prosent eierandel i LKDA som et reelt eierskifte, slik at det ikke er grunnlag for å gi unntak fra konsesjonsplikt. Dette ervervet vurderes derfor etter vannfallrettighetsloven § 25.

4.3 LKDAs erverv av aksjene i RSK Holding

LKDA har søkt om konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding. Indirekte innebærer dette også at Lyse Produksjon og dets bakenforliggende eiere gjennom sin andel på 74,4 prosent av LKDA får rettigheter til RSK-anleggene.

LKDAs erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding vurderes etter vannfallrettighetsloven § 24, jf. § 4. Det følger av vannfallrettighetsloven § 24 at lovens bestemmelser om eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall gjelder ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene i selskaper som nevnt i lovens §§ 23 eller 25, som direkte eller indirekte har en eiendomsrett som vedkommende ikke kunne ervervet uten konsesjon eller vedtak etter vannfallrettighetsloven.

I Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) side 50 heter det om daværende industrikonsesjonsloven § 39 tredje ledd:

"Dersom rettighetene i selskapet som innehar vannfallsrettighetene tidligere er konsesjonsbehandlet, vil det normalt ikke foreligge noen grunn til å foreta en ny konsesjonsbehandling, men det kan være grunn til å endre vilkårene i den tidligere meddelte konsesjonen etter de regler som gjelder på ervervstidspunktet."

Dagens bestemmelse i vannfallrettighetsloven § 24 tilsvarer industrikonsesjonsloven § 39 etter lovendringen i 2017. Det foreligger ervervskonsesjoner for de vannfall som omfattes av ervervet av aksjene i RSK Holding. Det er her snakk om rettigheter som tidligere er konsesjonsbehandlet, som beskrevet i Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) side 50.

LKDA oppfyller kravene til offentlig eierskap, i tråd med vurderingen i punkt 4.4. Departementet vurderer at LKDA's erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding bidrar til å sikre offentlig eierskap til landets vannkraftressurser, jf. vannfallrettighetsloven § 5. Departementet vil derfor tilrå at LKDA gis konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 24, jf. vannfallrettighetsloven kap. 2, for erverv av til sammen 100 prosent av aksjene i RSK Holding. Departementet tilrår at det ikke settes særlige vilkår for dette ervervet.

4.4 Hydro Energis erverv av andeler i LKDA

Hydro Energi søker om konsesjon for å erverve 25,6 prosent av andelene i LKDA, et ansvarlig selskap med delt ansvar. Det kreves konsesjon for erverv av andeler i ansvarlige selskap, som direkte eller indirekte har rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven for å erverve, jf. vannfallrettighetsloven § 25, jf. § 23 første ledd.

Etter vannfallrettighetsloven § 25 kreves det konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon etter vannfallrettighetsloven for å erverve.

Det kan, etter § 25 annet punktum, ikke gis konsesjon som medfører at et selskap ikke oppfyller vilkårene i lovens § 5. Departementet viser til at Lyse Produksjon, den offentlige eieren, etter Hydros Energis erverv fremdeles vil inneha minst to tredeler av kapitalen og stemmene i LKDA, jf. vannfallrettighetsloven § 5 annet punktum.

Det er også et krav etter § 5 at organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap. Det fremgår av Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) på s. 36 at det i denne vurderingen vil være relevant å vurdere om det foreligger vedtektsbestemmelser, aksjonæravtaler eller lignende som ikke er i samsvar med et reelt offentlig eierskap. Tilsvarende fremgår av Prop. 96 L (2015-2016) for ansvarlige selskaper og selskaper med delt ansvar.

Etter vannfallrettighetsloven § 25 tredje punktum stilles det krav om at den offentlige eiermajoriteten gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold skal sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Det fremgår av Prop. 96 L (2015-2016) på s. 17 at "det er behov for å gjøre en helhetsvurdering av selskapsreguleringen, herunder selskapsavtalen, i det enkelte tilfellet ved konsesjonsbehandling".

Departementet har vurdert selskapsreguleringen i forbindelse med opprettelsen av LKDA basert på søknaden med vedlagte selskapsavtaler m.m. Etter en helhetsvurdering, hvor departementet har

vurdert de momenter som er trukket frem i Prop. 96 L (2015-2016), har departementet kommet til at selskapet oppfyller kravet om at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

Departementet tilrår derfor at Hydro Energi AS får konsesjon i medhold av vannfallrettighetsloven § 25 for erverv av 25,6 prosent av selskapsandelene i LKDA. Departementet tilrår at det ikke settes særlige vilkår for dette ervervet.

4.5 Omgjøring av vilkår og reguleringskonsesjoner

For LKDA's erverv av RSK Holding er det søkt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall etter vannfallrettighetsloven § 10 og vassdragsreguleringsloven § 9.

NVE påpeker i uttalelsen til departementet at tidsbegrensningen i de ulike konsesjonene har noe ulik utforming, samt at det er naturlig å sette inn vilkår om revisjon av konsesjonsvilkår i alle konsesjonene, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. NVE har foreslått vilkår om revisjon, omgjøring av tidsbegrensning og fjerning av innløsningsrett i de eksisterende konsesjonene for RSK-anleggene, med hjemmel i vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum og vannfallrettighetsloven § 10 siste punktum.

Det følger av vannfallrettighetsloven § 10 tredje punktum at søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges dersom erververen oppfyller vilkårene i lovens § 5. Det samme følger av vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum. Det vises til vurderingen av kravene til offentlig eierskap ovenfor.

I tråd med prinsippene i vassdragsreguleringsloven og langvarig praksis skal ervervskonsesjoner og reguleringskonsesjoner vurderes i sammenheng, slik at når ervervskonsesjoner videreføres, så videreføres også reguleringskonsesjonene med gitte vilkår.

Da LKDA oppfyller kravet til offentlig eierskap, tilrår departementet at reguleringskonsesjonene og ervervskonsesjonene gis på ubegrenset tid og at vilkår om hjemfall bortfaller. Departementet tilrår at vilkårene om hjemfall og tidsbegrensning i konsesjonene som tidligere er meddelt for RSK-anleggene oppheves, og endres i tråd med forslaget i vedlegg 2, jf. vannfallrettighetsloven § 10 og vassdragsreguleringsloven § 9.

4.6 Spørsmål om kompensasjon som følge av bortfall av inntekter fra hjemfall

Vertskommunene for RSK-anleggene, Suldal og Ullensvang, har vist til konsesjonsvilkårene om hjemfall til staten etter 60 års konsesjonsperiode. Da anleggene ble bygget ut var det forutsatt at de skulle hjemfalle til staten, og således sikre både staten og kommunene inntekter i fremtiden. En omgjøring i tråd med søknaden mener kommunene er et brudd på denne samfunnskontrakten som ble etablert i forbindelse med utbyggingen, som må kompenseres.

Det følger av vannfallrettighetsloven § 11 første ledd at ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle innretninger, grunnstykker og rettigheter til staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Når et anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, fremgår det av fjerde ledd at en del av anlegget eller dets verdi, men likevel ikke over en tredjepart, skal tildeles de kommunene hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanlegget ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem.

Det følger av vannfallrettighetsloven § 10 og vassdragsreguleringsloven § 9 at en søknad om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges dersom søkeren oppfyller

kravene til offentlig eierskap. Forholdet mellom offentlige eieres krav på omgjøring til tidsubegrenset konsesjon og kommunenes rettigheter til inntekter av hjemfall omtales på følgende måte i Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) i tilknytning til dagjeldende industrikonsesjonslov §§ 27 og 41 på side 55 og 56:

"Det ligger åpning for betydelige verdioverføringer i omgjøring, siden staten på denne måten i realiteten vil frafalle verdier som ellers ville ha hjemfalt til staten i fremtiden. Det oppstår også et tap for vertskommunene som ikke vil få tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjonsloven bestemmer. Hjemfall er på den annen side intet mål i seg selv. Det avgjørende er at offentlig eierskap gjennomføres innenfor de rammer som følger av konsolideringsmodellen."

"Omgjøring innebærer at de berørte private selskapene likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsubegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like."

Det fremgår av disse uttalelsene at lovgiver var klar over at det ville oppstå et tap for både staten og for vertskommunene som følge av bortfall av hjemfalte verdier, men dette ble ikke tillagt avgjørende vekt. Det ble heller ikke satt krav om at det skulle gis kompensasjon som følge av bortfallet av inntekter. Departementet kan derfor ikke se at det er grunnlag for å gi kommunene noen kompensasjon som følge av bortfall av inntekter ved hjemfall. Ved omgjøring av vilkårene om tidsbegrensning og hjemfall, vil det det ikke inntre hjemfall til staten. Det er da heller ikke rettslig grunnlag for å sette krav om at anlegget eller andel av dets verdi kan tildeles kommunene.

Videre viser departementet til liknende vurderinger i to vedtak om Elkem, som ble behandlet ved kongelige resolusjoner av 17. desember 2010. Det ble her vurdert om det skulle gis kompensasjon til berørte kommuner som følge av bortfall av inntekter fra hjemfall. Det ble ikke gitt slik kompensasjon i tråd med begrunnelsen ovenfor.

4.7 Miljøvilkår og revisjon av manøvreringsreglementet og minsteføring

Ullensvang kommune og Suldal kommune ber om at det iverksettes en revisjon av vilkårene i konsesjonen som regulerer miljøpåvirkningen av RSK-anleggene. Revisjonen bør etter kommunenes syn skje som en fornyelsessak, det vil si saker der det gis ny konsesjon etter at en eksisterende konsesjon er utløpt. Kommunene ønsker at miljøvilkårene for konsesjonene settes i tråd med dagens miljøstandard og møter kommende miljøutfordringer i vassdragene. Det er også vist til at konsesjonæren etter kommunenes syn heller ikke har oppfylt alle de forpliktelser som følger av konsesjonen fra 1962.

Hydro Energi opplyser at selskapet har vært i dialog med vertskommunene om revisjonsprosess og miljøtiltak for RSK-anleggene. Det har vært gjennomført en miljømessig utredning i samarbeid mellom Hydro Energi og vertskommunene. LKDA er innforstått med at det vil bli inntatt vilkår om alminnelig revisjon når konsesjonene gjøres tidsubegrenset, men mener det ikke er rettslig grunnlag for en fornyet konsesjonsbehandling som følge av etableringen av LKDA.

Departementet viser til at det i behandlingen av representantforslag 82 S (2020-2021) ble vedtatt at "Stortinget ber regjeringa om at vilkårsrevisjon av Røldal-Suldal-anlegga blir prioritert etter at

konsesjon til disse anlegga er omgjord til ein konsesjon på uavgrensa tid" (vedtak 656). Det ble vidare vedtatt at "Stortinget ber regjeringa sjå til at konsesjonsstyresmaktene vurderer om det på fagleg grunnlag er spesielle forhold som tilseier etablering av næringsfond eller andre økonomiske vilkår basert på eksisterande praksis og retningslinjer" (vedtak 657).

I tråd med søknaden tilrår departementet at det settes vilkår om revisjon av konsesjonsvilkårene i for RSK-anleggene. Departementet bemerker at revisjonen skal gjennomføres etter vassdragsreguleringslovens bestemmelser og i tråd med gjeldende retningslinjer og praksis. De forhold som er tatt opp fra blant annet de berørte kommunene vil da bli behandlet på ordinær måte. Departementet viser i den sammenheng til nye standardvilkår om revisjonstidspunkt i vedlegg 2.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

RSK Holding AS, Lyse Kraft DA og Hydro Energi AS gis nødvendige tillatelser i forbindelse med opprettelsen av Lyse Kraft DA, i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsene

1. I medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis RSK Holding AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av 45,21 prosent direkte eierskap til RSK-anleggene og for erverv av 91,26 % av aksjene i RSK AS.
2. I medhold av vannfallrettighetsloven § 24 gis Lyse Kraft DA konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding AS.
3. I medhold av vannfallrettighetsloven § 25 gis Hydro Energi AS konsesjon for erverv av 25,6 prosent av selskapsandelene i Lyse Kraft DA.
4. I medhold av vannfallrettighetsloven § 10 og vassdragsreguleringsloven § 9 oppheves vilkårene om tidsbegrensning og hjemfall i konsesjonene som tidligere er meddelt for RSK-anleggene, og det gjøres endringer i tidligere meddelte konsesjoner i tråd med forslaget i vedlegg 2.

Vedlegg 2

I medhold av vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum og vannfallrettighetsloven § 10 siste punktum, fastsettes følgende endringer i vilkårene for tidligere meddelte konsesjoner:

Tillatelse	Post	Ny post skal lyde (ny ordlyd i kursiv)
21.12.1962	Post 19	<i>Ervervs- og reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.</i> <i>Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.</i> De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.
10.7.1964	Post 1	<i>Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.</i> <i>Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.</i> De utførte anlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke
19.5.1967	Post 1	<i>Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.</i> <i>Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.</i>

		De utførte anlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.
14.7.1972	Post 1	<i>Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.</i> <i>Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.</i> De utførte regulerings- eller overføringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.
3.5.1974	Post 16	<i>Ervervs- og reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonen kan ikke overdras.</i> <i>Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 21.12.2022. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.</i> De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

Tillatelse	Post og ledd som fjernes
21.12.1962	Post 18 Post 19 første og tredje ledd Post 20
10.7.1964	Post 1 første, fjerde og femte ledd Post 2

19.5.1967	Post 1 første, fjerde og femte ledd Post 2
14.7.1972	Post 1 første og tredje ledd
3.5.1974	Post 15 Post 16 første og tredje ledd

vassdrag, vov. 2 RØD 76.

NVE 000415

V 1963

TILLATELSE

FOR

ET STIFTENDES AKSJESELSKAP MED A/S RJUKANFOS OG STATEN SOM DELTAGERE

TIL ERVERV OG REGULERING I RØLDAL-SULDALVASSDRAGET M. V.

(MEDDELT VED KONGELIG RESOLUSJON 21. DESEMBER 1962).

Ved kongelig resolusjon 21. desember 1962 er bestemt:

- «1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14. desember 1917 § 4 og lov om vassdragsreguleringer av samme dag § 2 og § 19, post 2 tillates et stiftendes aksjeselskap med A/S Rjukanfos og staten som deltagere å erverve fallrettigheter i Røldal-Suldalsvassdragene m. v. og å foreta regulering i de samme vassdrag samt å rå over alt vannet i vassdragene ovenfor Suldalsvatn til kraftproduksjon — alt på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets tilråding av 21. desember 1962.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med det i Industridepartementets ovennevnte tilråding inntatte utkast som gjeldende inntil videre.
3. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 §§ 55, 62, 104 og 105 tillates det i punkt 1 nevnte selskap å innløse fallrettigheter, ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter m. v. for utbygging av Røldal-Suldalsvassdragene og å føre elvene ut av de naturlige løp, alt på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets ovennevnte tilråding».

Betingelser

for tillatelse for et aksjeselskap som er under stiftelse og der staten og A/S Rjukanfos eier alle aksjer, til erverv og regulering m.v. i Røldal—Suldalsvassdraget med Nøvleelva og Stølsåno samt Roalkvamåno med Kvandalselva og Bleskestadelva.

1.

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Beslutninger i generalforsamling som fastsetter alminnelige eller særlige innskrenkninger i styrets virksomhetsområde blir alene gyldige når de godkjennes av departementet.

2.

For så vidt konsesjonæren anvender energien til bedrift som ved røyk, giftige gasser eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal vedkommende departement, såfremt det av almene hensyn finner grunn til å gripe inn, anerkjennes som rett saksøker i anledning av mulige overtredelser av nabolovgivningen.

3.

Arbeidet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vannbyggingsarbeidene, reguleringene og overføringene må fullendes og full drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva som måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 15 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noensinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt, stor kr. 200 pr. dag som vedkommende frister oversittes.

4.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, hvortil de kan erholdes fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innen landet fallende arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra disse regler.

For overtredelse av bestemmelsene i nærværende post erlegger konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 — femten — pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den

måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden å skaffe arbeiderne og funksjonærene ved anleggene og disses familier den nødvendige legehjelp ved fastboende lege og å holde eller helt eller delvis dekke utgiftene til for øyemedet tjenlig sykehus eller sykestue med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Det kan også pålegges konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere bestemmelse, helt eller delvis å bære utgiftene til vedkommende kommuners alminnelige forebyggende helsetjeneste og alminnelige sosiale tiltak.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er forpliktet til ved arbeidets påbegynnelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige til anleggene knyttede befolkning, eller hvor det måtte være mere hensiktsmessig og ikke falle vesentlig dyrere, å bidra til permanent forsamlingslokale f. eks. samfunnshus, alt etter nærmere bestemmelse truffet av vedkommende departement.

Konsesjonæren skal stille kr. 100 000 til rådighet for almindennende virksomhet og til geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

9.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende departements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å oppsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leid hos ham. Uenighet om hvorvidt oppsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

Bestemmelsen i annet ledd får ikke anvendelse på leieforholdet mellom konsesjonær og arbeider når § 38 i lov om husleie av 16. juni 1939 gjelder i kommunen og leieforholdet er beskyttet gjennom oppsiingsregler i nevnte paragraf.

Konsesjonæren er forpliktet til for strøk hvor det som følge av utbyggingen ventes å bli bymessig bebyggelse eller en større samling av mennesker, å bekoste utarbeidet utkast

til reguleringsplan og innsende denne til vedkommende regjeringsdepartement gjennom de stedlige myndigheter. Ved regulerings fastsettelse kan departementet forlange avstått av konsesjonærens eiendom uten vederlag grunn til offentlige veger og gater — både i og utenfor det regulerte strøk — samt grunn til oppførelse av bygninger til skoler, kirke, post, telegraf, rettslokale og fengsel.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidene. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Eventuell erstatning innbetales til Vegdirektoratet. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anleggene. De stedlige myndigheter tas med på råd ved valg av trasé for anleggsvegene.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til, etter skjønnets nærmere bestemmelse, å bekoste:

- a) stølsbilveg fra inntaket ved Grytøyrelva til Nyastøl og videre fram til Blåbergnutstølen, 50 pst. av disse omkostninger regnes som forskuttering av statsbidrag,
- b) stølsbilveg fra Edlandshaugen til Frøystul,
- c) traktorveg fra Bratteteig til Odland, så fremt de her berørte bruk ikke blir innløst,
- d) merutgiftene ved anlegg av riksveg 340 ved Svandalsflona forårsaket ved oppdemningen av Votnavatn,
- e) fast båtrute på Valdalsmagasinet i sommertiden og weaselrute i Valdalen fram til Middalen i vintertiden, særlig av hensyn til seterdrift, turisttrafikk, jakt og fiske og transport av ved,
- f) nødvendig omlegging av driftevegen på nordsiden av Sandvatn.

De fremsatte vegkrav utover forannevnte forutsettes avgjort av tiltaksskjønnet på vanlig måte, jfr. post 25.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til for regulerings-, overførings- og kraftanleggene å oppsamle et fond til sikring for vedkommende forsorgskommune overensstemmende med de regler som i lov om forsorgsvesenet av 19. mai 1900, kap. 4, er gitt om bergverker.

Likeledes er konsesjonæren forpliktet til etter vedkommende departements nærmere

- e) fast båtrute på Valdalsmagasinet i sommertiden og weaselrute i Valdalen fram til Middalen i vintertiden, særlig av hensyn til seterdrift, turisttrafikk, jakt og fiske og transport av ved,
- f) nødvendig omlegging av driftevegen på nordsiden av Sandvatn.

De fremsatte vegkrav utover forannevnte forutsettes avgjort av tiltaksskjønnet på vanlig måte, jfr. post 25.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til for regulerings-, overførings- og kraftanleggene å oppsamle et fond til sikring for vedkommende forsorgskommune overensstemmende med de regler som i lov om forsorgsvesenet av 19. mai 1900, kap. 4, er gitt om bergverker.

Likeledes er konsesjonæren forpliktet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å avsette et fond til sikring av vedkommende kommunes (eller kommuners) utgifter til understøttelse av de ved regulerings- og overføringsanleggene, utbyggingsarbeidene og oppførelse av kraftstasjon beskjeftigede arbeidere og deres familier. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond som ikke medgår til dekning av kommunens utgifter til understøttelse av arbeidere ved de nevnte anlegg, overgår til et for det hele land eller visse deler av landet felles fond, som fortrinnsvis skal tjene til sikring for kommunene men som også skal kunne benyttes til andre formål til beste for arbeiderne, alt etter nærmere regler som Kongen gir. På samme måte skal forholdes med det førstnevnte fond, hvis det senere ved lov blir bestemt.

13.

Anvendes vasskraften til produksjon av elektrisk energi, må konsesjonæren ikke uten samtykke fra vedkommende departement inngå i noen overenskomst til kunstig forhøyelse av prisene her i riket på energi eller på de produkter som frembringes ved energien.

14.

Såfremt kraften blir anvendt til frembringelse av kunstige gjødningsstoffer skal der årlig stilles til disposisjon for det norske jordbruk inntil 10 pst. av produksjonen etter en pris som i tilfelle selskapet eksporterer sådanne stoffer skal ligge 10 pst. under selskapets eksportpriser på den tid bestillingen finner sted. Hvis ingen eller ingen nevneverdig eksport finner sted, skal prisen ligge 10 pst. under en beregnet eksportpris som fastsettes av Landbruksdepartementet på

grunnlag av den da gjeldende verdensmarkedspris. Selskapet er dog ikke pliktig til å avgi gjødningsstoffer til under produksjonsprisen.

Selskapet plikter ved årets utløp å gi Landbruksdepartementet oppgave over produksjonen av gjødningsstoffer i siste kalenderår samt i tilfelle over nettoeksportprisen beregnet etter gjennomsnittet for siste kalenderår.

Bestilling skjer gjennom Landbruksdepartementet og må minst være på 500 tonn.

Det kvantum som i henhold til foranstående kan forlanges uttatt leveres av selskapet f.o.b. med minst 14 dagers varsel i partier som av Landbruksdepartementet blir bestemt.

Landbruksdepartementet drar omsorg for at salget av det her omhandlede kvantum skjer til forbrukerne således at de til den reduserte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som alminnelig salgsvare eller benyttes som råprodukt til videre fabrikasjon.

15.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonene eller fra fjernledningene eller ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økte utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan

1963

1964

gi, er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere denne kraft uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko for så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre kraftverker når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den alminnelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i mangel av minnelig overenskomst av et av Kongen oppnevnt skjønn som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeid.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anleggene som måtte finnes påkrevd av hensyn til sådant samarbeid. Bestemmelsene herom treffes av departementet. Det tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

16.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 4,50 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 20 år kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreffer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantsikkerhet som skatter på fast eiendom og kan innføres på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

17.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringene, overføringene og vassfallenes utbygging, således at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av departementet. Anleggene skal utføres på en solid måte, og de skal til enhver tid holdes fullt ut driftsmessig stand. Deres utførelse så vel som deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

18.

Når 60 år er forløpet fra konsesjonens datum, tilfaller vassfallene med alle de innretninger, hvorigjennom vannets løp og leie for andres, så som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m. m., de til utbyggingene og kraftanleggene ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjoner med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanleggene, staten, med full eienomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanleggene avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av departementet fastsatt frist.

Anleggene med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnets i så henseende måtte bestemme.

19.

Reguleringskonsesjonen gjelder i 60 år fra konsesjonens datum. Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arres eller utlegg uten i forbindelse med vassfall samme vassdrag nedenfor anleggene.

Ved utløpet av den i reguleringskonsesjonen fastsatte tid har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse regulerings- og overføringsanleggene med tilhørende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

20.

I det 35. år skal staten kunne innløse anleggene i den utstrekning hvori de etter post 17 tilfaller staten og etter post 18 kan kreves avstått ved konsesjonstidens utløp. Benytter staten seg ikke herav, skal den i det 10. og 20. år deretter ha samme adgang. Bestemmelse om innløsning må være meldt konsesjonæren 5 år i forvegen. Innløsningssummen skal bestemmes således at vassfallene med tilhørende reguleringer, overføringer, grunnstykker, rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus betales med hva de bevislig har kostet konsesjonæren, med fradrag for amortisasjon i forhold til den forløpne del av konsesjonstiden, mens rørledninger, maskiner og annet tilbehør innløses for deres tekniske verdi etter skjønn på statens bekostning.

Såfremt anleggene innløses, plikter staten å overta de av konsesjonæren med offentlig tillatelse inngåtte kontrakter om bortleie av kraft for et tidsrom som ikke må strekke seg utover 5 år etter innløsningen. Staten har rett til for sådant bortleie av kraft å kreve en godtgjørelse som svarer til den gjennomsnittlige betalte pris på elektrisk kraft her i riket for lignende formål. I mangel av minnelig overenskomst herom fastsettes prisen ved et av Kongen oppnevnt skjønn, hvis avgjørelse ikke kan påankes.

21.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

22.

Reguleringsanleggets eier plikter å avgi vatn fra østre vassdrag i sådan utstrekning, at den alminnelige fløting i Suldalslågen foretales så lite som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføyninger han skal treffe, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Skade eller ulempe for fløtingen som ikke på denne måte avhjelpes blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

23.

Innen reguleringen tas i bruk skal konsesjonæren innbetale til næringsfond til Røldal og Suldal kommuner kr. 1 000 000. Hvert år innbetaler dessuten konsesjonæren til fondet kr. 25 000 til hver av kommunene Røldal og Suldal. For fondet skal utarbeides vedtekter som godkjennes av vedkommende departement.

24.

I den utstrekning vedkommende departement bestemmer plikter konsesjonæren:

- 1) Å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårige) i de mengder og på de steder i de vannområder som berøres av reguleringene og overføringene.
- 2) Å anlegge og drive klekkeri og settefiskdammer til dekning av behovet for yngel og settefisk.
- 3) Å treffe nødvendige foranstaltninger for å sikre tilstrekkelige mengder stamfisk.
- 4) Å anbringe gitter eller annen sperreanordning foran tappeluker og tunnelinntak. Alt fiske i avløpstunnel og kanal fra kraftstasjon skal være forbudt.
- 5) Å foreta finrydding av fiskeplasser på de neddemte områder etter skjønnets nærmere bestemmelse.
- 6) Å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser i de områder som berøres av reguleringene og overføringene.
- 7) Å refundere utgifter til forsterket jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden etter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

I stedet for pålegg under pkt. 2) kan vedkommende departement fastsette plikt til å delta i finansieringen av et større fellesanlegg for distriktet. Konsesjonæren avsetter et fond til hver av kommunene Røldal og Suldal på kr. 50 000 som anvendes etter kommunestyrenes nærmere bestemmelse til fremme av fisket i kommunene.

25.

Konsesjonæren plikter å treffe nødvendige tiltak for å søke å avhjelpe de skader og ulemper som reguleringene og overføringene fører med seg for bygdefolkets interesse. Spørsmålet om hvilke tiltak som skal treffes, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn etter vassdragsreguleringslovens § 16, eventuelt § 19.

Spesielt nevnes:

Konsesjonæren plikter å sikre Storelvas utløp i Røldalsvatn mot erosjon og å utføre og vedlikeholde forbygningsarbeider andre steder etter skjønnets nærmere bestemmelse.

Konsesjonæren skal utføre nødvendige opptrekksanordninger for båttrafikken på Røldalsvatn og på Valdalsmagasinet, foreta omlegging av fotturistruter i samråd med turistforeningene og om nødvendig opprette nye overnattingssteder samt flytte Valdalseier turisthytte og bygge transportveg til vannet for denne. Sperredammen mot Naustdalen bygges mellom Naustdalstjønn og Holmevatn, med mindre Industridepartementet samtykker i annen planering.

1963

1964

tillatelse inngåtte kontrakter om bortleie av kraft for et tidsrom som ikke må strekke seg utover 5 år etter innløsningen. Staten har rett til for sådant bortleie av kraft å kreve en godtgjørelse som svarer til den gjennomsnittlige betalte pris på elektrisk kraft her i riket for lignende formål. I mangel av minnelig overenskomst herom fastsettes prisen ved et av Kongen oppnevnt skjønn, hvis avgjørelse ikke kan påankes.

21.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

22.

Reguleringsanleggets eier plikter å avgi vatn fra østre vassdrag i sådan utstrekning, at den alminnelige fløting i Suldalslågen forulempes så lite som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføyninger han skal treffe, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Skade eller ulempe for fløtingen som ikke på denne måte avhjelpes blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

23.

Innen reguleringen tas i bruk skal konsesjonæren innbetale til næringsfond til Røldal og Suldal kommuner kr. 1 000 000. Hvert år innbetaler dessuten konsesjonæren til fondet kr. 25 000 til hver av kommunene Røldal og Suldal. For fondet skal utarbeides vedtekter som godkjennes av vedkommende departement.

24.

I den utstrekning vedkommende departement bestemmer plikter konsesjonæren:

- 1) Å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårige) i de mengder og på de steder i de vannområder som berøres av reguleringene og overføringene.
- 2) Å anlegge og drive klekkeri og settefiskdammer til dekning av behovet for yngel og settefisk.
- 3) Å treffe nødvendige foranstaltninger for å sikre tilstrekkelige mengder stamfisk.
- 4) Å anbringe gitter eller annen sperreanordning foran tappeluker og tunnelinntak. Alt fiske i avløpstunnel og kanal fra kraftstasjon skal være forbudt.
- 5) Å foreta finrydding av fiskeplasser på de neddemte områder etter skjønnets nærmere bestemmelse.
- 6) Å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser i de områder som berøres av reguleringene og overføringene.

- 7) Å refundere utgifter til forsterket jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden etter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

I stedet for pålegg under pkt. 2) kan vedkommende departement fastsette plikt til å delta i finansieringen av et større fellesanlegg for distriktet. Konsesjonæren avsetter et fond til hver av kommunene Røldal og Suldal på kr. 50 000 som anvendes etter kommunestyrenes nærmere bestemmelse til fremme av fisket i kommunene.

25.

Konsesjonæren plikter å treffe nødvendige tiltak for å søke å avhjelpe de skader og ulemper som reguleringene og overføringene fører med seg for bygdefolkets interesse. Spørsmålet om hvilke tiltak som skal treffes, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn etter vassdragsreguleringslovens § 16, eventuelt § 19.

Spesielt nevnes:

Konsesjonæren plikter å sikre Storelvas utløp i Røldalsvatn mot erosjon og å utføre og vedlikeholde forbygningsarbeider andre steder etter skjønnets nærmere bestemmelse.

Konsesjonæren skal utføre nødvendige opptrekksanordninger for båttrafikken på Røldalsvatn og på Valdalsmagasinet, foreta omlegging av fotturistruter i samråd med turistforeningene og om nødvendig opprette nye overnattingssteder samt flytte Valdalseter turisthytte og bygge transportveg til vannet for denne. Sperredammen mot Naustdalen bygges mellom Naustdalstjønn og Holmevatn, med mindre Industridepartementet samtykker i annen planering.

26.

De neddemte arealer ryddes for trær og busker som er over 1,5 m høye eller har over 8 cm stammediameter målt i en høyde av 25 cm over bakken. Gjenstående stubber skal ikke være over 25 cm høye. Høyden regnes vinkelrett mot bakken. Ryddingen skal være fullført senest 2 år etter første neddemming av vedkommende areal.

For så vidt angår det kunstige magasin i Valdalen utføres ryddingen til 45 m under høyeste regulerte vassstand. I dette magasin skal det hvert år i de 10 første år etter at det tas i bruk samles og fjernes rekved.

27.

De partier av isen på magasinene som blir farlig svekket markeres slik:

Så snart isen er farbar om høsten innsirkles de svekkede partier med et tau festet til påler som settes fast i isen med passe mellomrom.

Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m. Menes isen på Røldalsvatn til sine tider å bli farlig å trafikere i sin helhet gjøres dette kjent ved oppslag på sentrale steder rundt vatnet.

28.

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

29.

Vassslippingen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

For så vidt vassslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonshaveren pålegges en tvangsmulkt til statskassen av inntil kr. 1 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

30.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne seg i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

31.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttakelser som i det offentlige interesse finnes påkrevd og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte oppdemningshøyder og de tillatte laveste tapningsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene skal tilstilles Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

32.

Det påhviler anleggenes eier i den utstrekning hvori dette kan skje uten urimelige ulemper og utgifter — å unngå ødeleggelser av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette anses ønskelig

av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

Såfremt sådan ødeleggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstående ikke kan unngås, skal Naturvernrådet i betimelig tid på forhånd underrettes om saken.

Anleggenes eier skal i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er freddet i medhold av lov av 29. juni 1951, nr. 3, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding herom til vedkommende museum.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Anleggenes eier plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å dra omsorg for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende i terrenget. Plassering av stein- og jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Anleggenes eier plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

Om nærværende bestemmelser gis vedkommende arbeidsledere fornøden meddelelse.

33.

For oppfyllelsen av de forpliktelser som ved anleggene eller deres drift pådras like overfor andre og for overholdelsen av de i konsesjonen fastsatte betingelser skal der stilles, og til enhver tid opprettholdes sikkerhet for et beløp av kr. 100 000 etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

34.

Uten departementets samtykke kan den del av kraftproduksjonen som ikke disponeres av staten bare nyttes i industriell produksjon på Vestlandet.

35.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere av vedkommende departement fastsatte regler.

36.

For så vidt det måtte påhvile konsederte eiendommer eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, plikter konsesjonæren innen to år å fjerne disse eller sørge for at de viker prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder mulkt, som måtte pålegges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates å forbli stående. Alle heftelser, som etter konsesjonens tinglysning (jfr. post 38) er påført vedkommende eiendommer og gjenstander, bortfaller når disse ifølge konsesjonen overgår til staten eller innløses av denne.

Hvis forholdet ikke er brakt i orden innen den fastsatte frist, kan departementet pålegge konsesjonæren en mulkt, stor kr. 100 pr. dag, som løper inntil saken er ordnet.

37.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av foranstående poster 1, 13, 34 og 35 samt unnlatelse av å stille de i medhold av post 12 påbudte fond, medfører tap av konsesjonen

således at reglene i lov nr. 16 av 14. desember 1917 §§ 31 og 32 får tilsvarende anvendelse.

38.

Idet konsesjonæren vedtar foranstående betingelser for konsesjon på vedkommende eiendomservervelser og regulerings- og overføringsarbeider som forpliktende for seg og de konsederte eiendommer, inngår han på at ervervs- og reguleringskonsesjonen, som ikke kan overdras uten kongelig tillatelse, på konsesjonærens bekostning tinglyses ved hans verneting og innen de jurisdiksjoner hvor de konsederte eiendommer og anlegg m.v. er beliggende.

Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.

Departementet kan når som helst forlange at konsesjonæren sender inn kart i 2 eksemplarer over samtlige ervervede eiendommer og rettigheter, opptatt av en landmåler som departementet godkjenner og etter departementets nærmere bestemmelse.

Betingelser

for et aksjeselskap som er under stiftelse og der staten og A S Rjukanfos eier alle aksjer, for tillatelse etter vassdragslovens §§ 55, 62, 104 og 105 til innløsning av fallrettigheter, ekspropriasjon av grunn og rettigheter m.v. for utbygging av Røldal—Suldalvassdragene og til å føre elvene ut av de naturlige løp.

1.

Utbygging av de eksproprierte fallstreknin-
ger og utnyttelsen av den beslaglagte grunn må være påbegynt innen 2 år og fullført innen en ytterligere frist av 5 år regnet fra tillatelsens datum. I fristene medregnes ikke den tid som det på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte. For hver dag som fristene oversittes uten særskilt tillatelse påløper en mulkt av kr. 200.

2.

Selskapet plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement, å utføre og vedlikeholde grunnndammer (terskler) i de elvestrekninger som berøres av utbyggingene særlig av hensyn til fisket, jordbruk, utseende og ferdsel samt foreta opprensning i elvefaret og strandjusteringer.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som

mulig deretter. Utførelsen undergis offentlig tilsyn. De med planlegging og tilsyn forbundne utgifter utredes av selskapet.

3.

Selskapet plikter å treffe tiltak for å søke å avhjelpe skader og ulemper som den delvise tørrlegging av de utbygde elvestrekninger fører med seg for bygdefolkets og kommunenes interesser.

Spørsmålet om hvilke tiltak som skal treffes avgjøres i mangel av overenskomst ved skjønn som i tilfelle kan fremmes i forbindelse med ekspropriasjonsskjønnet.

4.

I den utstrekning vedkommende departement finner det nødvendig plikter selskapet:
1) Å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårige) i de mengder og på de steder som departementet bestemmer.

- 2) Å anlegge og drive klekkeri og settefiskdammer til dekning av behovet for yngel og settefisk.
- 3) Å treffe nødvendige foranstaltninger for å sikre tilstrekkelige mengder stamfisk.
- 4) Å anbringe gitter eller annen sperreanordning foran tappeluker og tunnelinntak. Alt fiske i avløpstunnel og kanal fra kraftstasjon skal være forbudt.

- 5) Å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser i de områder som berøres av utbyggingene.
- 6) Å erstatte utgiftene ved et forsterket fiskeoppsyn under anleggstiden.

I stedet for pålegget under pkt. 2 kan vedkommende departement fastsette plikt til å delta i finansieringen av et større fellesanlegg for distriktet.

Manøvreringsreglement

for Røldal—Suldalvassdragene.

1.

Reguleringsgrenser:

	Øvre kote	Nedre kote	Oppd. i m	Senkn. i m	Regh. i m	Flomstign. til kote
Valdalen	745,00	665,00	80,00		80,00	746,0
Votnavatn	1 020,00	975,00	45,00		45,00	1 020,75
Reinsvatn	»		44,00		44,00	»
Reinshølen	»		»		»	»
Gauthellervatn	»		42,00		42,00	»
Stavsvatn	»		»		»	»
Grunnavatn	»		13,00		13,00	»
Røldalsvatn	380,00	363,00		17,00	17,00	
Finnabuvatn	908,00	893,00	10,00	5,00	15,00	908,5
Sandvatn	950,00	924,00	21,00	5,00	26,00	951,0
Holmevatn	1 058,00	1 048,00	4,50	5,50	10,00	1 058,5
Isvatn	1 295,00	1 285,00		10,00	10,00	
Inntaksbasseng i Kvandalen	625,00	620,00	5,00		5,00	

Høydene refererer seg til NVE's fastmerker i vassdragsnivellelement L. nr. 410, 411, 412, 413 og 414.

Overføringer:

Avløpet fra Risbuelvas nedslagsfelt ned til k. 745,00, 24 km², føres inn på driftstunnelen for Røldal I.

Avløpet fra Grytøyrelvas nedslagsfelt ned til k. 745,00, 51 km², føres inn på driftstunnelen for Røldal I.

Avløpet fra Stølsånas felt nedenfor Finnabuvatn og ned til ca. k. 380,00, 27 km², føres inn på driftstunnelen for Suldal I.

Avløpet fra Kvennabekken ned til ca. k. 625,00 4 km², føres inn på driftstunnelen for Suldal II.

Avløpet fra Tverråno i Juvstøldalen ned til ca. k. 625,00, 6 km², føres inn på driftstunnelen for Suldal II.

Avløpet fra Kvandalselfva ved ca. k. 625,00,

69 km², føres inn på driftstunnelen for Suldal II.

Avløpet fra Isvatn hvis felt er 5,3 km². overføres ved reguleringen til Litlavatn og Sandvatn i Bleskestadvassdraget.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Under flom tappes det fra Røldalsvatn slik at vasstanden i dette ikke blir høyere enn den ville ha vært ved samme tilsig før reguleringen, og ved manøvreringen for øvrig, has for øye at vassdragets tidligere flomvassføring ikke forøkes og at isforholdene i Suldalslågen ikke forverres.

I fyllingstiden tappes magasinene slik at avløpet fra Suldal I og Suldal II tilsammen utgjør minst 40 m³/sek., men alt uregulert tilløp til Røldalsvatn i denne periode brukes

til å fylle dette vatn opp til kote 378,00. Røldalsvatn må ikke tappes under denne grense før 1. oktober.

For øvrig kan tappingen skje etter behovet i kraftstasjonene.

3.

Fra østre vassdrag avgis det til den alminnelige fløting i Suldalslågen nødvendige vatn overensstemmende med de ved overenskomst eller skjønn fastsatte regler.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger, som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Vassdrags- og elektrisitetsvesenet kan bestemme hvor damvokterne skal bo, og at de skal ha telefon i sine boliger.

5.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende, og at dammene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v. Av protokollen sendes, om det forlanges, ved hver måneds utgang avskrift til Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Viser det seg at manøvreringen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger, for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer av dette reglement kan bare foretas av Kongen etterat de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

1964 omhandlede ytterligere inntil 500 kW primakraft, erlegges med kr. 1,50 pr. kW som forutsettes etterbetalt fra det tidspunkt da primakraftuttaket har oversteget det tidligere konsederte primakraftkvantum, jfr. § 9 i kraftleiekontrakten av 12. august 1964.

Videre sløyfes vilkårenes pkt. 5 om norske funksjonærer og arbeidere.

38. Røldal-Suldal Kraft A/S.

(Endring i vilkårene for tillatelse gitt ved kgl. resolusjon av 21. desember 1962 til erverv og regulering i Røldal-Suldalvassdraget m. v.)

Kgl. res. 5. november 1964.

Ved kgl. resolusjon av 21. desember 1962 fikk med Stortingets samtykke for Røldal-Suldal Kraft A/S til å foreta regulering av Røldal-Suldalvassdragene. I brev av 14. oktober 1964 til Industridepartementet har selskapet uttalt følgende angående en mindre endring i konsesjonsvilkårene:

«Under behandlingen av Norsk Hydros søknad om konsesjon for Røldal-Suldalutbyggingen fremsatte Røldal kommune (som senere er gått inn i Odda kommune) krav om at det skulle pålegges konsesjonæren som tiltak å anlegge vei langs det fremtidige reguleringsmagasin i Valdalen. Det henvises til St. prp. nr. 129 for 1962—63, side 14 (under pkt. 2 a).

Etter de da foreliggende omkostningsberegninger ville et slikt veianlegg bli så kostbart (5 mill. kroner) at Norsk Hydro under behandlingen av konsesjonssaken fant å måtte fraråde at slikt pålegg ble gitt (jfr. proposisjonen s. 56). Derimot tilbød selskapet seg å drive en båtrute i sommerhalvåret og weaseltrafikk i den aktuelle tid i vinterhalvåret.

I de endelige konsesjonsvilkår ble det under pkt. 11, e, fastsatt følgende:

«Konsesjonæren er forpliktet til, etter skjønns nærmere bestemmelse, å bekoste:

- e) fast båtrute på Valdalsmagasinet i sommertiden og weaselrute i Valdalen frem til Middalen i vintertiden, særlig av hensyn til seterdrift, turisttrafikk, jakt og fiske og transport av ved.»

Senere har vi latt veien stikke og omkostningsberegne, og vi antar etter dette at et veianlegg langs Valdalsmagasinets vestsida vil beløpe seg til i alt ca. 2,7 mill. kroner. Selv om alternativet båtrute og weasel nok vil falle billigere, er allikevel forskjellen ikke større — når hensyn tas til de høye drifts- og omkostninger med båt- og weaselrute — enn at vi har funnet det riktig allikevel å tilby anlegg av vei. Denne vil jo også være av langt større verdi for utnyttelse av fjellviddene, turisttrafikken, sauebeiting i Valdalen etc. enn de foreslåtte båt- og weaselruter.

Vårt styre har derfor i sitt møte den 27. september d.å. fattet vedtak om å bygge dette veianlegg, under forutsetning av at det foran refererte konsesjonsvilkår frafalles, at

kommunen overtar vedlikeholdet av veien og at det ikke reises krav om vei også på østsiden av magasinet.

Vi er villige til å bygge veien som bygdevei etter klasse III for Statens Vegvesen til Valdalen, hvor det i dag er bilvei i det område som skal neddemmes. Fra Valdalsvanns utløpsos bygges veien som skogsbilvei frem til Middalselven og med bro over denne med følgende standard:

«Kjørebredden skal være minst 3 meter med tillegg for banketter. Stigningen skal ikke være større enn 1 : 8. Kurveradius skal ikke være under 12 meter. Vegen skal være forsynt med lett grusdekke. Kurveradius i vertikalplanet skal ikke være under 100 meter.»

Til orientering vedlegges et kart som viser den eksisterende vei, det fremtidige magasinet samt den prosjekterte vei.

Saken har vært forelagt for Odda kommune og samtlige grunneiere (stølseiere) i Valdalen, samt Den Norske Turistforening. Samtlige har gitt fri grunn til veianlegget og frafalt konsesjonsvilkårene om weaselbåtrute. Kommunen har også godtatt våre øvrige betingelser.

Vi vedlegger i den anledning følgende dokumenter:

- 1) Brev av 14. september 1964 fra h.r.advokat Nergaard bilagt med utskrift fra Odda kommunestyres møtebok av 4. september 1964 og kontorsjefens innstilling.
- 2) Brevene av 10. august og 10. september 1964 fra h.r.advokat Lassen, som representerer samtlige stølseiere i Valdalen, unntatt 4.
- 3) Brev av 30. juli 1964 fra h.r.advokat Anders Rekve, som representerer stølseieren Eivind Prestegård.
- 4) Erklæring av 31. juli 1964 fra stølseierne Elias O. Tokheim og Lars S. Tokheim.
- 5) Brev av 19. august 1964 fra o.r.sakfører A. Grande.
- 6) Prosesskrift av 18. september 1964 fra h.r.adv. Arne Vislie, som representerer Alf Rabba, Julius Apold og Knut Tokheim.

Også Den Norske Turistforening har i forbindelse med en avtale om Valdalseter Turisthytte m. v. sagt seg enig i at konsesjonsvilkåret om båt- og weaselrute frafalles under forutsetning av at det anlegges vei.

Vi antar at det etter dette vil være tilstrekkelig dokumentert at alle så vel private som offentlige interesser er best tjent med et veianlegg, og tillater oss derfor å anmode om at konsesjonsvilkårets punkt 11, e, blir frafalt, og erstattet med et pålegg om anlegg av vei på vestsiden av Valdalsmagasinet etter de spesifikasjoner som foran er nevnt.

Prosedyren for underskjønnet er nå berammet til 23. november d.å., og da spørsmålet om de fremtidige ferdselsmuligheter i Valdalen kan få betydning for erstatningenes størrelse, ville vi være takknemlig for hurtig avgjørelse av saken.»

Departementet skal bemerke:

Når det gjelder vegen til Valdalen krevde Røldal kommune i forbindelse med sin uttalelse om reguleringsøknaden at konsesjons søkeren skulle bli pålagt å bygge:

en og
å øst-

ygde-
en til
nråde
is ut-
em til
d føl-

meter
skal
skal
være
dius i
100

viser
asinet

mune
dalen,
ntlige
rafalt
Kom-
ingel-

au-

vokat
Odda
mber

mber
repre-
dalen,

vokat
støls-

ierne
m.
fører

i fra
r Alf
m.
i for-
urist-
nsvil-
under

e til-
te
med
mode
blir
nlegg
etter

ram-
målet
dalen
relse,
relse

revde
utta-
jons-

«Veg på nord-austsida av Valldalen over høyeste regulerte vasstand. Føresetnaden må vera at vegen byrjar nedanfor Hyttejuvet, ved Ullstøl, og bør leggjast oppe i lia over Heialeitet—Valldalslia og fram til Middalen. På sørsida må det førast veg fram til Kjønnberget. Vegane må haldast farbare for vintertransport og konsesjonssøkjaren må vårbroyte vegane slik at dei er farande med bil fyrst i juni.»

Herom vises til St. prp. nr. 29 for 1962—63 side 14.

I sin uttalelse om reguleringssaken uttalte hovedstyret at de gjenværende interesser i Valldalen etter reguleringens gjennomførelse ikke var av slik almen betydning at det er berettiget å støtte kommunens krav om veg langs vestsiden inn til Middalseter og langs østsiden til Kjønnberget. Hovedstyret anså fast båtrute på reguleringsmagasinet i sommertiden og weaselrute langs vestsiden i vintertiden for tilfredsstillende, (jfr. ovennevnte proposisjon side 69) og tok inn forslag til reguleringvilkår i henhold til dette. Departementet sluttet seg til hovedstyret og det samme gjorde Stortingets skog-, vassdrags- og industrikomite i sin innstilling om saken. Komiteens innstilling ble vedtatt av Stortinget. Vilkåret ble i samsvar med hovedstyrets forslag gitt den ordlyd som er tatt inn i det ovenfor inntatte brev fra Røldal-Suldal A/S.

Røldal-Suldal Kraft A/S har som det ses likevel tilbudt å bygge veg langs vestsiden av Valldalsmagasinet. Forutsetningen er at vilkåret om båtrute og weaselrute frafalles.

I møte 4. september 1964 vedtok Odda kommune enstemmig selskapets forslag. Den utredning som lå til grunn for kommunestyrets vedtak lyder:

«I formannskapets møte den 20. juli 1964 er følgende ført i møteboka under sak nr. 330:

«Reguleringsskjønn i forbindelse med Norsk Hydros utbygging i Røldal og Suldal skal begynne den 27. juli 1964, og i den forbindelse er det visse spørsmål ordføreren vil drøfte med formannskapets medlemmer, bl.a. spørsmålet om veg langs Valldalsvatnet. Selskapet har tidligere ikke vært villig til å bygge veg langs vatnet, og i konsesjonsvilkårene er det derfor fastsatt i § 11, pkt. e: «Konsesjonæren er forpliktet til, etter skjønnets nærmere bestemmelse, å bekoste:

e) fast båtrute på Valldalsmagasinet i sommertiden og weaselrute i Valldalen fram til Middalen i vintertiden, særlig av hensyn til seterdrift, turisttrafikk, jakt og fiske og transport av ved.»

«Selskapet har nå endret standpunkt til dette spørsmål, og er nå interessert i å inngå en avtale om bygging av veg på vestsiden av vatnet, men på følgende vilkår:

1. Kravet om båt og weaselrute må falle bort,

2. Kommunen må ta vedlikeholdet av vegen.
3. Det må ikke reises krav om veg på østsiden av Valldalsmagasinet.

Formannskapet gjorde slikt vedtak enstemmig:

«Formannskapet gir kommunens representanter under skjønnet fullmakt til å kreve at eksproprianten skal bygge bilveg fra Hyttejuvet, langs vestsiden av Valldalsmagasinet inn til lia ovenfor Valldalseter, og traktorveg derfra til Tjønnberget på østsiden. Kommunen vil da frafalle konsesjonsvilkårenes § 11, pkt. e, og påtar seg som mervedlikeholdet av den nevnte bilveg.»

Dette var et foreløpig vedtak for at kommunens representanter under skjønnet skulle ha visse retningslinjer å holde seg til.

Kommunens prosessfullmektig, h.r.advokat Olav Nergaard, Oslo, ber nå om å få vite kommunens endelige standpunkt til spørsmålet om veg langs Valldalsvatnet. Samtidig foreligger det nye opplysninger som gjør at formannskapets vedtak må endres en del. Det er såleis nå opplyst, at setereierne på Tjønnberget har lagt ned påstand om total erstatning for nedleggelse av setrene. De er da ikke interessert i traktorveg til Tjønnberget. Videre har kommunens advokat provosert selskapet til å presisere nærmere standarden for den veg som selskapet under visse forutsetninger kan gå med på å bygge i Valldalen, og har fått disse opplysninger:

«Fra Hyttejuv til osen for Valldalsvann skal vegen være etter klasse III for Statens Vegvesen.

Fra nåværende Valldalsvanns utløpsos bygges vegen som skogsbilveg fram til Middalselven med bro over denne og med følgende standard:

Kjørebredden skal være minst 3 meter med tillegg for banketter. Stigning skal ikke være større enn 1 : 8. Kurveradius skal ikke være under 12 meter. Vegen skal være forsynt med lett grusdekke. Kurveradius i vertikalplanet skal ikke være under 100 meter.»

Etter dette rår kontorsjefen formannskapet til å vedta slik innstilling til kommunestyret:

Under forutsetning av at regulanten bygger veg fra Hyttejuvet langs vestsiden av Valldalsvatnet inn til lia ovenfor Valldalseter, og at vegen får en slik standard som er nevnt i notat fra h.r.advokat Dalan til h.r.advokat Nergaard, kan kommunen gå med på at kravet i konsesjonsvilkårenes § 11, pkt. e, frafalles, og kommunen er villig til å påta seg sommervedlikeholdet av denne veg. Etter de opplysninger som nå foreligger frafaller kommunen det krav som var satt i formannskapets vedtak av 20. juli 1964, sak nr. 330, om traktorveg fra Valldalseter til Tjønnberget.»

Som det ses har kommunen gått med på konsesjonærens forslag om å frafalle vilkåret om båtrute og weaselrute under forutsetning av at det bygges veg på vestsiden av Valldalsmagasinet med en slik standard som nevnt av selskapet.

Selskapet har anført at kommunen også har godtatt selskapets øvrige betingelser og at Den Norske Turistforening er enig i den foreslåtte endring av konsesjonsvilkåret. Etter det selskapet har opplyst har departementet videre gått ut fra at det samme gjelder samtlige private interesserte.

Etter departementets mening må konsesjonærens forslag sis å gå lenger i retning av å imøtekomme kommunens opprinnelige krav enn det fastsatte vilkår. Konsesjonsvilkårenes post 11 punkt e foreslås opphevet under forutsetning av at selskapet bygger veg langs vestsiden av Valldalsmagasinet på den måten og av den standard som er nevnt i selskapets brev av 14. oktober 1964.

Industridepartementet
tilrår:

Post 11 punkt e i konsesjonsvilkårene for tillatelse gitt ved kgl. resolusjon av 21. desember 1962 for Røldal og Suldal Kraft A/S til erverv og regulering i Røldal-Suldalvassdraget m.v. oppheves under den forutsetning som er nevnt i Industridepartementets tilråding av 5. november 1964.

39. A/S Ba-Ko Re.

(Konsesjon på kraftleie.)

Gitt av Industridepartementet 11. november 1964.

Søknad av 1. november 1963, jfr. brev av 16. mars 1964 til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 Kap. IV og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon av 15. mai 1959 gis A/S Ba Ko Re konsesjon på leie av inntil 1350 kW primarkraft fra Oslo Lysverker for drift av konsernets anlegg i Oslo.

Konsesjonen gis på følgende vilkår:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet mellom partene måtte bestå, dog ikke utover 1. juni 1974.

2. Selskapets styre.

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi.

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet eller for noen del avgis til utlandet uten samtykke av Kongen.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en konvensjonal-

bot på opp til kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar.

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Industridepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. Norsk arbeid og materiell.

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer når særlige hensyn gjør det påkrevet. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell, f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnsendelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig, og det må settes opp proto-

Lov om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven)

Dato	LOV-1917-12-14-16
Departement	Energidepartementet
Sist endret	LOV-2025-04-10-9 fra 01.01.2026
Ikrafttredelse	14.12.1917
Rettsområde	Energirett ► Elektrisitetsproduksjon og -forsyning Energirett ► Vannkraft Miljøvern, natur og friluftsliv ► Vannressurser Selskaper, fond og foreninger ► Selskaper. Statsforetak
Rettet	01.01.2024 (ansvarlig departement)
Korttittel	Vannfallrettighetsloven

Innholdsfortegnelse

Lov om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven).....	1
Innholdsfortegnelse.....	2
Kapittel 1 Lovens formål.....	3
Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall.....	3
Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang.....	5
Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.....	6
Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak.....	8
Kapittel 6 Endringer i eierskap og rettigheter.....	9
Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner.....	12
Kapittel 8 Sluttbestemmelser.....	13

Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), hele loven blir gitt på nytt. – Jf. [lov 19 juni 2009 nr. 101](#). – Jf. tidligere lover 21 apr 1888 §§ 9-16, 9 juni 1903 nr. 4, 12 juni 1906 nr. 6 med tilleggslover 26 mars 1907, 28 mai 1907, 28 mars 1908 og [23 mars 1909](#) samt [lov 18 sep 1909 nr. 4](#).

Kapittel 1 Lovens formål

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 1. Formål

Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 2. Konsesjonsplikt

Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4.000 naturhestekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i denne lov.

Gjelder ervervet vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Konsesjonen gir adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 3. Unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapelig felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, eller beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vannfallet, gjelder konsesjonsvilkårene også for den nye erververen.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Skal det ervervede vannfallet ikke utnyttes til kraftproduksjon, kan Kongen gi tillatelse til erverv uten at eierskapskravet i [§ 5](#) er oppfylt og uten at det settes vilkår etter [kapittel 5](#).

Søker konsesjonæren senere om utbygging, skal Kongen fastsette vilkår etter loven her. Påbegynnes utbygging uten at vilkår er fastsatt, gjelder [§ 14](#) tredje og fjerde ledd og [§ 17](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 4. Overdragelse av konsederte vannfall

Enheter som nevnt i [§ 5](#) kan få konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Vilkårene i den opprinnelige konsesjonen gjelder for erververen. Det kan også stilles vilkår etter [kapittel 5](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 5. Krav til offentlig eierskap

Foretak som er organisert etter [statsforetakslova](#), og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter. Konsesjon kan også gis til et bestemt selskap, foretak eller lag eller en bestemt sammenslutning som direkte eller indirekte er eid av et statsforetak eller en av eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at statsforetaket, kommunen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene, og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

0 Endret ved [lover 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), [10 april 2025 nr. 9](#) (i kraft 1 jan 2026 iflg. [res. 10 april 2025 nr. 644](#)).

§ 6. Statens forkjøpsrett

Kreves det konsesjon etter [§ 2](#) til å erverve eiendomsrett til et vannfall, har staten forkjøpsrett, med mindre ervervet skjer gjennom tvangssalg.

Overdras samtidig annen fast eiendom, rettighet eller løsøre og staten vil benytte sin forkjøpsrett, kan konsesjonssøkeren kreve at staten helt eller delvis også overtar det øvrige. Kravet må fremsettes i forbindelse med konsesjonssøknaden. Selv om et slikt krav ikke fremsettes, har staten rett til å utvide forkjøpsretten til grunnstykker og rettigheter som overdras sammen med vannfallet, dersom disse er nødvendige for å bygge ut eller regulere vassdraget eller for å bygge kraftstasjon. Hvorvidt dette er tilfelle avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn.

Statens adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende til et vannfall oppstår når en søknad om konsesjon kommer inn til departementet. Beslutning om å benytte statens forkjøpsrett skal treffes så snart som mulig, og senest innen ett år. Gjøres ikke forkjøpsretten gjeldende, skal departementet straks underrette fylkeskommunen hvor fallet ligger.

Gjøres forkjøpsretten gjeldende, trer staten inn i kjøperens rettigheter og forpliktelser. Den del av vederlaget som ikke består i penger, ytelse av føderåd, eller som er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll, skal likevel verdsettes til et pengebeløp. I mangel av avtale fastsettes verdien ved skjønn. Er kjøperen et selskap, og en del av vederlaget skal ytes i form av aksjer eller parter i selskapet, kan staten likevel yte denne delen av vederlaget ved å betale aksjenes eller partenes verdi etter pari kurs. Kan en betinget ytelse ikke verdsettes i penger, som i tvisttilfeller også avgjøres ved skjønn, bortfaller ytelsen uten vederlag.

Er det i salgsvilkårene betinget rett for selgeren til gjenkjøp eller til å fragå salget under betingelser hvis inntreden staten ikke rår over, kan en slik gjenkjøps- eller fragåelsesrett ikke gjøres gjeldende overfor staten.

Benytter staten sin forkjøpsrett, skal den betale erstatning til konsesjonssøkeren med 2 prosent av de første 50.000 kroner av kjøpesummen og 1 prosent av det overskytende beløpet. I tillegg skal staten betale erstatning for påløpte utgifter.

Opplyses det i konsesjonssøknaden at overdragelsen helt eller delvis er en gave og søknaden oppgir en sum som antas å svare til eiendommens verdi, legges denne summen til grunn for forkjøpsretten, med mindre departementet finner at den er satt for høyt. I så fall kan departementet bestemme at kjøpesummen skal fastsettes ved skjønn.

Er det fastsatt en felles kjøpesum for vannfall og annen fast eiendom, rettighet eller løsøre, som blir avhendet under ett, skal det også fastsettes ved skjønn hvor stor del av den felles kjøpesummen som svarer til vannfallet, og i tilfelle også hvor stor del som svarer til det øvrige som staten skal overta etter annet ledd.

Er selgeren i besittelse av eiendommen når forkjøpsretten gjøres gjeldende, plikter selgeren å levere eiendommen til staten i den stand som avtaleparten hadde rett til å forlange. Påføres staten tap ved at kravene i første punktum ikke er oppfylt, kan staten kreve erstatning for tapet.

Har selgerens avtalepart tiltrådt eiendommen uten å ha fått konsesjon, plikter avtaleparten å levere den til staten i uforringet stand. I motsatt fall kan staten overfor avtaleparten kreve et fradrag i kjøpesummen som fastsettes ved skjønn og skal svare til forringelsen. Skjønnsomkostningene trekkes fra kjøpesummen. Har erververen beheftet eiendommen slik at heftelsenes samlede beløp overstiger kjøpesummen, i tilfelle med fradrag etter annet punktum, er den overskytende delen av heftelsene ikke bindende for staten.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 7. Fylkeskommunens forkjøpsrett

Benytter ikke staten forkjøpsretten etter [§ 6](#), har fylkeskommunen hvor vannfallet ligger, adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende.

Gjelder ervervet vannfall i flere fylkeskommuner, kan de gjøre forkjøpsretten gjeldende i fellesskap. Blir de ikke enige, og kan vannfallene som ligger i hver av fylkeskommunene ikke hensiktsmessig utbygges uavhengig av de øvrige, skal fylkeskommunene som basert på allmenne og økonomiske forhold antas å ha størst interesse i salget, ha forkjøpsrett. Tvist etter annet punktum avgjøres med endelig virkning av Kongen. Kongen kan pålegge den fylkeskommunen som får adgang til å gjøre forkjøpsretten gjeldende, plikt til å avgi kraft til de øvrige, og gi nærmere regler om hvilke kraftmengder som skal avgis og om vilkårene for avgivelsen.

Fylkeskommunenes adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende oppstår så snart det er på det rene at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende.

Forkjøpsretten bortfaller hvis ikke beslutning om å gjøre den gjeldende er fattet innen 3 måneder etter at fylkeskommunen har mottatt underretning etter [§ 6](#) tredje ledd tredje punktum om at statens forkjøpsrett ikke blir benyttet.

Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsretten gjeldende må godkjennes av Kongen. Melding om beslutningen skal straks sendes departementet, konsesjonssøkeren og selgeren. Har fylkeskommunen samtidig ikke gitt opplysninger om utbyggingsplaner, kraftbehov mv., skal departementet fastsette en frist for å legge frem slike opplysninger.

Paragraf 6 annet ledd og [§ 6](#) fjerde til niende ledd gjelder tilsvarende. Er det allerede holdt skjønn etter [§ 6](#) annet ledd og [§ 6](#) fjerde til åttende ledd, er skjønnets bindende for fylkeskommunen.

Fylkeskommunen kan ikke avtale å gi avkall på forkjøpsretten mot vederlag. Er det inngått avtale i strid med første punktum, kan departementet bestemme at vederlaget inndras til inntekt for statskassen.

Det en fylkeskommune har ervervet gjennom forkjøpsretten, kan den ikke avhende uten tillatelse av Kongen.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 8. Konsesjonens varighet

Konsesjoner etter [§ 5](#) gis på ubegrenset tid.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 9. Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett etter denne lov kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere ervervskonsesjoner i samme vassdrag, kan kortere revisjonstid fastsettes. Blir vilkårene revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene. Frafalles konsesjonen, gjelder [§ 14](#) tredje og fjerde ledd og [§ 17](#) tilsvarende. Frafalles ikke konsesjonen innen fristen, er konsesjonæren bundet av de nye vilkårene.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 10. Omgjøring av konsesjonsvilkår

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i [§ 5](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 11. Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvor vannets løp og leie forandres, som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.v., de grunnstykker og rettigheter som er ervervet til utbyggingen, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn for statens regning eller forlange fjernet innen en frist fastsatt av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Tvister etter første punktum avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et vannfall som i henhold til konsesjon skal tilfalle staten, skal staten uhindret ha adgang til anleggene og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrengsel eller skade for konsesjonærens utnyttelse av vannfallet overensstemmende med konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelsen. Utgifter ved dette dekkes av staten.

Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 12. Innhold i søknad

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon. Søknaden kan forlanges supplert.

Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker det reelle forhold. Blir konsesjon gitt, skal selskapets styre senere sende inn erklæring etter første punktum og bekreftelse om at konsesjonsvilkårene er overholdt, dersom departementet krever det.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 13. Uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre

Før en søknad om konsesjon etter denne lov avgjøres, skal det normalt innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 14. Frister

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter loven skal sendes departementet innen fire uker etter at det ble inngått avtale om erverv av eiendomsrett eller annen rettighet som krever konsesjon eller annet vedtak etter loven, eller etter at erververen fikk rådighet over eiendommen eller rettigheten. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfestelsen av budet.

Overholdes ikke fristen i første ledd, skal departementet sette en ny frist for å søke om konsesjon eller samtykke.

Er en søknad ikke innsendt innen fristen etter annet ledd, er søknaden avslått, eller er en tidsbegrenset konsesjon utløpt, skal departementet fastsette en frist for erververen til å sørge for at overdragelsen enten blir omgjort eller at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller samtykke eller til noen som ikke trenger slike. Fristen kan forlenges hvis særlige hensyn tilsier det.

Departementets bestemmelser etter tredje ledd skal tinglyses.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 15. Tinglysing av konsesjon

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

Alle senere tinglyste heftelser på de eiendommer og gjenstander som nevnt i [§ 11](#) første og annet ledd bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til eller innløses av staten. Når vannfallet går over til staten, skal underretning om dette fra departementet sendes tinglysingsmyndigheten for tinglysing.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 16. Tinglysing der konsesjon ikke foreligger

Forlanges noe dokument tinglyst om et erverv som krever konsesjon eller annet vedtak etter denne lov, og konsesjon eller vedtak ikke fremlegges, kan registerføreren ikke nekte tinglysing. Dersom konsesjon eller vedtak mangler eller det av andre grunner finnes tvilsomt om ervervet er i strid med loven, skal registerføreren gjøre anmerkning i grunnboken og på dokumentet. Anmerkningen skal sendes departementet, som kan bestemme at den skal slettes.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 17. Tvangssalg

Oversittes fristen for avvikling av eiendomsrett etter [§ 14](#) tredje ledd, kan departementet kreve eiendommen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsen i [tvangsfullbyrdsloven § 11-20](#) om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Oversettes fristen etter [§ 14](#) tredje ledd når det gjelder andre rettigheter, kan departementet la rettigheten tvangsselges etter første ledd eller erklære rettigheten for bortfalt.

Første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Unnlater innehaver av et partsbrev som er tvangssolgt etter denne paragraf å utlevere det, kan kjøperen på eierens og innehaverens felles bekostning kreve partsbrevet mortifisert. Selskapet plikter deretter å utstede nytt partsbrev som skal inneholde uttrykkelig opplysning om at det trer i stedet for det som er mortifisert.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 18. Konesesjonsavgift

Det skal pålegges konsesjonæren å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Hvilken årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden hvorav reguleringsavgifter erlegges.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konesesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av [forsinkelsesrenteloven § 3](#) første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Utgjør det årlige avgiftsbeløpet til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgiften innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

Avgiften til fylkeskommunene og til kommunene fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 19. Konesesjonskraft

I konsesjonen skal det bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at konsesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd første punktum. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før [lov 10. april 1959 nr. 2](#) trådte i kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 20. Ytterligere vilkår og næringsfond

Det er adgang til å stille ytterligere vilkår i konsesjonen, blant annet pålegg om å opprette næringsfond til den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. For næringsfond gjelder [vassdragsreguleringsloven § 17](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 21. Byggefrister

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 6 Endringer i eierskap og rettigheter

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 22. Endringer i organisering av offentlige selskaper mv.

Ved direkte eller indirekte endringer av organiseringen i offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall, gjelder [§ 5](#) tilsvarende så langt den passer.

Dersom selskapet, foretaket, laget eller sammenslutningen som følge av endringer som nevnt i første ledd ikke oppfyller vilkårene i [§ 5](#), gjelder [§§ 14, 16](#) og [17](#) tilsvarende.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 23. Overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar

Ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved blir innehaver av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov. Konsesjonen er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et antall som ovenfor nevnt, når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, skal også gjelde ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper (holdingselskaper), som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer eller parter skal gjelde tilsvarende når vedkommende aksjers eller parters stemmerettsandel eller andel av grunnkapitalen øker, som følge av at selskapet kjøper inn egne aksjer eller parter til sletting.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter denne paragraf, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Konsesjon er ikke nødvendig ved skifte av ekteskapelig felleseie eller når erververen er eierens ektefelle, eller er beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vedkommende aksjer eller parter, skal de fastsatte vilkår i konsesjonen også gjelde overfor den nye erverver (jf. likevel [§ 10](#)).

Ved meddelelse av konsesjon i henhold til denne paragraf kan Kongen fastsette vilkår som finnes påkrevet av allmenne hensyn.

Erverves aksjer eller parter i selskap som innehar eiendomsrett til vannfall av en slik størrelse som nevnt i [§ 2](#) første ledd, uten at det for disse er fastsatt vederlagsfri overgang til staten, kan det betinges at aksjene eller partene skal tilfalle staten uten vederlag etter utløpet av en fastsatt frist i konsesjonen. Fristen må ikke overstige 60 år.

Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, foretak, lag eller sammenslutning som nevnt i [§ 22](#) første ledd ikke oppfyller vilkårene i [§ 5](#).

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikt ved endringer i det direkte eller indirekte eierskapet i selskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter denne lov. Bestemmelsene om meldeplikt kan også inneholde krav om melding av vesentlige endringer som påvirker organiseringen i vannfalleiende selskaper, og om at [§ 22](#) annet ledd gis anvendelse innen en nærmere bestemt frist.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 24. Overdragelse av 90 prosent av andel i selskap

Lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene i selskaper som nevnt i [§§ 23](#) eller [25](#) som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved vurderingen etter første ledd av om noen har ervervet mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene skal det også tas hensyn til om to eller flere personer eller andre

rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter [kapittel 5](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 25. Erverv av eierandel i ansvarlig selskap

Det kreves konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven her for å kunne erverve. Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, et foretak, et lag eller en sammenslutning ikke oppfyller vilkårene i [§ 5](#). Den offentlige eiermajoriteten skal gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Departementet kan til enhver tid og uten hinder av taushetsplikt kreve dokumentasjon for at det foreligger reelt offentlig eierskap. For øvrig gjelder [§ 23](#) tilsvarende så langt den passer.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 26. Erverv av eierandel i andre selskaper

For erverv av eierandel i andre selskaper enn de som omfattes av [§§ 23](#) og [25](#), gjelder lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall, så langt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet, laget eller sammenslutningen som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter [kapittel 5](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 27. Om rettigheter til vannfall og andel i selskaper

Innehas eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov av noen som ikke trenger konsesjon eller annet vedtak til erverv, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at eiendommen eller rettigheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller annet vedtak kunne erverve den, eller har slike rettigheter med hensyn til eiendommen eller rettigheten at den angivelige innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte er vesentlig beskåret, skal eiendommen eller rettigheten ved anvendelsen av denne lov regnes å tilhøre den som i virkeligheten må antas å være eier eller har rettigheter som nevnt.

Fast eiendom kan ikke tas som brukspant eller til tvangsbruk for lengre tid enn 3 år uten konsesjon. Dersom tidsgrensen overskrides, gjelder [§§ 14](#), [16](#) og [17](#) tilsvarende.

Når aksje eller part i et selskap lyder på noen som uten konsesjon kunne erverve slike eiendommer eller rettigheter som selskapet innehar, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at aksjen eller parten i virkeligheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller vedtak kunne erverve selskapets eiendommer og rettigheter, eller at denne har slike rettigheter med hensyn til aksjen eller parten at den angivelig innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte av den er vesentlig beskåret, så skal aksjen eller parten ved anvendelsen av denne lov regnes som tilhørende den som det antas i virkeligheten er eier eller har rettigheter som nevnt.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 28. Lovstridige avtaler

En avtale som er strid med [§§ 23](#) eller [25](#), kan bare gjennomføres hvis det gis konsesjon til ervervet.

Håndgivelse eller annen rettshandel der noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 år. Er rettshandelen tinglyst, skal den slettes av grunnboken ved fristens utløp.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 29. Operatoravtaler og leieavtaler for kraftverk

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år.

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale om utleie av kraftverk og tilhørende anlegg til en leietaker for en periode inntil 15 år. Fremleie er ikke tillatt.

Avtaler etter første og annet ledd må godkjennes av departementet. Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter er ansvarlig for all bortsetting i henhold til konsesjoner som er gitt etter denne lov, [vassdragsreguleringsloven](#), [vannressursloven](#) eller tidligere vassdragslovgivning.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om vilkårene for å inngå avtaler etter første og annet ledd, blant annet om krav til eierens organisasjon og kompetanse, krav om kompetanse og stedlig representasjon for driftsoperatører og leietakere og om ikrafttredelse.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 30. Avtaler om rettigheter til vannfall

Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at en konsesjon for leie av et vannfall som allerede er utbygd, forlenges for inntil 30 år av gangen. Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Leieforholdet kan overdras i tilfeller som nevnt i tredje ledd.

Det kan settes vilkår for forlengelser etter første ledd første punktum. Paragraf 2 tredje ledd og [§§ 19, 20, 21](#) og [31](#), gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at eksisterende bruksretter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i [§ 5](#) i forbindelse med omorganisering eller liknende. Departementet kan gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i [§ 5](#), kan erverve tidsubegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

Bestemmelsene i [§ 10](#) første punktum og [§§ 14, 16](#) og [17](#) får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 31. Kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 32. Overtredelse av konsesjonen

Når en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning som har fått konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall mv. senere har undergått slik forandring at lovens eller konsesjonens vilkår om setet, styret eller stemmerettsandelene ikke lenger er oppfylt, eller det viser seg at vilkårene aldri har vært oppfylt, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Det samme gjelder dersom en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning uten å trenge konsesjon eller annet vedtak har ervervet eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov, og senere har undergått slik forandring med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmerettsandelene at vilkårene for erverv uten konsesjon etter loven, eller de lovbestemmelser som gjaldt da ervervet fant sted, ikke lenger er til stede.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 33. Tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon

Kongen kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller av vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Er konsesjon gitt eller annet vedtak er fattet på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller overtrer erververen fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen eller tillatelsen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, gjelder § 17 tilsvarende.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 34. Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning mv.

Loven trer i kraft straks.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som følger av bestående traktat ved lovens ikrafttredelse 14. desember 1917.

Ved henvisninger i andre lover til lov 18. september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom gjelder tilsvarende bestemmelser i denne lov.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Lov om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

Dato	LOV-1917-12-14-17
Departement	Energidepartementet
Sist endret	LOV-2024-03-22-12 fra 01.07.2024
Ikrafttredelse	14.12.1917
Rettsområde	Energirett ► Elektrisitetsproduksjon og -forsyning Energirett ► Vannkraft Miljøvern, natur og friluftsliv ► Naturmangfold/naturfredning
Rettet	01.01.2024 (ansvarlig departement)
Korttittel	Vassdragsreguleringsloven – vregl

Innholdsfortegnelse

Lov om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven).....	1
Innholdsfortegnelse.....	2
Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.....	3
Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang.....	4
Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling.....	5
Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak.....	6
Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer.....	9
Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn.....	12
Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner.....	13
Kapittel 8 Sluttbestemmelser.....	15

Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), hele loven ble gitt på nytt. Jf. [lov 24 nov 2000 nr. 82](#) og [lov 12 juni 1931 nr. 1](#) samt [lov 14 des 1917 nr. 16](#). – Jf. tidligere [lov 4 aug 1911](#) med tilleggslov 20 feb 1913.

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 1. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk etter [§ 3](#).

For tiltak som behandles etter loven, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter [§ 3](#) kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og [bygningsloven § 6-4](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 1 a. Formål

Landets vannkraftressurser skal forvaltes og utnyttes til det beste for allmennheten. Loven skal legge til rette for at vassdragsreguleringer og overføringer samlet bidrar til god forsyningssikkerhet for elektrisk energi i Norge.

0 Tilføyd ved lov [22 mars 2024 nr. 12](#) (i kraft 1 juli 2024 iflg. [res. 22 mars 2024 nr. 501](#)).

§ 2. Definisjoner

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg. Som vassdragsregulering regnes også overføring.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumping av vann til et høyereliggende magasin, herunder utvidelse eller forandring av en eldre overføring.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 3. Konsesjonspliktige tiltak

For andre enn staten kreves det tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

- a. med minst 500 naturhesterkrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett,
- b. med minst 3.000 naturhesterkrefter i hele vassdraget eller
- c. som alene eller sammen med tidligere reguleringer eller overføringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig.

Det kreves tillatelse fra Kongen for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering eller overføring øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhesterkrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Økning av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

For en regulering eller overføring som ikke fører til en større økning av vannkraften enn 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget, og ikke til større økning enn 500 naturhestekrefter i ett eller flere vannfall som hensiktsmessig kan utnyttes under ett, kan Kongen i vedtaket om konsesjon bestemme at [§ 6](#), [§ 8](#), [§ 9](#), [§ 14](#), [§ 16](#) fjerde ledd, [§ 22](#) og [§ 28](#) helt eller delvis ikke skal gjelde.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 4. Konsesjonspliktavurdering

Departementet kan etter eget initiativ avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter [§ 3](#). Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. [§ 11](#).

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Før det treffes vedtak om konsesjonsplikt skal berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, høres i den grad departementet finner det nødvendig.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 5. Kriterier for konsesjon

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter første ledd.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 6. Konsesjonens varighet

Konsesjon gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i [§ 28](#) femte ledd første punktum skal det settes vilkår etter [§ 28](#) første ledd.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 7. Gjenoppføring av vassdragsanlegg

Gjenoppføring av et vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet begynner innen 5 år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket. Det kreves heller ikke konsesjon til utbedring og ombygging av et slikt anlegg, når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket.

Departementet kan forlenge fristen én gang.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 8. Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder [§ 28](#) første ledd og [§ 10](#) første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter de ble gitt. Alle konsesjoner kan uansett revideres etter 19. juni 2022. Første og annet punktum gjelder ikke for tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 9. Omgjøring av konsesjon

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i [vannfallrettighetsloven § 5](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 10. Nedleggelse av anlegg

Hvis staten ikke vil overta et regulerings- eller overføringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som departementet setter.

Ellers må et regulerings- eller overføringsanlegg med konsesjon etter loven ikke nedlegges uten tillatelse av Kongen. Har Stortinget samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortinget også samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å etterkomme pålegg fra departementet for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen forårsaker på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminskert ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget måtte forårsake etter nedleggelsen.

Paragrafen her gjelder ikke for vannkraft over 40 GWh uten egen regulering eller overføring.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 11. Krav til konsesjonssøknader

Søknad om konsesjon etter [§ 5](#) skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket. Søknaden skal blant annet inneholde

- a. en teknisk plan for tiltaket, hydrologiske forhold, et manøvreringsreglement og en beregning av årlig vannkraftproduksjon
- b. opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold
- c. opplysninger om forholdet til rettslig bindende planer
- d. opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. [§§ 23 til 26](#) (brukseierforeninger)
- e. en vurdering av fordelene og ulempene ved tiltaket.

Er tiltaket omfattet av plan- og [bygningsloven kapittel 14](#), skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om søknadens innhold.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 12. Offentliggjøring av søknad og innsigelse

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier. Den skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn for søkerens regning, og kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og [bygningsloven §§ 5-4 til 5-6](#) gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter loven her. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter [forvaltningsloven kapittel VI](#). Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som har betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 13. Utgifter til nødvendig bistand

Søkeren skal i rimelig utstrekning erstatte utgifter som grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte har hatt til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp, og som er påløpt etter at en søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn etter plan- og [bygningsloven § 14-2](#). For revisjonssaker gjelder dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 14. Konsesjonsavgifter

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet, og kan treffes for hele reguleringstiden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av [forsinkelsesrenteloven § 3](#) første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Utgjør det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 15. Byggefrister

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 16. Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje. Vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal settes etter en konkret vurdering.

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første ledd fravikes i en kortere periode for enkelttilfelle der det ikke vil ha miljømessige konsekvenser. Vedtak etter første punktum kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann. Kongen kan gi forskrift om krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 17. Fond og andre utbetalinger

I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger, som skal fremme

- a. reindriften i distriktet
- b. fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene
- c. næring i kommunen eller kommunene
- d. særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for å ivareta private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med mindre annet er bestemt. Blir ytelsene fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. [§ 14](#) sjette ledd annet og tredje punktum, syvende, åttende og niende ledd, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter [reindriftsloven § 47](#).

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 18. Veier, ferdsel mv.

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 19. Militære foranstaltninger

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 20. Ytterligere vilkår og pålegg

I konsesjonen kan Kongen sette vilkår for å sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å fremme disse formålene. Vilårene eller påleggene kan blant annet omfatte

- a. ansvar ved anlegg/drift
- b. godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
- c. naturforvaltning
- d. automatisk fredete kulturminner
- e. forurensning
- f. terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring
- g. rydding av reguleringssonen
- h. registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking
- i. etterundersøkelser
- j. luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 21. Tinglysing

Konsesjon etter loven skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 22. Konsesjonskraft

I konsesjonen skal det bestemmes at det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i [§ 14](#) annet ledd, jf. [§ 3](#) fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som den regulerede vannføringen tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i

selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før [lov 10. april 1959 nr. 2](#) trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i denne paragraf når vilkår om avståelse av konsesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter [vannfallrettighetsloven § 19](#).

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 23. Etablering av brukseierforeninger

Med brukseierforening menes en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konsesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konsesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Er det ikke etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konsesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 24. Deltakelse i en brukseierforening

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i brukseierforeningens vedtekter som godkjennes av departementet.

Er det ikke fastsatt fordeling etter annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres fallet eller kraftverket. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konsesjon gis.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 25. Medeierskap i reguleringsanlegg

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til å bli medeiere i anlegget senere, mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter [§ 24](#) annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Den som er blitt medeier i et anlegg etter første ledd, plikter å delta i dekningen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konsesjon etter loven her. Disse er forpliktet til å etterkomme kravene til kontroll som departementet bestemmer.

En vannfalls- eller kraftverkseier som uberettiget gjør bruk av den regulerede vannføringen, anses som medeier av anlegget og blir forpliktet etter første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 26. Bruk av overført vann og panteretter

Er vann overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i [§ 24](#) tredje ledd og [§ 25](#). I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter [§§ 23](#) til [26](#), hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. [§ 24](#) annet og tredje ledd.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 27. Overdragelse

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 28. Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tiliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avstått, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag av den eldre regulerings yteevne mot å betale en forholdsmessig del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel [§ 10](#). Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for en begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter [§ 6](#) forøvrig ikke er utløpt. Hvis denne regel ville føre til avståelse uten vederlag før 60 år er gått, kan bestemmelsen i tredje ledd gis tilsvarende anvendelse på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke være til hinder eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget etter konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Skal også eldre reguleringsanlegg i henhold til første ledd overdras til staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, herunder også tidligere ilagte mulktar.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 29. Staten som regulant

Når staten utfører vassdragsreguleringer etter loven her, er eierne av de vannfall og bruk som vil benytte driftsvannet som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter [§ 28](#) første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av [forsinkelsesrenteloven § 3](#) første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i [§ 3](#) tredje ledd, [§§ 4](#), 5, 7, 8, 9, [kapittel 3](#), [kapittel 4](#), [§§ 21](#), [22](#), [30](#), [31](#), [32](#) og [33](#) gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 29 a. Krav om strategi for å bidra til forsyningssikkerhet

Den som har konsesjon til vassdragsregulering eller overføring etter denne loven, skal sørge for å utarbeide en strategi for å bidra til forsyningssikkerhet. Strategien skal inneholde opplysninger om hvordan konsesjonæren ved utnyttelse av reguleringer og overføringer bidrar til god forsyningssikkerhet.

Departementet kan treffe enkeltvedtak om at strategien skal fremlegges dersom dette vurderes nødvendig av hensyn til vurderinger om forsyningssikkerhet. Dette gjelder uten hinder av taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om krav til innholdet i strategien og om oppfølging og fremleggelse av strategien.

0 Tilføyd ved lov [22 mars 2024 nr. 12](#) (i kraft 1 juli 2024 iflg. [res. 22 mars 2024 nr. 501](#)).

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 30. Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom som er nødvendig for å utføre tiltak som har konsesjon etter loven her, gjelder [lov 23. oktober 1959 nr. 3](#) om oreigning av fast eieendom og [lov 6. april 1984 nr. 17](#) om vederlag ved oreigning av fast eieendom, om ikke annet er bestemt i dette kapitlet. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Skjønnnet kan bestemme at reguleringsanleggets eier skal treffe tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Slik bestemmelse kan bare treffes når utgiftene ved tiltaket eller ytelsene etter rettens mening ikke vesentlig overstiger den pengeerstatning som ville bli å betale dersom bestemmelsen ikke ble truffet. Grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kan kreves avstått etter første ledd, når skjønnnet finner at skaden eller ulempen som vil voldes ved avståelsen er liten i forhold til fordelene som vil oppnås. Rettighetshaveren må stevnes særskilt. Første, annet, femte, sjette, syvende og åttende ledd gjelder tilsvarende.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriaten krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles.

Skjønnnet kan bestemme at flere skadelidte skal gis en felles erstatning, enten i form av penger til utføring av arbeid eller ved at reguleringsanleggets eier treffer nødvendige tiltak.

Femte til åttende ledd gjelder ikke for konsesjonspliktige tiltak etter [§ 3](#) annet ledd.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 31. Tilsyn og kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Til dekning av kostnader til tilsyns- og kontrollarbeid innkreves gebyr eller sektoravgift.

Departementet kan gi forskrift om gebyr eller sektoravgift og om innrapportering av opplysninger som er nødvendige for beregning av gebyret eller sektoravgiften.

Gebyret eller sektoravgiften er tvangsgrunnlag for utlegg. Betales ikke sektoravgiften eller gebyret til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av [lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3](#) første ledd.

0 Endret ved lover [21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), [21 april 2023 nr. 7](#) (i kraft 1 juli 2023 iflg. [res. 21 april 2023 nr. 530](#)).

§ 32. Pålegg om retting

Departementet kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 33. Tvangsmulkt

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt etter reglene i [forvaltningsloven § 51](#) for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som vassdragsmyndigheten har fastsatt.

0 Endret ved [lover 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), [18 des 2020 nr. 157](#) (ikr. 1 juli 2021 iflg. [res. 4 juni 2021 nr. 1778](#)).

§ 34. Tilbaketrekking av konsesjon

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved grov eller gjentatt overtredelse av vesentlige konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen, dersom konsesjonæren ikke lenger anses skikket til å utøve virksomheten.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i [§ 28](#) tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget, gjelder [§ 10](#) tilsvarende.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

0 Endret ved [lover 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), [18 des 2020 nr. 157](#) (ikr. 1 juli 2021 iflg. [res. 4 juni 2021 nr. 1778](#)).

§ 35. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i [forvaltningsloven § 44](#) til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

1. [§ 3](#), [§ 10](#) annet ledd eller [§ 15](#)
2. pålegg etter [§ 10 første ledd](#), [§ 29 a andre ledd](#) eller [§ 32](#)
3. konsesjon og konsesjonsvilkår, herunder manøvreringsreglement, eller andre enkeltvedtak etter loven
4. forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved individuell utmåling av gebyret, skal det særlig legges vekt på momentene i [forvaltningsloven § 44](#) tredje ledd og om det foreligger gjentakelse. Det skal også tas hensyn til om det er truffet vedtak om inndragning av utbytte fra samme forhold.

Dersom bestemmelser eller vedtak som nevnt i første ledd er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket etter reglene i [forvaltningsloven § 44](#), jf. [§ 46](#).

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

0 Endret ved [lover 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), [18 des 2020 nr. 157](#) (ikr. 1 juli 2021 iflg. [res. 4 juni 2021 nr. 1778](#)), [22 mars 2024 nr. 12](#) (i kraft 1 juli 2024 iflg. [res. 22 mars 2024 nr. 501](#)).

§ 35 a. Administrativ inndragning av utbytte

Departementet kan helt eller delvis inndra utbytte fra overtredelse av bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i [§ 35](#) første ledd nr. 1 til 3, uten hensyn til om overtrederen har utvist skyld. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Inndragning skjer overfor overtrederen, med mindre denne sannsynliggjør at utbyttet er tilfalt en annen. Inndragning kan skje så langt det ikke vil være klart urimelig.

I stedet for utbyttet kan hele eller deler av utbyttets verdi inndras. Som utbytte regnes også formuesgode som trer istedenfor utbytte, avkastning og andre fordeler av utbytte. Det er nettoutbyttet som kan inndras. Kan størrelsen av nettoutbyttet ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.

Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere. Endelig vedtak om inndragning av utbytte er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om inndragning av utbytte, herunder om standardisert eller skjønnsmessig utmåling og fradrag for utgifter.

0 Tilføyd ved lov [18 des 2020 nr. 157](#) (ikr. 1 juli 2021 iflg. [res. 4 juni 2021 nr. 1778](#)).

§ 35 b. Foreldelse

Adgangen til å treffe vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte foreldes fem år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes ved at departementet gir skriftlig forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte, eller på annen måte gir skriftlig varsel om at departementet legger til grunn at det er sannsynlig at vedkommende har brutt regelverket.

0 Tilføyd ved lov [18 des 2020 nr. 157](#) (ikr. 1 juli 2021 iflg. [res. 4 juni 2021 nr. 1778](#)).

§ 36. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i [§ 35](#) første ledd nr. 1 til 3 eller forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Overtredelse av enkeltvedtak som nevnt i [§ 29 a andre ledd](#) medfører likevel ikke straff.

Er det voldt fare for betydelig skade på mennesker, miljø eller eiendom, eller det for øvrig foreligger skjerpende omstendigheter, kan overtredelser etter første ledd straffes med fengsel inntil 2 år, om ikke strengere straffebud får anvendelse. Det samme gjelder hvor overtredelsen har voldt skade på mennesker eller verneverdier i et vernet vassdrag.

0 Endret ved [lover 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)), [18 des 2020 nr. 157](#) (ikr. 1 juli 2021 iflg. [res. 4 juni 2021 nr. 1778](#)), [22 mars 2024 nr. 12](#) (i kraft 1 juli 2024 iflg. [res. 22 mars 2024 nr. 501](#)).

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

§ 37. Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning

Loven trer i kraft straks.

Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven.

0 Endret ved [lov 21 juni 2017 nr. 101](#) (ikr. 1 jan 2018 iflg. [res. 15 des 2017 nr. 2034](#)).

Norsk Hydro ASA

Date/time 21.10.2020, 07:00:01

MessageID 515923

IssuerID NHY

Market Oslo Børs

Category INSIDE INFORMATION

Mandatory notifications

OAM announcement

Norsk Hydro: Hydro and Lyse to establish hydropower company

Hydro and Lyse plan to merge part of their respective hydropower production to create a stronger joint hydropower company. The agreement secures long-term access to renewable power for Hydro's industrial operations in Norway.

- * Lyse and Hydro will merge their power production assets in the south-west region of Norway through the establishment of a new company, to include Hydro's hydropower assets Røldal-Suldal Kraft (RSK) and the majority of Lyse's power production portfolio
- * The new company will be called Lyse Kraft DA and have a normal annual power production capacity of 9.5 TWh, of which Hydro will own 25.6 percent and Lyse 74.4 percent
- * The agreement is expected to bring synergies of approximately NOK 500 million in net present value

As a consequence of the transaction, the RSK assets will not revert to state ownership at the end of 2022, meaning Hydro can use its share of the power produced by the new company for aluminum production in Norway.

"This is a great day for the future of Norwegian renewable-based industry. The agreement is strategically important for Hydro, as it secures the value of our RSK hydropower assets and contributes to predictability for further industrial development in Norway," says Hydro President & CEO Hilde Merete Aasheim.

Hydro will become a larger renewable operator

Based on the agreement, Hydro will remain the operator of the RSK assets and assume operatorship for Lyse's fully owned hydropower plants. Consequently, Hydro will larger power operator and remain the Norway's third-largest provider of renewable power, with a combined renewables production of 13.6 TWh in a normal year. Hydro's annual production, based on equity shares, will be 9.4 TWh in a normal year.

Aasheim says the transaction is in line with the company's strategy to strengthen its position in low-carbon aluminium and grow in the renewable energy sector.

"The agreement supports both objectives, as we secure long-term access to renewable power, and Hydro will become a larger hydropower operator. At the same time, we secure the value that RSK represents for Hydro," she says.

Future-proof solution

Lyse will become responsible for the water management and market activities with a portfolio of 9.5 TWh. The CEO of Lyse, Eimund Nygaard, says the agreement creates value in several areas.

"The agreement makes Lyse the third-largest power market entity in Norway and gives us a chance to build an even more competent and robust power management organization in Stavanger," he says, adding that the operator agreement with Hydro will also give economies of scale, increased professionalism and new development opportunities for the power plants and the employees who will get a new employer.

"The power sector is changing, and we would eventually risk becoming too small to run these plants efficiently on our own. When we now join forces, we can make better use of our combined competences, including in digitalization in a larger system," says Nygaard.

Long-term industrial access to power

34 employees will be transferred from Lyse to Hydro, and Lyse's fully owned hydropower plants will become part of Hydro's operator portfolio.

"We look forward to welcoming new colleagues to the Hydro team, and we look forward to becoming an even larger entity on the southwest region of Norway, where we already have invested in the world's most climate and energy-efficient aluminum production at the Karmøy Technology Pilot," says Aasheim.

RSK was established in 1963 to supply power to Hydro's aluminum plant at Karmøy. In line with the Norwegian rules on license reversion of waterfalls and hydropower installations, private entities can normally only own up to one-third of the shares of a company that owns larger waterfalls. In 2016, the Norwegian government opened for private entities to extract physical power from power companies to ensure predictability for industrial operations.

"The agreement with Lyse builds on this solution, and I would like to give credit to Norwegian authorities for providing this possibility, enabling the agreement with Lyse," says Aasheim.

Facts about the transaction

- * Hydro and Lyse establish Lyse Kraft DA, which will have a normal annual power production capacity of 9.5 TWh
- * Hydro transfers the hydropower assets Røldal-Suldal Kraft (RSK) and receives 25.6% ownership in Lyse Kraft DA
- * Lyse transfers its total power production portfolio (except shares in Jørpeland Kraft) and receives 74.4% ownership of Lyse Kraft DA
- * Hydro remains operator of the RSK assets and resumes operator responsibility for Lyse's fully owned hydropower plants. Consequently, Hydro will increase its total operator responsibility of Norwegian hydropower and wind power to

13.6 TWh in a normal year

- * Lyse becomes Norway's third-largest power market entity, with a market portfolio of 9.5 TWh in a normal year
- * 34 employees are transferred from Lyse Produksjon AS to Hydro Energi AS as a result of Hydro becoming the operator
- * The agreement is expected to bring savings totalling a present value of approximately NOK 500 million in Lyse Kraft DA. These will be realized through economies of scale and more efficient operations, as well as new ways of working through digitalization and collaborative solutions in daily operations and investment projects
- * Total savings and synergies for Hydro are expected to amount to a yearly EBITDA effect of approximately NOK 40-50 million after a few years
- * The transaction is expected to close in the fourth quarter of 2020, pending approval by the Norwegian Competition Authorities

About Hydro:

Hydro is a fully integrated aluminium company with 35,000 employees in 40 countries on all continents, combining local expertise, worldwide reach and unmatched capabilities in R&D.

In addition to production of primary aluminium, rolled and extruded products and recycling, Hydro also extracts bauxite, refines alumina and generates energy to be the only 360° company of the global aluminium industry. Hydro is present within all market segments for aluminium, with sales and trading activities throughout the value chain serving more than 30,000 customers.

Based in Norway and rooted in more than a century of experience in renewable energy, technology and innovation, Hydro is committed to strengthening the viability of its customers and communities, shaping a sustainable future through innovative aluminium solutions.

About Lyse:

Lyse is a Norwegian industrial group operating within the business areas of energy, telecommunications and power grid. Lyse is a substantial national operator within renewable energy and a national leader within fibre-optic broadband business.

Lyse has built the country's most varied and complete infrastructure for electricity, bio- and natural gas, district heating and fibre-optic broadband. A high degree of availability and distribution stability is a priority.

The company's shareholders are 14 municipalities from Southern Rogaland. The shareholders have a long-term industrial perspective on their investment and expect that the company has a positive impact on its local community with a strategic focus for the region and satisfactory profitability.

Investor contact:

Line Haugetraa,
Head of Investor Relations,
+47 41406376
line.haugetraa@hydro.com

Press contact:

Halvor Molland,
Senior vice president, Media Relations
+47 92979797
Halvor.molland@hydro.com

This information is subject to the disclosure requirements pursuant to Section 5-12 the Norwegian Securities Trading Act

<https://newsweb.oslobors.no/message/521957>

Norsk Hydro ASA

Date/time 01.01.2021, 11:00:00

MessageID 521957

IssuerID NHY

Market XOSL

Category Not mandatory notifications

Norsk Hydro: Hydro-Lyse hydropower transaction completed

Hydro and Lyse announced in October 2020 a plan to merge part of their respective hydropower production in southern Norway into a joint hydropower company. The transaction was completed on December 31.

As part of the transaction, the companies have merged power production assets in the south-west region of Norway through the establishment of a new company, Lyse Kraft DA, which includes Hydro's hydropower assets Røldal-Suldal Kraft (RSK) and the majority of Lyse's power production portfolio.

The agreement is based on the framework set out in the Norwegian Waterfall Rights Act.

Lyse Kraft DA has a normal annual power production capacity of 9.5 TWh, of which Hydro owns 25.6 percent and Lyse 74.4 percent. As part of the agreement, Hydro remains operator of the RSK assets and is now in addition assuming operatorship for Lyse's until now fully owned hydropower plants. Lyse will be responsible for market activities and water disposal.

Following the transaction, Hydro is Norway's third-largest operator of renewable power, with a combined renewables production of 13.6 TWh in a normal year. Based on equity shares, Hydro's annual power production is 9.4 TWh in a normal year.

Investor contact:

Line Haugetraa

+47 414 06 376

line.haugetraa@hydro.com

Media contact:

Halvor Molland

+47 929 79 797

halvor.molland@hydro.com

Flyfoto viser Hydro under rivingen av Sørderberg-hallene sett fra lufta. Bildet viser status for en tid siden. Nå er 75 % av hallene revet. (Foto: Hydro/Svein Morten Hagen)

Norges største riveprosjekt i rute

Norges største riveprosjekt går fremover. Ved månedsskiftet april/mai var 75 prosent av de lange Søderberghallene jevnet med jorden. Planen er at bygningsmassen er re-
vet i månedsskiftet juni / juli, sier informasjonssjef Svein E. Wiksnes på Hydro.

–Det er et omfattende arbeid, og også et meget ambisiøst prosjekt ettersom vi regner med at det aller meste skal gjenvinnes. Målet har vært at minst 90 prosent skal gjenvinnes. Ved årsskiftet lå vi an til at gjenvinningsprosenten skulle bli så høy som 95 prosent, forteller Wiksnes.

De to Søderberghallene på Håvik er Norges lengste industrier, hver med en lengde på ca 1 kilometer. Fjerningen av hallene er således Norges største riveprosjekt.

Den samlede massen av bygningene og elektrolyseanlegget er beregnet til 225.000 tonn. Bygningene består av rundt 35.000 tonn stål, 120.000 kvadratmeter aluminiumsplater (700 tonn), 73.000 m³ betong, 5000 m³ annen fyllmasse, og ca. 7000 tonn strømskinner.

De 340 elektrolysecellene gir 12.000 tonn

anodekull og 9.000 tonn katodekull og 5000 tonn bad.

Stål går til stålindustrien for gjenvinning.

Aluminiumsplater og strømskinner går til omsmelting.

Betong blir til fyllmasse for ny industri-
tomt inne på eget fabrikkområde.

Masse med høyt innhold av olje og PAH blir skilt ut og lagt til godkjent deponi.

Kull blir levert som brennstoff til andre
industribedrifter.

Ildfast stein blir levert som stabiliserings-
masse i deponier.

Bad blir solgt kommersielt i markedet.

Etter at produksjonen i Søderberg ble avsluttet, skulle alt utstyr og bygninger rives og fjernes fra tomten. Riveprosjektet fikk en egen organisasjon med ansvar for å inngå avtale med entreprenør om riving etter planer som skulle godkjennes av KLIF.

Beregninger av all utstys- og bygningsmasse ble gjennomført og anbud innhentet. Det ble lagt stor vekt på HMS i gjennomføringsfasen og mest mulig gjenvinning av massene.

Oppdraget ble gitt til Norscrap Karmøy AS. Søsterselskapet PeWe Entreprenør AS har stått for selve rivingen. Begge selskap-

ene inngår i HELLIK Teigen Group. Arbeidene startet opp i 2010 og skal være ferdige i november i år.

- Ved utgangen av 2011 var prosjektet i rute både med tanke på fremdrift og kostnader. Alle resirkulerte metaller og materialer har funnet nye anvendelsesområder som er godkjent av KLIF. Farlig avfall har blitt reklassifisert som følge av finere sortering og nye anvendelser er funnet.

I løpet av rivingen har prosjektet hatt utfordringer med sterk vind, løse plater som følge av akselererende korrosjon, støv og stor trafikk i området. Det ble tilrettelagt for tungtransport på ny ringvei til nytt lagringsområde ved kaien. Slik ble metallskrap som skulle skipes ut fra nytt lagringsområde, rutet bort fra den ordinære transporten på fabrikkområdet.

Nøkkelen til god og sikker gjennomføring har vært god planlegging og gode prosedyrer. Hver aktivitet ble klargjort og godkjent i flere ledd før riving. Dette skjedde i nær og utstrakt dialog med riveentreprenøren.

Sikkerhet

HMS har hatt sterkt fokus under hele prosjektperioden. Det gjennomføres dag-

lige oppstartsmøter og WOC-runder. I tillegg er det ukentlige møter med alle involverte i prosjektet og byggemøte med kontraktør hver 14. dag. Alle som skal inn i riveområdet fikk eget sikkerhetskurs og helseerklæring.

Prosjektet har benyttet faste mannskaper under arbeidet. Dette sikret god HMS-kompetanse og kontinuitet i framdriften.

Så langt har prosjektet vært gjennomført uten skader med fravær.

Bygg

Stål	:35 000 tonn
Al-plater	:120 000 m ² , (ca 700 tonn)
Betong	:73 000 m ³
Utskifting av masse	:5000 m ³ til godkjent deponi
Strømskinner	:5000 + 2000 tonn

CELLER (340 celler)

Anodekull	: 12 000 tonn
Katodekull	: 9 000 tonn
Ildfast stein	: 8000 tonn
Sidekull	: 950 tonn
Bad	: 5000 tonn

Disse massene blir sortert og disponert til nye anvendelser.

<https://www.hydro.com/en/global/media/news/2026/hydro-signs-long-term-power-contracts-with-statkraft/>

Hydro signs long-term power contracts with Statkraft

Hydro Energi AS and Statkraft have signed two long-term power purchase agreements (PPA) for the total delivery of 0.9 TWh per year in 2029 and 2030, and 1.3 TWh per year in the period from 2031 to 2038.

The PPAs secure a total supply of 12.3 TWh of power over a 10 year period to Hydro's primary aluminium production plants in Norway, of which 8.8 TWh will be delivered in the NO2 price area and 3.5 TWh in NO3.

“This agreement underlines how power and industrial development are closely linked in Norway. Together with Statkraft we are strengthening the long-term competitiveness of our aluminium operations. Aluminium is critical across the economy and access to power at competitive prices is essential to deliver future low-carbon solutions for our customers,” says Hydro President and CEO, Eivind Kallevik.

Based on renewable energy, Hydro can produce aluminium in Norway with a carbon footprint about 75 percent less than the global average. Renewable energy is key for Hydro to succeed with its technology roadmap towards zero emissions by 2050.

“As Norway’s largest power producer, a main task for us is to secure electricity for Norwegian industry. We are very happy that we have been able to meet the needs of Hydro on competitive terms, prolonging our long standing partnership with these two new long-term contracts,” says Statkraft President and CEO, Birgitte Vartdal.

In addition to long-term contracts with counterparts like Statkraft, Hydro is actively developing new renewable power projects as well as upgrading assets in its own captive renewable energy portfolio.

About Hydro

Hydro is a leading aluminium and renewable energy company committed to a sustainable future. Hydro’s purpose is to create more viable societies by developing natural resources into products and solutions in innovative and efficient ways.

Since 1905, Hydro has turned natural resources into valuable products for people and businesses, creating a safe and secure workplace for its 32,000 employees in more than 40 countries.
www.hydro.com

About Statkraft

Statkraft is a leading company in hydropower internationally and Europe's largest generator of renewable energy. The Group produces hydropower, wind power, solar power and gas fired power. Statkraft is a global company in energy market operations. Statkraft has around 6,500 employees in 20 countries. www.statkraft.com

Published: April 29, 2026

62006EJ0002

Doknum	62006EJ0002
Type	EFTA Court – Judgment
Dato	2007-06-26
Nummer	E-2/06
Stikkord	(Conditions for concession for acquisition of hydropower resources scope of the EEA Agreement – free movement of capital – right of establishment – indirect discrimination – public ownership – security of energy supply – environmental protection – proportionality).
Tittel	APPLICATION for a declaration that the Kingdom of Norway has infringed Articles 31 and 40 of the EEA Agreement by maintaining in force measures as laid down in Act No 16 of 14 December 1917 Relating to Acquisition of Waterfalls, Mines and Other Real Property etc. (<i>lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v.</i>), which grant to private undertakings and all undertakings from other Contracting Parties to the EEA Agreement a time-limited concession for the acquisition of waterfalls for energy production, with an obligation to surrender all installations to the Norwegian State without compensation at the expiry of the concession period, whereas Norwegian public undertakings benefit from concessions for an unlimited period of time.
Parter	EFTA Surveillance Authority, represented by Niels Fenger, Director, and Per Andreas Bjørgan and Arne T. Andersen, Senior Officers, Legal & Executive Affairs, acting as Agents, <i>Applicant</i> , v The Kingdom of Norway, represented by Fredrik Sejersted, Advocate, the Attorney General for Civil Affairs, and Ingeborg Djupvik, Adviser, the Ministry of Foreign Affairs, acting as Agents, <i>Defendant</i> , supported by the Republic of Iceland, represented by Sesselja Sigurðardóttir, First Secretary and Legal Officer, Ministry for Foreign Affairs, acting as Agent, <i>Intervener</i> .
Forfatter	Carl Baudenbacher President, Thorgeir Örlygsson (Judge-Rapporteur), Henrik Bull, Judges, Skúli Magnússon Registrar.

Innholdsfortegnelse

62006EJ0002	1
Innholdsfortegnelse.....	2
THE COURT, ...	3
Judgment	3
I Pre-litigation procedure	3
II EEA law.....	4
III Norwegian rules on acquisition of waterfalls – factual and legal background	5
IV Arguments of the parties	8
The Applicant	8
The Defendant	9
The Intervener and others.....	11
V Findings of the Court	12
General.....	12
Scope of the EEA Agreement and Article 125 EEA	12
Restriction under Articles 31 and 40 EEA.....	13
Legitimacy of the aims pursued by the contested rules	14
Proportionality	16
VI Costs	17

Report for the hearing

THE COURT,

having regard to the written pleadings of the Applicant, the Defendant and the Intervener, and the written observations of the Republic of Poland, represented by Ewa Ośniecka-Tamecka, Secretary of the Committee for European Integration, acting as Agent, and the Commission of the European Communities, represented by Hans Stovlbaek and Michael Shotter, Members of its Legal Service, acting as Agents,

having regard to the Report for the Hearing,

having heard oral argument of the Applicant, represented by its Agents Niels Fenger and Per Andreas Bjørgan, the Defendant, represented by its Agent Fredrik Sejersted, the Intervener, represented by its Agent Sesselja Sigurðardóttir, the Kingdom of the Netherlands, represented by its Agent Pepjin van Ginneken, the Republic of Poland, represented by its Agent Marcin Nowacki, and the Commission of the European Communities, represented by its Agent Michael Shotter, at the hearing on 14 March 2007,

gives the following

Judgment

I Pre-litigation procedure

- 1 By a letter dated 8 March 2001, the Applicant requested information from the Defendant on certain aspects of Act No 16 of 14 December 1917 Relating to Acquisition of Waterfalls, Mines and Other Real Property etc. (hereinafter the «Industrial Licensing Act» or the «ILA»), including the reasons why only Norwegian public undertakings are granted concessions for acquisition of waterfalls for an unlimited period of time. It also asked whether the Defendant considered those rules as being compatible with the EEA Agreement, in particular the rules on free movement of capital and freedom of establishment. The Defendant replied by a letter of 20 April 2001. It stated *inter alia* that public legal bodies were entrusted with the management of waterfalls on behalf of the State and that the authorities needed to be able to assess whether non-public concessionaires should be allowed to continue to manage the waterfalls. The Defendant did not find the Act to be in conflict with Article 31 or 40 EEA.
- 2 On 27 June 2001, the Applicant issued a letter of formal notice concluding that certain measures laid down in the ILA infringed Articles 31 and 40 of the EEA Agreement. The Applicant emphasised that, according to the ILA, undertakings from other EEA States, whether public or private, were never able to benefit from a concession for acquisition of waterfalls for hydropower production for an unlimited period of time, and were subject to the requirement of reverting property rights in relation to hydropower production to the State (hereinafter «reversion» or «system of reversion»). Conversely, a concession could be granted for an unlimited period of time to undertakings controlled by Norwegian public bodies, and without any reversion requirement. These rules, in the Applicant's view, constituted discrimination restricting freedom of establishment and free movement of capital which could not be justified. In addition, the Applicant pointed out *inter alia* that the State holds pre-emptive rights to shares in public undertakings. In the Applicant's view, this reinforced the obstacles met by private investors wishing to invest in this sector.
- 3 The Defendant replied to the letter of formal notice by a letter of 28 November 2001. It stated that the system of reversion had been introduced in order to achieve State ownership over developed waterfalls at the end of the concession period, while at the same time providing the private sector with incentives to develop natural resources in the interest of society as a whole. The rules at issue were an

integral part of the management of natural resources falling outside the scope of the EEA Agreement. In any event, the Defendant found that the rules were covered by Article 125 EEA, and stated that this Article took precedence over conflicting provisions of the EEA Agreement.

- 4 Disagreeing with the arguments of the Defendant, the Applicant delivered a reasoned opinion on 20 February 2002, concluding with the same reasoning as that of the letter of formal notice, that Articles 31 and 40 EEA had been infringed. The Defendant replied to the reasoned opinion by a letter dated 19 April 2002, in which it upheld the views previously expressed in its reply to the letter of formal notice. The Defendant nevertheless stated that it had decided to harmonise the provisions on reversion between public and non-public actors. Therefore, it had decided to propose amendments to the ILA in order to establish a requirement of reversion to the State in all existing concessions.
- 5 On 29 November 2002, the Ministry of Oil and Energy sent out a hearing paper proposing such changes to the ILA. Due to fierce opposition to the hearing paper, the Government decided, in April 2003, to convene an independent committee with a mandate to review the system of reversion as regards waterfalls and how it should be designed. The Committee delivered its report to the Ministry of Oil and Energy on 30 November 2004, NOU 2004:26 (hereinafter «NOU 2004:26»).
- 6 On the basis of *inter alia* NOU 2004:26 and the former Norwegian Government's publicly stated intentions to change the disputed provisions, the Applicant decided to postpone any decision as to whether it should commence the infringement procedure before the Court. However, in April 2006, after a change of Government, the Applicant was informed by the Defendant that no changes would be proposed to the ILA. On that basis, the Applicant decided, on 26 April 2006, to bring the matter before the Court under Article 31(2) of the Agreement between the EFTA States on the Establishment of a Surveillance Authority and a Court of Justice (hereinafter the «SCA»).

II EEA law

- 7 Article 31(1) EEA reads:

Within the framework of the provisions of this Agreement, there shall be no restrictions on the freedom of establishment of nationals of an EC Member State or an EFTA State in the territory of any other of these States. This shall also apply to the setting up of agencies, branches or subsidiaries by nationals of any EC Member State or EFTA State established in the territory of any of these States.

Freedom of establishment shall include the right to take up and pursue activities as self-employed persons and to set up and manage undertakings, in particular companies or firms within the meaning of Article 34, second paragraph, under the conditions laid down for its own nationals by the law of the country where such establishment is effected, subject to the provisions of Chapter 4.

- 8 Article 33 EEA reads:

The provisions of this Chapter and measures taken in pursuance thereof shall not prejudice the applicability of provisions laid down by law, regulation or administrative action providing for special treatment for foreign nationals on grounds of public policy, public security or public health.

- 9 Article 40 EEA reads:

Within the framework of the provisions of this Agreement, there shall be no restrictions between the Contracting Parties on the movement of capital belonging to persons resident in EC Member States or EFTA States and no discrimination based on the nationality or on the place of residence of the parties or on the place where such capital is invested. Annex XII contains the provisions necessary to implement this Article.

10 Article 125 EEA reads:

This Agreement shall in no way prejudice the rules of the Contracting Parties governing the system of property ownership.

11 Article 1(1) of Council Directive 88/361/EEC of 24 June 1988 for the implementation of Article 67 of the Treaty (OJ 1988 L 178, p. 5), referred to at point 1 of Annex XII to the EEA Agreement, (hereinafter «Directive 88/361») reads:

1. Without prejudice to the following provisions, Member States shall abolish restrictions on movements of capital taking place between persons resident in Member States. To facilitate application of this Directive, capital movements shall be classified in accordance with the Nomenclature in Annex I.

12 Heading III A(1) and (3) of Annex I to Directive 88/361 read:

A – Transactions in securities on the capital market

1. Acquisition by non-residents of domestic securities dealt in on a stock exchange (...)

2. (...)

3. Acquisition by non-residents of domestic securities not dealt in on a stock exchange (...)

III Norwegian rules on acquisition of waterfalls – factual and legal background

13 According to the documents of the case, more than 99% of the electricity supply in Norway is based on hydropower, and electricity makes up nearly half of the country's total energy consumption. The average production capacity of Norway's hydropower stations is approximately 119 TWh. In 2004, the total power production in Norway was 110.4 TWh, while total gross consumption was 121.9 TWh. In principle, the total hydropower potential from Norway's waterways is estimated to be approximately 186 TWh, with 67 TWh still undeveloped. However, due to environmental and other concerns only a relatively small part of this is likely to be exploited in the foreseeable future.

14 According to the same information, approximately 88% of the total hydropower production capacity in Norway is presently in public ownership. Approximately 45% is owned by the State itself through Statkraft AS, and more than 42% is owned by municipalities and county municipalities. The remaining hydropower resources are owned by private undertakings (domestic and foreign). Some of the private waterfalls were harnessed before the introduction of the reversion rules explained below and are therefore not subject to those rules. However, these waterfalls become subject to the reversion rules if they are sold to a non-public entity. Today, the rules on reversion apply to approximately 7% of the existing production capacity.

15 According to the documents of the case, there are approximately 175 undertakings involved in hydropower production in Norway. Out of these, approximately 115 are organised as limited undertakings. Most power producing undertakings are owned by county municipalities and municipalities. Public ownership in the hydropower sector was originally organised as part of the administration, governed by public entities under administrative law. In recent years this has changed and public hydropower ownership is now almost entirely organised along company lines, as separate undertakings. Most of these are 100% publicly owned, often by several municipalities or county municipalities, but some of them also have private minority owners.

16 Under Norwegian law, river systems have from the very beginning been subject to private ownership. This principle is now laid down in the first paragraph of Section 13 of Act No 82 of 24 November 2000 Relating to River Systems and Groundwater (*lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)*) where it is stated: «A river system belongs to the owner of the land it

covers, unless otherwise dictated by special legal status.» The private ownership rights are, however, limited by public law which *inter alia* subjects the exploitation and acquisition of waterfalls to concession requirements.

- 17 Rules on concessions for the acquisition of waterfalls for energy production were first introduced in Norway in the early 20th century. At that time, the country was experiencing a rapid increase in investment in waterfalls for energy production. The main rivers and waterfalls were then in private ownership. Due to lack of domestic financial resources, interested investors were primarily foreign and despite general rules restricting foreign investment in real estate in Norway, many waterfalls were acquired by foreign undertakings.
- 18 In 1906, in order to control foreign investment in waterfalls, Stortinget (the Norwegian Parliament) adopted two Acts which subjected all foreign private investors and all limited liability companies, both foreign and Norwegian, to a concession requirement.
- 19 In 1909, Stortinget introduced further limitations to the acquisition of waterfalls by Act No 4 of 18 September 1909 Relating to Acquisition of Waterfalls, Mines and Other Real Property. This Act introduced the reversion system into law. According to the explanatory notes to the legislative bill, it was considered important to limit «the foreign capital's future rights over ... waterfalls» and ensure that the rules prevented «foreign capital's ... unlimited acquisition of ... natural resources.» According to the explanatory notes, the aim was also to assert the «interest of the general public, the state and the local government in this natural wealth ». In light of the general public interests involved, it was regarded desirable for the State to obtain a share in and «full control over the major waterfalls that are acquired with Norwegian capital as well.» Under the 1909 Act, the reversion system applied to foreign individuals and foreign and Norwegian undertakings, but not to Norwegian individuals.
- 20 The ILA, enacted in 1917, replaced the 1909 Act and eliminated the above mentioned distinction between foreign and Norwegian individuals. Over the years, the ILA has been subject to several amendments. For example in 1969, the rules on the reversion system were amended by the introduction of rules on early reversion, which were subsequently amended in 1993 with the introduction of the first paragraph of Section 41 of the ILA. Moreover, in 1993 amendments were made to the ILA with the intention to comply with the EEA Agreement.
- 21 Rules on concessions for acquisition of ownership or rights to utilise waterfalls are laid down in Section 1 of the ILA. If the acquirer is not the State, and the waterfall can be expected to produce more than 4,000 natural horsepower when harnessed, then, according to the first paragraph, the acquisition is as a main rule subject to a concession. If the acquired waterfall is not to be utilised for power production, then, according to the fifth paragraph, the King [i.e. the Government] may permit acquisition without applying the conditions set out in the fourth paragraph of Section 2 of the Act, including the time limitation and the requirement of reversion, described below.
- 22 Section 2 of the ILA lays down rules regarding the right to be granted a concession for acquisition of ownership rights to waterfalls, and the conditions for such a concession, for both Norwegian and foreign individuals and private undertakings.
- 23 According to the first paragraph of Section 2, a concession may be granted «under special circumstances». Sub-paragraph 17 of the fourth paragraph of Section 2 states that such a concession shall be for a specified period of time of up to 60 years from the time the concession is granted. The same sub-paragraph further states that when the concession period expires, the waterfall and related installations shall revert to the State with full ownership rights and without compensation. Related installations include all the facilities through which the course and bed of the water have been altered, the parcels of land and the rights acquired for the development and for the power plant, the power stations and appurtenant machinery and other equipment, as well as the housing built for workers and other buildings that belong to the power plant.

- 24 Sub-paragraph 22 of the fourth paragraph of Section 2 states that if a private party purchases a waterfall during the concession period, the conditions of the original concession, including the original time limitation, apply to the new owner.
- 25 Section 5 of the ILA states that «under special circumstances,» Norwegian and foreign individuals and undertakings may be granted a concession to acquire a right to utilise, or long-term disposition rights to, waterfalls belonging to the State, municipalities, county municipalities or certain public undertakings. The concession shall be for a specified period of time of up to 60 years from the time the concession is granted.
- 26 Rules relating to the right to be granted a concession and the conditions for a concession for certain fully State-owned undertakings, Norwegian municipalities and Norwegian county municipalities, as well as undertakings in which such public entities own at least two-thirds of the shares (hereinafter «public undertakings»), are laid down in Section 4 of the ILA. Such undertakings may, «when public interests do not weigh against it,» be granted a concession to acquire ownership, rights to utilise or long term disposition rights to waterfalls. A concession pursuant to Section 4 may be granted for an indefinite period and, according to NOU 2004:26, public undertakings have always been granted a concession without time limitations. Despite differences in wording between Section 2 and Section 4 as concerns the right to be granted a concession, according to NOU 2004:26 in practice there have not been essential differences in the way the limitations for granting a concession have been applied to public undertakings and other undertakings (hereinafter «private» undertakings; unless otherwise indicated, the term «private» will include all foreign operators).
- 27 Under Section 4 of the ILA, the State holds rights of pre-emption to shares or interests referred to in that provision, should two-thirds of the capital and votes in undertakings no longer be owned by one or more municipalities or county municipalities. If the State does not assert its right of pre-emption, the undertaking concerned is subjected to the reversion condition. According to NOU 2004:26, a situation where the preconditions for the application of this provision have been fulfilled has never arisen.
- 28 Section 41 of the ILA provides for the possibility of so-called «early reversion». When less than 25 years remain of a concession subject to a reversion requirement, the King may, with the consent of Stortinget, enter into an agreement with the concession holder to the effect that the waterfall and related installations shall revert to the State immediately. Pursuant to the first paragraph of Section 41, the concession holder is permitted at the same time to acquire the ownership of the reverted rights for a new period of 50 years or, pursuant to the second paragraph of Section 41, to acquire the right to utilise the waterfall and appurtenant installations at the expiry of the concession period. The concession holder shall normally have the right to enter into the latter type of agreement.
- 29 In NOU 2004:26, it is stated that there are about ten cases of ordinary reversion where the waterfall and related installations have reverted to the State without compensation, and with full ownership rights, at the expiration of the set concession period. Subsequently, the State has either sold or leased out the reverted rights. In most of the cases, the reverted rights have been sold to public undertakings. In one case, however, the reverted rights were sold back to the private undertaking having held the original concession. In three cases, moreover, the reverted rights were subsequently leased to the original concession holders; and in one of these cases the power plant was later sold to a private undertaking after public tender. As concerns early reversion, NOU 2004:26 also lists ten cases. In the first five of the cases, the reverted rights were leased back to the original concession holders. These cases all occurred before Section 41 of the ILA was amended to the effect that the State in relation to early reversion may resell the ownership of the reverted rights to the original concession holder for a period of 50 years. The last five of the cases occurred after the said legislative amendments, and in all of these cases the State resold the reverted rights to the two original concession holders.

IV Arguments of the parties

The Applicant

- 30 The Applicant submits that the difference in treatment of, on the one hand, Norwegian public undertakings and, on the other hand, all undertakings from other EEA States as well as all other Norwegian undertakings, entailed in the ILA, constitutes discrimination based on nationality contrary to Articles 31 and 40 of the EEA Agreement. The Applicant also submits that the difference in treatment is neither objectively justified, nor falling within the ambit of Article 125 EEA.
- 31 As concerns the discriminatory nature of the ILA, the Applicant mainly refers to the different conditions with regard to whether or not a concession for acquisition of waterfalls for hydropower production is time-limited, and whether or not such waterfalls and related installations shall be surrendered to the State without compensation at the end of the concession period. The Applicant also mentions other elements of the Act that, in the view of the Applicant, reinforce its discriminatory nature, such as the different criteria to be applied when assessing whether a licence should be granted, cf. Section 2 and 4 of the ILA; the conditions under which a waterfall may be rented out or leased, cf. Section 4 and 5 of the Act, and the pre-emptive rights of the State under Section 4 of the Act.
- 32 The Applicant explains that, mainly due to the negative effect on the economic value of a waterfall caused by time-limited concession and reversion, the difference in treatment creates a disincentive for investment. This is so even at the start of a concession period, and the difference in treatment will increase the less there is left of the concession period. The negative economic effect creates an obstacle with respect to both free movement of capital and the freedom of establishment.
- 33 The Applicant submits that Article 125 EEA corresponds to Article 295 EC. It infers from the case law of the Court of Justice of the European Communities (hereinafter «ECJ») on Article 295 EC that, although the Contracting Parties have the power under Article 125 EEA to define the rules governing the system of property ownership, the system and the exercise of the property rights remain subject to the fundamental rules of the Agreement. In that regard it is irrelevant, in the view of the Applicant, that the case at hand concerns natural resources. In the Applicant's view, a concession system, including rules on reversion, might as such be covered by Article 125 EEA. However, such a system must not, as the rules at issue, result in discrimination based on the origin of the undertaking or investor concerned. The Applicant states that Article 125 EEA does not encompass preferential rights to public undertakings competing on an open market, and argues that under such circumstances, public undertakings have to be distinguished from the State and its exercise of regulatory power.
- 34 According to the Applicant, the ILA neither regulates who may own property nor restricts the exploitation of waterfalls to Norwegian public undertakings only. In its view, the Act only regulates ownership rights in a very broad sense, by laying down the obligations which may be imposed on a particular group of property owners wishing to exercise a specific liberalised economic activity. Finally, in relation to Article 125 EEA, the Applicant maintains that even if that Article permitted discrimination with regard to reversion, time limitations on concessions held by private undertakings could never be considered a regulation of property ownership.
- 35 The Applicant contends that the rules at issue are directly discriminatory and therefore only justifiable under Article 33 EEA. In the Applicant's view, what needs to be assessed under that Article is only public security and the Applicant maintains that security of energy supply is the only ground that is relevant in that respect. However, the Applicant questions the existence of a serious threat to public security and the suitability of the reversion system as a means of meeting such a threat. Moreover, it questions the necessity of making a distinction between Norwegian public undertakings and private

undertakings. Therefore, the Applicant is of the opinion that the rules cannot be justified with reference to Article 33 EEA.

- 36 In case the Court should find that the rules at issue are not only justifiable under Article 33 EEA but also on the basis of mandatory requirements, the Applicant addresses other possible justificatory grounds advanced by the Defendant. It contests that public ownership, regardless of why it is sought, may serve as a justificatory ground. It also denies that the aim of effective collection of economic rent may constitute a legitimate public interest under EEA law.
- 37 With regard to all the aims referred to by the Defendant, the Applicant stresses that the core issue is not whether reversion as such is suitable and necessary to achieve these aims, but rather whether the difference in treatment with regard to reversion is necessary in order to achieve them. In the Applicant's view, that is not the case.
- 38 As an alternative to the rules at issue, the Applicant argues that a concession model with reversion for all undertakings would be less restrictive and at least equally effective in achieving the aims. In this respect, the Applicant rejects the relevance of whether or not the State needs, in light of the objective of public ownership, to require reversion of publicly owned waterfalls, and reiterates that a firm distinction must be drawn between the State as a regulator and as an economic operator. The Applicant also rejects the relevance of the Defendant's argument that the abolishment of the discriminatory elements may lead to public undertakings selling out their ownership rights. It submits that it is entirely for the public authorities themselves to weigh the interests at stake and, based on that, to decide whether to sell or not. From this, the Applicant concludes that the differential treatment is not justified on the basis of mandatory requirements.
- 39 The Applicant adds that in any event, the considerations pertaining to public ownership do not justify the contested differential measures. The Applicant contests *inter alia* that public ownership allows for better management and control, and better protection of security of energy supply and environmental concerns, than steering via regulatory methods alone. The Applicant submits, *inter alia*, that neither have Norwegian public undertakings been entrusted with any special obligations relating to electricity supply and environmental concerns, nor are such undertakings subject to any more control in these fields than private undertakings. The Applicant also argues that it would run contrary to EEA law to presume that national public undertakings will behave differently and more reliably than private undertakings, and that there is no reason to believe that they will actually do so. In relation to the argument that public ownership allows for easier and more flexible control, the Applicant argues that advantages of a purely administrative nature are not sufficient under EEA law to justify a restriction on a fundamental freedom.

The Defendant

- 40 The Defendant argues that the application is unfounded, and in support of that plea advances four main submissions. Firstly, that the rules at issue fall outside the scope of the EEA Agreement. Secondly, that the rules do not constitute a restriction under Articles 31 and 40 EEA read together with Article 125 EEA. Thirdly, that the aim of maintaining and acquiring public ownership over essential energy resources is a legitimate justification under the EEA Agreement, and that the contested rules are suitable and necessary to this end. Fourthly, that the aim of maintaining and acquiring public ownership is a means of achieving other legitimate aims, such as public security, security of energy supply, environmental protection, and that the contested rules are suitable and necessary to achieve these objectives.
- 41 In relation to its submission on the scope of the EEA Agreement, the Defendant puts forward three main arguments. It argues firstly that the rules at issue are a part of the basic ownership structure in the hydropower sector, and as such fall under Article 125 EEA. In the Defendant's view, Article 125

EEA must be understood to the effect that a State has sovereign rights to regulate the property rights over natural resources, and has the discretion to keep its undertakings nationalised or to privatise them. It submits that Article 125 EEA does not necessarily need to be interpreted in the same way as Article 295 EC, as the EEA Agreement's legal and political characteristics differ from those of the EC Treaty. Secondly, the Defendant argues that it must be taken into account, when assessing whether the rules fall under the EEA Agreement, that they govern ownership of essential natural energy resources. Thirdly, the Defendant argues that it is an internal public affair how States choose to regulate and organise ownership within the public sphere, which is not subject to EEA law.

- 42 In the event the Court should not agree that the rules at issue fall outside the scope of the EEA Agreement, the Defendant submits that Article 125 EEA must be construed to the effect that the rules do not entail a restriction contrary to Article 31 or 40 EEA. However, should the Court find that the rules are restrictive, the Defendant maintains that they are not discriminatory. In that regard, the Defendant submits that the contested measures do not differentiate on the basis of nationality, but build on a legitimate distinction between national public undertakings and all other undertakings, and that these undertakings are not in a comparable situation. The aims pursued are legitimate and justify the difference in treatment. The Defendant submits that the legal form of the public undertaking, or whether the undertaking is owned directly by the State or other public entities, does not matter in this respect.
- 43 Should the Court find the rules at issue directly discriminatory, the Defendant maintains that they are justified under both Articles 125 and 33 EEA. In its view, the wording of Article 125 EEA supports the conclusion that public ownership of essential natural energy resources is a legitimate objective. As concerns Article 33 EEA, the Defendant maintains that public ownership is intended to ensure security of electricity supply, which in its view must be considered a public security ground.
- 44 In case the Court should find that the rules at issue constitute a non-discriminatory or indirectly discriminatory restriction, the Defendant maintains that, in addition to the express provisions of the EEA Agreement, they are justified on the basis of mandatory requirements. Firstly, the general aim of maintaining and securing public ownership over essential energy resources is, in the view of the Defendant, in itself a mandatory requirement. The Defendant submits that this is the necessary corollary of the discretion conferred on each Contracting Party under Article 125 EEA, to regulate its system of property ownership. The Defendant argues also that public ownership over hydropower resources in Norway serves the public security consideration of ensuring security of the electricity supply (covered by Article 33 EEA), management and control over natural resources, environmental concerns and taxation of economic rent, which are in its view all mandatory requirements.
- 45 In relation to effective public management, the Defendant argues that direct public ownership, in combination with regulatory powers, guarantee the authorities a level of actual and potential management and control which is not obtainable merely through public regulation. In relation to environmental concerns, the Defendant refers to the control over limited resources such as waterfalls, making it possible to balance the need for energy supplies with future requirements for environmental protection, and states that it provides a framework for ensuring sustainable development.
- 46 The Defendant contests the Applicant's submission that ensuring effective collection of economic rent cannot be regarded as a legitimate objective in itself. The Defendant compares it with taxation, which inevitably serves economic aims, but may still be justified. The Defendant further maintains that this objective is in any event not the primary objective of the rules at issue.
- 47 The Defendant maintains that the rules at issue are both suitable and necessary for the attainment of the objectives referred to above. The Defendant argues that in the assessment of suitability, the combined effect of the rules on reversion, concessions and pre-emptive purchase rights, as well as the effects of the contested differentiation, must be taken into account. The rules consistently ensure both short and long term control, which is suitable to maintain strong public ownership, and thereby also suitable for the achievement of the other aims referred to above. It states that the main effect of the

contested rules today is that they create a «lock-in» effect, which makes it economically very unattractive to sell public waterfalls to private undertakings, since the resources will have a far higher value in public ownership than in private hands. In the view of the Defendant, the current strong public ownership over hydropower resources in Norway clearly shows that the contested measures are suitable to ensure public ownership.

- 48 As concerns the necessity of the contested measures with regard to the aim of ensuring public ownership over hydropower resources, the Defendant expresses the view that there are no alternative regimes which will achieve this aim as effectively as the contested rules. As concerns the aim of ensuring public security (security of energy supply), environmental protection and effective collection of economic rent, the Defendant expresses the view that there are no alternative regimes which will achieve these aims as effectively as the rules at issue. The residual competence inherent in public ownership supplements the control that can be achieved through command and control regulation, and the combination ensures a higher degree of control than exclusive reliance on regulatory tools allows for. Furthermore, public ownership ensures a more efficient collection of economic rent than other alternatives, e.g. taxation. The Court must conduct a general and overall necessity review in relation to all these public interest requirements at stake, assessed as a whole.

The Intervener and others

- 49 The Republic of Iceland intervenes in support of the Defendant. It submits that regulation of property ownership falls outside the scope of the EEA Agreement and that it was a pre-condition for the Agreement, on behalf of both Iceland and the Defendant, that ownership over energy resources would remain unaffected by it. In this context, the Intervener refers to Article 125 EEA and states that it should be interpreted differently from Article 295 EC, as argued by the Defendant. In relation to the rules at issue, the Intervener contends that they are an inherent part of the reversion system and are a means to achieve the aim of maintaining public ownership over hydropower resources. In its view, it is irrelevant, in light of the objective of public ownership, to what kind of public body or what level of government the ownership rights belong.
- 50 The Kingdom of the Netherlands interprets Article 125 EEA to the effect that States have the sovereign right to choose whether to privatise or nationalise undertakings, or maintain any such status. In its view, the Defendant is fully entitled to pursue a public ownership objective, provided it does so in a manner compatible with the fundamental rules of the EEA Agreement. It states that the rules at issue do not seem to discriminate on the basis of nationality, but finds that the concession requirement restricts the freedom of establishment and the free movement of capital. The Kingdom of the Netherlands is of the opinion that the rules at issue can be justified on the basis of the overriding goal of acquiring public ownership of hydropower resources, and that the rules at issue are proportionate in light of that goal, and therefore do not infringe Articles 31 and 40 EEA.
- 51 The Republic of Poland maintains that the rules at issue are justified on the basis of the public security ground of ensuring security of energy supply, and states that the contested measures are not discriminatory, and are both suitable and necessary for the achievement of this objective. In its view, Article 125 EEA applies to the rules at issue. Poland maintains that the transfer of ownership rights which the rules pursue is legitimate under that Article.
- 52 According to the Commission of the European Communities, Article 125 EEA must be interpreted as having the same meaning as Article 295 EC. The Commission states that the mere fact that a national rule might govern the system of property ownership does not exempt such a rule from the fundamental rules of the Treaty. Thus, the rules at issue are covered by the EEA Agreement. The placing of a time limit on any private ownership can, in the view of the Commission, be seen as an inherent part of the objective of bringing hydropower resources into public ownership. Under such circumstances, there would be no reason to place a time limit on public undertakings. The

Commission interprets Article 125 EEA to the effect that States have the sovereign right to choose whether to privatise undertakings, nationalise or maintain such a status. Accordingly, the Defendant is in principle fully entitled to pursue the aim of public ownership, provided that it does so in a manner confirming with the fundamental rules of the EEA Agreement.

- 53 The Commission finds that the concession system at issue constitutes in itself a restriction within the meaning of Articles 31 and 40 EEA. In its opinion, the rules are not discriminatory since public and private undertakings are not in a comparable situation. Applying a system of expropriation over time to only private undertakings does not, without evidence to the contrary, seem disproportionate in light of the aim of public ownership. However, the Commission raises questions in relation to the rules on early reversion, which prolong private ownership rights and thereby weaken the effectiveness of the rules. It also questions the proportionality of the different requirements that apply to public and private undertakings with respect to the right to be granted a concession.

V Findings of the Court

General

- 54 The case before the Court concerns firstly the rules of the Norwegian Industrial Licensing Act (ILA) which provide that public undertakings are granted concessions for acquisition of waterfalls for energy production without time limitation whereas others, including all foreign undertakings, are granted such a concession with time limitation. Secondly, it concerns the provisions of the ILA, according to which property rights to waterfalls utilised for energy production and related installations are transferred from private undertakings to the State at a certain time without compensation, i.e. the system of reversion.
- 55 In its submissions, the Applicant refers to further provisions of the ILA, such as the rules on the pre-emptive rights of the State and the rules which preclude private undertakings from renting out a waterfall, that in the Applicant's view reinforce the difference of treatment entailed in the above mentioned rules. These rules do not, however, form part of the declaration sought by the Applicant and therefore the Court will not make a ruling on their conformity with the EEA Agreement.
- 56 According to the Defendant, the contested rules concern the system of property ownership under Article 125 EEA and aim at securing public ownership over the property rights in question. The Applicant does not question that the EEA Agreement is neutral with respect to which system of property ownership a State chooses. Neither does the Applicant dispute the Defendant's right to introduce different classes of concessions, nor its right to have a system of reversion, as long as such systems are designed and applied in a non-discriminatory manner. In essence, what the parties disagree on is whether the rules at issue fall under the scope of the EEA Agreement and, if so, whether the differentiation entailed in the rules is in conformity with Articles 31 and 40 EEA.

Scope of the EEA Agreement and Article 125 EEA

- 57 The Defendant, supported by the Intervener, submits that the application is unfounded since the contested rules fall outside the scope of the EEA Agreement. In that regard the Defendant refers mainly to Article 125 EEA which it construes to the effect that rules governing the system of property ownership fall outside the scope of the EEA Agreement. In this context, it is argued that the EEA Agreement does not govern rules on management of essential natural energy resources.

- 58 Article 125 EEA states that the EEA Agreement shall in no way prejudice the rules of the Contracting Parties governing the system of property ownership. The wording of Article 125 EEA corresponds to the wording of Article 295 EC. The Defendant maintains that despite their identical wording, these Articles have a different scope of application due to fundamental differences between the EC Treaty and the EEA Agreement. Moreover, it is argued that this understanding was reflected in the EEA negotiations and in subsequent parliamentary procedures in Norway and Iceland.
- 59 The principle of homogeneity enshrined in the EEA Agreement leads to a presumption that provisions framed identically in the EEA Agreement and the EC Treaty are to be construed in the same way. There are certain differences in the scope and purpose of the EEA Agreement as compared to the EC Treaty which may under specific circumstances lead to a different interpretation (see Case E-3/98 *Rainford-Towning* [1998] EFTA Ct. Rep. 205, at paragraph 21). Unilateral expressions of understanding of the kind claimed to have been made by Norway and Iceland cannot constitute such circumstances.
- 60 The Defendant argues that when assessing whether the contested rules fall under the EEA Agreement it must be taken into account that they govern the management of essential natural energy resources. In that regard, the Court notes that such an interpretation is not supported by the provisions of the EEA Agreement. No provision exempts such rules from the scope of the Agreement. On the contrary, Article 73(1)(c) EEA provides that the Contracting Parties shall in their actions relating to the environment pursue the objective of ensuring a prudent and rational utilisation of natural resources.
- 61 There are no specific circumstances in the case at hand which would warrant an interpretation of Article 125 EEA different from the interpretation of Article 295 EC. Since Articles 125 EEA and 295 EC are identical in substance for the purpose of the case at hand, the case law of the ECJ on Article 295 EC is of relevance when interpreting Article 125 EEA.
- 62 It follows from the case law of the ECJ on Article 295 EC that Article 125 EEA is to be interpreted to the effect that, although the system of property ownership is a matter for each EEA State to decide, the said provision does not have the effect of exempting measures establishing such a system from the fundamental rules of the EEA Agreement, including the rules on free movement of capital and freedom of establishment (see for comparison Cases C-452/01 *Ospelt v Schlössle Weissenberg* [2003] ECR I-9743, at paragraph 24; C-302/97 *Konle* [1999] ECR I-3099, at paragraph 38 and 182/83 *Fearon* [1984] ECR 3677, at paragraph 7).
- 63 In light of the above, the Defendant's submission that the contested rules do not fall within the scope of the EEA Agreement must be rejected.

Restriction under Articles 31 and 40 EEA

- 64 Article 31 EEA prohibits all restrictions on the freedom of establishment within the European Economic Area, whereas Article 40 EEA prohibits all restrictions on the free movement of capital in the area. National measures liable to hinder or make less attractive the exercise of fundamental freedoms guaranteed by the EEA Agreement, such as the contested rules, are an encroachment upon these freedoms requiring justification (see for comparison Case C-55/94 *Gebhard* [1995] ECR 4165, at paragraph 37).
- 65 The differentiation entailed in the contested rules has, as argued by the Applicant, a negative effect on the value of the investment of private and foreign investors in hydropower production, due to the fact that they have shorter time to get a return on their investment as compared to Norwegian public owners of hydropower resources. The negative effect increases the less there is left of the concession period. This is not disputed by the Defendant. The differentiation is liable to operate to a particular

disadvantage for foreign investors, since the rules in fact exclude them from benefiting from the more favourable provisions applying to Norwegian public owners.

- 66 The Court notes that Section 4 of the ILA does not set out that an undertaking must be Norwegian in order to obtain a concession for an indefinite period and therefore without a reversion requirement. Section 4 does, however, set out that Norwegian public entities must own at least two-thirds of the shares of the undertaking. The Court therefore concludes that the ILA on this point entails indirect discrimination (see for comparison Case 3/88 *Commission v Italy* [1989] ECR 4035, at paragraphs 8 and 9).
- 67 The differentiation in treatment at issue restricts the free movement of capital under Article 40 EEA, cf. heading III A(1) and (3) of Annex I to Directive 88/361. It also restricts the freedom of establishment under Article 31 EEA depending on the size of the private ownership interest in a hydropower undertaking (see for comparison Case C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation v Commissioners of Inland Revenue*, judgment of 13 March 2007, not yet reported, at paragraph 27).
- 68 With reference to the above, the contested rules fall under the scope of both Articles 31 and 40 EEA. In the situation of the case at hand, they are to be examined in parallel.
- 69 The Defendant's submission that obstacles inherent to rules of property ownership do not constitute restrictions on the right of establishment under Article 31 and on the free movement of capital under Article 40 EEA must be rejected since Article 125 EEA does not, as stated in paragraph 62 above, have the effect of exempting such rules from the fundamental rules of the EEA Agreement.
- 70 Next, it needs to be examined whether the restrictions at issue are objectively justified.

Legitimacy of the aims pursued by the contested rules

- 71 With regard to the legitimacy of the aims pursued by the contested rules, the Defendant mainly submits that the goal of acquiring and maintaining public ownership over essential energy resources is in itself a legitimate justification under the EEA Agreement. This is contested by the Applicant. In the alternative, the Defendant submits that the aim of acquiring and maintaining public ownership over hydropower resources and related installations is a means of achieving other legitimate aims under EEA law, namely public security through security of energy supply, public management and control over hydropower resources, environmental concerns and effective collection of economic rent. In the Applicant's view, effective collection of economic rent is an economic aim which cannot serve as a justificatory ground under EEA law.
- 72 The Court holds that Article 125 EEA is to be interpreted to the effect that an EEA State's right to decide whether hydropower resources and related installations are in private or public ownership is, as such, not affected by the EEA Agreement. The corollary of this is that Norway may legitimately pursue the objective of establishing a system of public ownership over these properties, provided that the objective is pursued in a non-discriminatory and proportionate manner.
- 73 However, for the Norwegian concession regime, with reversion to the State as an essential part of it, to qualify as aiming at establishing a «system of property ownership» within the meaning of Article 125 EEA, that regime must aim at attaining a situation where, as a matter of principle, the assets at issue are owned by public entities. A regime which merely brings or keeps this class of assets predominantly under public ownership, while at the same time leaving it to the discretion of the relevant authorities whether private ownership of the assets should be re-established, cannot be said to aim at establishing a system of property ownership under Article 125 EEA. Rather, such a regime

aims at achieving a certain level of public control of the relevant sector of the economy – by means of securing public ownership of most of the relevant assets.

- 74 In this regard, the Court notes that, according to the ILA, not only public undertakings, but also private undertakings may obtain a concession for acquiring new hydropower resources for development. Moreover, in spite of certain differences in the wording of the relevant provisions, there are in practice no essential differences with respect to the requirements for a concession to be granted to private and public undertakings respectively. Concessions are granted to private as well as to public undertakings, if it is not contrary to public interest considerations to do so.
- 75 The authorities may resell reverted rights to private undertakings following a normal reversion, and have in fact done so on several occasions. Moreover, according to the so-called early reversion rules of the ILA, Norwegian authorities have wide discretion to prolong private ownership over properties that are subject to the reversion system. In practice, Norwegian authorities have, in the cases of early reversion that have arisen after the legislative amendments in 1993, transferred the ownership rights back to the private undertakings.
- 76 Finally, the ILA does not in principle preclude private investors from obtaining more than one-third of the shares in a public undertaking in the relevant sector and thereby change its legal status from public to private within the meaning of the ILA. In such circumstances, the State may use its pre-emptive rights under the ILA. That is subject to the discretion of the competent authorities at any given time. If private ownership is allowed to surpass one-third, the hydropower resources and related installations are subject to reversion. This, however, merely makes private ownership of more than one-third of the shares in such an undertaking economically less attractive and therefore less likely to occur.
- 77 For the reasons set out above, the contested rules, as they exist today, cannot be said to aim at establishing a «system of property ownership» within the meaning of Article 125 EEA. Rather, the contested rules are aimed at achieving a certain level of public control of the relevant sector of the economy.
- 78 Acquiring public control does not, as such, qualify as a mandatory requirement. However, acquiring public control may be a means of attaining other goals which may qualify as legitimate aims, potentially justifying restrictions on free movement. The documents of the case show that environmental protection and security of energy supply, as well as effective collection of economic rent, are concerns which through the years have gained importance in relation to management and control of hydropower resources.
- 79 The Court notes first that environmental concerns are legitimate public interests under the EEA Agreement and therefore can serve as a justificatory ground in the case at hand (see for comparison Case C-2/90 *Commission v Belgium* [1992] ECR I-4431, at paragraphs 30–32). Moreover, ensuring security of energy supply may constitute a public security concern and therefore a legitimate aim capable of justifying a restriction on free movement (see for comparison Case 72/83 *Campus Oil* [1984] ECR 2727, at paragraphs 34 and 35 and Case C-503/99 *Commission v Belgium* [2002] ECR I-4809, at paragraph 46).
- 80 The aim of the collection of economic rent is of an economic nature and therefore cannot in itself serve as justificatory ground (see Case E-1/04 *Fokus Bank* [2004] EFTA Ct. Rep. 11, at paragraph 33). However, as stated above, the legislation at issue genuinely pursues several different objectives. Therefore, the presence of such an economic aim does not in itself invalidate other legitimate justificatory grounds.
- 81 In light of the above, the Court concludes that the contested rules are based on legitimate aims under EEA law in so far as the aims of ensuring security of energy supply and protection of the environment are concerned. It thus needs to be examined whether the rules satisfy the requirements of suitability

and necessity under the principle of proportionality.

Proportionality

- 82 In order to be justified, the contested rules must be suitable for achieving the intended objectives, and they must not go beyond what is necessary in order to attain the legitimate objectives which they pursue (see Case E-10/04 *Piazza v Schurte* [2005] EFTA Ct. Rep. 76, at paragraph 39).
- 83 With regard to hydropower resources in private ownership, the Court cannot see that reversion is suitable for safeguarding the security of energy supply, or ensuring that hydropower production meets environmental concerns, in the period prior to reversion. In this period, the reversion does not give the State any control measures which it does not already enjoy in its regulatory capacity.
- 84 As to hydropower resources and related installations in public ownership for which the reversion system entails a «lock-in effect», the Court notes that public ownership may in principle be suitable for giving the State effective control over the actions of the undertaking concerned. However, the Defendant has failed to demonstrate that ownership control is necessary in order to meet the aims of security of energy supply or environmental protection.
- 85 As pointed out by the Applicant, under normal circumstances neither private nor public undertakings in the hydropower sector have special obligations concerning energy supply. In crisis situations, the central authorities have the power to instruct all producers, whether they are subject to concessions or not, to implement necessary contingency measures. The Defendant has not demonstrated that private ownership would make full implementation of such measures less likely.
- 86 Most public undertakings in the hydropower sector are governed by normal company law, entailing *inter alia* equal treatment of shareholders and a requirement that the companies, within the limits laid down in the concessions, are run according to sound business practices. As the Defendant itself points out, these companies are participating in a fully liberalised market where the operators sell power on a common Nordic exchange (Nord Pool). Given that the electricity bought and sold may therefore come from Norway or from any other Nordic country, it is not likely that an individual hydropower producer would decide to adjust production in order to secure national supply of electricity. It seems that such a measure would in most cases have little effect on the total energy supply available on the Nordic market.
- 87 With respect to environmental concerns, the Court notes that a public undertaking producing hydropower in a given area is not necessarily owned by public entities in that area. The State-owned undertaking Statkraft AS owns approximately 45% of the total production capacity. Thus, this undertaking influences environmental conditions in a number of municipalities across the country. Also, numerous municipalities own power stations situated at a distance from their own area. For this reason, and also taking into account the ownership structure on the Norwegian hydropower market, as described in paragraphs 14 and 15 above, it is difficult to see why public undertakings should be more inclined than private undertakings to act based on non-commercial environmental considerations.
- 88 Furthermore, in order for the exercise of ownership rights by public entities to be a necessary means of attaining a legitimate public interest objective, it is not sufficient that this exercise is an easier way of making the undertaking act in a certain way. It must be demonstrated that other forms of control, even if administratively more burdensome, may not achieve the relevant public interest objectives in an equally effective way. The Defendant has not demonstrated that this is the case with regard to actions which may have an impact on the environment.
- 89 Finally, the fact that Norwegian law allows and has allowed private and foreign ownership of

hydropower resources for more than a hundred years illustrates that public security or environmental concerns cannot require Norwegian public ownership.

- 90 In light of the above, the Court holds that the Kingdom of Norway has infringed Articles 31 and 40 of the EEA Agreement by maintaining in force measures as laid down in the Industrial Licensing Act which grant to private undertakings and all undertakings from other Contracting Parties to the EEA Agreement a time-limited concession for the acquisition of waterfalls for energy production, with an obligation to surrender all installations to the Norwegian State without compensation at the expiry of the concession period, whereas Norwegian public undertakings benefit from concessions for an unlimited period of time.

VI Costs

- 91 Under Article 66(2) of the Rules of Procedure, the unsuccessful party is to be ordered to pay the costs if they have been applied for in the successful party's pleadings. The Applicant has asked that the Defendant be ordered to pay the costs. Since the latter has been unsuccessful, it must be ordered to pay the costs. The costs incurred by the Intervener and those who submitted observations are not recoverable.

On those grounds,

THE COURT

hereby:

- 1. Declares that the Kingdom of Norway has infringed Articles 31 and 40 of the EEA Agreement by maintaining in force measures as laid down in Act No 16 of 14 December 1917 Relating to Acquisition of Waterfalls, Mines and Other Real Property etc., which grant to private undertakings and all undertakings from other Contracting Parties to the EEA Agreement, a time-limited concession for the acquisition of waterfalls for energy production, with an obligation to surrender all installations to the Norwegian State without compensation at the expiry of the concession period, whereas Norwegian public undertakings benefit from concessions for an unlimited period of time.**
- 2. Orders the Kingdom of Norway to pay the costs of the proceedings.**

Innst. 438 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 117 L (2016–2017)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i konsesjonslovgivningen for vann- kraft (lovrevisjon)

Til Stortinget

Sammendrag

Departementet foreslår i proposisjonen forenklinger og lovtekniske oppdateringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer (vassdragsreguleringsloven) og lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. (industrikonsesjonsloven).

Det foreslås at vassdragsreguleringsloven opprettholdes og videreføres som en egen lov for utnyttelse av vassdrag til vannkraftformål, men loven gjennomgår en lovteknisk revisjon. Det foreslås at loven deles inn i kapitler for å gjøre lovstoffet enklere, og at lovens paragrafinndeling og -nummerering endres. Endringene er i all hovedsak av lovteknisk art. Departementet foreslår som tittel «lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)».

Departementet fremmer en begrenset samordning mellom bestemmelsene i lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) og vassdragsreguleringsloven. Vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh skal omfattes av vassdragsreguleringsloven. Dette skal forenkle dagens krysshenvisning mellom vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, som er en retts teknisk komplisert løsning i vannressursloven.

Industrikonsesjonsloven gir rettsgrunnlaget for myndighetenes styring og kontroll med offentlig eierskap til landets vannkraftressurser. Lovens formål

er beskrevet i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) om endringer i industrikonsesjonsloven, for å styrke og sikre det offentlige eierskapet til landets vannkraftressurser basert på konsolidering. Det gjøres svært få endringer ut over rent lovtekniske endringer.

Industrikonsesjonsloven hadde opprinnelig et bredere anvendelsesområde som inkluderte bestemmelser om erverv av vannfall, bergverk, annen fast eiendom, kraftleie og innførsel og utførsel av kraft, i tillegg til et kapittel med alminnelige bestemmelser. Lovens øvrige kapitler med unntak av dem som gjelder erverv av vannfall og alminnelige bestemmelser, er i dag tomme, men kapitteloverskriftene står fortsatt i loven. Det meste av lovspråket i loven er av eldre dato. Loven inneholder en rekke opphevede bestemmelser.

Departementet foreslår i proposisjonen en mer begrenset lovrevisjon av industrikonsesjonsloven sammenlignet med forslaget til revidert vassdragsreguleringslov. Det foreslås å fjerne ordet «erverv» fra lovens tittel. Loven er uoffisielt kalt industrikonsesjonsloven eller vannfallskonsesjonsloven. Det foreslås videre at lovens tittel skal lyde lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall (vannfallrettighetsloven).

For begge lovene foreslår departementet en omstrukturering av lovbestemmelsene og fortløpende nummerering av lovparagrafene. Lovene gjøres mer oversiktlige ved at bestemmelsene tematisk samles i kapitler. Det foreslås en forklarende overskrift for hver paragraf. En mest mulig lik oppbygging av de ulike paragrafer og ledd i hver av lovene gir pedagogiske forenklinger. Innenfor de enkelte paragrafer og ledd foreslås språklige oppdateringer, samt en reduksjon i detaljnivået for hva som skal stå i lovteksten.

I begge lovene foreslår departementet en oppbygging og rekkefølge på bestemmelsene som tar utgangspunkt i «livssyklusen» til den enkelte conse-

sjon. Departementet fremmer flere forslag til nedkorting i lovtekst og til å fjerne bestemmelser som har blitt erstattet av annet regelverk, eller som ikke lenger har praktisk betydning. Forslagene innebærer ingen svekkelse av det rettslige grunnlaget for dagens myndighetsutøvelse i medhold av vassdragslovgivningen.

Utgangspunktet for lovrevisjonen er å foreta lovtekniske og språklige endringer samtidig som de materielle reglene videreføres. Departementet legger derfor til grunn at rettskilder utenfor selve lovteksten, som i dag vektlegges ved lovtolkningen, fortsatt vil gi holdepunkter for hvordan de reviderte lovbestemmelsene skal forstås. Der det foreslås mindre endringer av materiell betydning, vil dette fremgå nærmere av proposisjonen.

Bakgrunn

En oversikt over historisk bakgrunn og viktige endringer i konsesjonslovene for vannkraft er blant annet gitt i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) kapittel 3. Betegnelsen konsesjonslover brukes gjerne for lovgivning som krever administrativ godkjenning for å erverve eller utnytte fast eiendom av forskjellig art, herunder vannfall.

Departementet viser til at vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven har blitt endret en rekke ganger siden de ble vedtatt i 1917. Bortsett fra endringene i 1992, som bygget på Ot.prp. nr. 50 (1991–92), har det i liten grad vært utført lovtekniske oppdateringer. De språklige endringer som er foretatt gjennom årene, har ikke vært samordnet.

Lovverket for erverv av rettigheter og utbygging av vassdrag for vannkraftproduksjon fremstår på flere områder som uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig. Behovet for forenklinger i lovene fra 1917 er omtalt i Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring.

Lovtekniske forhold, gjeldende lovstruktur

Lovverket bærer i dag tydelig preg av å være alderdommelig og lite oppdatert lovteknisk. Vassdragsreguleringsloven inneholder 28 paragrafer, hvorav fire er tomme. Det er ingen kapittelinndeling av loven. Bestemmelsene har i liten grad kronologisk rekkefølge med utgangspunkt i søknad, konsesjon, påfølgende utbygging og etterfølgende spørsmål. Enkelte av paragrafene er svært omfangsrike og inneholder flere poster og ledd. Språket er til dels svært gammeldags. I sum gjør dette lovstoffet tungt tilgjengelig.

Industrikonsesjonsloven inneholder 50 paragrafer, hvorav 26 paragrafer er tidligere opphevet og tomme. Loven inneholder fem kapitler, hvorav tre av dem er tomme. Dette gjelder kapittel II om bergverk, kapittel III om annen fast eiendom og kapittel IV om kraftleie og om utførsel og innførsel av kraft. I likhet

med vassdragsreguleringsloven er språket gammeldags, og enkelte av bestemmelsene er svært omfangsrike og består av flere ledd og poster.

Forslag til revisjon av vassdragsreguleringsloven

Det foreslås omfattende lovtekniske endringer i vassdragsreguleringsloven, men utgangspunktet er at det ikke gjøres materielle endringer.

Bestemmelsene om statens hjemfallsrett videreføres uten endringer, ut over sammenslåing av paragrafer og språklig oppdatering av enkelte ord. Når det gjelder bestemmelsene om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, har departementet vært tilbakeholden med å gjøre endringer, selv om dette kunne vært både mulig og ønskelig rent lovteknisk. Departementet har lagt vekt på at dette er sentrale bestemmelser av stor betydning for konsesjonærer, utbyggingskommuner og for offentlig eierskap, og hvor det foreligger en omfattende retts- og forvaltningspraksis. Ytterligere lovtekniske forenklinger ville kunne reise flere materielle spørsmål. Departementet foreslår derfor relativt få justeringer i disse bestemmelsene sammenholdt med høringsforslaget.

Departementet har gjennomgått bestemmelsene om sanksjoner, reaksjoner mv. i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven. Disse er sammenholdt med tilsvarende bestemmelser i vannressursloven, energiloven og lov om elsertifikater. Som en del av oppfølgingen av de endringene som er foretatt i forvaltningsloven våren 2016, tar departementet sikte på en ytterligere og systematisk gjennomgang av lovene på energi- og vassdragsområdet. Departementet vil da komme tilbake til eventuelle endringer i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven når lovverket sees i sammenheng.

Departementet foreslår at vassdragsreguleringsloven deles inn i 8 kapitler. De enkelte bestemmelsene plasseres logisk i det kapitlet hvor de hører hjemme.

Forslag til revisjon av industrikonsesjonsloven

Departementet mener lovens tittel må markere at loven skal gi grunnlag for myndighetenes styring og kontroll ved overdragelse av rettigheter til vannfall, men i utgangspunktet ikke regulere privatrettslige spørsmål. Loven er derfor ikke en tiltakslov som vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Departementet har videreført bestemmelsene om offentlig eierskap, statlig og fylkeskommunal kjøpsrett og hjemfall uten andre endringer enn mindre språklige oppdateringer og sammenslåing av paragrafer. Departementet har vært tilbakeholden med endringer i bestemmelsene om konsesjonskraft og konsesjonsavgifter. Det er gjort en avveining mellom

hensynet til å videreføre gjeldende rettsregler, og ønsket om lovtekniske og språklige oppdateringer.

Det foreslås at loven gis 8 kapitler.

Endringer i vannressursloven og annet lovverk

Vannressursloven ble vedtatt i 2000 og er en forholdsvis moderne lov. Departementet har lagt vekt på at endringene som foreslås, begrenses til det som er nødvendig for å tilpasse vannressursloven til revidert vassdragsreguleringslov. Vannressursloven vil fortsatt være den alminnelige loven om disponering av vassdrag og vil fortsatt gjelde der revidert vassdragsreguleringslov ikke har egne bestemmelser.

Departementet foreslår noen lovtekniske endringer for å klargjøre lovgrunnlaget for saker som i dag behandles både etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven.

I lovvedtaket romertall III til VII er det foreslått endringer i annet lovverk som en konsekvens av lovendringene i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren, Audun Otterstad og Terje Aasland, fra Høyre, Tina Bru, Odd Henriksen, Eirik Milde og Torhild Aarbergstø, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen og Øyvind Korsberg, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, fra Venstre, lederen Ola Elvestuen, fra Sosialistisk Venstreparti, Heikki Eidsvoll Holmås, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til at industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven i over 100 år har vært fundamentet for forvaltningen av våre vannkraftressurser. Her slås det fast at disse ressursene tilhører allmennheten og skal forvaltes til beste for allmennheten. Det offentlige eierskapet og hjemfallsinstituttet sikrer dette. Gjennom avgifter, beskatning, konsesjonskraft og lignende mekanismer har man sikret at allmennheten får en del av verdiskapningen, og at de lokalsamfunn som er berørt av kraftutbygging, får kompensasjon for beslag av arealer og naturverdier. Hensyn til natur og miljø og annen bruk av arealer og vann har blitt ivaretatt gjennom konsesjonsbehandling etter dette lovverket.

Komiteen konstaterer at de overordnede prinsippene i lovverket har hatt bred politisk tilslutning gjennom historien. Dette har gitt samfunnet, kraftselskap og industri forutsigbare rammebetingelser for store og langsiktige investeringer. Industrialiseringen av Norge var tuftet på utnyttelse av vannkraft,

og elektrifiseringen av det norske samfunnet likeså. Resultatet av dette er at 98 pst. av vår kraftproduksjon er fornybar, og vi har en verdensledende elektrokjemisk industri som foredler vannkraften og leverer sine produkter med svært lavt klimaavtrykk. Videre utbygging og utnyttning av våre vannkraftressurser er også en fundamental del av politikken for å nå våre klimamålsettinger.

Komiteen registrerer at denne proposisjonen tar sikte på å forenkle og oppdatere lovverket gjennom ny redigering og språklig oppdatering av lovtekstene. Hensikten er å gjøre lovene mer tilgjengelige for publikum og lovens brukere.

Komiteen legger til grunn at endringene ikke er materielle og dermed ikke tar sikte på å endre rettstilstand.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon)

I

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven)

Kapittel 1 Lovens formål

§ 1 Formål

Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall

§ 2 Konsesjonsplikt

Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4.000 naturhestetekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som

nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i denne lov.

Gjelder ervervet vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Konsesjonen gir adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde.

§ 3 Unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapelig felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, eller beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vannfallet, gjelder konsesjonsvilkårene også for den nye erververen.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Skal det ervervede vannfallet ikke utnyttes til kraftproduksjon, kan Kongen gi tillatelse til erverv uten at eierskapskravet i § 5 er oppfylt og uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

Søker konsesjonæren senere om utbygging, skal Kongen fastsette vilkår etter loven her. Påbegynnes utbygging uten at vilkår er fastsatt, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17.

§ 4 Overdragelse av konsederte vannfall

Enheter som nevnt i § 5 kan få konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Vilkårene i den opprinnelige konsesjonen gjelder for erververen. Det kan også stilles vilkår etter kapittel 5.

§ 5 Krav til offentlig eierskap

Foretak som er organisert etter lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter. Konsesjon kan også gis til et bestemt selskap, foretak eller lag eller en bestemt sammenslutning som direkte eller indirekte er eid av et statsforetak eller en av eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at statsforetaket, kommunen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene, og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

§ 6 Statens forkjøpsrett

Kreves det konsesjon etter § 2 til å erverve eiendomsrett til et vannfall, har staten forkjøpsrett, med mindre ervervet skjer gjennom tvangssalg.

Overdras samtidig annen fast eiendom, rettighet eller løsøre og staten vil benytte sin forkjøpsrett, kan konsesjonssøkeren kreve at staten helt eller delvis også overtar det øvrige. Kravet må fremsettes i forbindelse med konsesjonssøknaden. Selv om et slikt krav ikke fremsettes, har staten rett til å utvide forkjøpsretten til grunnstykker og rettigheter som overdras sammen med vannfallet, dersom disse er nødvendige for å bygge ut eller regulere vassdraget eller for å bygge kraftstasjon. Hvorvidt dette er tilfelle avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn.

Statens adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende til et vannfall oppstår når en søknad om konsesjon kommer inn til departementet. Beslutning om å benytte statens forkjøpsrett skal treffes så snart som mulig, og senest innen ett år. Gjøres ikke forkjøpsretten gjeldende, skal departementet straks underrette fylkeskommunen hvor fallet ligger.

Gjøres forkjøpsretten gjeldende, trer staten inn i kjøperens rettigheter og forpliktelser. Den del av vederlaget som ikke består i penger, ytelse av føderåd, eller som er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll, skal likevel verdsettes til et pengebeløp. I mangel av avtale fastsettes verdien ved skjønn. Er kjøperen et selskap, og en del av vederlaget skal ytes i form av aksjer eller parter i selskapet, kan staten likevel yte denne delen av vederlaget ved å betale aksjenes eller partenes verdi etter pari kurs. Kan en betinget ytelse ikke verdsettes i penger, som i tvisttilfeller også avgjøres ved skjønn, bortfaller ytelsen uten vederlag.

Er det i salgsvilkårene betinget rett for selgeren til gjenkjøp eller til å fragå salget under betingelser hvis inntreden staten ikke rår over, kan en slik gjenkjøps- eller fragåelsesrett ikke gjøres gjeldende overfor staten.

Benytter staten sin forkjøpsrett, skal den betale erstatning til konsesjonssøkeren med 2 prosent av de første 50.000 kroner av kjøpesummen og 1 prosent av det overskytende beløpet. I tillegg skal staten betale erstatning for påløpte utgifter.

Opplyses det i konsesjonssøknaden at overdragelsen helt eller delvis er en gave og søknaden oppgir en sum som antas å svare til eiendommens verdi, legges denne summen til grunn for forkjøpsretten, med mindre departementet finner at den er satt for høyt. I så fall kan departementet bestemme at kjøpesummen skal fastsettes ved skjønn.

Er det fastsatt en felles kjøpesum for vannfall og annen fast eiendom, rettighet eller løsøre, som blir avhendet under ett, skal det også fastsettes ved skjønn hvor stor del av den felles kjøpesummen som

svarer til vannfallet, og i tilfelle også hvor stor del som svarer til det øvrige som staten skal overta etter annet ledd.

Er selgeren i besittelse av eiendommen når forkjøpsretten gjøres gjeldende, plikter selgeren å levere eiendommen til staten i den stand som avtaleparten hadde rett til å forlange. Påføres staten tap ved at kravene i første punktum ikke er oppfylt, kan staten kreve erstatning for tapet.

Har selgerens avtalepart tiltrådt eiendommen uten å ha fått konsesjon, plikter avtaleparten å levere den til staten i uforringet stand. I motsatt fall kan staten overfor avtaleparten kreve et fradrag i kjøpesummen som fastsettes ved skjønn og skal svare til forringelsen. Skjønnsomkostningene trekkes fra kjøpesummen. Har erververen beheftet eiendommen slik at heftelsenes samlede beløp overstiger kjøpesummen, i tilfelle med fradrag etter annet punktum, er den overskytende delen av heftelsene ikke bindende for staten.

§ 7 Fylkeskommunens forkjøpsrett

Benytter ikke staten forkjøpsretten etter § 6, har fylkeskommunen hvor vannfallet ligger, adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende.

Gjelder ervervet vannfall i flere fylkeskommuner, kan de gjøre forkjøpsretten gjeldende i fellesskap. Blir de ikke enige, og kan vannfallene som ligger i hver av fylkeskommunene ikke hensiktsmessig utbygges uavhengig av de øvrige, skal fylkeskommunene som basert på allmenne og økonomiske forhold antas å ha størst interesse i salget, ha forkjøpsrett. Tvist etter annet punktum avgjøres med endelig virkning av Kongen. Kongen kan pålegge den fylkeskommunen som får adgang til å gjøre forkjøpsretten gjeldende, plikt til å avgi kraft til de øvrige, og gi nærmere regler om hvilke kraftmengder som skal avgis og om vilkårene for avgivelsen.

Fylkeskommunenes adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende oppstår så snart det er på det rene at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende.

Forkjøpsretten bortfaller hvis ikke beslutning om å gjøre den gjeldende er fattet innen 3 måneder etter at fylkeskommunen har mottatt underretning etter § 6 tredje ledd tredje punktum om at statens forkjøpsrett ikke blir benyttet.

Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsretten gjeldende må godkjennes av Kongen. Melding om beslutningen skal straks sendes departementet, konsesjonssøkeren og selgeren. Har fylkeskommunen samtidig ikke gitt opplysninger om utbyggingsplaner, kraftbehov mv., skal departementet fastsette en frist for å legge frem slike opplysninger.

Paragraf 6 annet ledd og § 6 fjerde til niende ledd gjelder tilsvarende. Er det allerede holdt skjønn etter

§ 6 annet ledd og § 6 fjerde til åttende ledd, er skjønnet bindende for fylkeskommunen.

Fylkeskommunen kan ikke avtale å gi avkall på forkjøpsretten mot vederlag. Er det inngått avtale i strid med første punktum, kan departementet bestemme at vederlaget inndras til inntekt for statskassen.

Det en fylkeskommune har ervervet gjennom forkjøpsretten, kan den ikke avhende uten tillatelse av Kongen.

Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang

§ 8 Konsesjonens varighet

Konsesjoner etter § 5 gis på ubegrenset tid.

§ 9 Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett etter denne lov kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere ervervs-konsesjoner i samme vassdrag, kan kortere revisjonstid fastsettes. Blir vilkårene revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene. Frafalles konsesjonen, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17 tilsvarende. Frafalles ikke konsesjonen innen fristen, er konsesjonæren bundet av de nye vilkårene.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

§ 10 Omgjøring av konsesjonsvilkår

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 5.

§ 11 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvor vannets løp og leie forandres, som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.v., de grunnstykker og rettigheter som er ervervet til utbyggingen, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn for statens regning eller forlange fjernet innen en frist fastsatt av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Tvister etter første punktum av-

gjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et vannfall som i henhold til konsesjon skal tilfalle staten, skal staten uhindret ha adgang til anleggene og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrengsel eller skade for konsesjonærens utnyttelse av vannfallet overensstemmende med konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelsen. Utgifter ved dette dekkes av staten.

Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.

§ 12 Innhold i søknad

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon. Søknaden kan forlanges supplert.

Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker det reelle forhold. Blir konsesjon gitt, skal selskapets styre senere sende inn erklæring etter første punktum og bekreftelse om at konsesjonsvilkårene er overholdt, dersom departementet krever det.

§ 13 Uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre

Før en søknad om konsesjon etter denne lov avgjøres, skal det normalt innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

§ 14 Frister

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter loven skal sendes departementet innen fire uker etter at det ble inngått avtale om erverv av eiendomsrett eller annen rettighet som krever konsesjon eller annet vedtak etter loven, eller etter at erververen fikk rådighet over eiendommen eller rettigheten. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfestelsen av budet.

Overholdes ikke fristen i første ledd, skal departementet sette en ny frist for å søke om konsesjon eller samtykke.

Er en søknad ikke innsendt innen fristen etter annet ledd, er søknaden avslått, eller er en tidsbegrenset konsesjon utløpt, skal departementet fastsette en frist for erververen til å sørge for at overdragelsen enten blir omgjort eller at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller samtykke eller til noen som ikke trenger slike. Fristen kan forlenges hvis særlige hensyn tilsier det.

Departementets bestemmelser etter tredje ledd skal tinglyses.

§ 15 Tinglysing av konsesjon

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

Alle senere tinglyste heftelser på de eiendommer og gjenstander som nevnt i § 11 første og annet ledd bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til eller innløses av staten. Når vannfallet går over til staten, skal underretning om dette fra departementet sendes tinglysingsmyndigheten for tinglysing.

§ 16 Tinglysing der konsesjon ikke foreligger

Forlanges noe dokument tinglyst om et erverv som krever konsesjon eller annet vedtak etter denne lov, og konsesjon eller vedtak ikke fremlegges, kan registerførereren ikke nekte tinglysing. Dersom konsesjon eller vedtak mangler eller det av andre grunner finnes tvilsomt om ervervet er i strid med loven, skal registerførereren gjøre anmerkning i grunnboken og på dokumentet. Anmerkningen skal sendes departementet, som kan bestemme at den skal slettes.

§ 17 Tvangssalg

Oversittes fristen for avvikling av eiendomsrett etter § 14 tredje ledd, kan departementet kreve eiendommen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsen i tvangsfullbyrdsloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Oversittes fristen etter § 14 tredje ledd når det gjelder andre rettigheter, kan departementet la rettigheten tvangsselges etter første ledd eller erklære rettigheten for bortfalt.

Første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Unnlater innehaver av et partsbrev som er tvangssolgt etter denne paragraf å utlevere det, kan kjøperen på eierens og innehaverens felles bekostning kreve partsbrevet mortifisert. Selskapet plikter deretter å utstede nytt partsbrev som skal inneholde uttrykkelig opplysning om at det trer i stedet for det som er mortifisert.

Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 18 Konesjonsavgift

Det skal pålegges konsesjonæren å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Hvilke det årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden hvorav reguleringsavgifter erlegges.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Utgjør det årlige avgiftsbeløpet til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgiften innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

Avgiften til fylkeskommunene og til kommunene fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

§ 19 Konesjonskraft

I konsesjonen skal det bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av gjennom-

snittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at konsesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd første punktum. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk. Konesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 20 Ytterligere vilkår og næringsfond

Det er adgang til å stille ytterligere vilkår i konsesjonen, blant annet pålegg om å opprette næringsfond til den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. For næringsfond gjelder vassdragsreguleringsloven § 17.

§ 21 Byggefrister

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

Kapittel 6 Endringer i eierskap og rettigheter

§ 22 *Endringer i organisering av offentlige selskaper mv.*

Ved direkte eller indirekte endringer av organiseringen i offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall, gjelder § 5 tilsvarende så langt den passer.

Dersom selskapet, foretaket, laget eller sammenslutningen som følge av endringer som nevnt i første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

§ 23 *Overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar*

Ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved blir innehaver av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov. Konsesjonen er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et antall som ovenfor nevnt, når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, skal også gjelde ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper (holdingselskaper), som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer eller parter skal gjelde tilsvarende når vedkommende

aksjers eller parters stemmerettsandel eller andel av grunnkapitalen øker, som følge av at selskapet kjøper inn egne aksjer eller parter til sletting.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter denne paragraf, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Konsesjon er ikke nødvendig ved skifte av ekteskapelig felleseie eller når erververen er eierens ektefelle, eller er beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vedkommende aksjer eller parter, skal de fastsatte vilkår i konsesjonen også gjelde overfor den nye erverver (jf. likevel § 10).

Ved meddelelse av konsesjon i henhold til denne paragraf kan Kongen fastsette vilkår som finnes påkrevet av allmenne hensyn.

Erverves aksjer eller parter i selskap som innehar eiendomsrett til vannfall av en slik størrelse som nevnt i § 2 første ledd, uten at det for disse er fastsatt vederlagsfri overgang til staten, kan det betinges at aksjene eller partene skal tilfalle staten uten vederlag etter utløpet av en fastsatt frist i konsesjonen. Fristen må ikke overstige 60 år.

Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, foretak, lag eller sammenslutning som nevnt i § 22 første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikt ved endringer i det direkte eller indirekte eierskapet i selskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter denne lov. Bestemmelsene om meldeplikt kan også inneholde krav om melding av vesentlige endringer som påvirker organiseringen i vannfalleiende selskaper, og om at § 22 annet ledd gis anvendelse innen en nærmere bestemt frist.

§ 24 *Overdragelse av 90 prosent av andel i selskap*

Lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene i selskaper som nevnt i §§ 23 eller 25 som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved vurderingen etter første ledd av om noen har ervervet mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene skal det også tas hensyn til om to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter

som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 25 Erverv av eierandel i ansvarlig selskap

Det kreves konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven her for å kunne erverve. Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, et foretak, et lag eller en sammenslutning ikke oppfyller vilkårene i § 5. Den offentlige eiermajoriteten skal gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Departementet kan til enhver tid og uten hinder av taushetsplikt kreve dokumentasjon for at det foreligger reelt offentlig eierskap. For øvrig gjelder § 23 tilsvarende så langt den passer.

§ 26 Erverv av eierandel i andre selskaper

For erverv av eierandel i andre selskaper enn de som omfattes av §§ 23 og 25, gjelder lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall, så langt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet, laget eller sammenslutningen som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 27 Om rettigheter til vannfall og andel i selskaper

Innehas eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov av noen som ikke trenger konsesjon eller annet vedtak til erverv, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at eiendommen eller rettigheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller annet vedtak kunne erverve den, eller har slike rettigheter med hensyn til eiendommen eller rettigheten at den angivelige innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte er vesentlig beskåret, skal eiendommen eller rettigheten ved anvendelsen av denne lov regnes å tilhøre den som i virkeligheten må antas å være eier eller har rettigheter som nevnt.

Fast eiendom kan ikke tas som brukspant eller til tvangsbruk for lengre tid enn 3 år uten konsesjon. Dersom tidsgrensen overskrides, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Når aksje eller part i et selskap lyder på noen som uten konsesjon kunne erverve slike eiendommer eller rettigheter som selskapet innehar, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at aksjen eller parten i virkeligheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller vedtak kunne erverve selskapets eiendommer og rettigheter, eller at denne har slike rettigheter med hensyn til aksjen eller parten at den angivelig innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte av den er vesentlig beskåret, så skal aksjen eller parten ved anvendelsen av denne lov regnes som tilhørende den som det antas i virkeligheten er eier eller har rettigheter som nevnt.

§ 28 Lovstridige avtaler

En avtale som er strid med §§ 23 eller 25, kan bare gjennomføres hvis det gis konsesjon til ervervet.

Håndgivelse eller annen rettshandel der noen be-tinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 år. Er rettshandelen tinglyst, skal den slettes av grunnboken ved fristens utløp.

§ 29 Operatøravtaler og leieavtaler for kraftverk

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år.

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale om utleie av kraftverk og tilhørende anlegg til en leietaker for en periode inntil 15 år. Fremleie er ikke tillatt.

Avtaler etter første og annet ledd må godkjennes av departementet. Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter er ansvarlig for all bortsetting i henhold til konsesjoner som er gitt etter denne lov, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller tidligere vassdragslovgivning.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om vilkårene for å inngå avtaler etter første og annet ledd, blant annet om krav til eierens organisasjon og kompetanse, krav om kompetanse og stedlig representasjon for driftsoperatører og leietakere og om ikrafttredelse.

§ 30 Avtaler om rettigheter til vannfall

Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at en konsesjon for leie av et vannfall som allerede er utbygd, forlenges for inntil 30 år av gangen. Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av

vannfall kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Leieforholdet kan overdras i tilfeller som nevnt i tredje ledd.

Det kan settes vilkår for forlengelser etter første ledd første punktum. Paragraf 2 tredje ledd og §§ 19, 20, 21 og 31, gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at eksisterende bruksretter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i § 5 i forbindelse med omorganisering eller liknende. Departementet kan gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i § 5, kan erverve tidsubegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

Bestemmelsene i § 10 første punktum og §§ 14, 16 og 17 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 Kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 Overtredelse av konsesjonen

Når en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning som har fått konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall mv. senere har undergått slik forandring at lovens eller konsesjonens vilkår om setet, styret eller stemmerettsandelene ikke lenger er oppfylt, eller det viser seg at vilkårene aldri har vært oppfylt, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Det samme gjelder dersom en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning uten å trenge konsesjon eller annet vedtak har ervervet eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov, og senere har undergått slik forandring med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmerettsandelene at vilkårene for erverv uten konsesjon etter loven, eller de lovbestemmelser som gjaldt da ervervet fant sted, ikke lenger er til stede.

§ 33 Tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon

Kongen kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller av vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Er konsesjon gitt eller annet vedtak er fattet på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller overtrer er-

ververen fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen eller tillatelsen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, gjelder § 17 tilsvarende.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 34 Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning mv.

Loven trer i kraft straks.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som følger av bestående traktat ved lovens ikrafttredelse 14. desember 1917.

Ved henvisninger i andre lover til lov 18. september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom gjelder tilsvarende bestemmelser i denne lov.

II

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

§ 1 Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk etter § 3.

For tiltak som behandles etter loven, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter § 3 kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

§ 2 Definisjoner

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg. Som vassdragsregulering regnes også overføring.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumpeing av vann til et høyereliggende magasin, herunder utvidelse eller forandring av en eldre overføring.

§ 3 *Konsesjonspliktige tiltak*

For andre enn staten kreves det tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

- a) med minst 500 naturhesterkrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett,
- b) med minst 3.000 naturhesterkrefter i hele vassdraget eller
- c) som alene eller sammen med tidligere reguleringer eller overføringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig.

Det kreves tillatelse fra Kongen for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering eller overføring øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhesterkrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Økning av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

For en regulering eller overføring som ikke fører til en større økning av vannkraften enn 3.000 naturhesterkrefter i hele vassdraget, og ikke til større økning enn 500 naturhesterkrefter i ett eller flere vannfall som hensiktsmessig kan utnyttes under ett, kan Kongen i vedtaket om konsesjon bestemme at § 6, § 8, § 9, § 14, § 16 fjerde ledd, § 22 og § 28 helt eller delvis ikke skal gjelde.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

§ 4 *Konsesjonspliktutvurdering*

Departementet kan etter eget initiativ avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 3. Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. § 11.

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Før det treffes vedtak om konsesjonsplikt skal berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, høres i den grad departementet finner det nødvendig.

§ 5 *Kriterier for konsesjon*

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter første ledd.

Kapittel 2 *Konsesjonens varighet og omfang*

§ 6 *Konsesjonens varighet*

Konsesjon gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i § 28 femte ledd første punktum skal det settes vilkår etter § 28 første ledd.

§ 7 *Gjenoppføring av vassdragsanlegg*

Gjenoppføring av et vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet begynner innen 5 år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket. Det kreves heller ikke konsesjon til utbedring og ombygging av et slikt anlegg, når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket.

Departementet kan forlenge fristen én gang.

§ 8 *Adgang til revisjon*

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder § 28 første ledd og § 10 første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter de ble gitt. Alle konsesjoner kan uansett revideres etter 19. juni 2022. Første og annet punktum gjelder ikke for tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven.

§ 9 *Omgjøring av konsesjon*

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i vannfallrettighetsloven § 5.

§ 10 *Nedleggelse av anlegg*

Hvis staten ikke vil overta et regulerings- eller overføringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som departementet setter.

Ellers må et regulerings- eller overføringsanlegg med konsesjon etter loven ikke nedlegges uten tillatelse av Kongen. Har Stortinget samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortinget også samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å etterkomme pålegg fra departementet for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen forårsaker på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget måtte forårsake etter nedleggelsen.

Paragrafen her gjelder ikke for vannkraft over 40 GWh uten egen regulering eller overføring.

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

§ 11 *Krav til konsesjonssøknader*

Søknad om konsesjon etter § 5 skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket. Søknaden skal blant annet inneholde

- a) en teknisk plan for tiltaket, hydrologiske forhold, et manøvreringsreglement og en beregning av årlig vannkraftproduksjon
- b) opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold
- c) opplysninger om forholdet til rettslig bindende planer
- d) opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. §§ 23 til 26 (brukseierforeninger)
- e) en vurdering av fordelene og ulempene ved tiltaket.

Er tiltaket omfattet av plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om søknadens innhold.

§ 12 *Offentliggjøring av søknad og innsigelse*

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier. Den skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn for søkerens regning, og kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter loven her. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter forvaltningsloven kapittel VI. Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som har betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

§ 13 *Utgifter til nødvendig bistand*

Søkeren skal i rimelig utstrekning erstatte utgifter som grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte har hatt til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp, og som er påløpt etter at en søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn etter plan- og bygningsloven § 14-2. For revisjonssaker gjelder dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 14 *Konsesjonsavgifter*

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes

slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet, og kan treffes for hele reguleringsstiden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Utgjør det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har

vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

§ 15 Byggefrister

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

§ 16 Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje. Vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal settes etter en konkret vurdering.

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første ledd fravikes i en kortere periode for enkelttilfelle der det ikke vil ha miljømessige konsekvenser. Vedtak etter første punktum kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann. Kongen kan gi forskrift om krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

§ 17 Fond og andre utbetalinger

I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger, som skal fremme

- a) reindriften i distriktet
- b) fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene
- c) næring i kommunen eller kommunene
- d) særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for å ivareta private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med mindre annet er bestemt. Blir ytelsene fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet og tredje punktum, syvende, åttende og niende ledd, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter reindriftsloven § 47.

§ 18 *Veier, ferdsel mv.*

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

§ 19 *Militære foranstaltninger*

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

§ 20 *Ytterligere vilkår og pålegg*

I konsesjonen kan Kongen sette vilkår for å sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å fremme disse formålene. Vilkårene eller påleggene kan blant annet omfatte

- a) ansvar ved anlegg/drift
- b) godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
- c) naturforvaltning
- d) automatisk fredete kulturminner
- e) forurensning
- f) terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring
- g) rydding av reguleringssonen
- h) registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking
- i) etterundersøkelser
- j) luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

§ 21 *Tinglysing*

Konsesjon etter loven skal tinglyses etter tinglyssloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

§ 22 *Konsesjonskraft*

I konsesjonen skal det bestemmes at det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i denne paragraf når vilkår om avståelse av

konsesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter vannfallrettighetsloven § 19.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 23 Etablering av brukseierforeninger

Med brukseierforening menes en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konsesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konsesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Er det ikke etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konsesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

§ 24 Deltakelse i en brukseierforening

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i brukseierforeningens vedtekter som godkjennes av departementet.

Er det ikke fastsatt fordeling etter annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres fallet eller kraftverket. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konsesjon gis.

§ 25 Medeierskap i reguleringsanlegg

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til å bli medeiere i anlegget senere, mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter § 24 annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Den som er blitt medeier i et anlegg etter første ledd, plikter å delta i dekingen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konsesjon etter loven her. Disse er forpliktet til å etterkomme kravene til kontroll som departementet bestemmer.

En vannfalls- eller kraftverkseier som uberettiget gjør bruk av den regulerte vannføringen, anses som medeier av anlegget og blir forpliktet etter første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

§ 26 Bruk av overført vann og panteretter

Er vann overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i § 24 tredje ledd og § 25. I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter §§ 23 til 26, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. § 24 annet og tredje ledd.

§ 27 Overdragelse

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

§ 28 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avstått, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag

av den eldre regulerings yteevne mot å betale en forholdsmessig del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel § 10. Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for en begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter § 6 forøvrig ikke er utløpt. Hvis denne regel ville føre til avståelse uten vederlag før 60 år er gått, kan bestemmelsen i tredje ledd gis tilsvarende anvendelse på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke være til hinder eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget etter konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Skal også eldre reguleringsanlegg i henhold til første ledd overdras til staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålag-

te forpliktelser, herunder også tidligere ilagte mulkte.

§ 29 *Staten som regulant*

Når staten utfører vassdragsreguleringer etter loven her, er eierne av de vannfall og bruk som vil benytte driftsvannet som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter § 28 første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i § 3 tredje ledd, §§ 4, 5, 7, 8, 9, kapittel 3, kapittel 4, §§ 21, 22, 30, 31, 32 og 33 gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

§ 30 *Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett*

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom som er nødvendig for å utføre tiltak som har konsesjon etter loven her, gjelder lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom, om ikke annet er bestemt i dette kapitlet. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Skjønnnet kan bestemme at reguleringsanleggets eier skal treffe tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Slik bestemmelse kan bare treffes når utgiftene ved tiltaket eller ytelsene etter rettens mening ikke vesentlig overstiger den pengeerstatning som ville bli å betale dersom bestemmelsen ikke ble truffet. Grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kan kreves avstått etter første ledd, når skjønnnet finner at skaden eller ulempen som vil voldes ved avståelsen er liten i forhold til fordelene som vil oppnås. Rettighetshaveren må stevnes særskilt. Første, annet, femte, sjette, syvende og åttende ledd gjelder tilsvarende.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriasjonen krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles.

Skjønnet kan bestemme at flere skadelidte skal gis en felles erstatning, enten i form av penger til utføring av arbeid eller ved at reguleringsanleggets eier treffer nødvendige tiltak.

Femte til åttende ledd gjelder ikke for konsekvenspliktige tiltak etter § 3 annet ledd.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 *Kontroll*

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 *Pålegg om retting*

Departementet kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

§ 33 *Tvangsmulkt*

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

§ 34 *Tilbaketrekking av konsesjon*

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av vesentlige konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i § 28 tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget, gjelder § 10 tilsvarende.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

§ 35 *Overtredelsesgebyr*

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Betalingsfristen for et ilagt gebyr skal være minst fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr etter første ledd begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson. Med foretak menes selskap, enkeltpersonforetak, stiftelse, forening eller annen sammenslutning, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av sanksjonen skal det særlig legges vekt på

- overtredelsens grovhet
- om overtreder ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne forebygget overtredelsen
- om overtredelsen er begått for å fremme overtrederes interesser
- om overtreder har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- om det foreligger gjentakelse
- overtrederes økonomiske evne.

§ 36 *Straff*

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- uten konsesjon iverksetter et tiltak som er konsesjonspliktig etter loven
- overskrider en konsesjon eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i loven.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 37 *Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning*

Loven trer i kraft straks.

Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven.

III

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Reglene om grannevarsel og granneskjønn i grannelova §§ 6 til 8 gjelder ikke for tiltak som må ha

konsesjon etter loven her eller etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 19 skal lyde:

§ 19 (*særregel for vannkraftutbygging*)

Konsesjon til vannkraftutbygging over 40 GWh eller som omfatter vassdragsreguleringer, gis etter *vassdragsreguleringsloven* når dette følger av dens §§ 1 og 3. Loven her gjelder likevel for slike vannkraftverk, *vassdragsreguleringer og overføringer* så langt det ikke er gjort unntak etter loven her eller er fastsatt særskilte regler i *vassdragsreguleringsloven*.

For andre vannkraftverk gjelder loven fullt ut, likevel slik at *vassdragsreguleringsloven* § 15 om byggefrister gjelder i stedet for § 27.

§ 28 første ledd skal lyde:

I særlige tilfeller kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til det tap som en endring vil påføre konsesjonshaveren og de fordeler og ulemper som endringen for øvrig vil medføre. Bestemmelsen gjelder ikke for tiltak som er behandlet etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 60 a annet ledd skal lyde:

Betalingsfristen for et ilagt gebyr skal være minst fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

IV

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd nr. 1 skal lyde:

som er konsesjonspliktige eller som krever vedtak etter *vannfallrettighetsloven*,

V

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

§ 41 fjerde ledd skal lyde:

Ved omorganisering etter bestemmelsene i denne paragraf, overføres selskapets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser m.v., og forpliktelser til det nye selskapet. Interkommunalt selskap som nevnt i første ledd med eiendomsrett eller bruksrett til vannfallsrettigheter som omfattes av *vannfallrettighetsloven*, skal ved omorganisering til aksjeselskap likevel være gjenstand for konsesjonsbehandling etter nevnte lov.

VI

I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk gjøres følgende endringer:

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Annet ledd gjelder ikke for kraftutbyggingstiltak som krever konsesjon etter *vassdragsreguleringsloven* eller vannressursloven, og heller ikke for andre tiltak som krever konsesjon etter vannressursloven, med mindre formålet med tiltaket er å øke fangsten av fisk på stedet, forskyve fangsten av fisk i vassdraget, eller forandre én eller flere arters produksjon, bestandsstørrelse eller utbredelse.

VII

I lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11 mai 1929 gjøres følgende endringer:

§ 8 nr. 5 oppheves

VIII

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen fastsetter.

Vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak, som fortsatt har hjemmel i vannfallrettighetsloven eller vassdragsreguleringsloven står ved lag.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 6. juni 2017

Ola Elvestuen

leder

Per Rune Henriksen

ordfører

Røldal grunneigarlag

Til Regjeringen
Oslo

KLAGE OG ANKE

Som av regjeringen ikke anerkjent part i saken, klager og anker herved Styret i Røldal Grunneigarlag til Kongen i statsråd den "kongelig resolusjon" om å godkjenne avtalen mellom Hydro og Lyse om å tilegne seg Røldal-Suldal Kraft gratis og tidsuavhengig, som ble offentliggjort fredag 11. juni 2021, med krav om at resolusjonen trekkes tilbake og annulleres, da den er ulovlig.

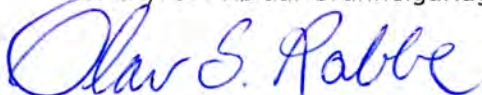
Resolusjonen og avtalen er grovt i strid med konsesjonen gitt i kongelig resolusjon den 21.12.1962 og medfører alvorlige brudd på bl.a. avtale- og kontraktsretten, den innebærer grove brudd på EØS-loven om forbud mot utidig (unødvendig), konkurransevridende, og urettferdig subsidiering, samt at den er i strid med Grunnloven § 97 og EU-retten som begge forbyr at lover og lovendringer gis tilbakevirkende kraft.

Røldal Grunneigarlag krever å bli orientert av regjeringen om avgjørelsen om denne klagen og anken, så snart den foreligger.

Røldal Grunneigarlag, vil alene, eller sammen med andre parter i saken, ta rettslige skritt for å få den aktuelle avtalen mellom Hydro og Lyse kjent ugyldig og ulovlig. Vi anmoder om at avtale-partene selv annullerer avtalen før dette blir gjort av den dømmende myndigheten.

Røldal, den 14.6.2021.

For Styret i Røldal Grunneigarlag:

Olav S. Rabbe
leder

Olje- og Energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Dykkar ref.

Vår ref.

20/8116-9 /rajo/21/21205

Arkiv:

FA-S05, TI-&13

Dato

29.06.2021

Melding om vedtak i Ullensvang kommunestyre

I møte 23.06.2021 fatta kommunestyret i Ullensvang kommune følgjande samrøystes vedtak:

Kommunestyre vedtek vedlagt uttale med protest mot regjering og Storting si handsaming av Røldal-Suldal kraft (RSK).

Protest

1. *Staten må sikra kommunane Suldal og Ullensvang, det dei gjennom vasskrafta si historie/samfunnskontrakten er lova.*
2. *Staten må sikra at kommunane blir tilkjent ein rettferdig andel av den store verdiskapinga RSK representerer.*
3. *Staten må sikra at nokon av dei store naturinngrepa som tida for lengst har løpt frå og som i dag framstår heilt uakseptable, vert fjerna.*
4. *Staten må sikra at ny konsesjon for RSK vert basert på moderne bærekraftige miljø- og naturomsyn.*
5. *Staten må sikra at regulering av vassdraga vert redusert.*
6. *Kommunen krev at reguleringa av Røldalsvatnet vert vesentleg lågare enn 17 meter.*
7. *Kommunen krev at reguleringa av Valldalsvatnet vert vesentleg lågare enn 80 meter.*
8. *Kommunen krev at manøvreringsregimet vert oppdatert til moderne natur- og miljøkrav. Slik at erosjonsskader vert redusert.*
9. *Staten må pålegga regulanten å leggja til rette for sikker vinterferdsel slik at lokalbefolkning og oppsitjarar kan nytta Valldalen som forutsett.*
10. *Staten må pålegga regulanten å ta fullt ansvar for Valldalsvegen (Kommunen overtok dette ansvaret i 1968 under føresetnad av heimfall, og vart av den grunn kun tilkjent eingongsutbetaling på kr. 100.000,-). Denne uretten må rettast opp.*

Ring oss

Telefon: 53 65 40 00
Sentralbord: 09.00 - 15.00

Org.nr 920 500 633

Kontakt oss

Opheimsgata 31
5750 Odda

postmottak@ullensvang.kommune.no

Besøk oss

Besøk innbyggjartorga i
Jondal, Odda og Kinsarvik

> www.ullensvang.kommune.no

11. Ullensvang kommunestyre ber regjeringa omgjera konsesjonsvedtaket og leggja inn nye vilkår i tråd med punkta ovanfor.

Saksutgreiinga som ligg til grunn for vedtaket følgjer som vedlegg.

Helsing

Ragnvald Joakimsen
kommunesekretær/rådgjevar

Dokumentet er godkjend elektronisk og har difor ikkje signatur.

Kopi til:

Suldal kommune Eidsvegen 7 4230 SAND

Vedlegg

Uttale - Protest mot regjeringa og Stortinget si handsaming av Rølda-Suldal kraft (RSK)

Røldal 25. november 2021.

Til Regjeringen
via Olje- og energi-departementet (OED)
Oslo

Svar på brevet fra OED av 2. juli 2021

OED's refreanser: "20/2003 - 2. juli 2021

**Svar på klage til Kongen i statsråd over kongelig resolusjon av 11. juni 2021 -
Røldal-Suldal"**

Dere skriver:

"Det følger av vannfallrettighetsloven § 10 tredje punktum og vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum at en søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges så fremt erververen oppfyller kravet om offentlig eierskap, jf. vannfallrettighetsloven § 5. Dette ble lovfestet i 2008. Det er redegjort for bakgrunnen for bestemmelsene i forarbeidene, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007-2008). Den kongelige resolusjonen av 11. juni 2021 er i tråd med denne lovreguleringen."

Ord og begrep som "gamle" / "eldre konsesjoner", "konsesjonskrav", bindende "løfter", "tilbakevirkende", og "Grunnloven § 97", forekommer ikke i teksten i nevnte Ot.prp. (nr. 61 (2007-2008)).

Dette kan ikke bety annet enn at de som har bidrad til utformingen av proposisjonen har ment at eventuelle lovendringer om hjemfall skulle virke slik lovendringer skal virke i en rettsstat, nemlig framover i tid fra ikrafttredelsestidspunktet og ikke også tilbake i tid, og at de således ikke har ment at lovendringene skulle berøre gamle/tidligere vannkraftkonsesjoner. Eller så har de som har bidrad til utformingen av proposisjonen ikke ønsket at leserne av proposisjonen skulle forstå at lovendringene også var tenkt å bli gitt tilbakevirkende kraft. Hvilke av disse to mulighetene mener dere/departementet er nærmest sannheten?

Vi etterlyser også departementets syn på det faktum at Hydro, med hjelp fra Lyse i Hydro/Lyse-avtalen, omgår intensjonen som klart framgår både av forarbeidene som dere viser til (Ot.prp. nr. 61 (2007-2008)), og av de aktuelle lovendringene dere viser til, om at private 'kun' kan gis inntil 1/3 av eiendomsretten til vannfall.

Hydro har med Hydro/Lyse-avtalen tatt eiendomsrett til vannkraft tilsvarende ca 80% av den kraften Hydro i snart 60 år har hatt til disposisjon fra kraftanleggene Røldal-Suldal (RSK), og ca 75% av den totale kraften fra RSK. Dette skjer fordi Lyse i Hydro/Lyse-avtalen har gitt fra seg enorme mengder av sin egen "offentlig eide" vannkraft til Hydro via selskapet Lyse Kraft DA.

Røldal grunneigarlag

I den sammenheng burde også departementet tilkjennegi sitt syn på at "offentlig eid" vannkraft gis til et (i meget stor grad utenlandsk eid) privat selskap (Hydro) og derved hjelper selskapet til å omgå nevnte intensjon om et eierskap begrenset til "inntil 1/3". I praksis vil kraften Hydro får gjennom Hydro/Lyse-avtalen komme fra RSK.

Dere skriver videre:

"Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å anse bestemmelsene i vannfallrettighetsloven og vassdragsreguleringsloven som gjelder omgjøring av vilkår om tidsbegrensning og hjemfall som ulovlige, slik grunneierlaget hevder. Departementet kan derfor heller ikke se at det er grunnlag for omgjøring av den kongelige resolusjonen."

Det er ikke overraskende at "departementet" ikke kan se det, når Grunnloven § 97 totalt ignoreres, overses og forties, og når de juridisk bindende løfter gitt av daværende norske regjering, og av Hydro, overfor grunneiere, vertskommuner, og resten av folket, i den gamle kongelige resolusjonen, totalt ignoreres, overses og forties, og når EU-rettsens forbud om diskriminerende subsidiering og forskjellsbehandling (gjenspeilet i EØS-avtalen) også totalt ignoreres, overses og forties.

EFTA-dommen av 26.7.2007 sier ikke ett ord om at lovendringer skal ha, eller kan ha tilbakevirkende kraft. Heller ikke at gamle juridisk bindende løfter kan eller skal brytes, eller at forbudet mot diskriminerende subsidiering kan, eller skal ignoreres.

Dere avslutter brevet med følgende:

"Departementet viser også til at dersom man skulle sett for seg hjemfall til staten ved utløpt konsesjonsperiode, ville det vært staten som overtok anleggene. Et hjemfall til staten utløser ikke krav om ny konsesjonsbehandling og staten trenger ikke konsesjon, verken etter vassdragsreguleringsloven eller vannfallrettighetsloven. Det fremstår derfor som uklart hvordan grunneierlaget rettslig sett skulle vært berørt av spørsmålet om anleggene hjemfaller til staten eller ikke."

Det der burde aldri vært skrevet. Det burde ikke vært departementet verdig.

Staten har ennå ikke drevet et eneste kraftverk direkte. De blir alltid overlatt til selskaper. Det skjer aldri uten at det blir gitt en konsesjon med en rekke konsesjonskrav utformet av NVE.

Når staten skal eie kraftverket overlates eierskapet (driften) normalt til det 100% statlig eide vannkraftproduksjonsselskapet Statkraft ved at det blir gitt konsesjonsbetingelser. Eller ved en tidsavgrenset utleiekontrakt til private aktører slik som i dag er tilfelle for Saudefaldene i Sauda og Tysso II i Ullensvang. Alle kraftanlegg i Norge må ha konsesjon både for manøvrering av vassdraget i tillegg til elektrisk konsesjon for drift av de elektriske installasjoner.

Departementet avsluttet altså sitt svarbrev med et uverdigg ikke-argument.

Røldal grunneigarlag

På denne bakgrunn står styret i Røldal Grunneigarlag fast på og opprettholder kravet i vårt brev av 14.6.2021 til Regjeringen, om at den kongelige resolusjonen av 11. juni 2021 må trekkes tilbake og annulleres, da den er ulovlig.

Hvis ikke dette gjøres vil det bli reist søksmål for å få kjent ugyldig og ulovlig den avtalen som den aktuelle resolusjonen godkjenner.

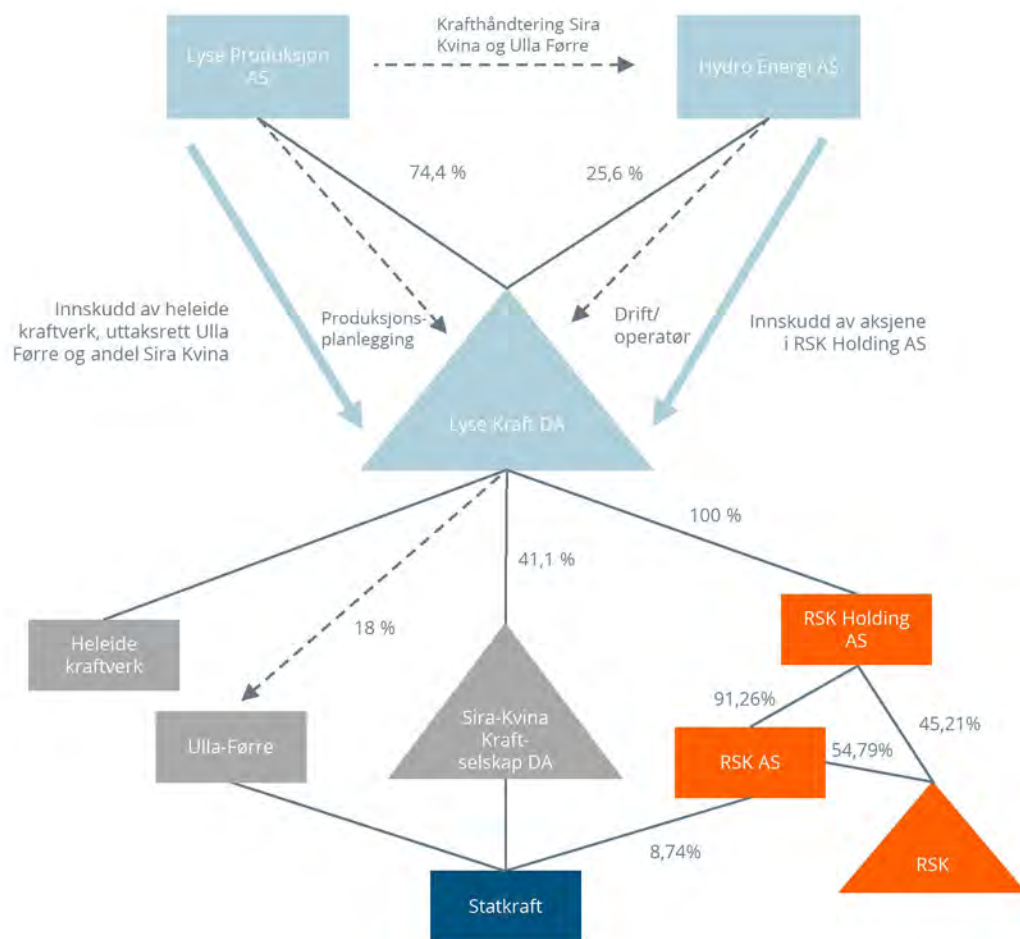
For styret i Røldal grunneigarlag:

Olav S. Rabbe
leder

Lyse Kraft DA

Gjennomgang OED 12. mars 2021

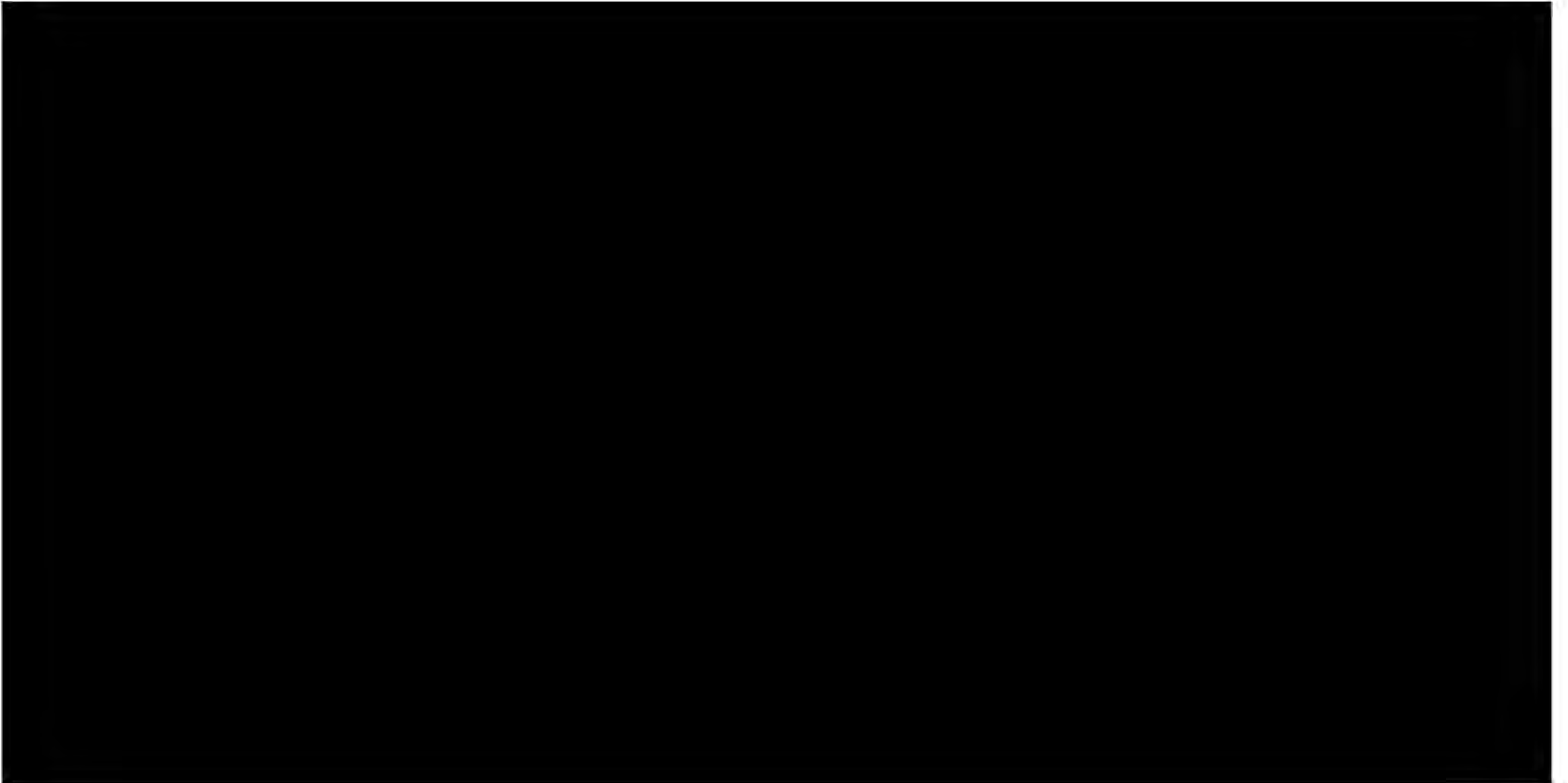
Selskapsstruktur og etablering

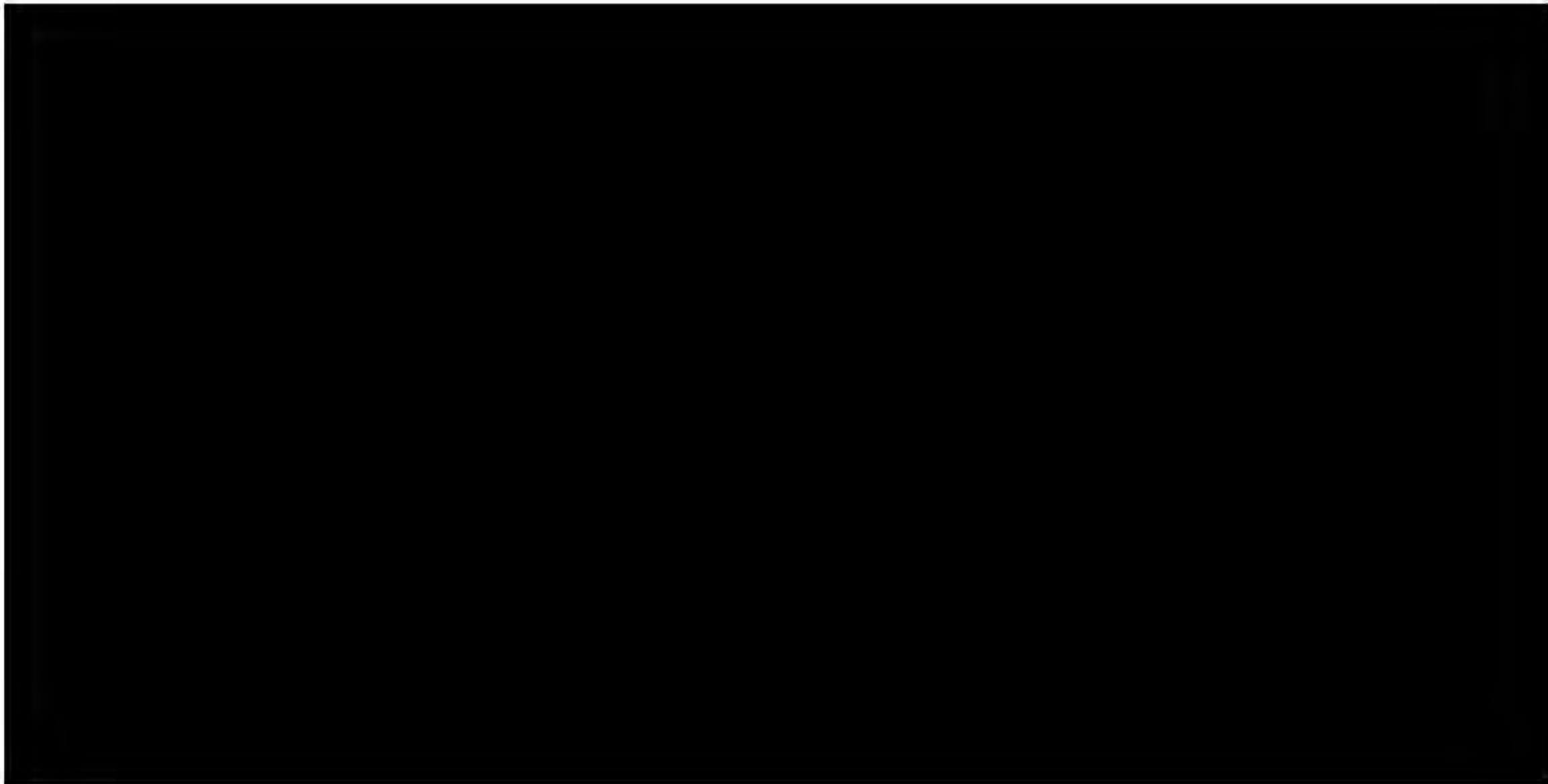

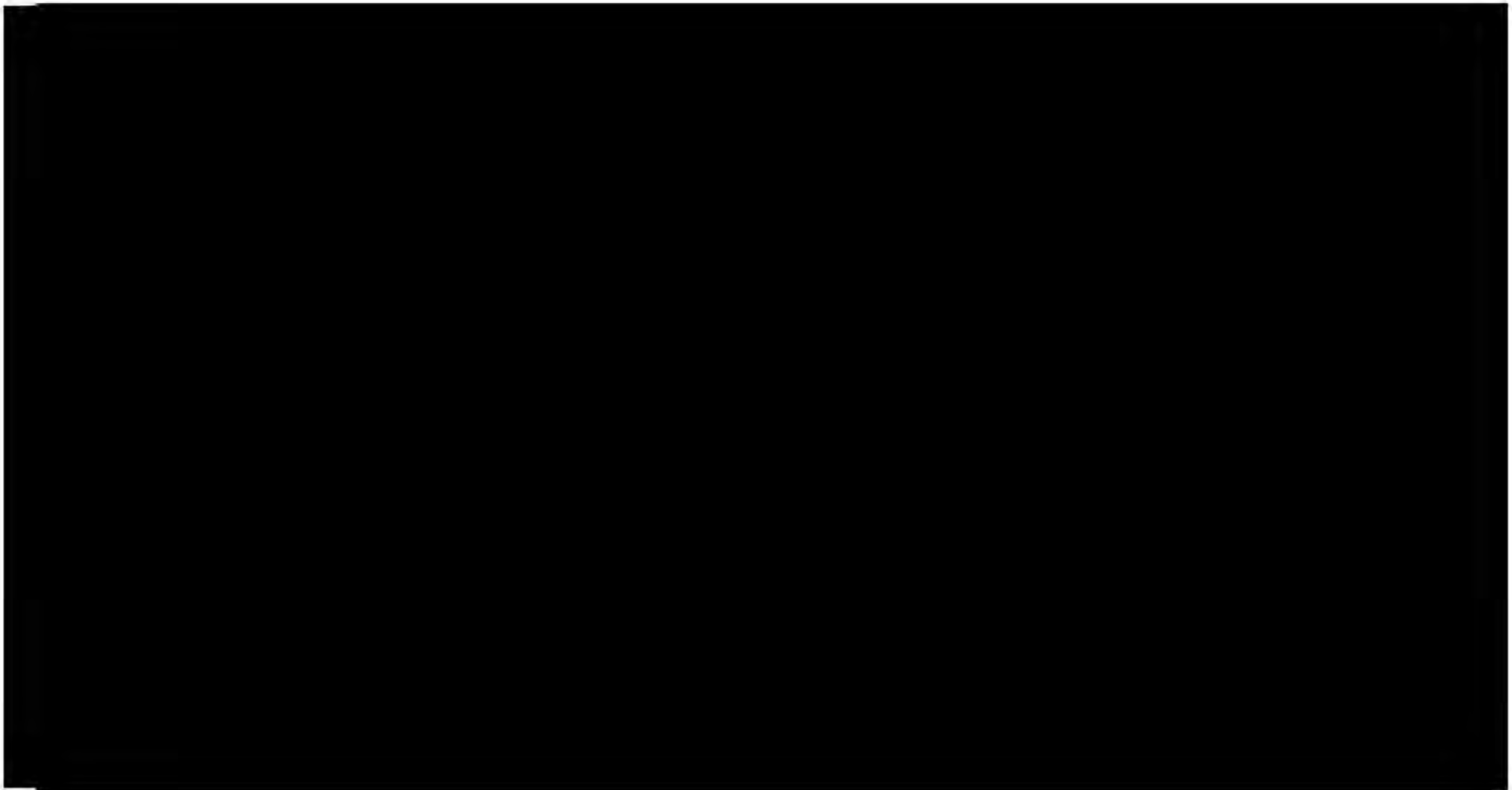
- Lyse Produksjon skyter inn andelene i Sira-Kvina, uttaksretten i Ulla Førre og de heleide kraftverkene som tingsinnskudd i Lyse Kraft
- Hydro skyter inn 100 % av aksjene i RSK Holding AS som tingsinnskudd
- Lyse Kraft organiseres som et bruttolignet DA iht sktl § 10-40 (2) og eierne er skattemessig eier av sine andeler i kraftverkene
 - Bekreftet av veiledende uttalelse fra skattekontoret 10. desember 2020
- Lyse Produksjon forestår all produksjonsplanlegging for Lyse Kraft og RSK-anleggene (dvs bestemmer fysisk kjøring)
- Hydro Energi drifter Lyse Krafts heleide kraftverk og RSK-anleggene som operatør
- Lyse Produksjon eier 74,4 % av stemmer og kapital i Lyse Kraft og har derigjennom avgjørende myndighet knyttet til drift, oppgradering og vedlikehold av kraftverkene

Konsesjonsrettslige forhold

- Etableringen av Lyse Kraft innebærer at RSK-anleggene blir underlagt reelt offentlig eierskap (mer enn 2/3) og reell offentlig kontroll – da gjøres konsesjonene tidsubegrenset (vannfallrettighetsloven § 10)
- Reell offentlig kontroll innebærer at de offentlige eierne må kunne *"utøve eierskapet på en måte som sikrer at vannkraftressursene forvaltes i tråd lovens formålsbestemmelse"*. Dette innebærer at det legges til Lyse Produksjon på vegne av Lyse Kraft å *bestemme* den fysiske disponeringen av de heleide kraftverkene og RSK-anleggene (produksjonsplanlegging)
- Hydro er operatør av de heleide kraftverkene og RSK-anleggene og *utfører* den fysiske disponeringen i tråd med produksjonsplanene fra Lyse Produksjon. OED skal godkjenne Hydro som operatør iht vannfallrettighetsloven § 29 med forskrifter

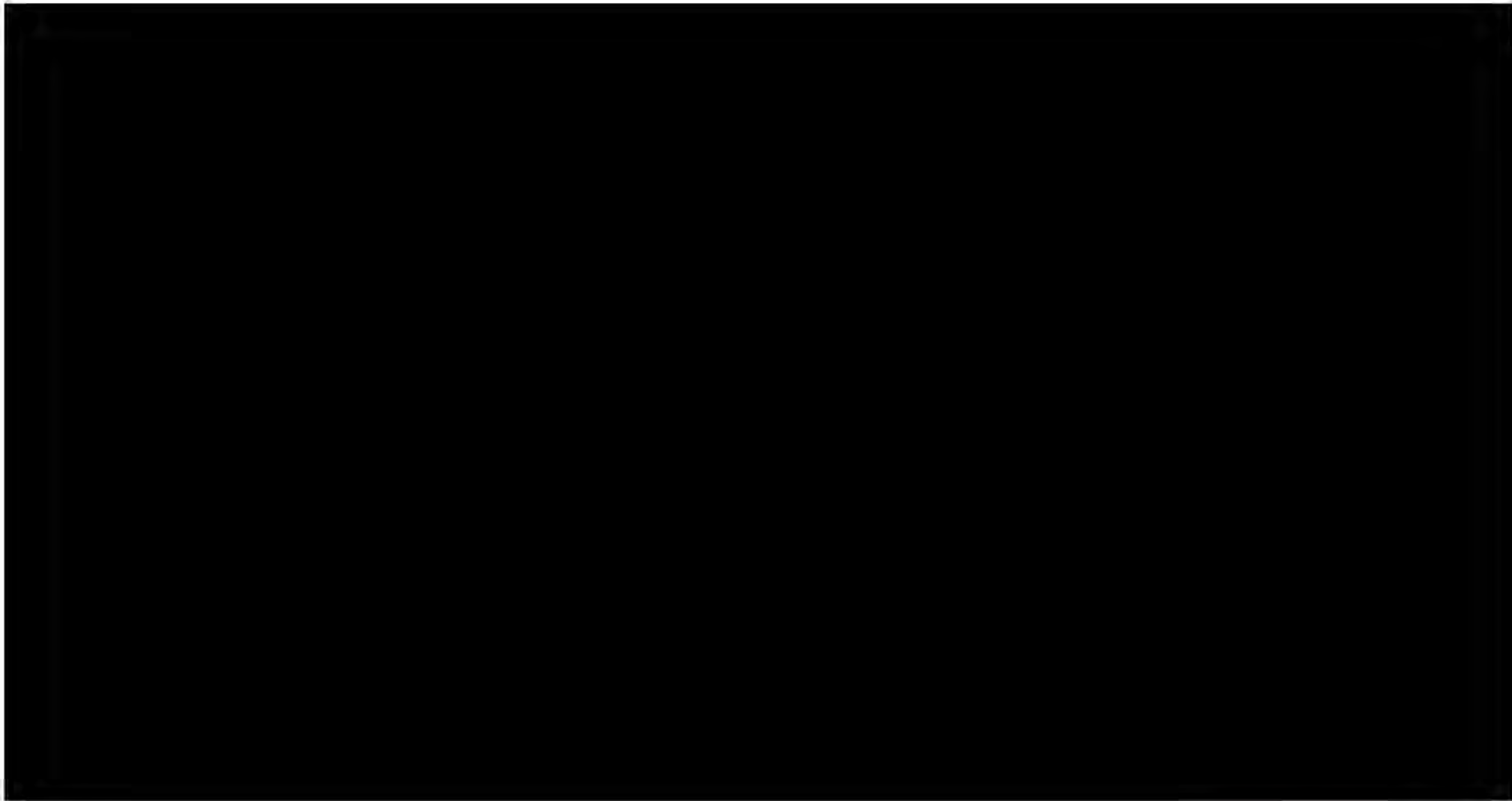

10

Til Ullensvang kommune

Lillehammer, 10. november 2025

**Tillegg til vurderingen av
Kongelig Resolusjon av 11. juni 2021 Røldal-Suldal kraftanlegg
fra Fend advokatfirma DA**

1 Innledning

Jeg har vært involvert som underleverandør til Fend Advokatfirma DA sin vurdering av kongelig resolusjon av 11. juni 2021 Røldal-Suldal kraftanlegg. Jeg er av en annen oppfatning av rettslige aspekter knyttet til betydningen av forvaltningsrettslige feil, berettiget forventning og tilbakevirkende kraft enn slik det er fremstilt i brev av 15. september 2025, og ønsker derfor å formidle mitt syn på disse rettslige grunnlagene opp mot den kongelige resolusjonen av 11. juni 2021. Jeg ber om at dette legges til de to foregående brevene fra Fend.

2 Forvaltningsrettslige utgangspunkter

2.1 Tillatelse til erverv

Konsesjonen for Røldal-Suldal ble gitt 21. desember 1962. Senere er det gjort mindre endringer og tillegg. Et vilkår i konsesjonen er at Røldal-Suldal anleggene skulle gjelde for 60 år. Det var videre fastsatt at konsesjonen ikke kunne overdras. Konsesjonen avsnitt 19 lyder:

Reguleringskonsesjonen gjelder i 60 år fra konsesjonens datum. Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras. [...] Ved utløpet av reguleringskonsesjonen fastsatte tid har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse regulerings- og overføringsanliggende med tilliggende grunn og rettigheter som er oppført av hensyn til reguleringen. [...]

Konsesjonen var altså tidsbegrenset da den ble gitt. Avsnitt 18 i konsesjonen underbygger det samme. For at RSK-konsesjonen skal kunne komme i eie av et offentlig selskap og dermed kunne gjøres evigvarende, må vilkåret om at reguleringskonsesjonen ikke skal kunne overdras omgjøres, alternativt må det gis tillatelse til at eierskapet til aksjene i selskapet som eier konsesjonen kan overdras.

Hydro Energi søkte Olje- og energidepartementet om unntak fra konsesjonsplikt og unntak for forkjøpsrett for de ulike transaksjonene den 22. oktober 2020:

1. RSK Holdings erverv av 45,31 % direkte eierskap i Røldal-Suldal-anleggene fra Hydro Energi i 2019.
2. RSK Holdings erverv av 91,26 % av aksjene i Røldal-Suldal Kraft AS i 2019
3. Lyse Kraft sitt erverv av 100 % aksjer i RSK Holding AS

For at Lyse Kraft DA skulle komme i posisjon av enten direkte eierskap til RSK eller i eierskap gjennom erverv av aksjene i holdingselskapet som eier konsesjonen og kraftverkene. Dette krever tillatelser.

Som det står i konsesjonen av 11. juni 2021: «Hydro Energi selger 100 prosent av aksjene i RSK Holding AS (RSK Holding) til LKDA mot vederlag i andeler i LKDA.» (side 1)
I konsesjonen står det videre:

Lyse Produksjon, Hydro Energi og LKDA søkte ved brev av 22. oktober 2020 om **unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av aksjene** i RSK Holding, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Det er samtidig søkt om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, slik at konsesjonene for Røldal-Suldal-anleggene omgjøres til å gjelde på ubegrenset tid, jf. vannfallrettighetsloven § 10 og vassdragsreguleringsloven § 9. LKDA har også søkt om at det tas inn bestemmelser om alminnelig revisjon i de gjeldende konsesjonene. (uthevet her, side 1)

På side 2 skriver departementet følgende: «Departementet tilrår at LKDA får konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i RSK Holding og at Hydro Energi får konsesjon for erverv av 25,6 prosent av selskapsandelene i LKDA.» Denne konsesjonen følger vannfallrettighetsloven § 24 om at Lyse Kraft DA kan erverve 100% av aksjene i RSK Holding AS. Vannfallrettighetsloven § 24 likestiller erverv av eiendomsrett til vannfall med erverv av 90% av aksjene. Det betyr at det krever en konsesjon fra NVE/Departementet eller regjeringen som til tross for vilkåret i konsesjonen fra 1962, gir tillatelse til å overføre RSK fra å være i Hydros eierskap til å komme i Lyse Kraft DA sitt eierskap. Det følger av ordlyden i vannfallrettighetsloven § 24 tredje ledd følgende: «Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv». Det er altså hjemmel for å endre vilkåret om at RSK-konsesjonen ikke kan overdras. Det er også hjemmel for å gi tillatelse til at Hydro overdrar sine aksjer i RSK Holding til Lyse Krafts DA. Men det krever at det fattes et slik vedtak og at det vedtaket begrunnes med en avveining av hensynene på begge sider.

Denne omgjøringen og tillatelsen til overdragelse er forvaltningsvedtak må begrunnes og fattes som vedtak. Omgjøringen og tillatelsen har den konsekvensen at RSK gikk over fra å være i privat eie til å komme i et «offentlig selskaps» eie. I begrunnelsen for den kongelige resolusjonen av 11. juni 2021 er det ikke gjort noen slik begrunnelse eller avveining av hensyn for og mot for vedtaket om å tillate kjøp av den uomsettelige konsesjonen. Det foreligger ingen

begrunnelse der NVE eller departementet har drøftet hensyn for og mot denne omgjøringen og tillatelsen, som er helt avgjørende for at Lyse Kraft DA skal komme i posisjonen som gir rett til å få en evigvarende konsesjon.

Det er fire tungtveiende mothensyn som ikke er drøftet av NVE eller Departementet: Det første hensynet mot å gjøre omgjøringen og gi tillatelsen til overdragelsen er at staten mister hjemfall. Det andre hensyn, som heller ikke er drøftet, er at ved at staten ikke tar hjemfall, så mister vertskommunene Ullensvang og Suldal mulighet for del av hjemfallet på inntil 1/3 av den totale verdien. For det tredje, innebærer helheten i konsesjonen at RSK-konsesjonen blir gjenstand for en mindre revisjon og ikke en omfattende behandling som sak om fornyelse av en utløpt konsesjon. For det fjerde blir gjennomgangen av de miljømessige aspektene knyttet til RSK-konsesjonen ikke behandlet grundig. Departementet diskuterer ingen av disse fire mothensynene mot å omgjøre vilkåret og gi tillatelse til å overdra RSK til Lyse Kraft DA. Fire sentrale hensyn er dermed ikke drøftet. Dette gir inntrykk av et svært ensidig skjønn fra Departementet.

I en serie dommer har Høyesterett lagt til grunn at ensidighet i skjønnnet leder til ugyldighet (for eksempel Isenedommen Rt 1981 s. 745, Rt. 2005 s. 1461, Rt. 2010 s. 1038, Rt. 2012 s. 1985 og Rt. 2013 s. 704 som uttrykker kravet til skjønnnet på følgende måte: «Men det konkrete skjønnnet prøves ikke utover en kontroll av om skjønnnet er **tilstrekkelig bredt og saklig**, og at resultatet ikke fremstår som **åpenbart urimelig**»). Jeg er altså uenig i Fend sin konklusjon i punkt 4.3.2 om at manglende begrunnelse her ikke er en graverende feil.

Eneste hensyn *for* omgjøring er at Hydro Energi opprettholder et eierskap til RKS gjennom sin del i Lyse Kraft DA. Hydro Energi ville ha mistet dette dersom staten hadde fulgt lovens normalordning. Tillatelsen, som er nødvendig for å kunne gjøre RSK-konsesjonen evigvarende, er dermed innvilget basert på innholdsmessig et skjevt skjønn. Det er heller ikke noe i begrunnelsen som tyder på at det er gjort noen slik vurdering, siden avveiningen ikke er nedskrevet. Dette er en klar ugyldighetsgrunn.

Videre får kommunene i Rogaland som er medeiere i Lyse Kraft DA en viss eierandel i RSK, på bekostning av vertskommunene for RSK. Dette innebærer en forfordeling av kommunene i Rogaland overfor vertskommunene som fortsatt må tåle de omfattende eksisterende inngrepene evigvarende. Vertskommunene er i dag i prosess med nye søknader om ytterligere utbygging og nye utbygninger av RSK til pumpekraftverk. Departementet har ikke i vedtaket, som ledet til den kongelige resolusjonen av 11. juni 2021, gjort noen avveining av hensynet til fordelingen mellom de ulike kommunen. Kommunene der inngripen i naturen er mister den retten de trodde at de hadde, mens kommuner som ikke er vertskommuner for

inngrepet får en økonomisk fordel. Denne avveiningen mellom ulike kommuners interesser er ikke reflektert i vedtaket.

Vurderingene som ligger bak den kongelige resolusjonen, er altså langt mer sammensatt enn det vedtaket gir inntrykk av. En slik grov mangel ved avgjørelsen hos Departementet kan lede til ugyldighet på selvstendig grunnlag.

2.2 Omgjøringen fra tidsbegrenset til evigvarende konsesjon

Det er hjemmel i vannfallrettighetsloven til å gi tillatelsen til overdragelse, til tross for at det følger av RSK-konsesjonen av 1962 at «Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.» Tillatelsen til overdragelsen var nødvendig for at situasjonen med omgjøringen av RSK-konsesjonen fra tidsbegrenset til evigvarende skulle ha hjemmel.

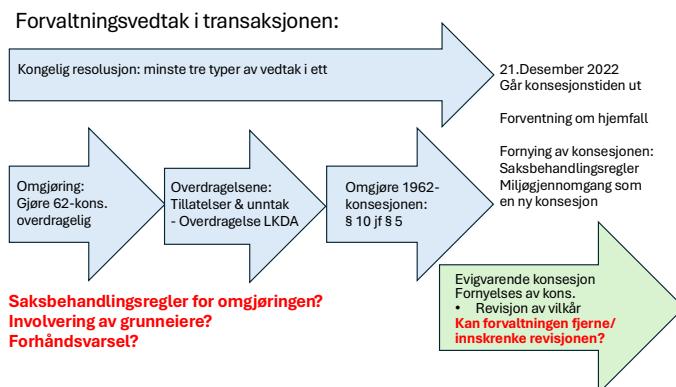
Først etter at denne omgjøringen og tillatelsen og RSK gjennom RSK Holding var overdratt til Lyse Kraft DA, skulle Departementet omgjøre konsesjonen av 1962 etter vannfallrettighetsloven § 10 til å bli evigvarende. Fends notat av 15. september 2025 underdriver betydningen av denne omgjøringen og tillatelsen til overdragelse. Først etter at denne omgjøringen og tillatelsen var gjennomført kunne RSK-konsesjonen gjøres evigvarende.

Vilkåret for det er at erververen Lyse Kraft DA sitt eierskap er av en slik art at det «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap». Det er imidlertid betydelig tvil om eierskapet er av denne karakter. Som det fremgår av Fends notat av 15. september 2025 og av Fends tilleggsnotat av 19. september 2025, er det tvil om RSK er i slikt reelt offentlig eierskap. Siden kravet for å gjøre konsesjonen evigvarende er at kraftverket «åpenbart» forelegger reelt offentlig eierskap, så gjør denne tvilen at vilkåret ikke kan anses oppfylt. Dette er en annen feil enn at avveiningen av hensyn (som vist i punkt 2.1) ikke er tilstrekkelig avveid.

I dokumentasjonen fremgår det heller ikke at NVE eller Departementet har gjort noen vurdering av om vilkåret «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap» er oppfylt. Dette kan bety at verken NVE, Departementet, regjeringen eller andre kan konkludere med at det åpenbart foreligger slik eierskap. Dette er en grov feil ved vedtaket i den kongelige resolusjonen. Vedtaket må etter forvaltningsloven § 25 annet ledd vise til fakta som oppfyller vilkåret i loven.

Spørsmålet om vilkåret «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap» er oppfylt eller ikke er behandlet andre steder i konsesjonen. Manglende vurdering av om vilkåret for å gi en evigvarende konsesjon er en ytterligere feil i saksbehandlingen hos Departementet. Å ikke skrive ned vurderingene som er gjort av et så sentralt vilkår er oppfylt eller ikke, er en svært grov feil. Det gjør at det blir umulig for andre å vurdere faktum som forvaltningen har bygget på. Mangelen på en drøftelse av om og begrunnelse for at dette vilkåret er oppfylt er en feil som

kan lede til at vedtaket er ugyldig.

I det videre er poenget å vurdere om det foreligger rettslige hindre mot at Departementet kunne omgjøre vilkåret om at konsesjonen ikke kunne omsettes og gi tillatelse etter vannfallrettighetsloven § 24 til å la Lyse Kraft AS kjøpe aksjonen i RSK Holding rett før disse aksjene ville ha vært uten noen stor verdig fordi selskapets vesentlige eiendeler hadde gått til hjemfall og kraftverkets konsesjon gått og måtte ha blitt behandlet som fornyelsessak. Det vil si en fullstendig gjennomgang av konsesjonene med tanke på å fornye dem. Det neste spørsmålet er om det finnes rettslige skranker mot at det ble gitt tillatelse til at konsesjonen kunne overdras og omgjøres.

3 Etableringen av berettigede forventninger

Reguleringskonsesjonen fra 1962 er etter sin ordlyd gitt for «60 år fra konsesjonens datum.» Dette skapte en forventning om hjemfall etter utløp av konsesjonsperioden. Det skaper også en forventning om at konsesjonen må fornyes etter 60 år. Formuleringen «[r]eguleringskonsesjonen kan ikke overdras» skaper også en forventning.

Hvis RSK-konsesjon etter sin ordlyd ikke var lovlig å overdra, så gir konsesjonen selv en berettiget forventning om at konsesjonstiden ville gå ut, hjemfall skje, ny konsesjon blitt behandlet med fullstendig konsesjonsbehandling. Staten har ved en serie av anledninger bekreftet denne berettigede forventningen hos kommunen og grunneiere. Denne berettigede forventningen er også bekreftet av konsesjonær og av konsesjonsmyndigheten NVE. I følgende skriftlige presentasjoner fra myndighetene bekreftes forventningen som er skapt i og med ordlyden i konsesjonen av 1962:

I vannforvaltningsplanene for regionen for perioden 2016-2022 fremgår ikke RSK av listen over de konsesjonene som skal periodevis revideres. Det kan indikere at det i vannforvaltningsplanene ble lagt til grunn at RSK skulle fornyes fordi den ville utløpe, med

den konsekvens at alle vilkår ville bli gjennomgått som ledd i en fornyelsessak. Her er det NVE som bidrar til å skape den berettigede forventningen. Hadde dette sporet blitt fulgt ville RSK blitt gjenstand for en behandling av konsesjonen som fornyelse av en utløpt konsesjon og ikke periodisk vilkårsrevisjon.

I brev fra advokatfirmaet Lund & Co er konklusjonen:

Departementet må derfor i forbindelse med et vedtak om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning, samtidig fastsette klare føringer om at NVE skal vurdere revisjonssaken som en søknad om fornyelse av konsesjonen. De forventninger som både konsesjonsmyndigheten og konsesjonær har skapt, kan ikke uten videre settes til side.¹

Denne tilnærmingsmåten er bekreftet i flere andre skriftlige kilder:

- Brev fra NVE til grunneier Olav S. Rabbe datert 20. august 2004 (gjengitt i konsesjonen av 11. juni 2021:

«Konsesjonane for reguleringane i samband med denne utbygginga er gjeve tidsavgrensa for 60 år rekna frå 21.12.1962. Det vil seie at før 21.12.2022 må det søkjast om ny konsesjon for reguleringane. Det er først då utbygginga kan vurderast på nytt.»

Når konsesjonsmyndigheten skriver så klart til en av berørte grunneiere at konsesjonen må fornyes, skaper det en berettiget forventning.

- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Rogaland 2016-2021 så skrev Hydro følgende i sin høringsuttalelse datert 31. desember 2014:

Hydro Energi vil understreke at den generelle oppfatningen hos selskapet er at gjeldende vassdragslovgivning med fornyelse av gitte konsesjoner legger et godt grunnlag for gode forvaltningsplaner. En fornyelse av konsesjoner sikrer god forvaltning og mer og bedre kunnskap om blant annet vassdragenes økologi, i likhet med formålet til Vanddirektivet (side 1)

[...] Som det fremgår over er konsesjonene for anleggene i Røldal-Suldal tidsbegrenset med vilkår om hjemfall 21.12. 2022. Hydro Energi vil begynne arbeidet med søknad om fornyelse av konsesjonene i god tid før dette tidspunkt. (side 4)

Forventningene skapt av NVE og av Hydro har skapt en berettiget forventning hos grunneiere og vertskommunene om at RSK-konsesjonen skulle gjennomgå ny konsesjonsbehandling. Hydro har også hele tiden forholdt seg til at selskapet ved utløpet av konsesjonstiden må søke om fornyet konsesjon for RSK-anleggene.

Denne revisjonen ville måtte ta utgangspunkt i dagens gjeldende miljøkrav. Situasjonen om at konsesjonen kun skal periodisk revideres og ikke behandles som en fornyingssak, får enn større betydning for de nye foreliggende søknadene om etablering av pumpekraftverk, siden vurderingen av miljøeffektene i den saken da baserer seg på en vurdering av det som kommer i tillegg til dagens utbyggingssituasjon og ikke helheten i utbygningen.

¹ Kongelig proposisjon om Lyse Kraft DA, på side 36.

4 Når skjedd lovendringene som muliggjorde omgjøringen?

En skranke for konsesjonen av 2021 er Grunnloven § 97 som lyder som følger: «Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.» For spørsmålet om et forvaltningsvedtak er fattet med hjemmel i en lov som har tilbakevirkende kraft, er det aktuelt å se på lovendringene som har ledet til dagens lovgrunnlag i vassdragsreguleringsloven og vannfallsrettighetsloven.

I 1959 ble lovgrunnlaget for vannkraftkonsesjoner endret.

Den nåværende § 9 post 8 blir post 9.

§ 10 post 2 skal lyde:

2. Når en regulering skal utnyttes til alminnelig kraftforsyning i distriktet og hensynet til andre almene interesser ikke taler imot det, kan reguleringskonsesjon gis på **ubegrenset tid for vassdrag hvor vannkraften helt eller for den vesentligste del skal utnyttes av en norsk kommune eller flere norske kommuner i fellesskap eller av aksjeselskaper, andelslag eller andre sammenslutninger hvor kapitalen for en overveiende del eies av en eller flere kommuner** (uthevet her).

Er det et selskap som får konsesjon på ubegrenset tid, kan det fastsettes betingelser om styrets sammensetning, aksjenes (andelenes) omsettelighet og om opprettholdelse av selskapets formål. Bestemmelse om innskrenkning i adgangen til å erverve aksjer eller andelsbevis skal påføres disse.

Dersom andre private vannfallseiere deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanlegget i henhold til bestemmelsene i § 9, post 5 eller 6, skal konsesjonen for disses vedkommende gis for begrenset tid og således, at staten har rett til å kreve deres andel i anlegget m. v. avstått eller innløst etter de følgende regler i post 3, 4 og 5.

Når ikke hensynet til andre almene interesser taler imot det, kan reguleringskonsesjon også ellers gis på ubegrenset tid for vassdrag hvor vannkraften i sin helhet skal utnyttes av en norsk kommune eller flere norske kommuner i fellesskap (uthevet her).

Når konsesjon er gitt på ubegrenset tid, kan vilkårene for konsesjonen tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen får § 10 post 3 og § 21 postene 1, 3, 4 og 5 tilsvarende anvendelse. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Forutsetningen her er at det er kommunene der utbyggingen skjer som er de som skal være konsesjonshavere. Slik jeg forstår rettstilstanden denne delen av loven fra 1959 etablerte var det mulig for kommuner å få konsesjon uten tidsbegrensning, når ingen andre almene interesser talte imot. Formuleringen i det som følger av det første leddet i det som er sitert over kan indikere at det ved denne lovendringen ble mulig for private aksjeselskaper å kunne eie en del av et ellers kommunalt selskap som fikk evigvarende konsesjon. Forutsetningen i denne loven var imidlertid klar på at kraften skulle utnyttes av kommunen eller til lokal industri. Her har det skjedd en endring i reglene. Det er ikke noe slikt krav bruk av kraften til lokal industri.

Dette bekreftes i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) på side 15 til 17 fremstilles rettstilstanden fra endringsloven av 10. april 1959 som å åpne for at sammenslutninger som var overveiende eid av kommuner kunne få konsesjon på ubegrenset tid:

Ved endringsloven ble det for begge lovers vedkommende adgang til å meddele aksjeselskaper, andelslag og andre sammenslutninger som for en overveiende del var eid av kommuner, konsesjon på ubegrenset tid når allmenne hensyn ikke talte i mot det. Det var i denne sammenheng et vilkår at

vannfallet skulle utnyttes til alminnelig kraftforsyning i distriktet. Staten forbeholdt seg retten til revisjon av de øvrige konsesjonsvilkår 50 år etter konsesjonstidspunktet.

Senere lovendringer går bort fra kravet om lokal industribygging som forutsetning for konsesjonen. Sentrale bestemmelser for vedtaket kom inn i lovene i 2007 og 2017. Ingen av proposisjonene til disse lovendringene vurderer forholdet mellom endringene og Grunnloven. Mangelen på en vurdering av lovendringenes forhold til Grunnloven § 97 er et argument for at domstolene skal prøve om en lov er i strid med Grunnloven § 97.

Lovendringen av 2017 åpner for å etablere og organisere offentlig selskap som DA. Forarbeidene diskuterer ikke grunnlovsmessigheten av å åpne for andre selskapstyper.

Vassdragsreguleringsloven § 9 lyder som følger:

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i [vannfallrettighetsloven § 5](#)

Denne formuleringen kom etter historiske endringer i lovdata inn i med lovvedtak av 17. juni 2017 nr.101, men synes å ha blitt vedtatt i 2007 i en annen paragraf. Formuleringen i vannfallreguleringsloven § 10 lyder som følger:

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i [§ 5](#)

Begge bestemmelsene viser til regelen om at det må foreligge «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap».

Reglen som gir kompetanse til å gjøre en konsesjon evigvarende ble spesifisert i loven i 2007, i lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom (industrikonsesjonsloven) § 5, som lyder: «Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt konsesjonæren oppfyller vilkårene i § 2 første ledd.» Denne loven er senere endret til å hete vannfallsrettighetsloven, regelen følger nå av § 10 jf. §5.

I forarbeidene til endringene av 2007 fremgår det av drøftelsen i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) på side 55–56.

Etter tidligere praksis ved overdragelse fra private til offentlige eiere, har **en vurdert og godtatt søknader** om omgjøring til tidsbegrenset konsesjon, slik at hjemfallsvilkåret bortfaller på ny eiers hand. [...] (uthevet her)

Ettersom adgangen til omgjøring bygger på **myndighetenes alminnelige konsesjonsmyndighet**, var det ikke nødvendig å gi noen ny bestemmelse om dette i selve anordningen. [...] (uthevet her)

Departementet peker på at en lovregel med rett til omgjøring vil lovfeste den praksis som har vært **utøvd de siste 30 år**. Departementet foreslår på denne bakgrunn at søknader om omgjøring av konsesjonsvilkårene om tidsbegrensning og hjemfall dersom minst 2/3 av kraftverk med hjemfallsvilkår overdras til offentlige eiere skal innvilges dersom erververen eller konsesjonæren oppfyller vilkårene for å være en offentlig aktør etter forslaget til § 2 nytt første ledd. [...] (uthevet her)

Det ligger åpning for betydelige verdioverføringer i omgjøring, siden staten på denne måten i realiteten vil frafalle verdier som ellers ville ha hjemfalt til staten i fremtiden. Det oppstår også et tap for vertskommunene som ikke vil få tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjonsloven bestemmer. Hjemfall er på den annen side intet mål i seg selv. Det avgjørende er at offentlig eierskap gjennomføres innenfor de rammer som følger av konsolideringsmodellen. [...]

Nåverdien av at staten på denne måten frafaller sitt fremtidige krav på hjemfall er anslått til i størrelsesorden 10-15 milliarder kroner, dersom samtlige private konsederte kraftverk selges til det offentlige på slike vilkår. Verdiene antas i stor grad å tilfalle selskapene selv, avhengig av hvilke vilkår de oppnår med de aktuelle offentlige kjøperne.

Forarbeidene til lovendringen av 2007 i lovforslaget indikerer at bestemmelsen om at konsesjoner som eies av offentlige selskaper ble endret til å gi kompetanse til å omgjøre konsesjoner til å bli evigvarende. Forarbeidene synes å legge til grunn at det har vært en *praksis* basert på *myndighetens alminnelige konsesjonsmyndighet* å innvilge søknader fra kommuner om å gjøre konsesjonstiden evigvarende i de siste 30 årene (før 2007). Dette synes å innebære at praksis har oppstått rundt 1977, altså etter at RSK-konsesjonen ble innvilget i 1962.

Det har skjedd tre sentrale endringer i lovverket: Det stilles ikke krav om lokal anvendelse av kraften, konsesjoner hvor det «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap» skal gjøres evigvarende og eierskapsmodellen er utvidet til å gjelde ansvarlig selskaper. Kombinasjonen av disse tre lovendringene etter at RSK-konsesjonen var innvilget er avgjørende for den kongelige resolusjonen av 2021, må dermed vurderes opp mot tilbakevirkningsforbudet. Den samlede konsekvensen av lovendringene må vurderes, siden det er disse endringene til sammen som gjør innholdet i den kongelige resolusjonen mulig.

5 Konsekvenser av endringen av rettstilstanden og den kongelige resolusjonen av 2021

Tillatelsen til å omsette RSK-konsesjonen ble gitt kort tid før konsesjonstiden gikk ut. Det har to omfattende konsekvenser. For det første leder tillatelsen til å overdra konsesjonen at staten ikke tar hjemfall. Dette får store økonomiske konsekvenser for vertskommunene Ullensvang og Suldal. Kommunene får dermed ikke del i hjemfallet etter vannfallrettighetsloven § 11 fjerde ledd, med inntil en tredjepart. Vertskommunene Ullensvang og Suldal ble stilt i en vesentlig dårligere økonomisk situasjon.

En ytterligere konsekvens ved at konsesjonen gjøres omsettelig og dermed omgjøres til å være evigvarende er at konsesjonstiden ikke utløper. Konsekvensen av dette igjen er at konsesjonen ikke blir behandlet som en fornyelsessak. Dette får store konsekvenser for vilkårene i konsesjonen for fremtiden. En fornyelsessak ville åpent for en langt mer omfattende gjennomgang av vilkårene.

Miljøet blir skadelidende ved at vilkårsrevisjonen ikke skal vurdere de eksisterende

utbygningene opp mot dagens miljøstandarder for vannkraftutbygging. Det får videre den konsekvens at neste søknad om pumpekraftverk (som egentlig ikke omfattes av denne saken) vil ta dagens situasjon som utgangspunkt når miljøpåvirkning. Hvis vilkårsrevisjonen hadde blitt vurdert som en fullstendig ny vilkårsbehandling som fornyelsessak, ville miljøhensynene trolig ha blitt vurdert mer i helhet mellom eksisterende utbygging og drift, samt kunne tatt hensyn til planlagt ny utbygging og drift. Det synes som at miljø- og naturinteressene kom vesentlig dårligere ut ved at konsesjonene ikke ble gjenstand for en fullstendig vilkårsrevisjon (fornyelsessak).

For grunneierne innebærer omgjøringsvedtakene og særlig beslutningen som ledet til gjennomføring av en begrenset vilkårsrevisjon til at vilkårene i konsesjonen som har betydning for deres praktisering av eiendomsrett til områder som ikke er ekspropriert, men som er tungt påvirket av utbyggingen. Forventningen om at vilkårsrevisjonen ville gitt bedre løsninger for vei og adkomst har ikke slått til. Adkomst og drift av resteiendommene er i mange tilfeller forvansket som følge av eksisterende magasiner. Adkomst er også forvansket av driftsreglementene som setter tillat endring i vannstanden pr. døgn. Grunneiere ble stillet i en vesentlig dårligere rettsstilling først ved at RSK ikke gikk til hjemfall og deretter ved at det ikke ble gjort en fullstendig vilkårsrevisjon i forbindelse med omgjøringen til evigvarende konsesjoner.

Hydro Energi og RSK Holding AS får omfattende fordeler ved at de gis en evigvarende rett til RSK. Selskapene Lyse Kraft AS og Hydro ved RSK Holding AS har kommet veldig godt ut av samspillet mellom disse myndighetshandlingene. Selv om lovendringen av 2017 ikke eksplisitt er motivert av dannelsen av en slik gigant som Lyse Kraft DA med Hydro som deleier, så kommer lovendringen så tett opptil dannelsen av Lyse Kraft DA i tid at lovendringene og omgjøringen må ses noe i sammenheng. Forarbeidene til lovendringene som muliggjorde denne situasjonen vurderer ikke forholdet til Grunnloven § 97.

6 Innledende om Grunnlovens forbud mot tilbakevirkende lover

Grunnloven § 97 har en enkel ordlyd: «Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.» Fra denne klare ordlyden har Høyesterett og juridisk teori utviklet en sontring mellom såkalt ‘egentlig’ og ‘uegentlig’ tilbakevirkning. I HR-2013-2200-P (82), den såkalte strukturkvotedommen forklares dette skillet på følgende måte:

Egentlig tilbakevirkning har vi når loven knytter byrder *direkte* til **tidligere handlinger** eller begivenheter, det vil si handlinger eller begivenheter som er avsluttet, og som i tid ligger forut for den loven det er tale om. Ved uegentlig tilbakevirkning retter virkningen seg derimot mot den **framtidige**

utøvelsen av etablerte rettsposisjoner.² (uthevet her)

Egentlig tilbakevirkning er altså når det knyttes til nye rettsvirkninger (for fremtiden) til en handling i fortid. Uegentlig tilbakevirkning er situasjonen der det knyttes nye reguleringer av etablerte rettsposisjoner. I strukturkvotedommen var endringen som ble vurdert opp mot Grunnloven § 97 en endring i en forskrift og ikke en endring av en lov.

Et spørsmål er om lovendringene som muliggjorde at et DA kan eies som et «offentlig selskap» er egentlig eller uegentlig tilbakevirkning.

Vannkraftutbyggingen i Røldal og Suldal på 1960-tallet omfatter dammer, kraftverk og ulike installasjoner. Utbygningen innebærer handlinger som ligger forut i tid. Befolkningen, grunneiere og kommunene har hatt grunn til å legge til grunn at lovreglene og reguleringene av disse utbyggingene ikke skulle bli vesentlig verre for dem. For grunneierne skulle utbygningen være et tidsbegrenset inngrep: Det skulle være i 60 år. Miljøkonsekvensene er utvilsomt tilstede i de aktuelle områdene. Utbygningene har likhetstrekk med andre situasjoner som Høyesterett har vurdert som egentlig tilbakevirkning. Handlingen er gjennomført. Reguleringer som knytter nye rettsvirkninger til handlinger som ligger før lovendringene i tid kan indikere at nye reguleringer av denne utbygningen kan ha karakter av å være *egentlig tilbakevirkning* (som etter rettspraksis nyter et sterkt vern, om ikke totalt forbud mot nye reguleringer, se punkt 7 nedenfor). I denne saken er handlingen, det vil si utbygningen gjennomført, det er reguleringen av den som er endret.

For uegentlig tilbakevirkning handler lovendringen om å endre på en etablert *rettsposisjon*. Uegentlig tilbakevirkning er ofte beskrevet som å knytte nye rettsvirkninger mot den fremtidige utøvelsen av etablerte rettsposisjoner. Endringen av konsesjonen fra 60 års varighet til å være evigvarende har ikke karakter av å være fremtidig utøvelse av en etablert rettsposisjon. Rettsposisjonen ved omgjøringen til evigvarende danner snarere enn ny rettsposisjon heller enn å gripe inn i en etablert posisjon. Beskrivelsen som vanligvis gjøres for den uegentlige tilbakevirkningen passer således ikke helt godt på situasjonen. Konsesjonsvilkårene blir ikke gjennomgått som i en fornyelse av konsesjon. Dette har noen trekk av at den faktiske tilstanden består, som følge av at konsesjonen ikke behandles som en fornyelsessak.

I det følgende diskuterer jeg først egentlig tilbakevirkning og deretter uegentlig tilbakevirkning. Begge typer av tilbakevirkende kraft kan lede til at myndighetshandlingene er i strid med Grunnloven, men vurderingen som retten må gjøre er forskjellig, når retten skal ta

² Arve Trafikkskole, HR-2006-419, avsnitt 58 legger også dette skillet til grunn.

stilling til om lovendringene som ledet til omgjøringsvedtakene og avgjørelsen om å velge den lite omfattende vilkårsrevisjonen, er i strid med beskyttelsen mot tilbakevirkende kraft.

7 Egentlig tilbakevirkning på det økonomiske området: sterke samfunnsmessige hensyn

Først vurderer jeg konsekvensene for det tilfellet at lovendringene innebar en egentlig tilbakevirkning. I flere dommer anvender Høyesterett et begrep: «**egentlig tilbakevirkning på det økonomiske området**».

HR-2016-389-A som handler om stortingsrepresentantenes pensjon var beskyttet mot endring uttalte Høyesterett i følgende avsnitt:

(76) Fra denne gjennomgåelsen slutter jeg at kjernespoersmålet er hvor sterkt tilbakevirkningselementet er. Hvis loven direkte knytter tyngende rettsvirkninger til tidligere hendelser, er loven som hovedregel grunnlovsstridig. Gir loven derimot bare regler om hvordan en allerede etablert posisjon skal utøves, er hovedregelen den motsatte.

(77) Vurderingen må skje konkret for dem som er parter i saken, men det må kunne tas hensyn til helheten ved lovreguleringen. Ved vurderingen har det betydning hvilke rettigheter eller posisjoner inngrepet gjelder, hvilket grunnlag den enkelte/en gruppe har for sine forventninger, om inngrepet er plutselig og betydelig, og om fordelingen av byrdene rammer den enkelte eller en gruppe særlig hardt. De samfunnsmessige hensynene må holdes opp mot dette.»

I RSK-saken handler lovendringene om endringer som får betydning for allerede utførte handlinger. Da gjelder følgende etter avsnitt 76: «er loven som hovedregel grunnlovsstridig». Disse uttalelsene fra Høyesterett beskriver vurderingene som må gjøres for å undersøke om lovendringene er lovlige. Disse vurderingene gjentas av Høyesterett i HR-2018-1906-A (Tørresens legat) avsnitt 90–91. Høyesterett har bekreftet tilnærmingen i HR-2024-1737-A (elektronisk kontroll).

Ett av vurderingstemaene som Høyesterett bygger på er «hvor sterkt tilbakevirkningselementet» er. Dette er en konkret vurdering. For kommunene er det å gå glipp av inntil en tredjedel av hjemfallet en sterk innskrenkning i den posisjonen kommunen hadde en berettiget forventning til. Lovendringene som muliggjør vedtaket om å gjøre konsesjonen evigvarende har stor effekt på miljøet, for grunneiere, og for vertskommunene. Å få en konsesjon som var i ferd med å gå ut omgjort til å være evigvarende innebærer et sterkt tilbakevirkningselement og rettsvirkningene er tyngende siden de knytter seg til utbygningen til evig tid.

Endringene som følge av omgjøringene retter seg fremover i tid, men basert på handlinger som er gjennomført før lovendringene av 2007 og 2017. Omgjøringsvedtakene retter seg også fremover i tid. Det er derfor aktuelt å se på rettsvirkningene og vurderingene som Høyesterett gjør når det gjelder egentlig tilbakevirkende vedtak. Situasjonen her er at

konsesjonær får en del av en eiendomsrett i en tidsubegrenset rett til å fortsette å drive aktivitet som har sterke konsekvenser for andre rettssubjekters eiendom. Grunneierne får sine «framtidige utøvelsen av etablerte rettsposisjoner» betydelig innskrenket – evigvarende. Når konsesjonen er evigvarende, blir interessene til konsesjonshaver styrket på bekostning av andre rettighetshavere (grunneierne og vertskommunene).

Lovendringene legger til rette for overføringer av store verdier. Omgjøringsvedtakene aktualiserer denne overføringen av verdier fra vertskommunene og grunneierne til et private selskap, Hydro og kommunene i Rogaland som ikke er vertskommuner for naturinngrepene gjennom deres eierskap i Lyse Kraft DA.

I Rt. 2013 s. 1345 Strukturvotedommen (tidvis omtalt som Volstaddommen) formulerer og presiserer Høyesterett vurderingstemaet. Denne saken handlet om staten kunne endre en forskrift med dem konsekvens at fiskekvoter som var gitt uten tidsbegrensning til å vare i 25 år. Interessene i denne saken var hensynet til en privat part på den ene side og statens interesser på den andre. Det er ulikt RSK-saken, siden interessen til ett private selskap står mot to vertskommuner og flere grunneiere. Dommen konkluderer (avsnitt 137 i dommen) med at det ikke var «særlig eller klart urimelig eller urettferdig inngrep for Volstad» å gjøre kvotene tidsbegrenset. Høyesterett la der vekt på følgende:

(137) Av stor betydning er det at endringen ikke kan forutsettes å ha ført til tap av stort omfang, særlig når avskrivningsmuligheten tas i betraktning. Vesentlig i helhetsvurderingen er også at vi er på et område der det generelt er vanskelig å forutsi utviklingen innen et så langt tidsperspektiv som denne saken gjelder. [...] Jeg legger videre vekt på at endringen skjedde på en skånsom måte under rimelig hensyn til de verdiene som rederiet har måttet gi avkall på ved at Volstad og de øvrige som strukturerte under 2005-forskriften, fikk tildelt strukturkvoter i 25 år, mot 20 år for de øvrige.

I den dommen handlet endringen om å styrke statens eller fellesskapets interesser opp mot en privat person eller selskap sin interesse. Dette er annerledes i vår sak siden det er snakk om lovendringer som legger opp til prioritering av ett privat selskap. Dette ene selskapet prioriteres sterkere enn vertskommunenes og grunneiernes rettsposisjoner. I Strukturvotedommen la Høyesterett til grunn at tapet var begrenset. Videre at Volstad ikke noen sterk forventning om at kvotene skulle vare evig. Endelig trekker de frem i konklusjonen at endringene skjedde på en skånsom måte. Ingen av disse momentene i vurderingen av om tilbakevirkningen var lovlig er tilstede i vår sak. Særlig innebærer det at saken ikke behandles som en fornyelsessak en lite skånsom fremgangsmåte for grunneiere som er berørt. Grunneierne og vertskommunen i vår sak hadde en sterk forventning om hjemfall og gjennomgående revisjon av vilkårene. Momentene som Strukturvotedommen bygger på og som begrunnet at lovendringen ikke var i strid med Grunnloven § 97 for Volstad, får vekt på motsatt vis i denne saken, og blir argumenter for at lovendringene som muliggjorde overføringen til Lyse Kraft DA innebærer en

ulovlig tilbakevirkning.

Av Strukturvotedommen er det flere poenger som er aktuelle for vurderingen av tilbakevirkning. I avsnitt 86 i dommen skriver Høyesterett:

(86) Jeg oppfatter det slik at den «mellomvariant» det er tale om, ligger mellom det strafferettslige tilbakevirkningsforbudet og inngrep i etablerte rettsposisjoner, der forbudet som nevnt retter seg mot den særlige urimelige eller urettferdige tilbakevirkning. Som førstvoterende gir uttrykk for, gjelder det lovgivning som «[i] sin virkning dreier seg om å knytte økonomiske byrder til en tidligere handling», det vil si **egentlig tilbakevirkning på det økonomiske området**. For den aktuelle situasjonen konkluderte førstvoterende med at «en ny transaksjonsavgift bare kan legges på en tidligere handling dersom sterke samfunnsmessige hensyn gjør seg gjeldende». Mindretallet betraktet dette derimot som et tilfelle av uegentlig tilbakevirkning. [...] (Uhevet her).

I vår sak, som nevnt over, knytter omgjøringsvedtakene nye økonomiske konsekvenser til allerede foretatte handlinger (utbygning og naturinngrepene). Høyesterett kaller det å «knytte økonomiske byrder til en tidligere handling» for «egentlig tilbakevirkning på det økonomiske området». Utbyggingen har skjedd, slik at dette er «tidligere handlinger». Lovendringene knytter nye økonomiske konsekvenser til disse utbyggingene, som det forelå en berettiget forventning om at skulle bedres – ikke forverres.

For «egentlig tilbakevirkning på det økonomiske området» er grunnlovsvernet mot tilbakevirkning sterkt. Høyesterett viser (i avsnitt 93) til at situasjoner som ble «regnet som egentlig tilbakevirkning, er det krevd ‘sterke samfunnsmessige hensyn’ for at loven skal stå seg i forhold til Grunnloven § 97.» I vår sak er det hensynet til Hydro og muligheten for et norsk selskap som må vurderes opp mot vilkåret om det foreligger sterke samfunnsmessige hensyn for omgjøringen. Foreligger det «sterke samfunnsmessige hensyn» bak de lovendringene som gjorde det mulig å fatte den kongelige resolusjonen av 11. juni 2021? Spørsmålet er om lovendringene som gjorde omgjøringen av RSK-konsesjonen til å være mulig å overdra til Lyse Kraft DA som et innskudd i et selskap med delt ansvar er basert på et sterkt nok samfunnsmessig hensyn. Hensynet til at private norske selskap skal kunne beholde rettigheter til kraftproduksjonen som ellers ville ha vært gjenstand for hjemfall til staten, kan ikke kvalifisere til noe sterkt samfunnsmessig hensyn. Det er heller motsatt, at sterke samfunnsmessige hensyn til naturen, grunneierne og vertskommunene er sterke samfunnsmessige hensyn som taler mot å rettferdiggjøre lovendringene.

Videre viser Høyesterett i Strukturvotedommen (Vilstaddommen) til Rederibeskatningsdommen:

(96) For å ta eksempelet fra rederiskattedommen - inntektsdisposisjonene i de angjeldende inntektsårene var gjort ut fra datidens lov og **kunne ikke gjøres om igjen**. Ved at loven direkte fikk virkning bakover i tid, slik jeg tolker flertallet, forelå det ingen mulighet for alternativ disponering for å møte den nye reguleringen. Som det framgår av sitatet fra dommens avsnitt 136, karakteriserte førstvoterende denne situasjonen som «ein markert tilbakeverknad» som var «knytt opp til tidlegare skatteår med fastsette skatteposisjonar». I en slik situasjon fant Høyesterett at grunnlovsvernet måtte være sterkt, og at

tilbakevirkningsbehovet i alle fall i dette tilfellet måtte vike med mindre forholdene var av en slik karakter at vilkåret «sterke samfunnsmessige hensyn» er oppfylt. (uthevet her)

Situasjonen for RSK er at de faktiske forholdene ikke kan gjøres om igjen. Utbygningen og oppdemmingen står der. Således ligner RSK-saken på en egentlig tilbakevirkning etter vurderingene som Høyesterett har gjort i tidligere saker. Omgjøringen knytter nye økonomiske byrder og fordeler til utbygninger som er foretatt for 60 år siden. Hvis en legger til grunn at omgjøringen er en økonomisk egentlig tilbakevirkning så er normen for å godta omgjøringene om det foreligger «sterke samfunnsmessige hensyn» som begrunner lovendringene som muliggjør omgjøringen til evigvarende konsesjon og legger til rette for at det private selskapet skal kunne ta ut kraft til kostpris.

I HR-2010-258-P, den såkalte rederibeskatningsdommen, avsnitt 153 viser til hvor sterkt tilbakevirkningselementet er. I rederibeskatningsdommen hadde Stortinget vurdert endringslovens forhold til Grunnloven. Stortinget hadde vurdert grunnlovsmessigheten grundig, men de hadde ikke truffet på vurderingstemaet, etter Høyesteretts oppfatning. Dette ble et tungtveiende element for at loven ble satt tilside som stridende mot tilbakevirkningsforbudet. Lovendringene av 2007 og 2017 vurderer ikke forholdet til Grunnloven. Når Stortinget ikke har vurdert forholdet til Grunnloven § 97 er det et argument for at domstolene kan gå langt i å prøve grunnlovsmessigheten av lovendringene.

I Arve Trafikkskole HR-2006-419-P avsnitt 69 som omhandler fjerningen av fradrag for merverdiavgift etter at kjøreskolen hadde gjort investeringer, viser til Gullklauseldommen Rt. 1962 s. 369, hvor Høyesterett bygget på en mellomvariant av de to typene tilbakevirkning: «Omfattende private økonomiske rettigheter måtte vike for tvingende samfunnsinteresser.» Høyesterett avviste at den saken skulle vurderes som uegentlig tilbakevirkning. Normen som ble anvendt var «Etter dette mener jeg at en ny transaksjonsavgift bare kan legges på en tidligere handling dersom sterke samfunnsmessige hensyn gjør seg gjeldende.» Dommen trekker i retning av å vurdere RSK-saken etter denne strengeste normen, hvor lovendringene må bygge på «sterke samfunnsmessige hensyn». I denne dommen uttaler Høyesterett seg om forutberegnelighet i avsnitt 79 i dommen:

[...] Formålet med [Grunnloven § 97](#) er å skape trygghet og forutberegnelighet. Dersom tilstrekkelig forutberegnelighet er etablert før loven blir vedtatt, kan det derfor etter omstendighetene være berettiget å bestemme at lovendringen skal tre i kraft fra et tidspunkt forut for vedtakelsen for å motvirke disposisjoner med sikte på å komme loven i forkjøpet under lovforberedelsen, jf. også [Rt-1990-284 på side 295](#) og [Rt-1976-1245 på side 1251](#).

Her har lovendringene åpnet for transaksjonene som ledet til at evigvarende konsesjon ble gitt, med tilsvarende ulemper for vertskommunene og grunneiere.

Spørsmålet som oppstår da er om hensynene bak lovendringen som muliggjør

omgjøringen kan kvalifisere som «sterke samfunnsmessige hensyn». At Hydro gjennom Lyse Kraft DA får et omfattende og evigvarende kraftuttak er basert på hensynet til en bedrift. Det samfunnsmessige hensynet må i såfall være at norske selskaper fortsetter på eierfronten også etter at konsesjonstiden har gått ut. Det er vanskelig å argumentere for at omgjøringen er basert på slike sterke samfunnsmessige og ikke private hensyn. Det samfunnsmessige hensynet måtte i såfall formuleres som å være å beholde noen private selskaper som eiere av vannkraft selv etter at hovedregelen er gjort slik at ingen private selskaper kan få tildelt ny konsesjon.

Oppsummeringsvis er interessene til vertskommunen sterke, som beskrevet i punkt 5 over. I avveiningen i RSK-saken foreligger det ingen tvingende samfunnsmessige interesser for lovendringene som muliggjorde situasjonen slik den er i dag. Hensynet til vertskommunene står mot ett selskaps interesser. Videre i interesseavveiningen som domstolen må gjøre mellom hensynet til at Hydro skal få en evigvarende konsesjon gjennom sitt deleierskap i Lyse Kraft DA og hensynet til de økonomiske interessene til grunneierne og lokalbefolkningen som må leve med konsekvensene nå til evig tid. Grunneierne har hatt en forventning om en fullstendig vilkårsrevisjon som en fornyelsessak. Noen av grunneierne har investert i sin eiendom hvor magasinet i Valldal forvanser adkomsten. Slike investeringer er gjort med forventningen om at konsesjonen skulle løpe ut og bli gjenstand for fullstendig ny vilkårsbehandling.

I avveiningen mellom den evigvarende økonomiske fordel Hydro får via Lyse Kraft DA og den berettigede forventningen som grunneierne hadde er det ingen sterke samfunnsmessige hensyn som begrunner at konsesjonen ikke skal behandles som en fornyelsessak. Tilbakevirkningselementet i å gjøre konsesjonene evigvarende uten å gjøre noen fullstendig gjennomgang av vilkårene for miljø og grunneiere er svært sterkt.

Likheten mellom lovendringene som muliggjør den selskapskonstruksjonen som leder til evigvarende konsesjon og disse dommene der Høyesterett legger vekt på at nye og omfattende konsekvenser knyttes til foretatte handlinger er stor. I en interesseavveining mellom Hydro/Lyse Kraft DA på den ene siden og vertskommunene, lokalbefolkningen, grunneierne og miljøet på den andre, er det en mulighet for at domstolen vil komme til at det ikke er tilstrekkelige sterke samfunnsmessige hensyn for disse lovendringene som får egentlig tilbakevirkning på gjennomførte handlinger.

8 Uegentlig tilbakevirkning - «særlig» eller «klart» urimelig eller urettferdig»

Det alternative grunnlaget for at lovendringene som gjorde det mulig å gi Lysa Kraft DA med Hydro som deleier av en evigvarende konsesjon er «særlig» eller «klart» urimelig eller

urettferdig». Dette er vurderingstemaet hvis en domstol skulle komme til at lovendringene som ledet til omgjøring til evigvarende konsesjoner er å knytte nye rettsvirkninger til en bestående rettsposisjon, altså en såkalt uegentlig tilbakevirkning.

I avsnitt 97 i Strukturkvotedommen HR-2013-2200-P stiller Høyesterett opp vurderingstemaet for 'uegentlig tilbakevirkning' på det økonomiske området:

(97) Også en bestående rettsposisjon vil ha sitt grunnlag i en fortidig handling som er gjort ut fra datidens rettstilstand. Et inngrep i denne kan derfor etter omstendighetene ramme den enkelte hardt. Ved lovgivning som regulerer framtidig utøvelse av oppnådde rettsposisjoner, er det imidlertid en avgjørende forskjell sammenlignet med egentlig tilbakevirkning, idet det gjennomgående i større eller mindre grad vil være mulig å innrette seg. En slik tilbakevirkning vil dermed vanligvis ha en mindre inngripende karakter. Behovet for å kunne regulere pågående virksomhet er også gjennomgående større enn behovet for å gripe inn overfor avsluttet aktivitet.

[...] Terskelen for å gripe inn overfor Stortingets egen vurdering av behovet for å gi loven tilbakevirkende kraft må da ligge høyere enn ved den egentlige tilbakevirkning. At det gjelder en slik terskel for at domstolene skal sette sin vurdering av lovens rimelighet over Stortingets, kom til uttrykk i normen slik den ble formulert i Borthen-dommen, ved at den retter seg mot inngrep som er «særlig» eller «klart» urimelig eller urettferdig. Ved denne vurderingen må det imidlertid både tas hensyn til inngrepets virkning for den som rammes og behovet for og de generelle virkningene av tiltaket.

Hvis RSK-saken skal vurderes som 'uegentlig tilbakevirkning' vil normen for om det var ulovlig tilbakevirkning være om lovendringene som ledet til omgjøringen er «'særlig' eller 'klart' urimelig eller urettferdig» for henholdsvis vertskommunene, miljø, lokalbefolkningen eller grunneierne, opp mot det samfunnsmessige behov for omgjøringen med evigvarende kraftrettigheter for Hydro og Lyse Kraft DA som konsekvens. I vurderingen må det tas hensyn til «inngrepets virkning for den som rammes og behovet for og de generelle virkningene av tiltaket». Og videre:

(98) I en del tilfeller vil imidlertid et inngrep i en bestående rettsposisjon kunne ha virkninger som - selv om de retter seg framover i tid - har klare fellestrekk med de man har ved egentlig tilbakevirkning. Jeg tenker spesielt på de tilfellene der rettsposisjonen er et resultat av økonomisk eller annen innsats. Både vår sak og Rt.2006-262 ektefellepensjon - der rettighetshaveren hadde etablert sin rettsposisjon lenge før lovendringen - er eksempler på dette. Slike forhold vil kunne få betydning ved selve anvendelsen av normen. (Denne normen for vurderingen av om statens endringer kommer opprinnelig fra Borthen-saken Rt. 1996 side 1415.)

Vurderingen som må gjøres er om lovendringene som muliggjorde omgjøringsvedtaket har «særlige urimelige eller urettferdige tilbakevirkning» for vertskommunene, miljø, lokalbefolkningen eller grunneierne.

I denne vurderingen bygger Høyesterett på at Volstad (avsnitt 122) ikke «har blitt stilt i en vesentlig dårligere stilling». Klarligvis er situasjonen for vertskommunene, som kunne ha fått inntil en tredjedel som del av hjemfallet, annerledes enn i dommen. Urimeligheten og urettferdigheten i RSK-saken for vertskommunene er langt mer graverende enn for Voldstad i saken for Høyesterett. Vertskommunene har blitt stilt i vesentlig dårligere stilling enn hvis regjeringen ikke hadde gjennomført omgjøringene. Strukturkvotedommen blir dermed et

tungtveiende argument for at lovendringene som muliggjorde omgjøringene i denne sak utgjør en ulovlig tilbakevirkning, etter Grunnloven § 97.

I Rt. 2010 s. 143, den såkalte Rederibeskattingsdommen, kom Høyesterett til at endringene i skattereglene hadde tilbakevirkende effekt og var ulovlig. Høyesterett uttaler:

(153) Ut frå rettspraksis kan det etter mitt syn stillast opp nokre hovudpunkt. Spørsmålet om ei lov som knyter verknader til tidlegare hendingar eller grip inn i etablerte rettsposisjonar, er i strid med Grunnloven § 97, er avhengig av kor sterkt tilbakeverknadselementet er. Dersom lova direkte knyter tyngjande rettsverknader til eldre hendingar, er lova som hovudregel grunnlovsstridig. Om lova derimot berre gir reglar om korleis ein etablert rettsposisjon skal utøvast for framtida, er hovudregelen den motsette. Mellom desse ytterpunktta finst det overgangsformer. I vår sak står vi overfor ei slik overgangsform.

Høyesterett bygger på at «kor sterkt tilbakeverknadselementet er» er en sentral del av vurderingen. Det er flere elementer i RSK-saken som gjør tilbakevirkningselementet sterkt. Vertskommunene, miljø, lokalbefolkningen eller grunneierne hadde en berettiget forventning om hjemfall og omfattende revisjon konsesjonene som fornyelsessak. Når vedtaket fratar inntil en tredjedel av hjemfallet fra kommunen er dette en omfattende forskjell sammenlignet med situasjonen uten lovendringene som muliggjorde omgjøringsvedtaket. For grunneierne innebærer forskjellen mellom fornyelsessak og den svært beskjedne vilkårsrevisjonen som nå blir gjennomført, en omfattende konsekvens av lovendringene som muliggjorde omgjøringsvedtaket. For dem leder omgjøringsvedtaket til et omfattende tilbakevirkningselement. For grunneierne og naturinteressene ville et enkelt grep med en mer omfattende vilkårsrevisjon (fornyelsessak) kunne ha redusert styrken i tilbakevirkningselementet.

Videre bygger Høyesterett på at et moment i vurderingen av grunnlovsmessigheten er hvor grundig Stortinget har vurdert tilbakevirkningen opp mot Grunnloven, da lovendringene ble vedtatt. Dette kommer frem av avsnitt 172 i rederibeskattingsdommen:

(172) Eg har så langt ikkje gått inn på verknadene av Stortinget sitt syn. I denne saka har Stortinget gjort ei svært grundig vurdering av grunnlovsspørsmålet, og i innstillinga frå finanskomiteen er det utførlege drøftingar og vurderingar. For at Stortinget sitt syn skal innebere at prøvingsretten skal avgrensast i *tvilstilfelle*, jf. førstvoterande i dommen i [Rt-2007-1308](#) (Sørheim), må det stillast eit kvalitetskrav. Det inneber at Stortinget må ha lagt til grunn eit relevant prøvingstema og vore merksam på vesentlege konsekvensar av ei lov. Når det av Stortinget er gjort ei prøving ut frå ei anna norm for grunnlovsprøving enn den eg meiner må nyttast, gjer det at det er vanskeleg å leggje vekt på sjølve interesseavveginga hos Stortinget.

Ikke bare legger Høyesterett til grunn at det er et krav om at Stortinget har vurdert om lovendringene i forhold til Grunnlovens regler, blant annet om tilbakevirkning, men Høyesterett stiller også et krav om at disse vurderingene holder en viss kvalitet – et kvalitetskrav. Derfor er det aktuelt å se på om forarbeidene til endringene i loven vurderer lovendringenes forhold til Grunnloven. Når det er kartlagt om Stortinget har gjort slike vurderinger oppstår det et spørsmål

om å vurdere *kvaliteten* av de avveiningene som er gjort i forarbeidene til lovendringene i henholdsvis 2007 og i 2017.

Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) i tilknytning til dagjeldende industrikonsesjonslov §§ 27 og 41 på side 55 og 56:

Det ligger åpning for betydelige verdioverføringer i omgjøring, siden staten på denne måten i realiteten vil frafalle verdier som ellers ville ha hjemfalt til staten i fremtiden. Det oppstår også et tap for vertskommunene som ikke vil få tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjonsloven bestemmer. Hjemfall er på den annen side intet mål i seg selv. Det avgjørende er at offentlig eierskap gjennomføres innenfor de rammer som følger av konsolideringsmodellen.

Omgjøring innebærer at de berørte private selskapene likestilles med offentlige eiere som ønsker å selge sine vannfall eller kraftverk til andre offentlige aktører. Begge kategorier eiere vil kunne selge kraftverk, til samme gruppe potensielle kjøpere, og med den følge at konsesjonene på kjøpers hånd blir tidsubegrenset. Slik sett blir markedsvilkårene ved omsetning tilnærmet like.

I disse sitatene fra forarbeidene drøftes avveininger av ulike interessert, men i forarbeidene til lovendringen i 2007 ble ikke forholdet til Grunnloven § 97 om tilbakevirkende kraft for grunneiere eller kommune diskutert eller vurdert. Anvendt på denne saken, så innebærer prinsippet i rederibeskatningsdommen at domstolene lettere kan komme til at en lov og forvaltningsvedtakene som er fattet med hjemmel i denne, kan bli ulovlige etter Grunnloven § 97 når Stortinget ikke har vurdert grunnlovsmessigheten.

I Prop. 96L (2015–2016), som foreslår endringene som gjør det mulig å etablere DA som selskapsform for offentlig selskap, ble heller ikke forholdet til Grunnloven generelt eller Grunnloven § 97 nevnt eller vurdert. Ingen av disse lovendringene vurderte altså forholdet til Grunnlovens regel om tilbakevirkning. Fraværet av grundige vurderinger av lovendringenes forhold til Grunnloven indikerer at Stortinget ikke har vurdert konsekvensene av lovendringene opp mot verken Grunnloven §§ 97 eller 105. I flere saker fra Høyesterett har manglende eller uriktig vurdering av lovendringer opp mot grunnlovsreglene vært et argument for å sette loven og forvaltningsvedtaket tilside, som i strid mot grunnlovsbestemmelsene.

Hvis en domstol skulle komme til at lovendringene innebærer en uegentlig tilbakevirkning, blir vurderingen om de er særlig urimelige eller urettferdige. Vurderingen over trekker i retning av at saken innebærer slike virkninger, men det er knyttet usikkerhet til hvordan en domstol vil konkludere i denne saken.

9 Oppsummering

Etter min mening er feilene knyttet til begrunnelse langt mer alvorlige enn det kommer frem i Fends drøftelse. Høyesterett har i en serie av dommer kommet til at kravet til begrunnelse har vært grunnlag for ugyldighet. I RSK-saken er det særlig to forhold som er mangelfullt begrunnet:

I de skjønnsmessige vurderingene som leder til at NVE, Departementet og Regjeringen innvilger alle søknader om unntak og tillatelser som leder til den omfattende transaksjonen som gir Lyse Kraft DA og Hydro en evigvarende rett til Røldal-Suldal er motargumentene fraværende. Dette tyder på at mangelfulle vurderinger ligger til grunn for beslutningene. Dette er en ugyldighetsgrunn.

Manglende vurderinger i vedtaket av om vilkåret «åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap» er oppfylt, innebærer en annen grov feil i vedtaket. Å ikke vise hvilke faktiske forhold som begrunner at Lyse Kraft DA oppfyller dette helt grunnleggende vilkåret i loven, er også en grov forvaltningsrettslig feil i vedtaket. Også disse manglende begrunnelsene kan lede til ugyldighet.

Om domstolene vil komme til samme konklusjon kan en ikke garantere. Likevel er min oppfatning av kravet til begrunnelse, at det er en god mulighet for at domstolene vil komme til ugyldighet basert disse omfattende manglene i resolusjonen. Senest i lagmannsretten i saken om dumping i Førdefjorden LB-2024-36660, var grunnen til ugyldighet feil i begrunnelsen. Dette var sakens eneste ugyldighetsgrunn i lagmannsretten.

Når det gjelder spørsmålet om tilbakevirkning som rettsgrunnlag for at transaksjonen er det første hinderet at domstolen konkluderer med at lovendingene som muliggjorde transaksjonene som ledet til at Lyse Kraft DA fikk evigvarende konsesjon har tilbakevirkende kraft. Det tror jeg at det er mulig å vise, gjennom resonnementene presentert over. Avhengig av om en domstol finner at det er *egentlig* eller *uegentlig* tilbakevirkende kraft av disse lovene som ledet til vedtaket av 2021, så vil domstolen måtte gjøre avveininger av hensyn, som beskrevet i punkt 6 til 8. Hvilke konklusjoner domstolene vil komme til er det vanskelig å si noe sikkert om. Min vurdering, basert på de dommene som har kommet til Høyesterett, er at det er gode muligheter for at lovendingene vurderes som tilbakevirkende og dermed enten ikke oppfylle kravet til sterke samfunnsmessige hensyn eller at de utgjør «'særlig' eller 'klart' urimelig eller urettferdig» inngrep overfor vertskommunene, grunneiere og miljøet.

Jeg er tilgjengelig for ytterlige rettslige spørsmål eller utfylling av disse drøftelsene.

Med vennlig hilsen,

Atlas Law AS

Morten Walløe Tvedt,
Professor i rettsvitenskap

PER ARNE ROALKVAM TYTLANDSVIK**Mobilnummer**

977 55 344

E-postadresse

per.arne@tytlandsvik.com

Kontonummer **** ** 95552**Vedtaksdato**

28.04.2026

Vedtaket er gjort av

Suldal kommune

Søknadsdato

02.03.2026

Vår referanse

2026/4448, Agros 320168

Vedtak i sak om nydyrking

I medhald av forskrift om nydyrking og naturmangfaldlova § 8-12 godkjenner Suldal kommune nydyrking på 14 dekar som kart av 02.03.2026 på gnr. 65, bnr. 1 syner.

Vilkåra for å gi løyve til nydyrking

Nydyrkingsforskrifta § 6 første ledd fastsett vilkår som må vere oppfylt for at kommunen kan gi løyve til nydyrking. Viss det skal nydyrkast langs vassdrag med årsikker vassføring, skal ein setje att ei vegetasjonssone på minst 6 meter målt ved normal vassføring. Langs vassdrag utan årsikker vassføring skal vegetasjonssona vere minst 2 meter. Som vassdrag reknast stillestående eller rennande overflatevatn med årssikker vassføring. Vatnlaup utan årsikker vassføring reknast òg som vassdrag, dersom vatnlaupet skil seg tydeleg frå omgjevnadane.

Når søknad om plan for nydyrking godkjennast, kan kommunen stille vilkår, jf. nydyrkingsforskrifta § 4 andre ledd.

Vilkår for løyve:

- Nydyrkingsarealet skal tilpassast kulturlandskapet omkring, og det skal ikkje lagast steintippar eller liknande.
- Eventuelle funn av kulturhistorisk materiale ved gjennomføringa av tiltaket må straks meldast til Rogaland fylkeskommune, og arbeid på funnstaden må stansast inntil rette myndigheit har vurdert /nærare dokumentert funnet, jf. Lov om kulturminne § 8, 2. ledd.
- Godkjenninga gjeld i 3 år.

Kartutsnitt i frå nydyrkingssøknaden datert 02.03.2026:

Bakgrunn for saka

Det er søkt om å nydyrke eit areal på eigedomen med matrikkelnummer 1134-65/1 i Suldal kommune. Nydyrking kan berre skje etter plan godkjent av kommunen. Den som skal sette i verk nydyrkingstiltaket, skal utarbeide planen. Der den som skal sette i verk tiltaket og utarbeide planen ikkje eig arealet, må eigaren samtykke til tiltaket.

Vi viser til søknaden om nydyrking i sin heilskap.

Plikt til å vurdere konsekvensutgreiing

Der det søkast om å nydyrke areal over 50 dekar, skal ein etter nydyrkingsforskrifta § 6 andre ledd vurdere behovet for å konsekvensutgreie tiltaket etter forskrift om konsekvensutgreiingar § 8, jf.

vedlegg II. Ein plikt og å vurdere konsekvensutgreiing der det vert søkt om å nydyrke areal under 50 dekar, viss det ikkje er utelukka at tiltaket kan få vesentlege verknader for naturmangfaldet eller andre viktige miljøomsyn. Ikkje aktuelt.

Rettsleg grunnlag

Det er søkt om godkjenning av plan for nydyrking etter nydyrkingsforskrifta § 7. Føremålet med forskrifta er å sikre at nydyrking skjer på ein måte som tek omsyn til natur- og kulturlandskap, medrekna det biologiske mangfaldet, kulturminner og landskapsbiletet. Samtidig skal ein leggje vekt på at dei driftsmessige løysingane er gode. Nydyrking kan berre skje etter at plan for nydyrking er godkjent av kommunen. Den som skal sette i verk nydyrkingstiltaket skal utarbeide planen. Ved avgjerda om søknaden skal godkjennast, skal ein særleg legge vekt på kva verknad tiltaket kan få for natur- og kulturlandskapsverdiane.

Ved avgjerda skal ein òg legge vekt på om det er ønskeleg å styrke driftsgrunnlaget for den aktuelle driftseininga, og om nydyrkingstiltaket legg til rette for gode driftsmessige løysingar.

Grunngjeving for vedtaket

Heile det aktuelle området ligg innanfor område avsett til LNF-føremål i kommuneplanens arealdel. Nydyrkinga er derfor i tråd med arealføremål i kommuneplanen. Området ligg innanfor KULA-område Hylsfjorden og Suldalsvatnet.

Rogaland har i brev datert 27.03.2026 gitt tilbakemelding at det er behov for synfaring. I brev datert 17.04.2026 har dei uttalt at dei har ingen merknader til tiltaket når det gjeld eventuelle kulturminne i området.

Naturmangfald og kulturlandskap

Søknaden skal vurderast etter forskrift om nydyrking og naturmangfaldlova § 8-12. Området søkjar ville nydyrka består hovudsakleg av areal kategorisert som skog og innmarksbeite. Det finst ikkje registrerte naturverdiar i form av viktige naturtypar, raudlista artar eller sensitive artar i området. Gardskart er undersøkt. Kart syner at det er ein vass-streng sør for dyrkingsfeltet. Ved nydyrking langs vassdrag med årssikker vassføring skal det setjast att ei vegetasjonssone på minst 6 meter målt ved normal vannføring. Langs vassdrag utan årssikker vassføring skal sona være minst 2 meter. Det vurderast at kunnskapsgrunnlaget jf. § 8 er godt nok i forhold til sakas karakter. Samla belastning på økosystemet jf. § 10 vurderast som liten. Jf. § 11-12 skal eventuelle kostnader ved miljøforringing berast av tiltakshavar. Tiltakshavar har ansvar for å følgje alle vilkår og finne ei miljømessig god løysing både når det gjeld miljøforsvarlege teknikkar, driftsmetodar og lokalisering.

Rogaland fylkeskommune kjenner ikkje til kulturminne, men kjem med ei generell oppmoding om å unngå skade på eventuelle steingardar, eldre vegar/stiar, bakkemurar, tufter m.m. Det finst ikkje opplysningar som tyder på at nydyrkinga kjem i konflikt med kulturlandskapsverdiar.

Økonomiske og driftsmessige omsyn

Søkjar skriv at føremålet med nydyrkinga er å styrka gardens fôrressursar dette arealet ligg lett tilgjengeleg. Suldal kommune vurderer at tiltaket ikkje kjem i konflikt med natur- og kulturverdiar, og at nydyrkinga kan godkjennast som omsøkt med kart datert 02.03.2026.

Oppfølging og kontroll

Eit løyve til nydyrking fell bort viss tiltaket ikkje er satt i verk innan tre år etter at vedtaket vart gjort, jf. nydyrkingsforskrifta § 4 første ledd siste punktum.

Når nydyrkingstiltaket er gjennomført, skal grunneigar gi kommunen beskjed om det.

Kommunen skal ferdiggodkjenne nydyrkingstiltaket og registrere dette i KOSTRA (kommune-stat-rapportering). Kommunen har ein alminneleg heimel til å kontrollere at nydyrkinga skjer etter dei vilkåra som er gitt i løyvet og nydyrkingsforskrifta for øvrig. Om tiltakshavar utfører nydyrking i strid med løyvet enten heilt eller delvis, kan kommunen trekke godkjenninga tilbake, jf. nydyrkingsforskrifta § 12 andre ledd. Tiltakshavar kan bli pålagt å reparere eventuell skade som følge av tiltaket. Den som er ansvarleg kan bli pålagt tvangsgebyr.

Du kan klage på vedtaket

Er du part i saka, eller har rettsleg klageinteresse, kan du klage på vedtaket, jf. forvaltningslova (fvl.) § 28. Klagefristen er tre veker frå du mottek dette brevet. Klaga sendast til kommunen. Klageinstans er Statsforvalteren i Rogaland.

Innsyn i saksdokumenta

Vil du sjå dokumenta i saka, har du krav på det, jf. fvl. § 18.

Med helsing
Suldal kommune

Saksbehandla av: Elin Tjordan

Godkjend av: Dagfinn Svadberg Hatløy

SULDAL KOMMUNE

Delegert sak

Arkiv	Sakshandsamar	Arkivsak/j.post
Gnr/bnr - 65/1, K2 - V39, K1 - 223	Turi Ottersland Tjøstheim	16/440 2016005750

Saksnr	Utval	Møtedato
120/16	Utval for landbruk, miljø og teknikk (LMT-utvalet)	

Gnr 65 bnr 1 - Per Arne R. Tytlandsvik - Omdisponering av skogsmark til innmarksbeite

Fakta

Omdisponering av skogsmark til innmarksbeite

Lover, føresegner, rundskriv

Om skogsmark blir teken i bruk til eit anna landbruksformål som ikkje inneber oppdyrking - t.d. beite - krev dette ikkje godkjenning etter skogbrukslova. Kommunen må i slike tilfelle vurdere om dette er reelt, eller berre ei omgåing av plikta til forynging, og dersom det ligg føre ei omgåing gir § 6, 3. ledd i lova kommunen fullmakt til å gi pålegg om å setje i verk tiltak for å sikre at areala blir forynga.

Gjeldande planar, retningslinjer og vedtak

Generelt Lnf-område

Innkomne uttalar

Fylkesmannen i Rogaland har hatt saka til uttale då omsøkt areal inngår i dekningsområde til Flatahagavegen som er bygd med tilskot. Fylkesmannen konkluderar med at omfanget i saka er av ei slik karakter at det ikkje er aktuelt å krevje inn deler av tilskotet. Men påpeikar likevel at grunnlaget for utbetalt tilskot har blitt svekka, og evt ytterlegare bruksendringar av skogarealet kan medføre krav om tilbakebetaling av delar av tilskotet.

Vurdering og konklusjon

Det er no ny eigar av garden, og han vil satse vidare på ammekyr. Krav om lausdrift på kyr er snart på trappene, og skal ny eigar etterkomme nye krav må bås fjøset byggast om. For å få økonomi i dette må ein auke med ant dyr og ein treng då meir jordbruksareal som han nå ønskjer omdisponert. Søkjar opplys at omsøkt areal er eit mislykka plantefelt av gran. Bjørka som sto her er hogstmoden og snart uthoggen. Arealet egner seg også då dette er på flaten og det grenser til jordbruksareal.

Det har òg vore hogd ut bjørk på omtrent tilsvarande storleik som omsøkt areal som nå er tilplanta med gran. Dekningsområdet til vegen er ved søknad om tilskot frå

2014 berekna til ca 750 dekar, omsøkt areal utgjør da ein veldig liten prosent av dekningsområdet.

Bygdeutviklingssjefen ser behovet for å auke jordbruksareal på eigedommen og finn omsøkt areal egna.

Vedtak:

Bygdeutviklingssjefen gir løyve til omdisponering av omsøkt areal på ca 25 dekar fra skogsmark til gjødsla beite.

Vilkår for løyve er at etter 3 år skal retningsliner for beitetilskot vere oppfylt.

Sand, 12.05.2016

Endre Gjil
Bygdeutviklingssjef

Turi Ottersland Tjøstheim
rådgjevar

SULDAL KOMMUNE

Delegert sak

Arkiv	Sakshandsamar	Arkivsak/j.post
Gnr/bnr - 65/1, K2 - V31, K1 - 223	Bernt Schibevaag	16/436 2016006450

Saksnr	Utval	Møtedato
143/16	Utval for landbruk, miljø og teknikk (LMT-utvalet)	

Gnr 65 bnr 1 - Per Arne Roalkvam Tytlandsvik - søknad om godkjenning av plan for nydyrking

Søkjar

Per Arne Roalkvam Tytlandsvik – Gardavegen 44 – 4244 Nesflaten.

1134 – 65/1

Tiltak: Nydyrking kring 9,0 da.

Fakta

Søknaden gjeld godkjenning av plan for nydyrking-/planering-/utfylling på eigedomen Roalkvam gnr.65 bnr.1. Arealet som skal dyrkast er på kring 9,0 da ut- og innmarksareal og arealet ligg søraust for tunet og på sørsida av fylkesvegen. Grensar opp mot anna inn- og utmarksareal. Kart som syner kor dyrkingsfelte ligg er med i søknaden.

Lover, føresegner, rundskriv

Forskrift om nydyrking samt kulturminnelova.

Økonomiske konsekvensar

Styrkja næringsgrunnlaget på bruket

Gjeldande planar, retningsliner og vedtak

Lnf- område

Innkomne uttalar

Rogalands fylkeskommune brev datert 29.04.16.

Vurdering og konklusjon

Natur og kulturlandskap

Det har vore synfaring på området, og det er vurdert av landbruks- og miljøfagleg kompetanse. Eim kan ikkje sjå at dyrking/planering/utfylling vil redusere natur- og kulturlandskapsverdiane i området.

Økonomiske og driftsmessige omsyn

Det er trong for meir dyrka mark på eigedomen.

Generelle vilkår

Dyrking må ikkje skje i strid med krav til bevaring av kulturlandskapet i forskrift om produksjonstilskot i jordbruket.

Dersom der er planteskog, ta kontakt med rådgjevar skogbruk i kommunen.

Rogaland fylkeskommune, etat for regionalutvikling har ingen merknader til arbeidet. Ein bør elles prøva å unngå inngrep-/skade i kulturlandskapstrekket som veier, stiar, steingardar, bakkemurar, tufter m.m.

Elles minner dei om at sjølv om det i dag ikkje er freda verneverdige kulturminnar i området, må eventuelle funn straks varslas til fylkeskommunen, og alt arbeid må stansas til vedkomande myndigheit har vurdert funnet.

Tar ein omsyn til skrivet frå kulturseksjonen vil ein tilrå søknaden.

I medhald av delegert avgjerdsrett vedtatt av Suldal kommunestyre den 19.03.13, sak 17/13, gjer bygdeutviklingssjefen slikt:

Vedtak:

Tar ein omsyn til skrivet frå fylkeskommunen vert plan for nydyrking-/planering-/utfylling av kring 9,0 da på eigedomen Roalkvam, gnr.65 bnr.1 godkjent som omsøkt på vilkår som "forskrift for nydyrking" krav.

*Godkjenninga gjeld for inngrep i kulturlandskapet fram til 15.0619.
Det skal pussast opp etter kultiveringa.*

Sand 26.05.16

Endre Gjil
Bygdeutviklingssjef

Bernt Schibevaag
konsulent

Statsforvaltaren i Vestland

Vår dato:

24.06.2026

Vår ref:

2026/5591

Dykkar dato:

18.03.2026

Dykkar ref:

202525845

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandlar, innvalstelefon

Eyvin Søltnæs, 5764 3135
Tore Larsen, 5764 3126
Eirik Brynjelsen, 5557 2170

Fråsegn - konsesjonssøknad for Låvi kraftverk - Aurland - motsegn mot deponiplanar

Statsforvaltaren vurderer planlagde Låvi kraftverk til å vere eit viktig opprustings- og utvidingsprosjekt som kan bidra til å styrke effektbalansen. Dei største negative konsekvensane av tiltaket vil vere knytt til handteringa av tunnelmassane. Vi meiner at søknadsgrunnlaget ikkje sannsynleggjer at avbøtande tiltak for naturmangfald, landbruk og landskap kan gjennomførast som planlagt. Vi fremjar derfor motsegn mot deponiplanane slik dei ligg føre. Dersom tiltakshavar kan belyse at tilgangen på toppmassar er tilstrekkeleg, og slik vise at konsekvensane kan avbøtast som planlagt, kan vi vurdere saka på nytt. Nytt kraftverksavløp i Aurlandsfjorden må avklarast nærare opp mot foreslått marint vern i Sognefjorden, og vi forventar at tiltakshavar spelar dette inn formelt i høyringsperioden for verneforslaget. Det må stillast krav i ein eventuell konsesjon til utforming av deponiet i Låvisdalen, slik at villreintrekket kan oppretthaldast. Ut over dette legg vi til grunn at det blir vurdert om avbøtande tiltak som er foreslått i konsekvensutgreiingane kan takast inn som vilkår i ein eventuell konsesjon.

Vi viser til høyringa av konsesjonssøknad for Låvi kraftverk.

Bakgrunn

Låvi kraftverk er eit opprustings- og utvidingsprosjekt (O/U-prosjekt) innanfor eksisterande reguleringssystem i Aurlandsvassdraget. Kraftverket vil ha inntak i Viddalsvatnet og utløp i Aurlandsfjorden, og vil utnytte det same fallet som dagens Aurland 1 og Aurland 4 Vangen kraftverk. Det skal byggjast ny vassveg (tunnel) på ca. 11 kilometer, kraftstasjon med to nye peltonaggregat, med samla installert effekt på 610 MW og maksimal slukeevne på 75 m³/s (figur 1). Utløpet i fjorden vil liggje ca. 20 meter under vassflata, nær dagens utløp frå Vangen kraftverk. Nettilknytning skal skje via kabeltunnel til Aurland 1 koblingsstasjon. Prosjektet inneber ingen nye reguleringar eller overføringar, og det skal ikkje etablerast nye reguleringsmagasin. Bygginga vil i stor grad nytte eksisterande anleggsvegar, men det skal òg byggjast 240 meter ny permanent veg på fylling i Vassbygdvatnet og 100 meter permanent tilkomstveg til portalbygget for kraftverket. Tunneldrivinga vil generere ca. 2 000 000 m³ massar, og desse skal leggjast i permanente deponi på landbruks- og naturareal.

E-postadresse:
sfvpost@statsforvalteren.no
Sikker melding:
www.statsforvalteren.no/melding

Postadresse:
Njøsavegen 2
6863 Leikanger

Besøksadresse:
Njøsavegen 2, Leikanger
Solheimsgaten 13, Bergen
Fjellvegen 11, Førde

Telefon: 57 64 30 00
www.statsforvalteren.no/vi
Org.nr. 974 760 665

Figur 1: Kart for Låvi kraftverk; med inntak i Viddalsvatnet (nedst til høyre), tunnelsystem, utløp i Aurlandsfjorden (øverst til høyre), og med planlagde deponiområde. Kjelde: Norconsult; frå konsesjonssøknad for Låvi kraftverk.

Vår vurdering

Opprusting/utviding av eksisterande reguleringar kan bidra til å nå nasjonale mål om energiutbygging, og vil ofte vere å føretrekkje framfor å byggje ut inngrepsfri natur. I søknaden er det opplyst at kraftverket vil være eit viktig bidrag til den nasjonale effektbalansen, spesielt i periodar med høg etterspurnad, og vil leggje til rette for å integrere fleire uregulerbare energikjelder i kraftsystemet. Låvi kraftverk vil òg bidra til å halde straumforsyninga stabil, ved å levere systemtenester og auke fornybar kraftproduksjon noko, med ca. 50 GWh.

Samfunnsnytta av utbygginga skal vegast opp mot ulemper, for mellom anna naturmiljø, landskap og landbruk. Ein eventuell konsesjon må føresetje at utbygginga kan gjennomførast i tråd med miljøprinsippa i naturmangfaldlova § 8 – 12. Avbøtande tiltak som er foreslått i konsekvensutgreiinga bør så langt det er mogleg takast inn som vilkår i ein eventuell konsesjon.

Tiltakshavar vurderer sjølv i søknaden at de største negative konsekvensane av ei utbygging vil vere knytt til massedeponia på Låvi og i Vassbygd, særleg for naturmangfald og landskap. Støy og anleggstrafikk vil utgjere ein mellombels, men monaleg, ulempe for lokal busetnad.

Naturmangfald

Terrestriske naturtypar, artsførekomstar

Det er opplyst i søknaden at det gjennom prosjektutviklinga er lagt stor vekt på å unngå å påverke verdifulle naturtypar. Fleire utgreidde alternativ for massedeponi har blitt forkasta, både fordi dei ligg lengst unna tunnelinnslag og på grunn av påviste naturverdiar. Det blir i den samanhengen vist til Vassbrekka, som er eit tidlegare masseuttak, og som i kartlegginga er klassifisert som den mest verdifulle naturtypen som er registrert i samband med prosjektet. Her må det nemnast at verdien skuldast storleiken på lokaliteten, og dermed er eit reint utslag av klassifiseringssystemet i NiN - metodikken, og ikkje er sett på grunn av artsførekomstar eller spesielle naturverdiar. Den aktuelle naturtypen ved Vassbrekka, «engaktig sterkt endra fastmark», er òg relativt enkel og rask å etablere,

i motsetnad til på dei planlagde massedeponia Låvi 1 og 2, som dels er tidlegare deponiområde som i dag er vaksne til med skog, og som det vil ta mange tiår å få att.

Vi er derfor einige i det som står i søknaden om at dei største negative konsekvensane ved prosjektet er knytte til tap av naturmangfald på land, særleg i samband med etablering av permanente massedeponi på Låvi og i Vassbygdi, både på og utanfor eksisterande massedeponi. Fleire verdifulle naturtypar, som gammal gråorhøgstaudeskog og hagemark, vil bli heilt eller delvis dekte av deponimassar. Dette gir middels til stor negativ konsekvens for naturmangfaldet i desse områda.

Det er generelt gjort eit godt arbeid med kartlegging av naturmangfald i samband med konsesjonssøknaden, men arbeidet er samtidig påverka av at enkelte artsgrupper ikkje er inkluderte. Den viktigaste mangelen gjeld nok insekt, og vi vil særleg peike på at Aurland og Lærdal er kjerneområde for dei to sterkt truga artane hagtornsommarfugl og alvesmygar. Med kartlegging i mai og september vil mange insektartar ikkje kunne registrerast, og dette kan vere noko av forklaringa på mangelen. Det er likevel fullt mogleg å finne relevant informasjon i Artskart.no, der det går fram at Vassbygdi er det viktigaste delområdet for begge dei nemnte artane i Aurland kommune. Begge er påvist like nord for planområdet Vassbygdi (deponi), men dette er ikkje nemnt i naturmangfaldrapporten. Hagtornsommarfugl lever typisk i overgangen mellom skog og opne engområde. Vi vurderer at det er stor sjanse for at både delområde N07 og N08 ved Vassbygdi er undervurderte når det gjeld verdi og konsekvens, fordi viktige organismegrupper ikkje er inkludert i naturmangfaldundersøkinga.

Vi vil likevel peike på at konsekvensane i stor grad vil vere mellombelse når det gjeld område som i dag har engpreg (som nemnde «engaktig sterkt endra fastmark»), ettersom eit godt utforma deponi med eit tynt og næringsfattig grus/jordlag relativt raskt vil kunne utvikle eit rikt artsutval både av karplantar og insekt som ligg nær opp til naturbeitemark eller slåttemark. Inngrep i område der det i dag veks skog, vil trenge svært mykje lenger tid før dei mest iaugefallande spora etter aktiviteten er skjulte.

Villrein

Reguleringsområdet inngår i Nordfjella villreinområde, som er eit nasjonalt villreinområde. Villreinen er ein nasjonal ansvarsart med eigen kvalitetsnorm etter naturmangfaldlova § 13, og er raudlista i kategori «nær truga». Det er mange trugsmål mot villreinen, mellom anna habitatfragmentering, auka ferdsel, hyttebygging, og i stor grad kraftutbygging.

Negativ bestandsutvikling er bakgrunnen for at det relativt nyleg blei lagt fram ei eiga stortingsmelding om villrein, Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein*, og som omtalar historisk utvikling, utfordringar i dag, og kva som er regjeringas konkrete mål for villreinen. Meldinga fremjar vidare ny politikk for å nå tilstandsmåla for villreinen, innanfor fem satsingsområde:

- 1) Heilskapleg og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet.
- 2) Auka tilrettelegging av villreinvenleg ferdsel.
- 3) Betre villreinhelse.
- 4) Meir berekraftig bestandsforvaltning av villrein.
- 5) Målretta restaurering av villreinens leveområde.

Tiltak og bruk av verkemiddel skal vere effektive og målretta. Tiltaksplan for Nordfjella villreinområde ligg per no til handsaming i Klima- og miljødepartementet. Her ligg det inne ei rekkje konkrete tiltak, mellom anna om å regulere/redusere samla aktivitet i kjende flaskehalsar som hindrar funksjonelle trekkpassasjar.

For Nordfjella er det den samla belastninga som er det største trugsmålet mot villreinen sitt levevis. Det er ikkje berre kraftutbygginga, men heile spekteret av aktivitet i området som kan påverke villreinen negativt. Det er dermed mange aktørar som må bidra i lag for å styrke villreinbestanden.

Felles for mange av dei gamle trekkvegane i Nordfjella er at både fv50 og kraftutbygging dannar vandringsbarrierar. Magasin har demma ned trekkruter, og reinen sin tilgang til delar av leveområdet er vesentleg redusert. Dei trekka som er att er med det blitt særskilte viktige. Her kan anleggsvegar og sti-/løypenett for turistar utgjere nye utfordringar.

Vi er samde i vurderinga i KU om at kunnskapsgrunnlaget om villrein i Nordfjella er godt. Det er positivt at feltkartlegging, databasar og litteratur er supplert med informasjon frå lokalkjende.

Det er deponiet i Låvisdalen vi vurderer at kan kome i konflikt med villreinen etter at reguleringa er ferdigstilla og sett i drift. Her går det eit villreintrekk til og frå viktige beiteareal i fjellområda ved Liahovden vest for dalen.

Det er omtalt i KU at to-tre år med anleggsarbeid i området vil påverke villreinen negativt, og det er understreka at tiltakshavar må følge gjeldande prosedyre for anleggsarbeid i villreinområde. I søknaden går det fram at villrein på veg mot anleggsområdet kan føre til stans i anleggsarbeidet. Det må stillast krav i ein eventuell konsesjon om at villreinen skal ivareta kast i anleggsfasen, i samråd med villreinnemnd/villreinutval.

Føresett at deponiet blir planert tilsvarande som dagens deponi på området, og det over tid blir revegetert naturleg, er det ikkje venta at tiltaket får konsekvensar i driftsfasen. Ved oppdemminga av Viddalsmagasinet blei det historiske trekket mellom trekket mellom Tarven - Tvinnande og resten av Aurland vestfjell borte. KU har vurdert at det viktigaste trekket i dag er ruta sør for magasinet, men at trekket nord for magasinet òg har ein viktig funksjon. Området er prega av inngrep knytt til reguleringa, men villreinen kan forsere desse inngrepsareala. Vi vil understreke verdien av å oppretthalde denne trekket, ikkje minst i lys av at tidlegare trekkrute er demma ned. Det må stillast krav i ein eventuell konsesjon om at deponi Låvisdalen blir utforma og arrondert slik at villreintrekket blir oppretthalde.

Vi viser elles til høyringsfråsegna frå villreinnemnda.

Vassdraget

Auka tappekapasitet frå Viddalsvatnet vil føre til at vasstanden i magasinet vil auke i periodar av døgnet (få timer) frå ca. 5-6 cm/t i dagens situasjon til ca. 8-10 cm/t, innanfor eksisterande reguleringssone. Hovudmønsteret vil framleis vere at magasinet skal tappast ned i løpet av vinteren og fyllast opp att om våren og sommaren, og fyllingskurven i enkeltår vil framleis liggje innanfor dagens variasjonsbredde. Det er ikkje omtalt i søknad eller konsekvensutgreiing at dette vil påverke fisk i magasinet. Dersom endringa likevel vil få noko negativ effekt på fisken, vil det truleg ikkje vere vesentleg for konsesjonsspørsmålet.

Når det gjeld påverknad på fisk i Aurlandselvi, viser vi til høyringsfråsegn frå Miljødirektoratet, som har ansvaret for anadrome laksefisk etter gjeldande arbeidsdeling i miljøforvaltninga.

Aurlandsfjorden

Utsleppspunktet til Låvi-prosjektet er planlagt plassert ved Otnes. Det er innanfor den føreslegne vernegrensa for Sognefjorden marine verneområde. Vi meldte oppstart av vern av Sognefjorden den 8. desember 2022. Mesteparten av Aurlandsfjorden inngår i det foreslegne verneområdet, som no er på høyring ([Forslaget om marint vern av Sognefjorden er no på høyring | Statsforvaltaren i Vestland](#)).

Låvi-prosjektet vil ha ein direkte påverknad på verneforslaget gjennom etableringa av tunnelutslaget i fjorden. Det planlagde tiltaket inneber sprenging under vatn på cirka 20 meters djupne, noko som er i strid med dei føreslegne vernereglane som skal beskytte sjøbotnen mot inngrep. Sidan Aurlandsfjorden er klassifisert som eit «spesielt djupt fjordområde» med eit biologisk mangfald tilpassa miljøforholda, vil fysiske inngrep på botnen vere i strid med verneføremålet. Låvi-dokumenta viser at planane om kraftverket først har blitt formelt fremja gjennom konsesjonssøknaden datert desember 2025. Vi vil påpeike at Hafslund burde ha spelt inn Låvi-prosjektet tidlegare i verneprosessen for Sognefjorden, slik at vi kunne ha avklara desse arealkonfliktane på eit tidlegare stadium. Då vi jobba med forslaget til vernegrenser, plukka vi heller ikkje opp det eksisterande utsleppspunktet, då det ikkje var synleg i *kartgrunnlaget*.

Sidan utløpet frå Låvi kraftverk er planlagt plassert innanfor den føreslegne vernegrensa, **er det viktig at Hafslund Kraft AS kjem med eit formelt innspel i høyringsperioden for marint vern i Sognefjorden**. Høyringa varar fram til 1. november 2026. Innspelet bør gjere greie for kraftverket sine tekniske løysingar og plassering for å unngå vesentleg auka belastning, og sikte til at vernegrensa bør bli tilpassa til Låvi-prosjektet og dermed ta omsyn til samfunnsviktig infrastruktur og pågåande planar. Sidan sprenging/boring er i strid med vernereglane er det beste å heller flytte vernegrensa enn å tilpasse vernereglane.

Ei utbygging vil auke maksimal vassføring ut i Aurlandsfjorden frå 90 til 150 m³/s. Om vi legg vurderinga i KU til grunn, vil auka ferskvasspåverknad nær utsleppspunktet i korte periodar (nokre timar i døgnet) i liten grad endre ferskvasspåverknaden til fjorden eller den estuarine sirkulasjonen frå dagens situasjon.

Jordbruk og jordvern

Søknaden legg opp til tiltak med store konsekvensar for jordvernet, relatert til nasjonalt (2 000 daa/år) og regionalt (180 daa/år) jordvernmål, i form av mellombels omdisponering av 34,2 daa hovudsakeleg fulldyrka jord, og permanent omdisponering av 77,7 daa hovudsakeleg innmarksbeite, i ymse hevd. Jordbruksareala for permanent omdisponering blir rimeleg jamnt fordelt mellom deponia på Låvi og i Vassbygdi. Tiltaka vil også medføre nedbygging av knappe 200 daa skog, men venteleg er her lite, om noko, produksjonsskog eller infrastruktur for skogbruk som blir råka.

Matjord frå dei permanente areala (innmarksbeite) skal ifølgje søknaden takast vare på, mellomagrast og leggst tilbake på deponia (Låvi/Vassbygdi), som «grunnlag for en gradvis gjenoppretting av arealets verdi som beitemark». Vi er svært skeptiske til om dette vil vere realistisk som avbøtande tiltak. Då deponia på Låvi og i Vassbygdi blir svært bratte, og det er vanskeleg å sjå at eit matjordlag vil kunne reetablerast på sprengstein og lause massar, utan at jorda blir vaska ned i og over tippene, og at drenering gjennom fylling vil gi manglande kapillæreffekt og utfordringar med både utvasking/erosjon og uttørking gjennom og nedover desse. Om det likevel er teknisk mogleg til dømes i slakare parti og i forlenginga av gjenverande, eksisterande innmarksbeite, vil det uansett ta svært lang tid, så areala og matjorda som eventuelt blir brukt til dette må i utgangspunktet reknast som tapte.

Omfanget av tilgjengelege *jordmassar* i prosjektet er ikkje utgreidd og forsøkt kvantifisert i søknad eller vedlegg. Det er såleis umogleg å vurdere kor mykje ein har tilgjengeleg til jorddekking på deponia. For store delar av det 330 daa arealet som skal dekkast av deponia vil ein venteleg ikkje kunne hauste nemneverdig jordressurs før utfylling, mellom anna der det er ur, gamle fyllingar, bratt lende og skrint jordlag. Innmarksbeita som blir omdisponerte er venteleg meir «haustbare», og kan såleis bli å bidra med ein uforholdsmessig stor del av disponible jordmassar til deponioverdekking. Med ei gjennomsnittleg jorddjupne på 30 cm kan dei omdisponerte innmarksbeita moglegvis bidra med opp mot 20 000 m³ jordmassar. Dette er matjord som ved anna planlegging og utbygging (etter

plan- og bygningslova) no blir kravd gjenbrukt til jordbruksføremål i kommune- og reguleringsplanar. Dersom vår skepsis til mogleg jordbruksvinst ved reetablering av innmarksbeite på deponia skulle stemme, skulle denne matjordressursen ut frå eit jordbruksomsyn heller vore disponert til jordforbetring på anna, eksisterande jordbruksareal i området. Dette ville i så fall gjere eit venteleg stort innhogg i tilgjengelege jordressursar for overdekking av deponia.

Vi meiner det er ein mangel ved søknaden med vedlegg at den ikkje femner om og ikkje søker å spesifisere omfanget av matjord eller anna jordressurs som er disponibel for tildekking av deponia i prosjektet. Vi viser til motsegngrunnlag som er omtalt i kapittelet om massehandtering.

Vi meiner vidare at påverka matjordressurs bør vilkårsfestast for gjenbruk til jordbruksføremål i konsesjonen, enten matjorda blir disponert til *kvantifisert og tilrettelagt* innmarksbeite på deponi, eller den blir disponert til, for jordbruket meir verdifulle tiltak for dyrking eller oppgradering av jordbruksareal, andre stader i nærområdet. I begge høva må det stillast krav til matjordplan og jordfagleg kompetanse i planlegging og utføring av tiltaket, og eventuelt deponiareal planlagt tilbakeført til innmarksbeite må kartfestast.

Det går ikkje fram av utgreiinga om her finst landbruks-, skogsvegar og liknande som blir vert råka av tiltaka. Om så likevel skulle vere tilfelle, må det stillast krav om tilpassingar som ivaretek tilgang og kontinuitet i slik infrastruktur.

Landskap og friluftsliv

I KU for landskap er deponia vurdert til å få størst negativ effekt på landskapsopplevinga. Deponia vil utgjere store volum, og vil bli svært synlege lokalt. Tiltaka i delområde Låvi er vurdert til å få *stor negativ konsekvens*, og i tre andre delområde er tiltaka vurdert til å få *middels negativ konsekvens*. Mange av tiltaka kjem i område som allereie er påverka av kraftutbygging, men enkelte av desse har over tid fått att ein økologisk verdi og eit meir naturleg preg.

Det er ikkje utarbeidd eigen fagrapport om friluftsliv, men temaet er vurdert av tiltakshavar i søknaden. Det er klart understreka i søknaden at det er svært store friluftsinteresser knytt til tiltaksområdet, som òg er innfallsport til svært populære turruter i Aurlandsdalen.

Det er svært mykje masse som skal deponerast, og området vil vere prega av dette i lang tid. Omfang, utforming, type massar og tilstelling/arrondering av deponia vil vere svært viktige premisser for å lukkast med at deponia over noko tid kan gro til og etter kvart få att eit meir naturleg preg, og ikkje bli liggjande som varige landskapssår i framtida.

Det er viktig at det blir stilt krav om utforming og tilstelling i tråd med tilrådingar i KU-rapporten. Det må kunne dokumenterast at tiltaka er realistiske, og at det mellom anna er nok masse til å få den planlagde avbøtande effekten på landskapet. Vi viser til nærare vurdering av dette i kapittelet om massehandtering og deponi.

Massehandtering og deponi

Det er planlagt å deponere inntil 2 000 000 m³ massar, i stor grad tidlegare påverka areal, men òg monalege mengder på innmark og i naturmiljø. Konsekvensane av dette har vi omtala i kapitla om naturmangfald, landbruk og landskap og friluftsliv. Vi vil orientere nærare om gjeldande regelverk, og deretter kome med vår vurdering av planlagt massehandtering og kunnskapsgrunnlaget ut frå søknad med konsekvensutgreiingar.

Om lovverk og retningslinjer

Massehandteringa og deponiplanane må handsamast som eit stort tiltak, og må utgreiast etter krava i KU-forskrifta og Miljødirektoratets rettleiar M-1243 *Disponering av jord og stein som ikke er*

forurensset. Både mengde masse og areal er langt over KU-krava (større enn 50 dekar eller 50 000 m³ masse). Vi viser òg til ressurspyramiden for bruk av ikkje forureina overskotsmasse (figur 2).

Det er knytt nasjonale interesser til å sikre ei forsvarleg og berekraftig masseforvaltning, jf. rundskriv T-2/16 – revidert mai 2025. Overskotsmassar frå byggje- og anleggsprosjekt er definert som næringsavfall, jf. forureiningslova §§ 27 første ledd og 27a andre ledd. Føremålet med reglane er å unngå at disponering av overskotsmassar fører til skade på miljøet, og samstundes legg til rette for at ressursane i overskotsmassen blir nytta på best mogleg vis og på ein føreseieleg måte.

Samfunnsnyttig bruk vil seie at massen kan nyttast på høgast mogleg nivå i pyramiden. Det kan fremjast motsegn etter vassdragsreguleringslova § 12 og rundskriv T-2/16, mot deponiplanar som «ikkje i nødvendig grad avklarar omfang og vurderer muligheten for gjenvinning av overskuddsmasser, eller sikrer areal til håndtering av massene».

Masse som skal deponerast på eit innmarksareal bør ha som føremål å løyse eit landbruksbehov, og ikkje berre eit deponibehov. Massen bør altså i utgangspunktet kunne betre driftstilhøva og auke produksjonen på arealet.

Det må òg vurderast om dette er massar som eignar seg til føremålet, og om dei òg kan nyttast betre til andre samfunnsføremål. Vi viser igjen til KU-forskrifta, og krava der til alternativvurderingar.

Figur 2: Ressurspyramide for handtering av overskotsmasse av jord og stein som ikkje er forureina. Piler frå figuren viser til forklaring av dei ulike prioriteringane i pyramiden. Figur: Statsforvaltaren i Vestland 2023.

Dersom overskotsmassar frå anleggsarbeid skal brukast i samanheng med nydyrking eller bakkeplanering utan særskilt løyve etter forureiningslova § 11, er det ein føresetnad at massane ikkje er forureina. Vi føreset at massane ikkje er overskrid normverdiane som er fastsett i forureiningsforskrifta kap. 2 vedlegg 1.

Vi viser til krav i Miljødirektoratets veileder M-1243 *Disponering av jord og stein som ikke er forurensset*:

Massetyper og forureiningspotensial

- Kva er geokjemisk kvalitet på tunneldrivemassane (sulfidinnhald, pH, eventuell metallmobilisering)?
- Dokumentasjon på at massane er reine overskotsmassar og ikkje avfallspiktige etter forureiningslova.

- Ved anleggsarbeid vil det normalt oppstå massar som inneheld forureining over normverdien i forureiningsforskrifta kap. 2, f.eks. ein del botnreinskmassar. Slike masser må leverast til godkjent anlegg.
- Massane skal dokumenterast som reine og fri for synleg forsøpling. All masse skal inspiserast visuelt ved åtkomst for å avdekke framandlegeme som plast, metall, betongrestar eller oljeforureining.

Avrenning, sediment og vasskvalitet

- Detaljert plan for avskjeringsgrøfter, sedimenteringsbasseng og sandfang (dimensjonering, drift, vedlikehald).
- Avskjeringsgrøfter og sedimenteringsbasseng må dimensjonerast til periodar med maksimal nedbør.
- Krav om kontinuerleg eller hyppig vassprøvetaking under anleggsfasen, med tiltaksgrenser og rapportering.

Oppfølging, kontroll og etterbruk

- Krav om miljøoppfølgingsprogram for massehandtering og deponiet.
- Etterkontroll etter avslutta anlegg:
 - Vasskvalitet.
 - Stabilitet og erosjon.
 - Jordkvalitet og plantedekke.
- Dokumentert plan for full tilbakeføring til jordbruksareal, utan permanent forringing.

Våre merknader til planlagt massehandtering

Det skal handterast eit svært stort masseoverskot, og det vil forståeleg nok vere utfordrande å kunne nytte massane til gode samfunnsnyttige tiltak og samtidig unngå store klimautslepp og transportkostnader. Det er omtalt i søknaden at det blir samarbeida med Aurland kommune om moglege lokale tiltak, men dei vil eventuelt berre kunne ta unna ein liten del av massane. Vi konstaterer at det er vurdert alternative deponiareal, og at det er dei planlagde deponiområda som har peika seg ut som dei med minst konsekvensar for andre interesser.

Det skal nyttast eksisterande toppmassar til tilstelling/arrondering av deponia. Dette krev at det tilgjengelege jordlaget som kan nyttast er tilstrekkeleg til å dekkje til deponimassane, altså slik at areala på sikt skal bli eit best mogleg landskapstilpassa landbruks- eller naturareal.

Det vil vere urealistisk å kunne ta ut og ta vare på heile jordlaget, då det er innslag av både ur, stein og skog på planlagde areal. Omfanget av tilgjengelege vekstmassar er ikkje vist i søknad, og det er ikkje utrekna kor mykje massar som kan takast vare på og nyttast til dei avbøtande tiltaka på deponia.

Vi etterlyser realistiske utrekningar av masse tilgjengeleg og betre presisert kva som er formålet for dei enkelte deponiareala, om det faktisk kan bli eit nytt beiteareal, eller om det i det heile tatt er nok masse til å dekke til med eit tynt jord-/gruslag. Som nemnt under kapittelet om naturmangfald, kan eit tynt topplag gi grunnlag for å få eit areal som på sikt kan utvikle seg i retning artsrik naturbeitemark eller slåttemark.

Vi vurderer manglande utgreiing om toppmassane, som er heilt avgjerande for planlagt tilstelling av området, til å vere ein vesentleg mangel med søknaden. Vår vurdering er at dette ikkje stettar utgreiingskrava i §§ 17, 19 og 23 i konsekvensutgreiingsforskrifta. Vi meiner derfor at denne delen av saka må opplysast betre, jf. forvaltningslova § 17.

Statsforvaltaren fremjar derfor motsegn mot søknaden slik den ligg føre, og i medhald av vassdragsreguleringslova § 12 andre ledd, og føringar i rundskriv T-2/16. Dersom tiltakshavar kan belyse dei tilhøve vi har teke opp, og at tiltaka kan gjennomførast slik det er søkt om, så kan vi vurdere saka på nytt.

Klima og energi

Statlege planretningslinjer for klima og energi legg til grunn at klima-, natur- og energiomsyn skal ha høg prioritet og vurderast i samanheng. Fornybar kraftproduksjon og styrking av effektbalansen er viktige samfunnsinteresser, og opprusting og utviding av eksisterande vasskraftanlegg vil ofte vere å føretrekkje framfor utbygging i urørte vassdrag.

Samtidig viser klimagassutgreiinga at Låvi kraftverk er berekna å medføre om lag 123 000 tonn CO₂-ekvivalentar i eit livsløpsperspektiv. Utbygginga inneber òg nedbygging av skog- og jordbruksareal med karbonlagerfunksjon og omfattande massehandtering.

Etter SPR for klima og energi skal reduksjon av klimagassutslepp vektleggjast i planlegging og utbygging. UFF-prinsippet (unngå, flytte og forbetre) skal leggjast til grunn ved val av løysingar og arealbruk. Vi meiner derfor at det bør vurderast krav om utsleppsreducerande tiltak i anleggsfasen, mellom anna fossilfrie eller utsleppsfrie anleggsmaskiner og massetransport, og bruk av lågkarbonbetong og meir klimavenlege materialval.

Vidare bør det dokumenterast korleis omsynet til karbonrike areal og prinsippa for berekraftig massehandtering er vurderte, og korleis prosjektet følgjer opp måla i SPR om reduserte klimagassutslepp og meir sirkulær ressursbruk.

Klimagassutgreiinga viser at slike tiltak kan redusere utsleppa frå prosjektet vesentleg. Vi meiner derfor at klimaomsyn bør inngå som ein del av den samla vurderinga av prosjektet og eventuelle konsesjonsvilkår.

Anna

Vi ser i søknaden at tiltakshavar er kjend med forureiningsregelverket og at det må søkjast om utsleppsløyve for anleggsdrifta. Vi viser elles til kapittelet «Massehandtering og deponi» ovanfor.

Det er utarbeid eigen KU om støy og støv frå anleggsdrifta. Vi legg til grunn at dette blir handtert i tråd med gjeldande statlege retningslinjer, og at det blir stilt krav i tråd med tilrådde avbøtande tiltak. Det er viktig, som understreka i rapporten, at tiltakshavar har god dialog med busetnad og kommunen.

Flaum- og skredfare er vurdert i konsesjonssøknaden. Vi legg til grunn at tekniske installasjonar blir plasserte slik at dei er mest mogleg verna mot skred og flaum, for å unngå skade på både personar og materielle verdiar.

Med helsing

Liv Signe Navarsete
statsforvaltar

Aslaug Aalen
miljødirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Vestland fylkeskommune
Aurland kommune
Miljødirektoratet

Postboks 7900
Vangen 1
Postboks 5672 Torgarden

5020	BERGEN
5745	AURLAND
7485	TRONDHEIM

Nyhende

Har bygget landets største på Seljestad: – Vi har et ansvar

Prosjektgruppen fra Vegvesenet var nylig på befarings på det nye renseanlegget på Seljestad. Foto: Karoline Rage

Av [Eivind Dahle Sjøstad](#)

Publisert: 12.09.26 18:15

 Del

Statens vegvesen har tatt i bruk et nytt, stort renseanlegg på Seljestad i forbindelse med byggingen av Røldalstunnelen. Anlegget, som benytter bjørkeflis og skjellsand, skal forhindre at nitrogen og steinpartikler fra tunnelarbeidet forurensrer det vernede Opovassdraget.

For abonnentar

Kort oppsummert

Sjå meir

Anlegget blir omtalt som Norges største nitrogenrenseanlegg som beskytter vernet vassdrag.

– Når vi bygger vei, har vi et ansvar for hvordan arbeidet foregår. Målet med utbyggingsprosjektene er å sørge for at folk og varer kommer seg fra der de er til dit de skal, samtidig som naturen skal leve videre når veien står ferdig, [sier prosjektleder Frode Lykkebø i en pressemelding](#).

Hardanger Folkeblad skrev før sommeren om [det store deponiet på Seljestad](#), som tar imot stein fra anleggsarbeidet med å bore ut nye Røldalstunnelen. Den gang ble mulig forurensing problematisert i lokalavisa, men Vegvesenet forsikret om at tunnelmasser ikke havnet i vassdraget.

Det ble også vist til planene om det nye renseanlegget.

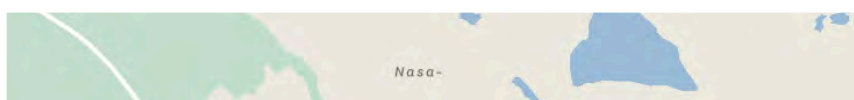

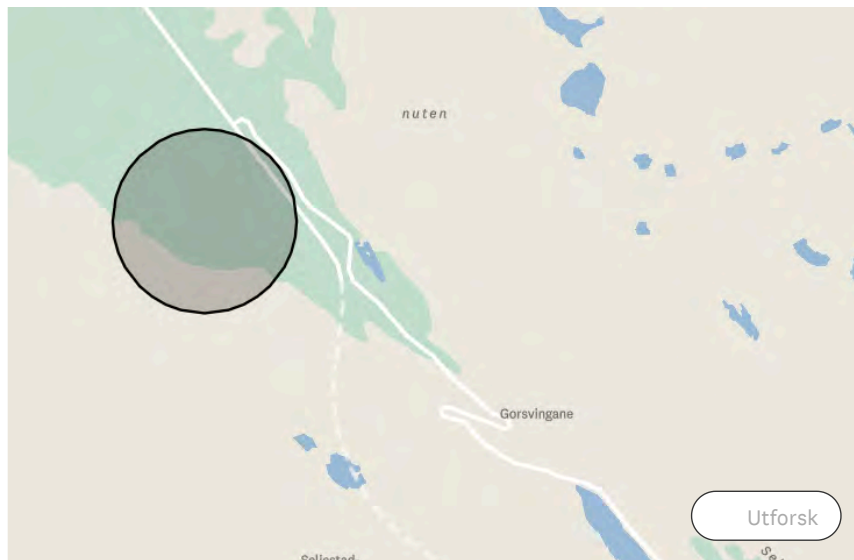
Renseanlegget med sedimenteringskammer sett ovenfra mot vest. Den nye Røldalstunnelen skal gå i fjellet til høyre på bildet. Foto: Karoline Rage

Les også

Har deponert 70 000 kubikk tunnelstein på Seljestad

Massene er forurenset

Nå er det nye og store anlegget på Seljestad tatt i bruk. Renseanlegget, som benytter bjørkeflis og skjellsand, skal forhindre at nitrogen og steinpartikler fra tunnelarbeidet forurensrer det vernede Opovassdraget.

Det er designet for å håndtere avrenning fra deponiet for stein og grus fra Røldalstunnelen. Ifølge Statens vegvesen er disse massene forurenset med nitrogen fra sprengstoff, som ved regn og snø kan føres videre til vassdrag som Opovassdraget.

ANNONSE

Miljørådgiver Arne-Richard Stadaas i Statens vegvesen forklarer at nitrogenet kan forstyrre den økologiske balansen i elven.

– Nitrogenet fra massene kan teoretisk sett påvirke den økologiske balansen i elva dersom store mengder siver ut i elva. Derfor er det viktig at vi finner en god løsning på hvordan vi kan sørge for at overvann fra deponiet ikke tar med seg nitrogenet ut i elva som går langs prosjektet, forklarer Stadaas.

I kommende er det montert apparatur som blant annet måler partikler, nitrogen og oksygen i vannet. Foto: Karoline Rage

Les også

Snart historie: – Heilt naturleg

– Naturen skal tilbake

Løsningen er et anlegg basert på biofilter av bjørkeflis og skjellsand, en metode som tidligere er testet med gode resultater ved E16 Bjørum-Skaret. Ved Seljestad er metoden skalert opp, og anlegget er nå Norges største i sitt slag for nitrogenrensing. Det er 120 meter langt og 30 meter bredt, og skal håndtere alt vann som faller på deponiet.

Prosjektleder Frode Lykkebø understreker viktigheten av å bevare naturen i slike prosjekter.

– Naturen skal leve videre og ta tilbake plassen som vi har lånt, uten merkbare endringer i det biologiske systemet, sier Lykkebø.

ANNONSE

Anlegget skal rense vannet for partikler og steinstøv, samt binde nitrogenet til biofilteret.

Miljørådgiver Stadaas forteller at det pågår forskning i samarbeid med NIBIO for å optimalisere prosessen.

– Om renseanlegg med biofilter av bjørkeflis og skjellsand blir den nye gullstandarden, blir spennende å se. Men først skal det forskes på hvordan det fungerer i et såpass stort format, sier Stadaas.

I arbeidet med å grave grøfter for å avskjære det rene vannet fra fjellet, passet entreprenøren på å ta vare på vegetasjonen som ligger der de skal arbeide. Den blir deretter brukt til å dekke til grøftene slik at de glir inn i omgivelsene. Foto: Karoline Rage

Les også

Framdrift på E 134: – Tunneldrivingen er ferdig i slutten av 2028 om alt går etter planen

Fjerner 70 prosent

Målinger så langt viser at anlegget klarer å fjerne rundt 70 prosent av nitrogenet.

Anlegget blir stående i to år etter at anleggsarbeidet er ferdig, før det saneres og området tilbakeføres naturen.

– Deponiområdet skal formast som landskapet rundt, slik at når naturen etter kvart vekst til, vil ikke området lenger bære preg av å ha vært et anleggsområde, forklarer Lykkebø.

Etter at vannet har vært gjennom renseanlegget, blander det seg med rent fjellvann og renner videre ned i elva mot Opovassdraget. Foto: Karoline Rage

Tema i artikkelen

Følg det du er interessert i, og finn artiklane på **For deg**

Odda

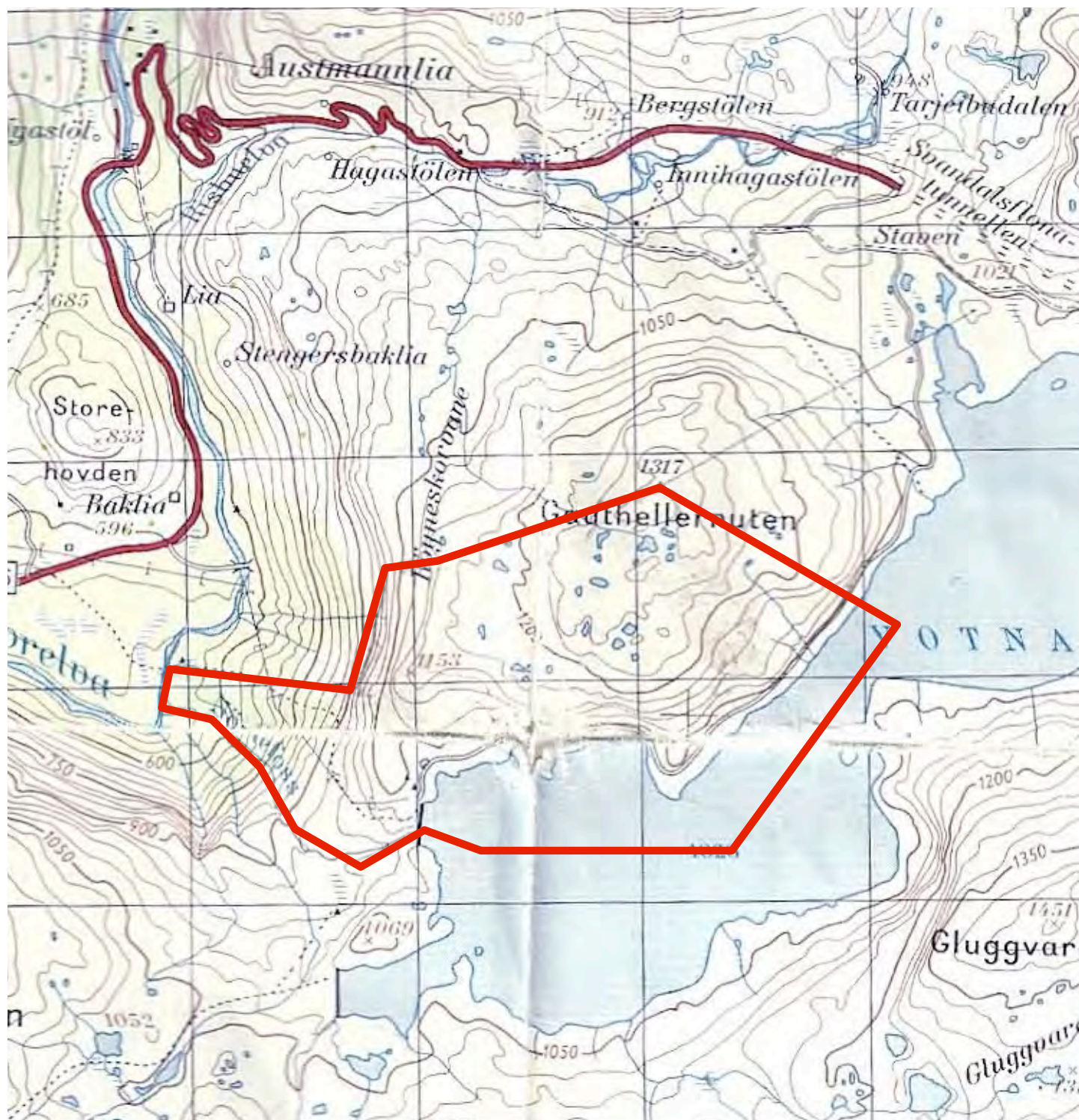
+ Følg

Nyhende

Seljestad

Kommentarer til denne saken

Fleire saker

1 km

VOTNA
GNR. 20 BNR. 1
areal over regulert
magasin 2.430 da
totalt 3.200 da
11.11.12 s.rabbe